

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Diplomová práce

Bc. Eliška Šidíková

**Francouzsko-kanadská a quebecká frankofonní literatura v
českých překladech**

French-Canadian and Quebec Francophone Literature in Czech Translations

Praha, 2023

Vedoucí práce: PhDr. Jovanka Šotolová, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí této práce PhDr. Jovance Šotolové, Ph.D., za její trpělivost, pečlivou redakci, užitečné rady, vstřícnost a ochotu.

Děkuji paní Ireně Gerczak, že měla chuť si se mnou popovídat o své mamince.

Velké poděkování patří mé rodině, zejména mým rodičům, kteří mi celou tu dlouhou univerzitní cestu umožnili.

Zadání

Cílem diplomové práce bude zmapování českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury od prvního tohoto překladu (Louis Hémon: *Maria Chapdelaine* – český překlad z roku 1923) po dnešek. Na začátku budou vymezeny pojmy francouzsko-kanadská a quebecká literatura, které souvisejí s historickými a společenskými změnami ve frankofonní části Kanady, a bude představen vývoj této literatury i s jejími stěžejními tématy a literárními směry. Dále bude představeno české přijímající prostředí, přičemž důraz bude kladen na roli překladu v české literatuře, vztah českého prostředí k francouzské literatuře, politická omezení, jež literaturu zasáhla ve 20. století, i přelom, který přišel po roce 1989. Jádrem práce budou české překlady z quebecké literatury. Budou vymezena období, v nichž české překlady vycházely nejvíce, a zhodnoceno to, kteří autoři a autorky byli do českého prostředí uvedeni a jak. Dále se analýza zaměří na způsob, jak se nakladatelství a překladatelky a překladatelé snažili českému čtenářstvu tuto oblast přiblížit (výběr děl, doslovy, předmluvy, antologie apod.), a obecněji na českou recepci této literatury (recenze, ohlasy čtenářstva, náklady, v nichž knihy vycházely). Ta bude nahlédnuta mj. v širším rámci, srovnáním s vybranou postkomunistickou zemí. V závěru autorka zhodnotí, které stránky francouzsko-kanadské a quebecké literatury má české čtenářstvo možnost znát a nakolik celistvou představu o této literatuře může mít. Jako příloha bude k diplomové práci připojen bibliografický soupis českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 22. července 2023

Bc. Eliška Šidíková

Abstrakt

Cílem diplomové práce je zmapování českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury od prvního tohoto překladu (Louis Hémon: *Maria Chapdelaine* – český překlad z roku 1923) po dnešek. V teoretické části je nejprve vymezena terminologie související s frankofonní kanadskou literaturou a je představen vývoj této literatury a její stěžejní témata a proudy. Dále je charakterizováno české přijímající prostředí, přičemž důraz je kladen především na roli překladu v české literatuře a politická i ekonomická omezení, která literaturu ovlivňovala ve 20. a 21. století. Jádrem práce jsou české překlady z francouzsko-kanadské a quebecké literatury. Jsou vymezena období, v nichž české překlady vycházely, a zhodnoceno to, kteří autoři a autorky byli do českého prostředí uvedeni a jak. Práce se rovněž zabývá důvody a okolnostmi českých vydání frankofonních kanadských děl. Pozornost je také věnována literárněvědným textům o frankofonní kanadské literatuře v češtině. Své místo v práci má i kritická a čtenářská recepce děl frankofonní kanadské literatury u nás. K práci jsou připojeny tři přílohy, z nichž první poskytuje co nejkompletnější soupis českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury, druhá přináší seznam literárněvědných textů o francouzsko-kanadské a quebecké literatuře publikovaných v češtině a třetí příloha podává přehled překladů a dalších publikací Evy Janovcové, vůdčí osobnosti v oblasti českých překladů z frankofonní kanadské literatury.

Klíčová slova: francouzsko-kanadská literatura, quebecká literatura, frankofonní literatura, Quebec, Kanada, literární překlad, recepce, Eva Janovcová.

Abstract

The aim of the thesis is to map Czech translations of French-Canadian and Quebec literature from the first translation (Louis Hémon: *Maria Chapdelaine* - Czech translation from 1923) to the present day. The theoretical part first defines the terminology related to Francophone Canadian literature and presents the development of this literature and its main themes and movements. Next, the Czech receiving environment is characterized, with particular emphasis on the role of translation in Czech literature and the political and economic constraints that have affected the literature in the 20th and 21st centuries. At the core of the work are Czech translations from French-Canadian and Quebec literature. The periods in which Czech translations were published are identified, and an assessment is made of which authors were introduced to the Czech milieu and how. The thesis also examines the reasons for and circumstances of Czech editions of francophone Canadian works. Attention is also given to literary scholarship on Francophone Canadian literature in Czech. Critical and readerly reception of works of Francophone Canadian literature in the Czech Republic also has its place in the work. The thesis is accompanied by three appendices, the first of which provides the most complete inventory of Czech translations of French-Canadian and Quebec literature, the second provides a list of literary texts on French-Canadian and Quebec literature published in Czech, and the third appendix gives an overview of translations and other publications by Eva Janovcová, a leader in the field of Czech translations of Francophone Canadian literature.

Key words: French-Canadian literature, Quebec literature, francophone literature, Quebec, Canada, literary translation, reader-response criticism, Eva Janovcová.

Obsah

1. Úvod	10
1.1 Několic poznámek k inkluzivnímu jazyku	12
2. Přehled francouzsko-kanadské a quebecké literatury	14
2.1 Terminologie	14
2.2 „Malá“ literatura.....	15
2.3 Jazyk.....	17
2.4 Periodizace	18
2.4.1 Nová Francie.....	18
2.4.2 Počátek kanadského národního cítění.....	19
2.4.3 Vznik národní literatury.....	20
2.4.4 Modernizace literatury	21
2.4.5 Klidná revoluce.....	23
2.4.6 Autonomní literatura.....	24
2.5 Montreal jako literární centrum	26
3. Charakterizace českého přijímajícího prostředí a role překladu v české literatuře	29
3.1 Úpadek češtiny a její znovuzrození.....	29
3.2 Francie jako hlavní zdroj inspirace	31
3.3 Literatura pod politickým dohledem.....	34
3.3.1 Nacistická diktatura	34
3.3.2 Poválečné období a 50. léta	36
3.3.3 60. léta.....	38
3.3.4 Normalizace	40
3.4 Literatura a volný trh.....	43
4. Sestavování bibliografického soupisu a vyhledávání ohlasů.....	46
4.1 Zdroje pro bibliografický soupis.....	46
4.2 Vyhledávání kritických a čtenářských ohlasů.....	47
5. Komentovaný přehled českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury a jejich recepce v českém prostředí	49
5.1 20. léta 20. století	49
5.1.1 <i>Marie Chapdelainova</i>	49
5.1.2 Další texty Louise Hémona.....	52
5.1.3 Zhodnocení	53
5.2 Dlouhá odmlka	54
5.3 60. léta 20. století	55
5.3.1 Literární noviny, 29. dubna 1967.....	56
5.3.2 Jacques Ferron	57
5.3.3 <i>Světová literatura</i> , listopad 1967	58
5.3.4 Réjean Ducharme.....	59
5.3.5 Eva Janovcová	60
5.3.6 Zhodnocení	63
5.4 70. léta 20. století	63
5.4.1 Poezie.....	64

5.4.2	Próza	65
5.4.3	Drama.....	72
5.4.4	Literární věda.....	73
5.4.5	Zhodnocení	73
5.5	80. léta 20. století	74
5.5.1	Poezie.....	74
5.5.2	Próza	75
5.5.3	Drama.....	77
5.5.4	Literární věda.....	79
5.5.5	Zhodnocení	79
5.6	90. léta 20. století	80
5.6.1	Maria Chapdelainová.....	80
5.6.2	Volkswagen blues	81
5.6.3	Francouzština pro pokročilé.....	81
5.6.4	Zhodnocení	82
5.7	Nultá léta 21. století	82
5.7.1	Próza	83
5.7.2	Divadelní tvorba	88
5.7.3	Komiks.....	90
5.7.4	Literární věda.....	92
5.7.5	Měsíc autorského čtení	93
5.7.6	Zhodnocení	94
5.8	Od desátých let 21. století po současnost.....	95
5.8.1	Časopisy.....	96
5.8.2	Oddechová žánrová literatura	98
5.8.3	Autobiografická literatura.....	99
5.8.4	Produkce nakladatelství Argo.....	100
5.8.5	Další prozaické tituly	104
5.8.6	Komiks.....	105
5.8.7	Literatura pro děti	106
5.8.8	Divadelní tvorba	107
5.8.9	Zhodnocení	108
6.	Srovnání se situací v Maďarsku	110
7.	Závěr	113
8.	Bibliografie	120
8.1	Teoretické zdroje.....	120
8.2	Ohlasy	128
9.	Příloha 1: Soupis českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury	
	132	
9.1	20. léta 20. století	132
9.2	60. léta 20. století	133
9.3	70. léta 20. století	135
9.4	80. léta 20. století	139
9.5	90. léta 20. století	143
9.6	Nultá léta 21. století	144
9.7	Desátá léta 21. století	149

9.8	20. léta 21. století	158
10.	Příloha 2: Soupis literárněvědných textů o francouzsko-kanadské a quebecké literatuře publikovaných v češtině	160
11.	Příloha 3: Soupis překladů, článků a dalších publikací Evy Janovcové.....	163

1. Úvod

Má magisterská diplomová práce *Francouzsko-kanadská a quebecká frankofonní literatura v českých překladech* má charakter teoreticko-empirické studie a oborově kromě translatologie zasahuje také do komparatistiky. Jejím cílem je zmapovat české překlady francouzsko-kanadské a quebecké literatury a poskytnout jejich co nejkompletnější soupis včetně překladů časopiseckých, vydání neveřejných (kupříkladu divadelní hry nabízené agenturou DILIA) i žánrové a dětské literatury. V práci identifikuji období, v nichž české překlady kanadské frankofonní literatury vznikaly, a snažím se zjistit proč (např. jaké historické či kulturní okolnosti k tomu přispěly). Dále se zabývám tím, jakým způsobem se k nám tato literatura dostávala – jaké osoby, instituce či jiné subjekty nám tuto literaturu zprostředkovaly. Rovněž se pokouším odhalit, proč byla přeložena právě ta díla, která byla přeložena, a zajímá mě, jakou roli při výběru textů hrálo posvěcení pařížského literárního centra i kanadské či jiné literární ceny. Zmiňuji také odborné, popularizační a publicistické texty o frankofonním kanadském písemnictví publikované v češtině, jelikož se na představě o této literatuře, kterou v českém prostředí máme, významně podílejí. Mapuji rovněž kritickou i čtenářskou recepci francouzsko-kanadských a quebeckých děl u nás, pokud se mi ke konkrétnímu dílu podařilo najít dostatek dat.

K napsání této práce mě vedl fakt, že ačkoliv existuje již několik textů, které se problematikou českých překladů kanadské frankofonní literatury zabírají¹, žádný z nich to nečiní skutečně podrobně. Tyto texty se detailně nezabývají okolnostmi vydání překladů a zprostředkujícími subjekty, do hloubky nezkoumají důvody vydání konkrétních děl či roli pařížského posvěcení, nesledují recepci těchto překladů v českém prostředí a neposkytují jejich kompletní soupis. Vzhledem ke své délce – jde o dva články a dále část bakalářské práce – tak ani činit nemohou. Většinou se snaží spíše nastítnit situaci, vyjmenovat všechna hlavní díla přeložená z oblasti frankofonní Kanady a stručně uvést kontext doby, kdy překlady vyšly. Na všechny zmíněné texty ve své práci navazuji, snažím se poznání, jež přinášejí, rozšířit a věnovat se i oblastem, o

¹ KYLOUŠEK, Petr. La présence de la littérature canadienne française et québécoise en milieu tchèque. In: KÜRTÖSI, Katalin, ed. *Canada in eight tongues: translating Canada in Central Europe*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 31–38. ISBN 978-80-210-5954-2.

ŠOTOLOVÁ, Jovanka. La littérature franco-canadienne en langue tchèque. In: *Écho des études romanes*, 2022, roč. 18, č. 2. Dostupné z: https://www.eer.cz/artkey/eer-202202-0024_la-litterature-franco-canadienne-en-langue-tch-232-que.php

STEHLÍKOVÁ, Sára. *Traductions d'auteurs francophones contemporains en langue tchèque depuis 1989*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra francouzského jazyka a literatury. Vedoucí práce Mgr. Milena Fučíková, Ph.D.

nichž se tyto texty nezmiňovaly. Existence těchto textů mi při psaní velmi pomohla a nezdá se mi práce usnadnila.

Do svého výzkumu jsem vstupovala s hypotézou, že jakkoli se může na první pohled třeba zdát, že francouzsko-kanadská a quebecká literatura je u nás velmi málo zastoupena a je v podstatě neznámá, když zvážíme veškeré existující překlady, zjistíme, že byl do češtiny přeložen její poměrně reprezentativní vzorek. Dalším mým předpokladem bylo i to, že při výběru děl hrálo značnou roli posvěcení pařížským centrem a že většina u nás přeložených děl nejprve získala uznání ve Francii. Poslední mou hypotézou bylo, že zásadní roli při uvádění kanadské frankofonní literatury do češtiny sehrála překladatelka, tlumočnice a vyučující na FF UK Eva Janovcová a že bez jejího přínosu by překladů vzniklo výrazně méně.

Má práce začíná dvěma teoretickými kapitolami – první pojednává o literatuře quebecké, druhá o literatuře české – které fungují nejen jako úvod do tématu, ale vytvářejí zároveň vědomostní a kontextové zázemí, na něž pak v empirické části mohu odkazovat. Charakterizace a stručný přehled historie a vývoje francouzsko-kanadské a quebecké literatury mi umožňuje nahlédnout důležité tendence a témata této literatury stejně jako identifikovat období, kdy se tato literatura začíná objevovat i v mimokanadském prostoru a prosazuje se ve světě. Díky tomu pak v empirické části často mohu lépe určit důvody pro vydání českých překladů určitých děl kanadské frankofonní literatury. Hledání důvodů pro vydání konkrétních textů mi usnadňuje i následující kapitola věnovaná českému přijímajícímu prostředí, v níž popisuji roli překladu v české literatuře, vliv Francie na naši literaturu, politická omezení, která panovala ve 20. století, a proměnu knižního prostoru po nástupu tržního hospodářství. Díky ní lze lépe pochopit, proč je české knižní prostředí překladům velmi otevřené, proč je pro něj podstatné posvěcení pařížského centra i jak proměňující se politická situace 20. století ovlivnila knižní trh.

V úvodní kapitole o francouzsko-kanadské a quebecké literatuře se opírám zejména o dvě literárněhistorické publikace. Tou první je *Histoire de la littérature québécoise*², která nabízí quebecký pohled na tuto problematiku. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*³ zase přináší výklad z české perspektivy. Při psaní následující kapitoly zaměřující se na české přijímající prostředí mi z literárněhistorických příruček nejvíce posloužily čtyřdílné *Dějiny*

² BIRON, Michel, François DUMONT, Élisabeth NARDOUT-LAFARGE a Martine-Emmanuelle LAPOINTE, ed. *Histoire de la littérature québécoise*. Montréal: Boréal, 2010. ISBN 978-2-7646-2027-4.

³ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*. Brno: Host, 2005. ISBN 80-7294-140-2.

české literatury 1945–1989⁴ a *Česká literatura od počátků k dnešku*⁵. V obou těchto kapitolách stejně jako v empirické části využívám několik teoretických zdrojů. O roli posvěcení, tzv. malých literaturách, propojení politiky a literatury, literárním kapitálu a celkově o fungování literárního prostoru a výměně textů mezi jednotlivými národními literaturami píše zejména na základě výkladu, který přináší ve svých studiích Pascale Casanova⁶. Co se týče politických a ekonomických faktorů a způsobů, jakými ovlivňují a omezují literaturu, vycházím ze studie Johana Heilbrona a Gisèle Sapiro⁷. O roli překladu v tzv. malých literaturách mi zase pomohly lépe přemýšlet teorie Itamara Evena-Zohara⁸ patřícího k polysystémové škole. V empirické části se dle kategorizace intertextuality, jak ji navrhuje Gérard Genette⁹, věnuji analýze peritextů i epitextů, tedy textů, jež primární text obklopují nebo se mu věnují, ale nejsou jeho přímou součástí.

Způsoby, jakými jsem vyhledávala překlady z francouzsko-kanadské a quebecké literatury, jejichž soupis najdete v příloze 1 této práce, jsou popsány ve čtvrté kapitole. Stejně tak tam uvádím i zdroje, v nichž jsem vyhledávala kritické a čtenářské ohlasy těchto děl, a kritéria, na základě kterých jsem se konkrétní ohlasy do své analýzy rozhodla zahrnout, či naopak je vynechat.

1.1 Několik poznámek k inkluzivnímu jazyku

Tuto práci jsem se rozhodla psát inkluzivním jazykem. Vedlo mě k tomu nejen časté používání genderově vyváženého jazyka v quebeckém prostředí (a rovněž v prostředí francouzském) a snaha o korektní vyjadřování v těchto zeměpisných oblastech. Toto rozhodnutí jsem učinila i z vlastního přesvědčení, že má smysl se o inkluzivní vyjadřování pokoušet, hledat vhodné cesty a zkoumat jeho životnost do budoucna. Samozřejmě si uvědomuji, že genderově vyvážený jazyk má svá úskalí a klade zvýšené nároky jak na autora či autorku textu, tak většinou i na čtenářky a čtenáře. Navíc v češtině – ani ve většině dalších jazyků – zatím neexistuje jediná

⁴ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989*. I.–IV. díl. Praha: Academia. Podrobněji k jednotlivým dílům viz závěrečná bibliografie.

⁵ LEHÁR, Jan, Alexandr STICH, Jaroslava JANÁČKOVÁ a Jiří HOLÝ. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8.

⁶ CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2036-7.

CASANOVA, Pascale. Consécration et accumulation de capital littéraire. *Actes de la recherche en sciences sociales*. Č. 144, září 2002, s. 7–20.

⁷ HEILBRON, Johan a Gisèle SAPIRO. La traduction comme vecteur des échanges culturels internationaux. In: SAPIRO, Gisèle, ed. *Translatio. Le Marché de la traduction en France à l'heure de la mondialisation*. Paris: CNRS éditions, 2008. Citováno z verze [online]. Dostupné z: <https://books.openedition.org/editions-cnrs/9473>

⁸ EVEN-ZOHAR, Itamar. The Position of Translated Literature within the Literary Polysystem. In: VENUTI, Lawrence, ed. *The Translation Studies Reader*. Taylor & Francis e-Library, 2004, s. 192–197. ISBN 0-203-44662-3.

⁹ Rozpracováno zejména v díle *Palimpsestes* z roku 1982.

obecně přijímaná varianta inkluzivního vyjadřování a psát genderově vyváženým jazykem tak stále znamená hledat a zkoušet různé možnosti. Z těchto všech důvodů jsem si vytvořila podobu inkluzivního jazyka, jež je v určitých ohledech kompromisní.

Vzhledem k tomu, že text psaný inkluzivním jazykem se povětšinou značně prodlužuje a jeho četba může být zdlouhavá, jsem se rozhodla uvádět mužskou i ženskou variantu jen u podstatných jmen. U přídavných jmen, zájmen, číslovek a sloves tak nečiním (věta mé práce tak může vypadat například takto: „Quebečtí spisovatelé a spisovatelky se rozhodli hájit svobodu slova.“). Mužskou a ženskou podobu podstatných jmen uvádím několika způsoby. Někdy píši obě varianty a spojuji je spojkou a (spisovatelé a spisovatelky), pořadí genderů také záměrně střídám (autorky a autoři). Uvádím i zkrácené podoby těchto dvojic, a to za pomoci speciálního znaku – středové tečky (·) – která má na klávesnici svou zkratku (levý ALT + 0183). Tento znak se v genderově vyvážených textech ve francouzštině běžně používá. Ačkoliv v českém prostředí je běžnější využívat pro tyto situace hvězdičku (*), já sama ji považuji za příliš rušivou. Středová tečka je méně výrazná a má tu výhodu, že se neplete s žádným jiným znakem. Dvojice sestávající z mužské a ženské podoby daného slova pak může vypadat takto: spisovatelé·ky. I v tomto případě pořadí ženské a mužské varianty substantiva záměrně střídám, např. autorky·ři. Často také užívám podstatných jmen hromadných (např. čtenářstvo), která umožňují se vyjádření genderu zcela vyhnout. V případě některých hromadných substantiv může jít o neologismy (např. autorstvo), které mohou znít nezvykle či ironicky. Já je ovšem používám bez jakéhokoliv citového zabarvení prostě jako kondenzovanější způsob genderově vyváženého vyjádření.

V textu můžete narazit na situace, kdy je uveden pouze jeden gender. Nemusí jít nutně o mé opomenutí. Když se některý jev vztahuje pouze na mužské či ženské osoby, je substantivum uvedeno pouze v daném rodě. Kupříkladu na straně 24 mám větu „Velmi kontroverzní je joul – montrealský, silně anglicizovaný argot – ve kterém se v 60. letech rozhodne tvořit několik spisovatelů (Jacques Renaud, André Major, Claude Jasmin ad.) sdružených okolo revue *Parti pris*.“, jelikož se mi nepodařilo dohledat, že by s časopisem spolupracovala i nějaká žena. Posledním jazykovým specifickým mého textu je, že cizí ženská příjmení nepřechyluji.

2. Přehled francouzsko-kanadské a quebecké literatury

Jen za rok 2016 vyšlo ve frankofonní kanadské provincii, která čítá zhruba 8,5 milionu obyvatel, 1355 románů, 150 komiksů, 319 sbírek poezie a 1076 titulů literatury pro mládež¹⁰. Mohlo by se tak zdát, že Quebec vždy patřil k literárně nejrozvinutějším a nejkulturnějším oblastem světa. Literární i dějinný vývoj v této provincii byl ale složitější. Frankofonní část Kanady obklopená silnou anglofonní převahou a na počátku zcela závislá na kulturním vlivu Francie musela ujit dlouhou cestu, aby získala sebevědomí, vydobyla si svou dnešní moc a dokázala se kulturně i politicky emancipovat.

2.1 Terminologie

Literatura frankofonní části Kanady se začala plně rozvíjet teprve nedávno – v druhé polovině minulého století – a na její komplexní, nesamozřejmé a dlouhou dobu nestabilní postavení ukazuje i nejednotné názvosloví.

Zhruba až do poloviny 19. století se pro francouzsky psanou literaturu v Kanadě volí označení *literatura kanadská (littérature canadienne)*¹¹, které ji odlišuje od literatury francouzské a literatury psané anglickými kolonisty·kami, jež bývá nazývána jako anglická či britská¹². S blížícím se ustavením samostatné, dvojjazyčné Kanady (proces vrcholí v roce 1867 vytvořením dvojjazyčné Kanadské konfederace) se postupně začíná užívat termínu *francouzsko-kanadská literatura (littérature canadienne-française)* a pro anglicky psanou kanadskou literaturu pak analogicky termín *anglo-kanadská literatura*¹³. Označení *quebecká literatura (littérature québécoise)* se prosazuje až od druhé poloviny 60. let 20. století¹⁴ v období tzv. klidné revoluce a nese v sobě politické a kulturní sebevědomí, jehož quebecká provincie v této době dosáhla. Jeho nevýhoda spočívá ovšem v tom, že nezahrnuje francouzsky psanou literaturu jiných kanadských provincií¹⁵ – literaturu manitobskou, francouzsko-ontarijskou, acadskou¹⁶.

¹⁰ MESSIER, Pascale. *Statistiques de l'édition au Québec en 2016* [online]. Montreal: Bibliothèque et Archives nationales du Québec, 2016 [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://collections.banq.qc.ca/ark:/52327/bs3438308>

¹¹ KYLOUŠEK, Petr, Klára KOLINSKÁ, Kateřina PRAJZNEROVÁ, Tomáš POSPÍŠIL, Eva VOLDŘICHOVÁ BERÁNKOVÁ a Petr HORÁK. *My, oni, já: hledání identity v kanadské literatuře a filmu*. Brno: Host, 2009, s. 44. ISBN 978-80-7294-306-7.

¹² KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 10.

¹³ Tamtéž, s. 10–11.

¹⁴ Tamtéž, s. 11.

¹⁵ DIONNE, René. Littérature de langue française. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 4. 3. 2015 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/litterature-de-langue-francaise>

¹⁶ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 11.

Pro pojmenování veškeré kanadské literatury psané ve francouzštině je tedy třeba použít oba pozdější termíny společně a hovořit o *francouzsko-kanadské a quebecké literatuře*, kde označení *francouzsko-kanadská literatura* nezahrnuje jen literaturu napsanou do poloviny 60. let 20. století, ale i literaturu pozdější napsanou francouzsky v jiných provinciích¹⁷.

Nutno ale podotknout, že v současnosti se již použití termínu *quebecká literatura* rozšiřuje i na literaturu napsanou před klidnou revolucí a časové kritérium tedy odpadá – důkazem mohou být kupříkladu dějiny francouzsky psané literatury v Kanadě *Histoire de la littérature québécoise*¹⁸ vydané v roce 2007, jež upřednostňují termín *quebecká literatura*.

2.2 „Malá“ literatura

Dějiny literatury bývají úzce spojeny s historií dané země či národa. Toto spojení je výraznější tam, kde se národ teprve utváří a kde literatura často musí stát ve služebném postavení a napomáhat k upevnění národní identity. To je případ tzv. malých literatur, o nichž se zmiňuje již Franz Kafka ve svých denících¹⁹. Tento pojem ale přebírá mnoho pozdějších teoretiků a teoretiček a přívlastek „malý“ zde neodkazuje k velikosti daného národa, ale k literární nezrůvnutosti²⁰. Úkol literatury v těchto podmínkách bývá politický – vyjádřit specifičnost daného národa a sjednotit jej²¹. Nejčastěji se to projevuje na rovině tematické, kdy vznikají texty na národní a historické náměty²². „Malé“ literatury tak stojí v opozici k literaturám „velkým“ či rozvnutým s dlouhou historií a mnoha mezinárodně uznávanými díly – literaturám, jejichž texty bývají považovány za klasické, univerzální²³.

K „malým“ literaturám se po velkou část své existence řadí i francouzsko-kanadská a quebecká literatura. Její národně konsolidační poslání se objevuje v 19. století²⁴ – v období, kdy se ostatně národnostní požadavky manifestují na více místech a velmi výrazně také v evropském prostoru. V těchto společenstvích ještě chybějí znaky národní jednoty, jako je politická suverenita či státní instituce²⁵, a literatura a kultura obecně jejich roli suplují. Aby se literatura vymanila z této utilitární, podpůrné pozice a mohla aspirovat na estetickou a formální nezávislost, musí být v daném společenství dosaženo určitého stupně národního uvědomění a zároveň dojít k

¹⁷ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 12.

¹⁸ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*.

¹⁹ CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*, s. 13.

²⁰ Tamtéž, s. 222–223.

²¹ Tamtéž, s. 233.

²² Tamtéž, s. 234.

²³ Tamtéž, s. 30.

²⁴ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 12.

²⁵ KYLOUŠEK, Petr et al. *My, oni, já: hledání identity v kanadské literatuře a filmu*, s. 40.

akumulaci dostatku literárních prostředků²⁶ (často jde například o překlady významných děl do národního jazyka, literární diverzitu apod.).

Postavení francouzsky hovořících Kanadčanů a Kanadčanek v 19. století i později je obtížné v tom, že nestačí, aby se toto nově vznikající společenství vymezilo vůči jedné autoritě, jednomu dominantnímu národu. Franko-Kanadčané·ky (později Quebečané·ky) musejí nejprve dokazovat svou odlišnost vůči Francii, která spočívá především v odlišných životních a geografických podmínkách. Neobejdou se ale ani bez vymezení vůči Anglo-Kanadčanům·kám a obyvatelům·kám Spojených států amerických, s nimiž je naopak životní a geografické podmínky spojují, ale odlišuje je od nich vše, co je spojuje s Francií – především jazyk a víra (katolictví). U anglofonní populace severoamerického kontinentu je pak významným faktorem její značná převaha nad populací frankofonní – již od 70. let 19. století se podíl frankofonů·ek pohybuje okolo 30 % celkové kanadské populace²⁷ a za jižní hranicí Kanady nevídanou rychlostí roste dominantně anglofonní národ americký.

Další zásadní výzvou, před níž Franko-Kanadčané·ky stojí, je jejich zaostalost na poli kultury i vzdělání. V 60. letech 18. století Angličané obsadí a ovládnou Novou Francii, což způsobí odchod francouzsko-kanadské vzdělanosti do Francie²⁸. Do Quebecu i Montrealu začínají ve větší míře přicházet elity anglické, jež nad frankofonním obyvatelstvem vynikají svým kulturním i finančním kapitálem²⁹. První tiskárny na území provincie vznikají až od 60. let 18. století, první místní noviny jsou dvojjazyčné – periodikum *The Quebec Gazette / La Gazette de Québec* vychází od roku 1764. Francouzský text je ale pouze překladem z angličtiny, a je navíc nevalné kvality³⁰.

Ještě v roce 1839 britský koloniální guvernér lord Durham Franko-Kanadčany·ky označí za „lid bez dějin a literatury“³¹. Až od 40. a ve větší míře od 60. let 19. století se začíná více rozvíjet literatura významně podporující národní uvědomění – vzniká Quebecká vlastenecká škola (někdy se také hovoří o Literárním hnutí roku 1860³²), začínají vycházet vlastenecky zaměřené časopisy. K dostatečnému národnímu uvědomění a růstu sebevědomí frankofonního kanadského národa ale nedochází ani v první polovině 20. století – autoritativní a zpátečnické vládnutí quebeckého ministerského předsedy Maurice Duplessise neumožňuje dostatečnou

²⁶ CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*, s. 245.

²⁷ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 124.

²⁸ Tamtéž, s. 16.

²⁹ Tamtéž, s. 16–18.

³⁰ DIONNE, René. *Littérature de langue française*. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. [cit. 2023-02-24].

³¹ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 17.

³² BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 96.

myšlenkovou otevřenost ani příliv nových vlivů ze zahraničí. Změna nastane až s klidnou revolucí v 60. letech a všestranným liberálním rozvojem správních institucí, ekonomiky i atmosféry v provincii.

2.3 Jazyk

Ke kulturní zaostalosti a výrazné převaze anglofonního obyvatelstva na severoamerickém kontinentu se v případě Franko-Kanaďanů a Franko-Kanaďanek přidává další překážka, již budou muset na cestě k národní emancipaci překonat – jazyk. Většina národnostních hnutí vychází z usouvztažnění jazyka a národa³³, kdy specifický jazyk je předpokladem a důvodem pro vznik národního společenství. Franko-Kanaďané·ky se sice jazykově odlišují v rámci kontinentu, ve světovém měřítku už ale dostatečně specifictí nejsou.

Pro založení konkrétní, národně charakteristické literatury „je nutné odlišení, rozdíl, specifčnost“³⁴, a naopak „absence požadovaného odlišení [...] brání vzniku a uznání jakékoli specifické tvorby“³⁵. Podobně jako Belgičané·ky či Švýcaři·rky tak Franko-Kanaďané·ky dlouhou dobu bojují s tím, že nejsou dostatečně zvláštní, dostatečně odlišní od své metropole, aby dokázali světové literární centrum – Paříž – svou tvorbou zaujmout³⁶. Franko-Kanaďané a Franko-Kanaďanky se budou dlouho a bolestně potýkat s otázkou, jak k francouzštině přistupovat, a jejich postoje se budou pohybovat na široké škále, jejíž jeden pól tvoří až úzkostná snaha dodržovat veškeré standardy a normy metropolitní francouzštiny a druhý pak tendence jazykové odlišnosti quebecké francouzštiny pěstovat a bránit je³⁷.

Během klidné revoluce se touha po dostatečně výrazné jazykové diferenciaci vyostřuje a někteří, především levicoví tvůrci začínají ve svých dílech používat *joual* – lidový jazyk plný anglicismů tradičně spojovaný především s montrealskou periferií³⁸. Nakonec se ale v tvorbě i v jiné komunikaci prosadí kanadská norma francouzštiny, velmi blízká normě francouzské, již sestavil Úřad pro francouzský jazyk (založen quebeckou vládou roku 1961)³⁹. K této shodě přispěje koncept mezinárodní francouzštiny, který jednotlivé národní varianty (švýcarská, belgická francouzština ad.) staví na stejnou úroveň⁴⁰. Výsledkem je, že kanadská francouzština

³³ CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*, s. 104, 134.

³⁴ Tamtéž, s. 267.

³⁵ Tamtéž, s. 269.

³⁶ Tamtéž, s. 265.

³⁷ KYLOUŠEK, Petr et al. *My, oni, já: hledání identity v kanadské literatuře a filmu*, s. 44–45.

³⁸ KYLOUŠEK, Petr. Co je to *joual* a jak jej překládat? In: FLEMROVÁ, Alice a Závist ŠUMAN, ed. *Růže je rosa è rose est rúže: překlad, převod, interpretace*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2020, s. 161–162. ISBN 978-80-7671-008-5.

³⁹ KYLOUŠEK, Petr et al. *My, oni, já: hledání identity v kanadské literatuře a filmu*, s. 45.

⁴⁰ Tamtéž.

má dnes svou mezinárodně uznávanou specifickou podobu, jež je ale zároveň dostatečně srozumitelná i pro frankofonní mluvčí z jiných částí světa.

2.4 Periodizace

Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury lze v závislosti na historických okolnostech rozčlenit na několik období. Jejich počet se u jednotlivých teoretiků a teoretiček liší, ale stěžejní historické mezníky, jež formovaly quebeckou historii a literaturu, a charakterizace těchto období se ve velké míře shodují. Z praktických důvodů volím rozdělení na více kratších období, které je kombinací rozčlenění, jež navrhuje literární historik René Dionne⁴¹, dále romanista Petr Kyloušek⁴² a také autorský kolektiv publikace *Histoire de la littérature québécoise*⁴³.

2.4.1 Nová Francie

Na prvním období dějin francouzsky psané literatury v Kanadě panuje v odborných kruzích shoda. Bývá orámováno rokem 1534, kdy Jacques Cartier připlouvá k východnímu břehu dnešní Kanady, a lety 1759 či 1763 – tedy buď rokem, kdy anglická vojska dobývají město Quebec, či rokem, kdy byla podepsána Pařížská smlouva, jež oficiálně stvrzovala přechod Nové Francie pod britskou nadvládu.

Pro toto období je typická velká závislost na francouzské metropoli. Většina autorů a autorek pochází z Francie, jejich díla jsou z velké části určena pro evropské čtenářstvo⁴⁴ a v Evropě se jejich texty také tisknou, jelikož Francie ve svých koloniích nepovoluje zakládání tiskáren⁴⁵. Cílem bývá informovat Evropany a Evropanky o životě v Kanadě, proto jde často o texty popisné či o svědectví⁴⁶.

Mezi dominantní žánry patří cestopisy (především tři cestovní zprávy Jacquese Cartiera či texty popisující kanadské prostředí, podmínky i původní obyvatelky a obyvatelky Kanady od zakladatele města Quebec Samuela de Champlaine), misijní zprávy (zejména rozsáhlé a detailní zprávy jezuitského řádu), historiografické knihy (k nejvýznamnějším patří práce Marca Lescarbota a Pierra Bouchera, obě s politickým cílem zvýšit francouzskou imigraci do Kanady^{47, 48}) a anály (k pozoruhodným a často zmiňovaným se řadí *Annales de l'Hôtel-Dieu de*

⁴¹ DIONNE, René. Littérature de langue française. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online].

⁴² KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*.

⁴³ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*.

⁴⁴ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 15.

⁴⁵ DIONNE, René. Littérature de langue française. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. [cit. 2023-03-01].

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 57, 58.

⁴⁸ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 44.

Montréal řádové sestry Marie Morin, v nichž se faktické popisy každodenních činností v klášterním špitálu mísí s nadpřirozenými obrazy⁴⁹).

2.4.2 Počátek kanadského národního cítění

Po anglickém záboru se velká část francouzských elit vrací do evropské metropole a francouzská Kanada tak ztrácí svou vzdělanost i finanční prostředky⁵⁰. Francouzské elity jsou postupně nahrazeny elitami anglickými, čímž dochází k anglizaci veřejné správy⁵¹. Zároveň je ale zachována svoboda vyznání a ústava z roku 1791 pak kolonii rozděluje na dvě provincie – Horní a Dolní Kanadu – z nichž každá disponuje vlastním Shromážděním, což převážně frankofonní Dolní Kanadě umožňuje jistou míru autonomie. Vysoká porodnost v kombinaci s rozvojem školství (které má plně ve své moci katolická církev⁵²) způsobuje, že nové generace jsou početnější a významně vzdělanější než ty předchozí⁵³. Právě ony v polovině 30. let 19. století vyvolají politický a literární rozvoj provincie⁵⁴, jenž už ale bude spadat do období následujícího.

V období od anglického obsazení Nové Francie do poloviny 30. let 19. století ještě nevycházejí kanadské francouzsky psané romány ani divadelní hry. Za krátkou zmínku stojí jen první kanadská sbírka básní od básníka Michela Bibauda z roku 1830. Stěžejní úlohu v této době hrají noviny – první dvojjazyčné periodikum *The Quebec Gazette / La Gazette de Québec* zmíněné již výše se objevuje roku 1764, ale francouzský překlad anglického originálu bývá nekvalitní⁵⁵. Výhradně francouzské noviny *La Gazette du commerce et littéraire pour la ville et district de Montréal* začíná roku 1778 vydávat francouzský knihkupec Fleury Mesplet. Ten je ale hned následujícího roku britskými úřady uvězněn a existence jeho novin je až do roku 1785 přerušena. Nejvýznamnější noviny tohoto období jsou však založeny až na počátku 19. století. Roku 1806 Kanadská strana začíná publikovat týdeník *Le Canadien*, který se netají svým národně obranným laděním⁵⁶. Noviny se v této době ve velké míře věnují literatuře, publikují povídky, básně, názorové texty, komentáře i jiné žánry⁵⁷ a uveřejňují i autory a autorky zahraniční, převážně francouzské⁵⁸. Za nejvýznamnější postavu tohoto období francouzsko-

⁴⁹ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 50.

⁵⁰ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 16.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

⁵³ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 62–63.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ DIONNE, René. Littérature de langue française. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. [cit. 2023-03-02].

⁵⁶ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 86.

⁵⁷ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 62.

⁵⁸ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 86.

kanadských literárních dějin bývá považován novinář Étienne Parent – redaktor týdeníku *Le Canadien*, který v novinách vidí „jedinou knihovnu patřící lidu“⁵⁹.

2.4.3 Vznik národní literatury

Rok 1837 je pro Kanadu bouřlivý. Nejprve dochází k povstání v Horní Kanadě, jež je brzy následováno ještě silnějším povstáním ve frankofonní Dolní Kanadě. Cílem obou hnutí jsou demokratičtější životní podmínky v kolonii, ale povstalci kyně v Dolní Kanadě si navíc žádají i větší autonomii a uznání národnostních požadavků. Obě povstání jsou rychle potlačena, ovšem důsledky jsou zásadní – od roku 1840 začíná postupné sjednocení provincií, které má vést k asimilaci frankofonního obyvatelstva⁶⁰. O čtvrtstoletí později v roce 1867 dochází ke vzniku samostatného státu – Kanadské konfederace – kde francouzsky hovořící obyvatelstvo tvoří menšinu, avšak ustanovení, jež mají asimilaci za cíl, již z ústavy mizí⁶¹.

Frankofonní zastoupení v zemi je minoritní a úlohu státu v mnoha ohledech přebírá katolická církev, která v rukou drží frankofonní školství⁶² i kulturní život. Katolická církev stojí i za založením první frankofonní univerzity v Kanadě – Lavalovy univerzity v Quebecu (1852)⁶³. Vytvářejí se dva protichůdné myšlenkové proudy – konzervativní intelektuálové podporování církvi stojí proti liberálům sdruženým okolo Kanadského institutu (založen 1844). Od 60. let 19. století jasně převládá konzervativní proud kladoucí důraz na tři základní hodnoty – jazyk, katolictví a národ⁶⁴. V roce 1860 vzniká uskupení Quebecká vlastenecká škola, jež sice nemá jasně stanovený program a jeho členové ani nepatří ke stejné generaci⁶⁵, ale spojuje je snaha o vytvoření národní literatury a paměti a tematizace minulosti⁶⁶. Literáti spříznění s touto školou také začínají vydávat časopisy *Les Soirées canadiennes* a *Le Foyer canadien*. Za konec tohoto období lze považovat rok 1895, kdy se rodí Montrealská literární škola – hnutí, jež je inspirováno nejrůznějšími zahraničními vlivy, jako je symbolismus či dekadence⁶⁷.

Za první francouzsko-kanadský román se považuje *L'Influence d'un livre* Philippa Auberta de Gaspé mladšího⁶⁸ z roku 1837. Kniha nese podtitul „historický román“, ale svým obsahem je značně nesourodá a z hlediska žánru těžko zařaditelná⁶⁹. Jako historický román bývá obvykle

⁵⁹ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 62.

⁶⁰ Tamtéž, s. 57.

⁶¹ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 17.

⁶² Tamtéž, s. 18.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 58.

⁶⁵ Tamtéž, s. 96.

⁶⁶ Tamtéž, s. 58.

⁶⁷ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 19.

⁶⁸ KYLOUŠEK, Petr et al. *My, oni, já: hledání identity v kanadské literatuře a filmu*, s. 112, poznámka pod čarou.

⁶⁹ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 136.

označována i kniha Philippa Auberta de Gaspé staršího (otce autora knihy *L'Influence d'un livre*) *Les Anciens Canadiens* (1863), která se stala nejúspěšnější francouzsko-kanadskou knihou 19. století⁷⁰. I ona pracuje s mísením žánrů, jsou do ní zařazeny etnologické pasáže i lidové pověry⁷¹ a její vyznění je poměrně komplexní. Naopak jednoznačné poselství přináší tzv. román rodné hroudy (*roman du terroir*) – značně ideologizovaný žánr propagující patriarchální, katolické a venkovské uspořádání francouzsko-kanadské společnosti⁷². Do této kategorie spadá kupříkladu *La Terre paternelle* Patrice Lacomba či dilogie *Jean Rivard* od spisovatele Antoina Gérina-Lajoie. Ve své době ojedinělým úkazem je psychologický román autorky Laure Conan *Angéline de Montbrun*. Pro rozvoj národní francouzsko-kanadské literatury bylo stěžejní čtyřdílné historiografické dílo Françoise-Xaviera Garneaua *Histoire du Canada* (1845–1852), jež prezentuje liberální náhled na dějiny⁷³. Nejznámějším básníkem tohoto období je autor vlastenecké poezie a zároveň ústřední postava Quebecké vlastenecké školy Octave Crémazie.

2.4.4 Modernizace literatury

Se vznikem Montrealské literární školy se literatura ve frankofonní Kanadě začíná důrazněji zajímat o evropskou, a zejména francouzskou tvorbu. Uskupení sestává především z básníků, z nichž nejoriginálnějším je Émile Nelligan, quebecký prokletý básník, který ovšem tvoří pouhé tři roky, než mu psychické problémy zabrání v dalším psaní. Od nynějška bude literárním centrem provincie právě Montreal – aglomerace rychle roste, roku 1931 čítá už přes milion obyvatel⁷⁴ a stává se domovem i pro mnoho anglofonních mluvčích a přistěhovalců-kyň. Právě zde začíná roku 1918 vycházet modernistický měsíčník *Le Nigog*, a ačkoliv je publikováno pouhých dvanáct čísel, jeho existence v budoucnu podnítl vznik dalších podobně orientovaných revuí⁷⁵.

Modernistická otevřenost vyvolává protireakci u konzervativně zaměřených intelektuálů, kteří v ní vidí ohrožení národní literatury⁷⁶. Nejvýraznějším zastáncem národovecké pozice je historik a kněz Lionel Groulx, mezi jehož počiny patří například publikace nacionalistického časopisu *L'Action française*⁷⁷ či silně ideologizovaný román *L'Appel de la race* (1922).

⁷⁰ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 123.

⁷¹ Tamtéž, s. 125.

⁷² KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 177–178.

⁷³ Tamtéž, s. 18.

⁷⁴ Tamtéž, s. 126.

⁷⁵ Tamtéž, s. 145.

⁷⁶ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 155, citace Camilla Roye.

⁷⁷ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 171.

Konzervativní elity často vycházejí z prostředí katolické církve. Ta quebeckou uměleckou tvorbu ovlivňuje svými cenzorskými zásahy či tím, že zrazuje od četby některých knih⁷⁸.

Spisovatelé·ky se i nadále věnují románu rodné hroudy, který teprve ve 20. století zažívá svůj největší rozkvět. K tomuto ruralistickému žánru se řadí i pravděpodobně nejslavnější quebecký román všech dob *Maria Chapdelaine. Récit du Canada français* (v Paříži časopisecky 1914, v Montrealu knižně 1916). Autorem knihy, jejíž děj se odehrává na quebeckém venkově, je paradoxně Francouz kočovné povahy, který v Quebecu strávil jen necelé dva roky – Louis Hémon. Ve 30. a 40. letech pak vznikají ty nejkvalitnější venkovské romány, v nichž už jsou použity moderní vyprávěcí postupy a jejichž vyznění bývá nejednoznačné⁷⁹. K těm nejznámějším se řadí kupříkladu Ringuetův román *Trente arpents* (1938) či *Le Survenant* (1945) od Germaine Guèvremont.

Ekonomická krize 30. let je částí společnosti vnímána jako důkaz selhání liberální otevřenosti, v důsledku čehož roste podpora nacionalismu⁸⁰. V roce 1936 je tak v provincii zvolena konzervativní Národní unie v čele s Mauricem Duplessisem, která proti liberalismu staví tradiční hodnoty venkova, národa a katolicismu, jež se ale ve většinově urbanizované společnosti míjejí s realitou⁸¹. Předělem v tomto strnulém klimatu se stane druhá světová válka, která na severoamerický kontinent vyžene mnoho francouzských intelektuálů a intelektuálek, a jelikož v této době nelze dovážet knihy z Francie, vyvolá i quebecký nakladatelský boom⁸². Brzy po válce se však vrací zpátečnická a dusivá atmosféra Duplessisova režimu, na niž se v roce 1948 rozhodne reagovat skupina umělců a umělkyň manifestem *Refus global* vyzývajícím k uvolnění poměrů a otevření se cizím vlivům⁸³.

V poválečném období vycházejí především romány s městskou tematikou⁸⁴ a začíná tvořit generace spisovatelek a spisovatelů, kterým už nejde o ideologické spory, ale především o literaturu samotnou⁸⁵. Prozaičky·ci Gabrielle Roy, Anne Hébert či Yves Thériault již nepatří k epizodním tvůrkyním a tvůrcům, naopak píší po celý život a neangažují se v konkrétních literárních hnutích⁸⁶.

⁷⁸ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 156.

⁷⁹ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 268.

⁸⁰ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 217.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Tamtéž, s. 271.

⁸³ GAGNON, François-Marc. Refus global. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 21. 12. 2021 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/refus-global>

⁸⁴ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 283.

⁸⁵ Tamtéž, s. 281.

⁸⁶ Tamtéž.

2.4.5 Klidná revoluce

Zásadní změna společenské a kulturní atmosféry přichází až po smrti ministerského předsedy Maurice Duplessise v roce 1959. Tímto rokem končí „doba temna“ (*grande noirceur*), jak režim nazvali Duplessisovi odpůrci·kyně⁸⁷. K moci se dostává Quebecká liberální strana Jeana Lesage a zahajuje rozsáhlé reformy. Stát začíná zasahovat do oblastí, které dříve spravoval soukromý sektor či katolická církev⁸⁸: dochází k laicizaci školství⁸⁹, vzniká ministerstvo kultury⁹⁰ a stát začíná vytvářet systém nejrůznějších podpor pro oblast umění⁹¹. Provincie se otevírá světu, v roce 1967 hostí Světovou výstavu a o devět let později se v Montrealu konají olympijské hry. Quebec nabývá sebevědomí a touží po samostatnosti. V roce 1963 je založena radikální teroristická organizace Fronta za osvobození Quebecu, která je ochotna autonomie dosáhnout i za cenu násilností a atentátů. Úsilí o samostatnost se ale projevuje i v oficiální politice, když v roce 1968 vzniká Quebecká strana Reného Lévesqua. Ta se dostává k moci a v květnu 1980 vyhlašuje referendum o samostatnosti Quebecu, pro niž se však vysloví jen 40 % hlasujících.

V umění dochází k výrazné politizaci tvůrců·kyň, od nichž se očekává, že budou angažovaně zasahovat do veřejného dění⁹². Prototypem takového literáta je básník Gaston Miron, který s oblibou recitoval na veřejnosti⁹³ a zároveň se stal jedním z nejčtenějších quebeckých autorů vůbec⁹⁴. Dalším známým příkladem je Michèle Lalonde deklamující při příležitosti montrealské Noci literatury v roce 1970 svou báseň *Speak White*, jíž obžalovává podřadné postavení frankofonních Kanadčanů·ek v rámci konfederace⁹⁵. Básnířka a esejistka Lalonde v roce 1979 pak také vydává esej *Défense et illustration de la langue québécoise*, která rozvíjí další zásadní téma klidné revoluce – jazyk. V roce 1977 se na základě tzv. zákona 101 francouzština stává hlavním jazykem quebecké provincie a angličtina obdrží status jazyka chráněné menšiny⁹⁶.

⁸⁷ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 222.

⁸⁸ GREIF, Hans-Jürgen a François OUELLET. *La littérature québécoise 1960-2000*. Québec: L'instant même, 2004, s. 10. ISBN 2-89502-003-5.

⁸⁹ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 362.

⁹⁰ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 20.

⁹¹ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 362.

⁹² Tamtéž, s. 363.

⁹³ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 258.

⁹⁴ ROBERT, Eugene. Gaston Miron. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 4. 3. 2015 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/gaston-miron>

⁹⁵ ROCHON, François. Michèle Lalonde. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 26. 7. 2021 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/lalonde-michele>

⁹⁶ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 21.

Zásadní otázkou je ale také to, jakou francouzštinou psát. Velmi kontroverzní je jòual – montrealský, silně anglicizovaný argot – ve kterém se v 60. letech rozhodne tvořit několik spisovatelů (Jacques Renaud, André Major, Claude Jasmin ad.) sdružených okolo revue *Parti pris*. Jde o úzkou skupinu literátů, jejichž snaha se neseťkává s výrazným úspěchem, a kritika jejich díly nejčastěji opovrhne⁹⁷. Psaní v jòualu text situuje do jedné stylové roviny a dílo se stává těžce srozumitelným pro frankofonní mluvčí mimo Quebec. V próze se jòual neprosadil, od roku 1968 – kdy je uvedena hra Michela Tremblaye *Švagřičky (Belles-Soeurs)* – se však jòual s úspěchem (ale nikoliv bez kontroverzí) objevuje na divadle. Tremblay je originální tím, že používá stylizovaný jòual uzpůsobený potřebám divadla⁹⁸, navíc se inspiruje antickým divadlem, operou, chorálem a používá kompoziční prostředky a rétorické figury, které tento montrealský sociolekt povyšují na literární jazyk⁹⁹.

Zaměření na jazyk se objevuje i u dalších autorů a autorek. Jazyková hravost a experimentálnost je výrazná například v prózách Réjeana Ducharma, který je v roce 1966 nominován na Goncourtovu cenu. I další quebečtí autoři a autorky získávají v Paříži uznání – Marie-Claire Blais je udělena cena Médicis, francouzská nakladatelství publikují Anne Hébert, Huberta Aquina a další¹⁰⁰. Těmto událostem lze rozumět tak, že quebecká literatura (termín, který se používá od roku 1965 na základě tematického čísla revue *Parti pris* místo označení francouzsko-kanadská literatura¹⁰¹) jako celek získává literární posvěcení (tedy uznání, více o pojmu posvěcení viz strana 34) kulturního centra – Paříže¹⁰². Quebecká literatura se od 60. let také více dostává do školních osnov quebeckých vzdělávacích zařízení¹⁰³, čímž jí výrazně narůstá počet čtenářek a čtenářů¹⁰⁴, a je předmětem vědeckého bádání¹⁰⁵. Rovněž dochází k enormnímu nárůstu vydaných titulů. V roce 1968 je v Quebecu publikováno 815 titulů, o deset let později 4020 titulů¹⁰⁶. V tuto chvíli už je quebecká literatura silná, emancipovaná a bohatá.

2.4.6 Autonomní literatura

Jazykový zákon z roku 1977 mimo jiné ustanovuje, že děti přistěhovalců·kyň jsou v Quebecu povinně vzdělávány ve frankofonních školách¹⁰⁷. Francouzštině se tak v provincii dostává

⁹⁷ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 460.

⁹⁸ Tamtéž, s. 468.

⁹⁹ KYLOUŠEK, Petr. Co je to jòual a jak jej překládat?, s. 166–167.

¹⁰⁰ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 365.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 277.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž, s. 362.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 483.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 484.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 21.

výsadního postavení. Dochází k jazykovému sjednocení, což dodává quebeckému obyvatelstvu sebevědomí a podporuje inkluzi odlišnosti¹⁰⁸. V této situaci už literatura nemusí sloužit národu k definování vlastní specifčnosti a může se osvobodit od své politické role.

Depolitizaci quebecké literatury lze tak pozorovat od 80. let minulého století¹⁰⁹. V tomto období začíná být hlavní charakteristikou literatury frankofonní kanadské provincie pluralita¹¹⁰, což značí, že je obtížné v ní vysledovat jednotné literární proudy či skupiny¹¹¹. Rozdělit ji lze snad jen podle témat, o nichž jednotlivé texty pojednávají¹¹², či žánrových aspektů. Společné pro díla napsaná od 80. let ale může být to, že v nich výsadní roli hraje subjekt a hledání vlastní identity¹¹³. Právě identitární otázky jsou stěžejní pro quebecké autorky a autory s mimoquebeckými kořeny, kteří v této době začínají publikovat ve větší míře (Régine Robin, Sergio Kokis, Dany Laferrière ad.). Ukazuje se ale, že další témata blízká těmto tvůrcům·kyním – jako například bloudění, exil, stesk, identitární rozkolísanost, menšinovost, paměť¹¹⁴ – najdeme i u spisovatelek a spisovatelů quebeckého původu. Začíná se tak hovořit o migrující literatuře (*écritures migrantes*), která zahrnuje autorstvo quebeckého i mimoquebeckého původu, jež si pokládá podobné otázky¹¹⁵.

Problém hledání identity je zakódován i v nově vznikajících románech s americkou tematikou. Častý je žánr „road book“, jehož hrdinové či hrdinky vyrážejí na cestu přes Spojené státy, aby našli řešení svých osobních či vztahových krizí¹¹⁶. Protagonistky·é obvykle uhlopříčně projíždějí celé Spojené státy až do Kalifornie, což jim umožňuje důkladně porovnat americkou a quebeckou kulturu¹¹⁷. Za první „americký“ román se obvykle považuje *Volkswagen Blues* (1984) Jacquese Poulina a mezi další známá díla z této kategorie se řadí kupříkladu *Copies conformes* (1989) Monique LaRue či *La Pêche blanche* (1994) Lise Tremblay.

Teprve od 70. let začínají svá díla vydávat autoři·rky náležející k Prvním národům. Nejprve publikuje inuitské autorstvo v inuktitutštině: za první lze pokládat knihu Markoosie Patsauqa vydávanou časopisecky v letech 1969 až 1970, jejíž francouzský překlad, který pořídila

¹⁰⁸ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 410.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 409.

¹¹⁰ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 531.

¹¹¹ Tamtéž, s. 535.

¹¹² KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 22.

¹¹³ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 534.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 561, 562.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 562.

¹¹⁶ KYLOUŠEK, Petr et al. *My, oni, já: hledání identity v kanadské literatuře a filmu*, s. 125–126.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 126.

spisovatelka Claire Martin, *Chasseur au harpon* vyšel rok po originálu¹¹⁸. Některá díla Prvních národů se ale francouzského či anglického překladu dočkají až se zpožděním několika dekád. V roce 1999 přichází historik Gérard Bouchard s konceptem dlouhého trvání (*durée longue*), podle něhož je třeba původní národy považovat za první Quebečany a Quebečanky¹¹⁹, čímž quebecká literatura získává další rozměr a je obohacena o nový, odlišný náhled na svět.

V tomto období se již quebecká literatura nepotřebuje vztahovat k Francii a jejím literárním institucím a mnohem podnětnější je pro ni vliv dalších literatur amerického kontinentu¹²⁰. Nabývá autonomie a Quebec tak vstupuje mezi nejliterárnější oblasti světového literárního společenství¹²¹, v nichž už literatura neslouží národnostním ani politickým zájmům.

2.5 Montreal jako literární centrum

Pro vybudování silné a plně rozvinuté literatury je stěžejní existence literárního centra dané oblasti¹²². V kanadské frankofonní provincii se toto centrum se vznikem Montrealské literární školy už na konci 19. století přesouvá z Quebecu do Montrealu, který je největším a etnicky nejrozrůznějším quebeckým městem. Jeho role pak nabývá na důležitosti během druhé světové války, kdy je veškerý obchod s okupovanou Francií zakázán a quebeckým nakladatelstvím se díky speciálnímu povolení kanadské vlády otevírá možnost znovu vydat veškeré francouzské knihy nedostupné na trhu¹²³. Tento fenomén bývá označován jako quebecký nakladatelský boom¹²⁴, zmiňovaný již výše, a ačkoliv nemá dlouhého trvání a končí spolu s válkou, umožní intenzivnější kontakt quebeckého literárního prostoru s francouzským autorstvím a rozvoj quebecké literatury¹²⁵.

Nezbytnými charakteristikami literárního centra je i politická svoboda a akumulace literárního bohatství¹²⁶. Tyto podmínky začíná Montreal splňovat od 60. let minulého století a postupně

¹¹⁸ HENITIUK, Valerie a Marc-Antoine MAHIEU. Markoosie Patsauq. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 20. 10. 2022 [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/markoosie-patsauq>

¹¹⁹ VOLDŘICHOVÁ BERÁNKOVÁ, Eva. Přednášky k předmětu Littératures francophones – littérature québécoise vyučovaném na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze od října 2021 do ledna 2022.

¹²⁰ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 533.

¹²¹ Jak je definuje Pascale Casanova in CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*, s. 244–245. „... stupeň autonomie těch nejliterárnějších zemí se měří zejména depolitizací literárních otázek, to znamená téměř naprostým zmizením lidových či národnostních témat, a objevením se ‚čistě‘ literárních textů, bez sociální či politické ‚funkce‘, osvobozených od nutnosti podílet se na vytváření národní identity či určitého národního partikularismu, a symetricky také rozvojem formálního zkoumání, rozvojem forem, uvolněných od veškeré neliterární zátěže, rozvojem debat, zbavených každého neliterárního vidění literatury.“

¹²² CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*, s. 297.

¹²³ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 218, 271.

¹²⁴ Tamtéž, s. 271.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*, s. 297.

nabývá i dalších vlastností, které z Paříže dělají hlavní město literárního světa: je místem, kde se respektují lidská práva, má vzdělané obyvatelstvo a zaujímá otevřený postoj k nově příchozím¹²⁷ (podle údajů z roku 2021 tvořili imigranti a imigrantky téměř čtvrtinu kanadského obyvatelstva¹²⁸). Od 80. let začíná být hlas autorů·ek s mimoquebeckými kořeny čím dál silnější a jejich rozličné kulturní zkušenosti jsou pro quebeckou literaturu značně obohacující¹²⁹. Právě oni se také těší zájmu francouzských nakladatelských domů¹³⁰.

K montrealskému literárnímu věhlasu přispívá i jeho zobrazování v literárních dílech. Zahnutí jakéhokoliv místa do literárního textu totiž zakládá jeho literární existenci a proslulost¹³¹. Montreal se objevuje například už ve *Šťěstí z výprodeje* (*Bonheur d'occasion*, 1945) Gabrielle Roy, velmi intenzivně v románové kronice *Chroniques du Plateau Mont-Royal* Michela Tremblaye a jeho dalších reprezentací je nespočet.

Quebecká literatura se čím dál více dostává na zahraniční trhy. Francouzská nakladatelství se začínají na quebeckou tvorbu zaměřovat zejména po vydání manifestu *Pour une "littérature-monde" en français* z roku 2007, v němž čtyřiačtyřicet autorů·ek píšících francouzsky požaduje, aby bylo ukončeno výsadní postavení Francie v rámci francouzsky hovořícího světa¹³². Gallimard sice i nadále publikuje v průměru pouze tři knihy od quebeckého autorstva za rok¹³³ (údaje do roku 2015), ale při pohledu na francouzský trh jako celek se v roce 2015 již mluví o „quebeckém knižním boomu“¹³⁴. Poměrně hojně je quebecká literatura i překládána – mezi lety 1990 a 2014 je do dalších jazyků přeloženo zhruba 270 quebeckých knih, a to v tomto součtu nejsou započítány knihy přeložené do angličtiny¹³⁵.

Na současné quebecké literární scéně figuruje zhruba stovka literárních cen¹³⁶. Quebečtí autoři a autorky získávají věhlas i za hranicemi provincie – ke světově známým se řadí či řadili

¹²⁷ CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*, s. 41.

¹²⁸ Les immigrants représentent la plus grande part de la population depuis plus de 150 ans et continuent de façonner qui nous sommes en tant que Canadiens. In: *Statistique Canada* [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/221026/dq221026a-fra.htm>

¹²⁹ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 412.

¹³⁰ OBSZYŃSKI, Michał. Entre l'indifférence et la « littérature-monde en français » : la place des écrivains québécois sur le marché du livre en France au début du XXIe siècle. In: *Études canadiennes. Canadian studies* [online]. Č. 81, 2016, s. 76 (ve stažené PDF verzi). [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://journals.openedition.org/eccs/764>

¹³¹ CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*, s. 298.

¹³² OBSZYŃSKI, Michał. Entre l'indifférence et la « littérature-monde en français » : la place des écrivains québécois sur le marché du livre en France au début du XXIe siècle s. 72 (ve stažené PFD verzi). [cit. 2023-03-16].

¹³³ Tamtéž, s. 78.

¹³⁴ Tamtéž, s. 79.

¹³⁵ Tamtéž, s. 82.

¹³⁶ Prix littéraires du Québec. In: *Bibliothèque et Archives nationales du Québec* [online]. Montreal. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: https://www2.banq.qc.ca/ressources_en_ligne/prix_litteraires/index.html#

kupříkladu Émile Ollivier, Nelly Arcan, Ying Chen, Gaétan Soucy či Nicolas Dickner. Téměř za literární celebritu by se dal označit Dany Laferrière, který se v roce 2013 stal členem Francouzské akademie¹³⁷.

Quebecká literatura je ve svém posledním vývojovém období významně přítomna na francouzské scéně, ale posvěcení pařížského centra již ke svému rozvoji nutně nepotřebuje. Dokázala se osamostatnit a vytvořit si své vlastní plnohodnotné literární centrum – Montreal.

¹³⁷ OBSZYŃSKI, Michał. Entre l'indifférence et la « littérature-monde en français » : la place des écrivains québécois sur le marché du livre en France au début du XXIe siècle, s. 79 (ve stažené PFD verzi). [cit. 2023-03-16].

3. Charakterizace českého přijímajícího prostředí a role překladu v české literatuře

Česká literatura se podobně jako literatura quebecká řadí k tzv. malým literaturám¹³⁸, a je tedy během svého vývoje výrazně ovlivňována politickými zájmy národního společenství, v němž vzniká. Zásadní rozdíl mezi těmito dvěma literaturami ovšem představuje jazyk. Zatímco quebecká literatura je psána francouzsky¹³⁹, tedy celosvětově rozšířeným jazykem s obrovským literárním kapitálem (ten francouzština má díky své dlouhé historii, mezinárodně uznávaným a čteným dílům, četným překladům do dalších jazyků i díky tomu, že její metropole Paříž je považována za nejliterárnější město světa¹⁴⁰), čeština je jazykem s malým počtem mluvčích, fixovaným dominantně na jedinou geografickou oblast.

V následujícím výkladu se zaměřuji na čtyři období v dějinách české literatury, která jsou spjata s určitými širšími společenskými a literárními tendencemi. Nejprve jde o dobu konce 18. a začátku 19. století, kdy se rozhodovalo o tom, jestli čeština vůbec přetrvá i do budoucna jako literární jazyk. V druhé kapitole se věnuji období konce 19. a první poloviny 20. století, během kterého na české literární prostředí mocně působila literatura francouzská. Třetí kapitola je obsažnější a pojednává o politickém působení na literaturu, jež bylo v českém prostředí výrazné po velkou část 20. století. Je rozdělena do čtyř částí – nacistická diktatura, poválečné období a 50. léta, 60. léta a nakonec normalizace – a důraz je kladen na publikační možnosti v dané době a omezení, jež se týkala původní i překladové literatury. Poslední část krátce pojednává o změnách v českém literárním prostoru, jež přinesl nástup demokracie a volného trhu, přičemž jsou akcentovány ekonomické faktory a omezení.

3.1 Úpadek češtiny a její znovuzrození

Ačkoliv se počátky české literatury datují již na rozhraní 13. a 14. století¹⁴¹, existence češtiny jako literárního jazyka není nepřerušovaná ani samozřejmá. Nevelký český národ je obklopen mnohem početnějším německojazyčným obyvatelstvem, s nímž po velkou část dějin sdílí jeden státní útvar. Němečtí obyvatelé a obyvatelky na českém území také trvale pobývají, a i část českého obyvatelstva němčinu ve velké míře používá. Obdobím výrazného úpadku češtiny je

¹³⁸ Literatura psaná v Quebecu tuto kategorii ale zhruba na začátku 80. let 20. století opouští a stává se autonomní literaturou.

¹³⁹ Tato francouzština má svá specifika, která ale nebrání jejímu porozumění u mezinárodního frankofonního čtenářstva.

¹⁴⁰ CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*, s. 47, 48 i na jiných místech v této publikaci.

¹⁴¹ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 11.

doba pobělohorská, kdy české elity odcházejí do emigrace a nahrazují je elity germanofonní¹⁴². K dalšímu oslabení role češtiny pak dochází v době osvícenských reforem, kdy je v rakouské říši zaveden jeden státní jazyk – němčina¹⁴³. Čeština se tak mezi českou vzdělaností stává jazykem méně a méně používaným – vzdělané vrstvy běžně píší převážně německy¹⁴⁴ a uchylují se i k německojazyčné literatuře a další kultuře¹⁴⁵. Český jazyk tak postupně zcela ztrácí vyšší stylové roviny a v období nejhlubší krize – po velkou část 18. století – jím již téměř nelze vyjadřovat abstraktnější pojmy či skutečnosti mimo dosah každodenního života¹⁴⁶.

Změna přichází až v poslední třetině 18. století¹⁴⁷ a souvisí s politickou proměnou celé společnosti. V této době je zrušeno nevolnictví, obyvatelé-ky získávají nová práva a stávají se mnohem svobodnějšími¹⁴⁸. Připouští se větší různorodost v oblasti osobních postojů i víry¹⁴⁹. Postupně se tak začíná objevovat vzdělanější a svobodomyšlnější vrstva obyvatelstva, která má zájem o náročnější literaturu psanou česky (do té doby se literatura v češtině vyskytuje také poměrně hojně, ale jde především o tzv. knížky lidového čtení, které čerpají z populárních témat a jsou určeny především pro kolektivní předčítání či divadelní zpracování¹⁵⁰), i tvůrci·kyně, již na obnovení českého literárního jazyka intenzivně pracují. Toto období, kdy dochází k národnostnímu i jazykovému uvědomění, bývá označováno jako národní obrození.

Kultivovaná čeština vznikala poněkud díky takovým počínům, jako byla *Zevrubná mluvnice českého jazyka* (psaná německy) Josefa Dobrovského z roku 1808¹⁵¹. V ní Dobrovský popsal češtinu doby veleslavínské (druhá polovina 16. století), tedy jazyk na začátku 19. století již značně archaický, což ale umožnilo vznik nové vyšší stylové roviny¹⁵², o níž český jazyk během této doby přišel. Další zásadní zdroj pro obnovu češtiny představovaly překlady, na nichž bylo možné si jazyk „trénovat“. V této oblasti je nejznámější práce Josefa Jungmanna, který lexikální i stylové možnosti češtiny rozšiřoval za pomoci výpůjček z cizích jazyků, slov již zapomenutých i vlastních neologismů^{153, 154}. Nevýhodou tohoto přístupu byla však ztížená

¹⁴² HRALA, Milan et al. *Kapitoly z dějin českého překladu*. Praha: Karolinum, 2002, s. 26. ISBN 80-246-0386-1.

¹⁴³ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 154.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ HRALA, Milan et al. *Kapitoly z dějin českého překladu*, s. 20–21.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 77.

¹⁴⁷ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 153.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ HRALA, Milan et al. *Kapitoly z dějin českého překladu*, s. 77–78.

¹⁵¹ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 161–162.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ HRALA, Milan et al. *Kapitoly z dějin českého překladu*, s. 85.

¹⁵⁴ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 181–182.

srozumitelnost takových překladů pro cílové čtenářstvo, což bylo Jungmannovi některými vytýkáno¹⁵⁵.

Ukazuje se, že překlad hraje stěžejní roli v utváření národních jazyků a umožňuje vstup nových žánrů, literárních postupů a dalších inovací do tzv. malých literatur¹⁵⁶, což je i případ češtiny a české literatury. V porovnání s původní českou tvorbou má v této době překlad dominantní úlohu, což lze terminologií polysystémové školy vyjádřit také tak, že se překlad aktivně podílí na formování centrální oblasti české literatury, zatímco původní česká tvorba zaujímá pouze roli periferní¹⁵⁷. K této situaci dochází kupříkladu v literaturách mladých, jež se teprve rodí, nebo literaturách výrazně oslabených¹⁵⁸, což je právě případ českého písemnictví této doby.

Překládání především význačných děl světové literatury do jazyků málo rozvinutých představuje způsob, jakým může dané písemnictví poměrně rychle akumulovat literární bohatství, získat určité uznání i literární existenci za hranicemi daného národnostního prostředí^{159, 160}. Nejvíce se překládá z literatur dominantních a mezinárodně uznávaných do jazyků nerozvinutých, podrobených, které ve světovém literárním prostoru nehrají velkou roli¹⁶¹. Tyto teoretické poznatky lze na situaci české literatury dobře ověřit: Josef Jungmann si k překladu volí například rozsáhlou epickou báseň *Ztracený ráj* barokního básníka Johna Milтона či Chateaubriandovu *Atalu*, dílo raného romantismu. V obou případech jde o texty náročně, mezinárodně známé, jejichž význam přesahuje literaturu, v níž vznikly. Cestou překladu se tak česká literatura dostává ze situace, kdy jí hrozil téměř úplný zánik, a ve 40. letech 19. století již nemůže být o její životaschopnosti pochyb¹⁶².

3.2 Francie jako hlavní zdroj inspirace

Od 70. let 19. století lze v českém prostředí pozorovat rostoucí počet překladů z francouzské literatury. Zvláště významné jsou překlady Jaroslava Vrchlického, který se soustavně věnuje překladu francouzské poezie (překládá například Victora Huga, Charlese Baudelaira, prokleté básníky, dekadenty, symbolisty¹⁶³), vydává antologie zaměřené na francouzskou básnickou

¹⁵⁵ LEVÝ, Jiří. *České teorie překladu: vývoj překladatelských teorií a metod v české literatuře, 1. díl*. Praha: Ivo Železný, 1996, s. 101. ISBN 80-237-1735-9.

¹⁵⁶ EVEN-ZOHAR, Itamar. The Position of Translated Literature within the Literary Polysystem. In: VENUTI, Lawrence, ed. *The Translation Studies Reader*. Taylor & Francis e-Library, 2004, s. 193. ISBN 0-203-44662-3.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 193–194.

¹⁵⁹ CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*, s. 169.

¹⁶⁰ CASANOVA, Pascale. Consécration et accumulation de capital littéraire.

¹⁶¹ HEILBRON, Johan a Gisèle SAPIRO. La traduction comme vecteur des échanges culturels internationaux.

¹⁶² LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 211.

¹⁶³ HRALA, Milan et al. *Kapitoly z dějin českého překladu*, s. 94–95.

tvorbu a uvádí k nám i nové poetické formy (villonská balada, rondel, rondó ad.)¹⁶⁴. Rovněž překlady francouzské prózy a dramatu mají na české dobové písemnictví přímý vliv. Romány Julese Verna, které pro českou literaturu objevil Jan Neruda, k nám přinášejí vědecko-fantastickou tematiku a mají obrovský úspěch¹⁶⁵. Z Francie k nám také přichází žánr román-fejeton, tedy román na pokračování¹⁶⁶, a v divadelní oblasti pak konverzační komedie se složitou zápletkou¹⁶⁷.

V 90. letech 19. i na začátku 20. století v uvádění francouzského básnictví pokračuje skupina dekadentů (Arnošt Procházka, Jiří Karásek ze Lvovic ad.) vydávající časopis *Moderní revue*. I oni se zaměřují především na prokleté básníky a symbolisty, publikují také belgické frankofonní básníky jako Maurice Maeterlincka či Émila Verhaerena a v časopise často bývá kromě překladu otištěno i originální znění daného textu¹⁶⁸. Literáti z okruhu *Moderní revue* rovněž publikují překlady děl ve své době ve Francii zcela novátorských, jako byl *Král Ubu* Alfreda Jarryho a román *Naruby* Jorise-Karla Huysmanse¹⁶⁹. Hojně se vydávají překlady francouzských realistů (Victora Huga, Honoré de Balzaca, Gustava Flauberta, Guy de Maupassanta) i naturalistů, zejména Émila Zoly, jehož díla byla v českém prostředí ještě v 80. letech pro svou údajnou nemravnost považována za k překladu nevhodná¹⁷⁰.

Právě 90. léta bývají v dějinách české literatury považována za zásadní milník – v této době literatura přestává plnit úlohu národnostní, nemusí již sloužit národnímu uvědomění a sjednocení a může se plně a svobodně rozvíjet¹⁷¹. Bohatá je nejen překladová, ale i původní tvorba, která má své těžiště v poezii (Karel Hlaváček, Antonín Sova, Otokar Březina ad.). Roste také počet nakladatelství, k nakladatelům Ottovi a Vilímkovi se přidává Jan Laichter, František Topič a v předválečném období i František Borový¹⁷². Ve 20. století tento dynamický rozvoj české literatury pokračuje a po přeryvu způsobeném první světovou válkou a vzniku samostatného Československa nadchází jedno z nejplodnějších a nejpestřejších období v dějinách českého písemnictví¹⁷³, ale i další kultury. Vytvoření autonomního československého státu umožnilo literátům·kám se již úplně oprostít od národnostních otázek a k tvorbě přistupovat zcela svobodně. Domácí kultura je i v této době v čilém kontaktu se

¹⁶⁴ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 300.

¹⁶⁵ HRALA, Milan et al. *Kapitoly z dějin českého překladu*, s. 89–90.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 88.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 92.

¹⁶⁸ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 391–392.

¹⁶⁹ HRALA, Milan et al. *Kapitoly z dějin českého překladu*, s. 101.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 96–98.

¹⁷¹ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 447.

¹⁷² Tamtéž, s. 449.

¹⁷³ Tamtéž, s. 547.

zahraničím, odkud během krátké doby přichází obrovské množství uměleckých podnětů. Zahraniční díla jsou do češtiny překládána často vzápětí po vydání originálu (např. *Oheň* Henriho Barbusse přeložený Hanušem Jelínkem je u nás vydán rok po originálu v roce 1917¹⁷⁴; *Cesta do hlubin noci* Louise-Ferdinanda Céline, kterou překládá Jaroslav Zaorálek spolu s dalšími překladateli, je rovněž vydána rok po originálu v roce 1933¹⁷⁵; obdobně promptně je k nám uváděn kupříkladu i anglický modernismus¹⁷⁶) a čeští tvůrci a tvůrkyně se jimi inspirovali. Velkou váhu má u nás stále poezie. Do literárních dějin se nesmazatelně zapsala antologie Karla Čapka *Francouzská poesie nové doby* z roku 1920, jež k nám uvedla literární kubismus v podobě Apollinairova *Pásma*. Stěžejní byla i vydání dalších básníků: Jehana Rictuse a Tristana Corbièra (přel. Jindřich Hořejší), ze starších pak Françoise Villona (přel. Otokar Fischer).

Všechny tyto cizí vlivy dokáže dobová česká literatura vstřebávat a aktivně je přetvářet v rámci vlastní tvorby. Českou odezvou na evropské avantgardní směry (futurismus, kubismus, dadaismus, expresionismus ad.), která v sobě nesla i ideu komunistické společnosti¹⁷⁷, byl básnický směr poetismus usilující o ztvárnění radostné a hravé budoucnosti¹⁷⁸. Domácí literární pole v meziválečné době bylo značně různorodé, vedle sebe zároveň existovalo několik uměleckých a myšlenkových proudů, všechny hodnotné¹⁷⁹. S francouzským prostředím je nejvíce spjata Surrealistická skupina (založena 1934), již tvořili především výtvarní umělci (Jindřich Štyrský, Toyen ad.) a teoretik Karel Teige. Surrealistickému básnění se v rámci skupiny soustavněji věnoval jen Vítězslav Nezval. Do češtiny byl překládán André Breton a Paul Éluar¹⁸⁰. Francouzští a čeští surrealisté setrvali v úzkém kontaktu a jejich poetiky se tak navzájem přímo ovlivňovaly.

České zaměření na francouzskou kulturu, které je nejvíce patrné právě od konce 19. století do konce 30. let 20. století, si lze vysvětlit několika důvody. Před vznikem samostatného československého státu mohlo francouzské umění ztělesňovat jakousi protiváhu k německojazyčné produkci, již byl český národ obklopen. Zejména v meziválečném období pak jistě mocně působila politická orientace první republiky¹⁸¹. Nakonec nelze opomenout ani fakt, že francouzská literatura představovala (a pravděpodobně stále představuje) jednu z velmi

¹⁷⁴ HRALA, Milan et al. *Kapitoly z dějin českého překladu*, s. 107.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 117.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 67.

¹⁷⁷ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 576.

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 548.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 628.

¹⁸¹ HRALA, Milan et al. *Kapitoly z dějin českého překladu*, s. 106–107.

mocných, ne-li tu nejmocnější světovou literaturu, a jako taková je schopná přinášet literární inovace mnohem snadněji než literatury okrajové¹⁸² – pro malé literární prostory tak představuje zdroj inspirace a novinek. Je ale třeba zdůraznit, že tyto inovace nepocházejí jen z francouzské literatury samotné. To, že je francouzská literatura obdařena významnou posvěcující mocí (dokáže díla z literárních periferií proslavit, dát jim literární legitimitu¹⁸³, status toho, co „stojí za to číst“, přiřknout jim literární hodnotu), mimo jiné znamená, že jejím prostřednictvím do rozvíjejících se literárních prostorů proudí i literární díla jiné provenience, která byla v Paříži přijata, posvěcena. Komunikace mezi literárně okrajovými prostory tak velmi často probíhá pomocí zprostředkující dominantní kultury¹⁸⁴ – nezřídka právě prostřednictvím Paříže. Skrze francouzské prostředí se do Československa dostávají i první quebecké texty, to už je ale předmětem páté kapitoly této práce.

3.3 Literatura pod politickým dohledem

Johan Heilbron a Gisèle Sapiro rozlišují dva typy vnějších omezení, která přímo ovlivňují knižní (či obecně kulturní) produkci daného literárního prostoru. Jde o faktory ekonomické a politické¹⁸⁵. Na konci 30. let 20. století vstupuje české písemnictví do období, v němž bude po padesát let jen s krátkými přestávkami masivně ovlivňováno zásahy politickými. V této době se původní česká literatura štěpí do tří frakcí (domácí oficiální, domácí nelegální a exilová literatura) a toto rozdělení bude jen s několika přerušeními trvat až do pádu komunistického režimu na konci 80. let 20. století¹⁸⁶.

3.3.1 Nacistická diktatura

Již v průběhu 30. let je atmosféra v celé Evropě velmi napjatá. Vleklá hospodářská krize má za následek vzestup fašistických režimů¹⁸⁷, jež omezují svobodu jedince i uměleckého vyjádření. V Československu situaci komplikuje krajní pravice i radikalizující se komunistická frakce¹⁸⁸. Když pak v březnu 1939 dojde ke zřízení protektorátu Čechy a Morava, období bohaté a rozmanité české kultury, které bylo pro první republiku příznačné, definitivně končí.

S druhou světovou válkou a německou okupací přichází doba tvrdé cenzury a perzekuce. Ruší se mnohé české časopisy, velká část českého autorstva nesmí publikovat¹⁸⁹ (někteří jsou na tom

¹⁸² EVEN-ZOHAR, Itamar. The Position of Translated Literature within the Literary Polysystem, s. 194.

¹⁸³ CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*, s. 161.

¹⁸⁴ HEILBRON, Johan a Gisèle SAPIRO. La traduction comme vecteur des échanges culturels internationaux.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 680.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 613.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 614.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 678.

ale ještě mnohem hůř; jsou deportováni do koncentračních táborů pro své postoje – Josef Čapek, pro svůj původ – Karel Poláček, jiní jsou za účast v odboji popraveni – Vladislav Vančura). Vznikají seznamy zakázaných literárních děl, které v roce 1944 čítají přes 4000 titulů¹⁹⁰, striktně je zakázáno i avantgardní umění¹⁹¹. V oblasti překladu jsou upřednostňovány převody z německé literatury¹⁹², anglicko- a francouzskojazyčné autory a autorky nelze krom děl klasických vůbec vydávat¹⁹³, po vstupu Sovětského svazu do války v roce 1941 přestávají vycházet překlady z ruštiny¹⁹⁴.

Situace války, ztráty samostatného státu a drakonických kulturních omezení způsobila, že psané slovo získává na váze. Kultura opět začíná mít roli politickou, slouží k posilování národního uvědomění, jsou v ní akcentována témata vlastenecká. V letech 1939 a 1940 ještě mohou vyjít i texty stavějící se proti okupaci (Holanův *Sen*, reedice Halasova *Torza naděje*, Vančurovy *Obrazy z dějin národa českého* ad.)¹⁹⁵. V pozdějších letech války jsou ale protektorátní restrikce čím dál nelítostnější, hojně se tak vydávají klasická díla 19. století, v nichž je vlastenecký důraz rovněž přítomen. Zájmu českého čtenářstva se těší především Božena Němcová, Alois Jirásek či Jan Neruda¹⁹⁶. Odkazu těchto spisovatelů a spisovatelek se věnují i autoři soudobí – Nezval píše *Ódu na návrat Karla Hynka Máchy*, Seifert *Vějíř Boženy Němcové*, Halas zase sbírku *Naše paní Božena Němcová*¹⁹⁷. Více se objevuje román historický, jehož téma často funguje jako podobenství k protektorátní situaci¹⁹⁸. Kniha se kvůli politickým omezením i z důvodu regulace přidělů papíru stává nedostatkovým zbožím¹⁹⁹, zvyšuje se proto zájem o výpůjčky v knihovnách²⁰⁰.

Nakladatelství hledají způsoby, jak protektorátní nařízení obejít. Některé knihy jsou tak například antedatovány, v této době se také začíná objevovat fenomén „pokrývačství“ (známější z let normalizace), kdy tituly napsané židovským autorstvem vycházejí pod jinými jmény (takto jsou kupříkladu vydány některé texty Karla Poláčka či překlady Shakespeara od Erika Adolfa Saudka)²⁰¹.

¹⁹⁰ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia, 2014, s. 302. ISBN 978-80-200-2404-6.

¹⁹¹ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 678.

¹⁹² ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*, s. 299.

¹⁹³ HRALA, Milan et al. *Kapitoly z dějin českého překladu*, s. 51.

¹⁹⁴ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 678.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 679.

¹⁹⁶ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*, s. 296.

¹⁹⁷ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 684.

¹⁹⁸ Tamtéž, s. 694.

¹⁹⁹ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*, s. 298–299.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 305.

²⁰¹ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*, s. 307.

Česká literatura v době války vzniká i mimo protektorát. V exilu tvoří Voskovec s Werichem i mnozí další, hrůzu koncentračních táborů do veršů zaznamenává kupříkladu Josef Čapek²⁰².

3.3.2 Poválečné období a 50. léta

Po skončení války se v literatuře začínají rychle zaplňovat mezery, jež byly způsobeny cenzurou nacistického režimu. Nakladatelství vydávají rozličnou škálu překladové i původní literatury a navzdory zvýhodněním, která jsou už v této době dopřána sovětské literatuře, se jim daří navázat na bohatou meziválečnou tradici knižní kultury²⁰³. Publikují se texty tematizující válečnou zkušenost, ke čtenářstvu se dostávají díla psaná v lágrech a věznicích (nejslavnější je *Reportáž, psaná na oprátce* Julia Fučíka)²⁰⁴. Válečná tematika převládá i v dílech přeložených – vycházejí antologie válečné poezie, překládá se sovětská literatura inspirovaná válkou i texty hovořící o zkušenosti z jiné války (kupříkladu Hemingwayův román *Komu zvoní hrana* o španělské občanské válce)²⁰⁵. Mezi přeloženými tituly jsou zastoupena díla francouzského existencialismu (vychází Albert Camus, J.-P. Sartre i Simone de Beauvoir) či angloamerická poezie (Emily Dickinson, T. S. Eliot)²⁰⁶. Dnes může překvapit fakt, že v roce 1946 vychází v češtině antiutopistická *Farma zvířat* George Orwella²⁰⁷.

Jen necelé tři roky po válce je ale kulturní pluralita znovu utnuta a tentokrát na mnohem delší dobu. Brzy po komunistickém puči v únoru 1948 začínají čistky na univerzitách, v kulturních i jiných institucích. Přestávají existovat soukromá divadla, tiskárny i nakladatelství. Masově se vyřazují knihy z knihoven, ruší se literární časopisy, cenzurní dohled panuje nad veškerou kulturní produkcí včetně okrajové²⁰⁸. Mnoho českých spisovatelů ek odchází do exilu (např. Ivan Blatný), převážně katoličtí autoři rky jsou zasaženi daleko nad rámec zákazu publikování a tráví dlouhá léta v kriminálech (Jan Zahradníček, Zdeněk Rotrekl ad.). Oficiálně publikují ti, kteří komunistickým ideálům na delší či kratší čas skutečně uvěřili (např. Pavel Kohout), a taci, jimž se totalitní omezení do jisté míry daří do vlastní tvorby aplikovat (Jan Drda, Josef Kainar ad.)²⁰⁹. Literární produkce musí odpovídat kritériím tzv. socialistického realismu, jimiž je srozumitelnost a ideová shoda s komunistickým režimem²¹⁰, a tak je rejstřík povolených žánrů značně omezený. Píše se převážně budovatelský román, výrobní drama či agitační poezie,

²⁰² LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 681–682.

²⁰³ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. I. díl 1945–1948*. Praha: Academia, 2007, s. 101. ISBN 978-80-200-1527-3.

²⁰⁴ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 721.

²⁰⁵ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. I. díl 1945–1948*, s. 101–102.

²⁰⁶ Tamtéž, s. 104–105.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 106.

²⁰⁸ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 734–736.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 717.

²¹⁰ Tamtéž, s. 738.

zakázána je značná část zábavné literatury (sentimentální román, detektivka)²¹¹. V této situaci nelze vůbec hovořit o autonomním postavení literatury – vše literární je naopak politické, všechny tvůrčí síly jsou podřízeny politické situaci a česká literatura bojuje o přežití.

Překládá se sovětské autorstvo, ze západní literatury pouze „pokrokoví“ spisovatelé ky souznící s komunistickou ideologií (např. Louis Aragon)²¹². Ze staršího písemnictví se do češtiny převádějí díla ruského realismu 19. století, jež pro socialistický realismus slouží jako vzor, či klasická díla jiné provenience (Charles Dickens, Guy de Maupassant, Anatole France, Miguel de Cervantes ad.)²¹³. Zvýhodňovány byly překlady z ruštiny a dalších jazyků komunistických zemí, a to zejména prostřednictvím zvýšených přidělů papíru²¹⁴. Překladová tvorba vychází téměř výhradně v nakladatelském domě Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění v edicích Světová četba a Knihovna klasiků²¹⁵.

Po XX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu v roce 1956, na němž Nikita Chruščov zkritizoval Stalinův kult osobnosti, dochází k částečnému uvolnění napjaté totalitní situace. To se rychle projevuje i v literatuře – česká kultura může být opět ve větším kontaktu se světovou literaturou, imperativ socialistického realismu je oslaben. Do češtiny jsou převáděni pozoruhodní ruští autoři (S. A. Jesenin, I. A. Bunin), vycházejí prózy Alberta Moravii, Williama Faulknera, Grahama Greena či kupříkladu Franze Kafky. V oblasti překladové literatury má neobyčejný význam revue *Světová literatura*, založená roku 1956, jež se zaměřovala výhradně na zahraniční literaturu, publikovala ukázky, recenze i další komentáře^{216, 217}.

Po celá 50. léta vzniká tzv. ineditní (nevydaná) literatura, tedy texty, jež nemohou být oficiálně publikovány²¹⁸. Právě ineditní autoři a autorky budou mít pro pozdější dobu největší význam a nesmazatelně se zapíší do dějin českého písemnictví. Díla ineditní literatury si jednotlivci nechávají pro sebe (Vladimír Holan) nebo kolují ve velmi omezených kroužcích přátel (surrealistické sborníky, tvorba Jiřího Koláře, Josefa Jedličky a mnohých dalších)²¹⁹. Tyto texty jsou často uveřejněny později, ve chvíli, kdy už to politická situace umožní. Slavným příkladem jsou *Zbabělci* Josefa Škvoreckého, které autor dopsal roku 1949, ale publikovat je mohl až o

²¹¹ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 739.

²¹² JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. II. díl 1948–1958*. Praha: Academia, 2007, s. 110–111. ISBN 978-80-200-1528-0.

²¹³ Tamtéž, s. 114.

²¹⁴ ČECH, Pavel. *Francouzsko-české vztahy v oblasti překladu (1945–1953)*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 219. ISBN 978-80-210-5466-0.

²¹⁵ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. II. díl 1948–1958*, s. 114.

²¹⁶ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 754–56.

²¹⁷ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. II. díl 1948–1958*, s. 114–116.

²¹⁸ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 743.

²¹⁹ Tamtéž, s. 743, 747–748.

devět let později. Avšak ani v roce 1958 nebyly oficiální kulturní instance připraveny na dílo, jehož protagonista nemá žádné ideály a promlouvá obecnou češtinou, a román byl brzy stažen z prodeje²²⁰.

3.3.3 60. léta

V 60. letech v Československu pokračuje „povolování šroubů“ započaté po roce 1956. V květnu 1960 je vyhlášena rozsáhlá amnestie a z kriminálů je propuštěno přes pět a půl tisíce politických vězňů a vězeňkyň, což představovalo 64 % jejich celkového počtu²²¹. Další kritika stalinismu v Sovětském svazu po roce 1962 toto postupné uvolňování ještě urychluje a československému občanstvu se tak nabízí více možností vycestovat či získávat informace ze zahraničí²²². Situaci napomáhá i fakt, že na vysokých postech již nesedí zapálení komunisté jako po únorovém převratu, ale spíše pohlavíři těšící se z nejrůznějších výhod²²³. Nejde pochopitelně vůbec mluvit o demokracii – tisíce lidí jsou stále z politických důvodů v kriminálech, až do konce roku 1967 existuje cenzura²²⁴ – ale oproti první polovině 50. let jde o poměrně radikální proměnu.

Na společenskou atmosféru silně působí západní vlivy. Proniká k nám rocková a beatová hudba, například Beatles, a především mladé lidi inspiruje volnomyšlenkářské hnutí hippies. Do Československa se dostávají texty amerických beatníků a v roce 1965 do Prahy zavítá i sám Allen Ginsberg²²⁵. Mladá generace se tak v ideové rovině značně vzdaluje oficiálním východiskům československého státu i reformnímu proudu v rámci komunistické strany.

Pro 60. léta je příznačná integrace části zakázaných autorů a autorek do literatury veřejné. Opět může vydávat Jiří Kolář nebo Vladimír Holan, znovu je možné publikovat dílo Karla Teiga²²⁶. V roce 1964 podruhé vycházejí Škvoreckého *Zbabělci* a dostává se jim jen pochvalných kritik²²⁷. Poprvé také své sbírky publikuje Jan Zábrana, který dosud mohl jen překládat. O kulturu je v této době obrovský zájem – například *Literární noviny* vycházejí ve stotisícovém nákladu a ze spisovatelů se stávají veřejně známé a žádané osobnosti²²⁸. Zlatou éru zažívá také film (Jiří Menzel, Věra Chytilová, Miloš Forman), který v dobové literatuře nachází

²²⁰ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 718, 763–764.

²²¹ ROKOSKÝ, Jaroslav. Amnestie 1960. In: *Paměť a dějiny* [online]. R. V, leden 2011, s. 36. [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1101/036-054.pdf>

²²² LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 772–773.

²²³ Tamtéž, s. 832.

²²⁴ Tamtéž, s. 782.

²²⁵ Tamtéž, s. 771–772.

²²⁶ Tamtéž, s. 776–777.

²²⁷ Tamtéž, s. 782–783.

²²⁸ Tamtéž, s. 771.

inspiraci²²⁹. V oblasti divadla jsou fenoménem doby malé scény²³⁰. Kultura se může všestranně rozvíjet i díky nemalým státním dotacím, které ji financují²³¹.

Neobyčejně bohatá je původní česká próza. K velkým jménům patří Milan Kundera či Ludvík Vaculík, v jejichž textech se objevuje kritika komunistických represí (např. v Kunderově románu *Žert*). Znovu, ale už bez heroismu je reflektována válečná zkušenost (Jiří Weil, Ladislav Fuks, Arnošt Lustig)²³². Nejznámější díla historické prózy píše Vladimír Körner, který spolupracuje i s filmem a televizí (především s Františkem Vláčilem)²³³. S naprosto osobitým stylem přichází jeden z našich nejproslulejších prozaiků vůbec – Bohumil Hrabal. V jeho díle je patrná i dobová širší tendence směřující k uvolnění jazykového výrazu, k implementaci slangu, obecné češtiny i vulgarismů do vyprávění²³⁴.

Značně košatá je i překladová literatura, která už nemusí čelit takovým omezením jako dřív. Velký zájem je o texty francouzského nového románu, které rozbíjejí tradiční románovou strukturu a přinášejí nové vyprávěcí postupy (Alain Robbe-Grillet, Nathalie Sarraute, Claude Simon, Marguerite Duras)²³⁵. Nový román také přímo ovlivní tvorbu některých českých literátů, kupříkladu Karla Míloty²³⁶. Na poetiku Václava Havla zase působí překlady textů absurdního dramatu (Samuel Beckett, Eugène Ionesco)^{237, 238}. Velký ohlas u českého publika mají překlady americké beatnické poezie, která vyzývá ke svobodě a boření společenských konvencí (Lawrence Ferlinghetti, William Carlos Williams)²³⁹. Z ruštiny jsou v 60. letech přeložena dvě díla vsutku revoluční – *Jeden den Ivana Děnísoviče* Alexandra Solženicyna tematizující sovětské gulagy a *Mistr a Markétka* Michaila Bulgakova²⁴⁰ přinášející magicky temnou vizi Sovětského svazu 30. let.

Na konci 60. let se politická situace liberalizuje ještě více. Do čela ÚV KSČ je jmenován Alexander Dubček, jenž podporuje reformní směry v rámci komunistické strany²⁴¹. Od začátku roku 1968 prakticky přestává existovat cenzura, od června stejného roku je pak zrušena

²²⁹ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 807.

²³⁰ Tamtéž, s. 814.

²³¹ Tamtéž, s. 782.

²³² Tamtéž, s. 792.

²³³ Tamtéž, s. 801.

²³⁴ Tamtéž, s. 794.

²³⁵ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. III. díl 1958–1969*. Praha: Academia, 2008, s. 109. ISBN 978-80-200-1583-9.

²³⁶ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 774–775.

²³⁷ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. III. díl 1958–1969*, s. 109.

²³⁸ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 775.

²³⁹ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. III. díl 1958–1969*, s. 114–115.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 113.

²⁴¹ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 835.

oficiálně²⁴². Nakladatelství plánují vydat díla exulantů (Ivana Blatného ad.). Václav Černý a Jan Patočka se po dvaceti letech mohou vrátit na Filozofickou fakultu UK²⁴³. Občanská společnost se začíná probouzet a požaduje svobodné volby²⁴⁴. Na zřetelné propojení literatury a politiky této doby ukazuje i manifest Ludvíka Vaculíka *Dva tisíce slov, která patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, vědcům, umělcům a všem* z června 1968, který vyzývá k rychlejším celospolečenským změnám a má silnou občanskou podporu²⁴⁵. Všechny tyto snahy ale brzy zmaří 21. srpen 1968 a započne nová éra restrikcí a represí.

3.3.4 Normalizace

Svobody vydobyté na konci 50. let a v 60. letech po srpnu 68 brzy končí. Na okupaci obyvatelstvo reaguje masovými protesty, ty ale nemají dlouhého trvání a v březnu 1969 utichají²⁴⁶. Znovu se rozhoří s prvním výročím sovětské vojenské intervence, jsou ovšem krutě potlačeny²⁴⁷. V komunistické straně i v dalších institucích, školách a podnicích probíhají prověrky a občané·ky nesouhlasící s „bratrskou pomocí“ jsou ze strany vyloučeni, což má zásadní vliv na pracovní i osobní život nejen jich samotných, ale i jejich rodin. Ze zaměstnání je vyhozeno asi půl milionu lidí²⁴⁸. Nastává vlna emigrace: jen během let 1968–69 do zahraničí natrvalo odchází téměř čtvrt milionu osob²⁴⁹. Odpor občanstva je zlomen i soudními procesy z počátku 70. let, během nichž jsou jednotlivci souzeni za podvracení republiky²⁵⁰. Společnost se začíná štěpit na ty, kteří se na utužování režimu aktivně podílejí a získávají za to jistá privilegia; dále na ty, již se režimu rozhodnou postavit a jsou za to vystaveni perzekucím, existenčním problémům a neustálé nejistotě; a nakonec na nejpočetnější skupinu obyvatelstva (tzv. šedá zóna), která s novým totalitním zřízením nesouhlasí, ale není schopna žádného většího odporu²⁵¹. O tomto období trvajícím až do roku 1989, během něhož režimu jde o konsolidaci autoritativního zřízení a návrat před demokratizací 60. let, se mluví jako o normalizaci.

²⁴² JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. III. díl 1958–1969*, s. 53.

²⁴³ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 836–837.

²⁴⁴ Tamtéž, s. 837.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*. Praha: Academia, 2008, s. 18. ISBN 978-80-200-1631-7.

²⁴⁷ Tamtéž.

²⁴⁸ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 846.

²⁴⁹ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*, s. 25.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 24.

²⁵¹ Tamtéž, s. 17, 24.

Během krátké doby dochází k výraznému osekání občanských práv²⁵² – ty se nejčastěji týkají svobody slova²⁵³. Ruší se živé rozhlasové i televizní vysílání²⁵⁴. Již v září 1968 je znovu zavedena cenzura, která ale tentokrát funguje jinak než v předchozích desetiletích. Nejde o cenzuru předběžnou, kdy před publikováním daného textu provede pověřený pracovník či pracovníce ideovou kontrolu textu, ale o cenzuru zpětnou, kdy jsou za uveřejnění nevhodných informací stíženi ředitel·ky redakcí či (šéf)redaktorky·ři. To se projevuje autocenzurou textů ještě před jejich vydáním (ať už na straně autorstva, či redakcí), ze strachu z případných postihů bývají uveřejňovány jen „bezpečné“ a nenapadnutelné texty²⁵⁵.

Původní česká tvorba zažívá těžké časy. Řada výrazných autorů a autorek odchází hned na konci 60. let (Josef Škvorecký, Arnošt Lustig, Věra Linhartová ad.) či později – někdy i nuceně (Pavel Kohout ad.) – na Západ. Reedice jejich děl či knihy, které se ještě před okupací připravovaly k vydání, pochopitelně nemohou být publikovány. Zásadní není ani tak obsah daného díla, ale už samotné jméno autora či autorky²⁵⁶. Podobný osud potkává i spisovatelky a spisovatele, kteří se veřejně zapojili do demokratizačních snah 60. let²⁵⁷. Díla nepohodlných literátů·ek jsou vyřazena z knihoven (odhaduje se, že šlo zhruba o milion svazků)²⁵⁸. Zákazy publikovat se navíc různily: někdo směl publikovat občas, někdo publikovat nemohl, ale měl možnost alespoň překládat, někteří neměli ani tuto možnost²⁵⁹.

Spisovatelé a spisovatelky publikující oficiálně se přihlásili k „ideově-politické funkci umění, jehož nedílnou složkou mělo být formativní působení“²⁶⁰. To je sice uchránilo před perzekucemi a existenčními obtížemi, ale omezilo možnost rozvoje jejich vlastní tvorby²⁶¹. Literaturu této doby tak utvářejí ne estetická, ale výhradně politická východiska²⁶².

Řada literátek a literátů přechází k neoficiálním publikačním kanálům. Těmi jsou jednak exilová nakladatelství založená českými tvůrci·kyněmi na Západě (nejznámější je torontské nakladatelství Sixty-Eight Publishers a Index sídlící v Kolíně nad Rýnem, obě zřízená již na začátku 70. let), dále pak samizdatové edice, které jsou ale značně vyspělejší než v 50. letech, dostávají s k mnohem většímu okruhu čtenářstva a mají ambici stát se nezávislou a svobodnou

²⁵² JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*, s. 17, 24.

²⁵³ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 847.

²⁵⁴ Tamtéž, s. 846.

²⁵⁵ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*, s. 20.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 58–59.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 847.

²⁵⁹ Tamtéž, s. 847–848.

²⁶⁰ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*, s. 29–30.

²⁶¹ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 854.

²⁶² JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*, s. 29.

kulturní scénou²⁶³ (největší samizdatovou edicí byla Petlice, mezi další se řadí kupříkladu Edice Expedice, Kvart či Popelnice). Někteří autoři pak publikují zároveň oficiálně i v samizdatu. Oficiální publikační možnosti se jim otevírají až poté, co veřejně odmítnou své dřívější postoje a přihlásí se ke stranickým ideovým stanoviskům (např. Bohumil Hrabal)²⁶⁴. Jejich díla pak kolují ve dvou variantách, kdy vedle té samizdatové vychází i oficiálně publikovaná verze „zkorigovaná“ cenzurou a autocenzurou.

Z důvodu omezeného počtu soudobých českých autorů a autorek, jež je možné vydávat, nakladatelství ve větší míře publikují klasickou českou i světovou literaturu²⁶⁵. Právě překladová tvorba tak získává na důležitosti. Někteří překladatelé·ky nemohou publikovat pod svým jménem a začne tak fungovat složitý systém pokrývačství, kdy „povolené“ překladatelstvo půjčuje své jméno těm zakázaným. I přes omezené publikační možnosti se nakladatelství Odeon (před rokem 1961 známé pod zkratkou SNKLHU, do roku 1965 SNKLU), jež překladové tituly vydávalo především, dařilo vydávat zajímavá díla ve velmi dobrých překladech. Ačkoliv odeonská redakce neměla k dispozici žádné seznamy zakázaných zahraničních autorek a autorů, musela na základě vlastního úsudku a sledování oficiálních stranických kulturních periodik (*Tvorba*, *Literární měsíčník*) odhadnout, která díla bude možno bez větších nepříjemností vydat²⁶⁶. Díla problematictější či autory·ky, které nešlo označit za tzv. pokrokové, bylo někdy možno vydat díky zaštiťujícím komentářům napsaným osobami režimem respektovanými, v nichž bylo zdůrazněno autorovo·čino sociální cítění či lidovost²⁶⁷. Díky tomu může v omezené míře vycházet v této době velmi oblíbená americká próza (Joseph Heller, Isaac Bashevis Singer, William Styron, Toni Morrison ad.). Značně populární je u nás kupříkladu i latinskoamerická románová tvorba²⁶⁸. Díla francouzské literatury už se nevyskytují tolik jako například v 60. letech – vydávají se spíše klasické texty (*Hledání ztraceného času*), omezeně i křesťansky zaměřená literatura (François Mauriac, Georges Bernanos), na knihkupeckých pultech se objeví i Michel Tournier²⁶⁹.

²⁶³ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 864.

²⁶⁴ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*, s. 29.

²⁶⁵ Tamtéž, s. 57.

²⁶⁶ RUBÁŠ, Stanislav, ed. *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*. Praha: Academia, 2012, s. 76. ISBN 978-80-200-2054-3.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 50.

²⁶⁸ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*, s. 127–129.

²⁶⁹ Tamtéž, s. 126, 128, 129.

Problematická místa v rámci překladu se tzv. vypřekládají, což znamená, že se upraví tak, aby text jako celek mohl vyjít²⁷⁰. Zcela necenzurovaná překladová tvorba pak vychází i v některých samizdatových edicích – okrajově v Petlici a Krameriově expedici 78, více v Edici Expedice²⁷¹.

3.4 Literatura a volný trh

Záhy po sametové revoluci v listopadu 1989 začíná „splácení dluhů“ a na trh se překotně, nesystematicky, ba diletantsky dostává obrovské množství knižní produkce²⁷² (oproti roku 1985 narostl počet vydaných titulů v roce 1995 na více než dvojnásobek²⁷³). Vydávají se autoři a autorky totalitním systémem zakázaní, spisovatelé·ky exiloví, dostává se k nám západní produkce, mnoho konzumní literatury²⁷⁴, zároveň se ale dovydávají tituly připravené ještě před Listopadem²⁷⁵. Vzniká ohromné množství nových nakladatelství (uvádí se až tři tisíce)²⁷⁶, některým nakladatelům·kám se na vydávání knih daří zbohatnout²⁷⁷, většina ale brzy zaniká²⁷⁸. Stejně tak musí svou činnost ukončit i velká část tradičních nakladatelských domů, jelikož nedokážou v nových tržních podmínkách obstát (Odeon ad.)²⁷⁹.

Česká literatura, která byla po padesát let rozdělena na tři paralelní proudy (oficiální, samizdatová a exilová literatura), se opět spojuje do proudu jediného. Největšímu zájmu se ale brzy po revoluci těší autoři·rky dříve potlačovaní²⁸⁰. Zpočátku je hlad po literatuře u čtenářstva velký a knihy se daří vydávat v deseti- i statisícových nákladech (nejvyšší náklad 300 tisíc výtisků mají *Černí baroni* Miloslava Švandrlíka)²⁸¹. Po roce 1992 je ale již trh nasycen, náklady klesají k tisícům i stovkám²⁸² a začíná se hovořit o přesycenosti až přebujelosti knižního trhu, jež trvá dodnes²⁸³. Zaměření českého trhu na překladovou produkci existující již před rokem 1989 se s nástupem kapitalismu ještě posiluje – překlady zaujímají zhruba třetinu produkce a dominantním jazykem, z něhož se překládá, je angličtina²⁸⁴. Z angličtiny je přeložena polovina všech překladových titulů²⁸⁵, a toto zastoupení odpovídá i situaci ve světě (angličtina zaujímá

²⁷⁰ RUBÁŠ, Stanislav, ed. *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*, s. 205.

²⁷¹ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*, s. 68–69.

²⁷² ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*, s. 386, 419.

²⁷³ Tamtéž, s. 400.

²⁷⁴ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 919.

²⁷⁵ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*, s. 400.

²⁷⁶ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 920.

²⁷⁷ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*, s. 388.

²⁷⁸ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 920.

²⁷⁹ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*, s. 392–393.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 386–387.

²⁸¹ Tamtéž.

²⁸² Tamtéž, s. 390.

²⁸³ Tamtéž, s. 412–414.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 401–402.

²⁸⁵ Tamtéž, s. 402.

v rámci světového knižního prostoru tzv. hypercentrální postavení)²⁸⁶. České literární prostředí je výrazněji než kdy dřív ovlivňováno zahraničními trendy (např. úspěch Harryho Pottera či severských detektivek)²⁸⁷ a oproti předchozímu období dochází k výraznému rozmachu komerční literatury, tzv. čtiva²⁸⁸ (jeho největším vydavatelem je v 90. letech Ivo Železný²⁸⁹).

Podstatné je, že literatura začíná po Listopadu plnit jinou funkci, než jakou měla v době totalitních režimů, kdy nahrazovala úlohu občanské společnosti a čtenáři-ky v ní hledali významy politické, etické, morální, jež se nemohly jinak šířit²⁹⁰. S novými možnostmi, které demokratické zřízení přineslo na poli osobní realizace, cestování, práce či umění, klesá i zájem o literaturu, především o tu hodnotnou²⁹¹. Literatura musí navíc nově soupeřit s rychle rostoucím množstvím audiovizuálního obsahu²⁹². Po roce 1989 již česká literatura není výrazně ovlivňována hledisky politickými, ale začínají na ni znatelně působit faktory ekonomické, jak o nich píše Johan Heilbron a Gisèle Sapiro²⁹³. Ekonomická kritéria způsobují především to, že nakladatelství (zejména velké nakladatelské skupiny) preferují hospodářskou výnosnost daného titulu před jeho literárními a inovativními kvalitami²⁹⁴. To vede k uniformizaci literární produkce a upřednostňování knih, z nichž by se potenciálně mohly stát bestsellery²⁹⁵.

Po roce 2010 je knižní trh ve značné míře ovlivňován velkými nakladatelskými podniky, které skupují menší nakladatelství. Nejvýraznějším příkladem je v současnosti největší česká nakladatelská skupina Albatros Media, jež vlastní přes patnáct nakladatelských jednotek (bez znalosti vnitřního uspořádání je těžké určit, nakolik se jedná o samostatná nakladatelství, ačkoliv je skupina Albatros Media na svých stránkách takto prezentuje²⁹⁶). Z důvodu přebujelosti knižního trhu se snižují náklady, knihy „si na sebe nevydělají“ a některé tituly jsou pro nakladatelství prodělečné²⁹⁷. Hodnotnou literaturu je možné vydávat především díky podpoře ministerstva kultury a jiných českých či zahraničních (v případě překladové literatury) institucí²⁹⁸. Obrovským problémem českého knižního trhu je prekarizace kulturních profesionálků, již stojí oproti velkým nakladatelským domům ve slabé vyjednávací pozici.

²⁸⁶ HEILBRON, Johan a Gisèle SAPIRO. La traduction comme vecteur des échanges culturels internationaux.

²⁸⁷ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*, s. 392.

²⁸⁸ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 920.

²⁸⁹ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*, s. 438.

²⁹⁰ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 924.

²⁹¹ Tamtéž, s. 925.

²⁹² Tamtéž.

²⁹³ HEILBRON, Johan a Gisèle SAPIRO. La traduction comme vecteur des échanges culturels internationaux.

²⁹⁴ Tamtéž.

²⁹⁵ Tamtéž.

²⁹⁶ O nás. *Albatros Media*. [cit. 2023-06-10]. Dostupné z: <https://www.albatrosmedia.cz/c/o-nas/>

²⁹⁷ ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*, s. 413.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 391.

Jejich práce bývá velmi špatně honorována, kvůli nevýhodným smluvním podmínkám dostávají odměnu až několik měsíců po odevzdání úkolu a v důsledku tak knižní trh svou prací v podstatě sponzorují²⁹⁹. Ze samostatných kulturních profesí, kam patří autoři·rky, překladatelky·é, redaktorky·ři, korektoři·rky či ilustrátoři·rky se tak stávají (či většinou už staly) spíše zájmové činnosti, které je třeba dotovat jiným zaměstnáním. Tento stav ohrožuje kvalitu vydávaných titulů (kvalitu překladu, redakční úpravy apod.), jelikož talentovaní lidé obor postupně opouštějí nebo nemohou danému úkolu věnovat tolik času a energie, kolik by potřeboval.

²⁹⁹ Více o podmínkách literárních překladatelek·ů např. zde: *Mapování smluvních podmínek a výše honorářů českých literárních překladatelů*. Překladatelé Severu, z. s. Dostupné z: <https://prekladateleseveru.cz/brozura-mapovani-smluvnich-podminek/>

4. Sestavování bibliografického soupisu a vyhledávání ohlasů

4.1 Zdroje pro bibliografický soupis

Při sestavování bibliografického soupisu českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury, který naleznete v příloze 1 k této práci, mi byly užitečné především dva články, jež se tímto tématem zabírají: *La présence de la littérature canadienne française et québécoise en milieu tchèque*³⁰⁰ od Petra Kylouška a *La littérature franco-canadienne en langue tchèque*³⁰¹ od Jovanky Šotolové. Dále jsem se mohla opřít o soupis knižně vydaných českých překladů, který uvádí Petr Kyloušek ve své publikaci *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*³⁰². Základní přehled knižních i časopiseckých vydání českých překladů z frankofonní kanadské literatury od 60. let do 90. let 20. století poskytuje publikace *Současná světová próza v češtině a slovenštině* v sekci „Kanadská literatura psaná francouzsky“³⁰³. Novější quebeckou literaturu pak zmiňuje bakalářská práce *Traductions d’auteurs francophones contemporains en langue tchèque depuis 1989*³⁰⁴.

Velmi přínosná byla rovněž trojice diplomových prací napsaných na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, které poskytují soupis překladů z frankofonních literatur vydaných v revue *Světová literatura: Analytický katalog frankofonních spisovatelů v revui Světová literatura v letech 1956–1968*³⁰⁵, *Analytický katalog frankofonní literatury v revui Světová literatura 1969–1980*³⁰⁶ a *Index analytique de la littérature francophone dans la revue Světová literatura 1981 – 1996*³⁰⁷. Všechny tři práce analyzují texty ze *Světové literatury* mimo jiné i na základě národnosti autorek a autorů, což bylo pro mou práci užitečné, ne vždy se na tyto analýzy ale dalo zcela spolehnout.

Při vyhledávání v Souborném katalogu České republiky a v katalogu Národní knihovny České republiky jsem používala předmětová hesla „kanadské romány (francouzsky)“, „kanadské

³⁰⁰ KYLOUŠEK, Petr. *La présence de la littérature canadienne française et québécoise en milieu tchèque*.

³⁰¹ ŠOTOLOVÁ, Jovanka. *La littérature franco-canadienne en langue tchèque*.

³⁰² KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, s. 484–486.

³⁰³ ERHARTOVÁ, Olga. *Současná světová próza v češtině a slovenštině*. Brno: Knihovna Jiřího Mahena, 2000, s. 94. ISBN 80-85023-35-0.

³⁰⁴ STEHLÍKOVÁ, Sára. *Traductions d’auteurs francophones contemporains en langue tchèque depuis 1989*.

³⁰⁵ ZUZIÁKOVÁ, Zuzana. *Analytický katalog frankofonních spisovatelů v revui Světová literatura v letech 1956–1968*. České Budějovice, 2008. Diplomová práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Ústav romanistiky. Vedoucí práce Mgr. Kateřina Drsková, Ph.D.

³⁰⁶ KOVAŘÍKOVÁ, Adéla. *Analytický katalog frankofonní literatury v revui Světová literatura 1969–1980*. České Budějovice, 2009. Diplomová práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Ústav romanistiky. Vedoucí práce Mgr. Kateřina Drsková, Ph.D.

³⁰⁷ MINAŘÍKOVÁ, Klára. *Index analytique de la littérature francophone dans la revue Světová literatura 1981 – 1996*. České Budějovice, 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra romanistiky. Vedoucí práce Mgr. Kateřina Drsková, Ph.D.

povídky (francouzsky)“, „kanadské příběhy (francouzsky)“ a „kanadské komiksy (francouzsky)“. Hledala jsem v obou zmíněných katalozích, jelikož výsledky nejsou vždy stejné. Dále jsem vyhledávala i podle francouzsko-kanadských autorek a autorů, od kterých v češtině již něco vyšlo, a českých překladatelek a překladatelů, kteří už některý titul z této literatury přeložili.

Recenze textů kanadské frankofonní literatury lze rovněž jednoduše vyfiltrovat na webu iLiteratura v sekci „Literatury“. Prohledávala jsem také stránky agentury DILIA, aby v soupisu nechyběly ani divadelní hry kanadského frankofonního původu přeložené do češtiny. Podařilo se mi jich najít necelou desítku. Toto číslo ale nemusí být nutně konečné, jelikož DILIA na svých stránkách neumožňuje vyhledávat hry ani autorky y podle jejich původu. Hledání tak bylo poměrně náročné. Několik textů, zejména časopiseckých, jsem pak objevila náhodou při procházení Národní digitální knihovny, především databáze Díla nedostupná na trhu. Jsem si ovšem vědoma, že i navzdory vyhledávání v různých zdrojích mi mohl některý text uniknout a ve výsledném seznamu tak zařazen není.

4.2 Vyhledávání kritických a čtenářských ohlasů

Kritické ohlasy jsem v případě nejstaršího období – 20. let 20. století – hledala v Národní digitální knihovně, zejména v databázi Díla nedostupná na trhu. Stejně tak jsem tam vyhledávala i ohlasy z 60.–80. let 20. století, přičemž nejčastěji jsem prohledávala digitalizované soupisy literárněvědných článků, které poskytuje zejména periodikum vydávané Ústavem pro českou a světovou literaturu ČSAV *Česká literární věda* se zaměřením na neslovanské literatury a dále *Bibliografický katalog ČSSR*. Porevoluční ohlasy jsem hledala především v databázi spravované Národní knihovnou ČR nazvané Články v českých časopisech (ANL), na webu iLiteratura.cz a dále také na webu Databáze knih, který u každé knihy nabízí odkazy na recenze z jiných webů, pokud existují.

Čtenářskou recepci někdy popisují na základě již zmíněných zdrojů, pokud se mi podařilo dohledat i některé články čtenářek·ů, a ne pouze ty z pera kritiků a kritiček. Svou roli zde především v období 60.–80. let má výše nákladu, v níž knihy vycházely. Ta může poukazovat například na oblíbenost daného autora či autorky u čtenářstva nebo atraktivitu tématu. Není to ale ukazatel jednoznačný, jelikož výše nákladu byla v tomto období výrazně ovlivňována hledisky politickými a kupříkladu i díla vycházející v malém nákladu mohla být velmi čtená a žádaná. V porevoluční době už výše nákladu bývá v tiráži uvedena minimálně. Pokud ale lze dohledat, v textu ji uvádím. Užitečným při hodnocení čtenářské recepce pro mě byl web Databáze knih, který čtenářkám·ům umožňuje hodnotit a komentovat jednotlivá díla. Jeho

využití s sebou ale nese i jistá úskalí – čtenářské komentáře mohou být velmi amatérské, navíc není žádná záruka, že všechny hodnotící profily jsou pravé. Bohužel ale neexistuje lepší zdroj, kde by bylo možné ve stejné nebo větší míře čtenářské ohlasy zjistit. Data z Databáze knih proto používám, ale činím tak zejména pro dokreslení a nepovažuji je za nezpochybnitelná. Důležité je také poznamenat, že statistiky z Databáze knih uvádím jen u děl vydaných od roku 2008, jelikož v tomto roce web vznikl. Jak se čtenářstvu kniha líbila, je na webu vyjádřeno jako průměr jednotlivých hodnocení. Celkové hodnocení se pohybuje na škále od 0 do 100 %. Počet hodnocení a procentuální hodnocení, které uvádím, jsou aktuální k druhé polovině června 2023.

Z těchto informací mimo jiné vyplývá, že porovnání čtenářské recepce mezi jednotlivými obdobími není snadné, poněvadž pro každou dobu jsou dostupné jiné zdroje. Myslím si ale, že navzdory jisté nesouměřitelnosti jednotlivých dob mohou být poznatky z této analýzy velmi cenné a minimálně umožňují porovnat recepci děl v rámci daného období.

Ve zmíněných zdrojích jsem vyhledávala jak jméno autora/ky, tak titul daného díla, abych případných ohlasů objevila co nejvíce. Ve své analýze ve většině případů nezmiňuji texty, které nemají žádnou či jen minimální hodnotící povahu a slouží spíše jako shrnutí děje.

5. Komentovaný přehled českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury a jejich recepce v českém prostředí

V této kapitole, která tvoří jádro mé práce, komentuji tituly z francouzsko-kanadské a quebecké literatury přeložené do češtiny. Postupuji chronologicky po jednotlivých desetiletích. Dělení na desetiletí je do značné míry umělé a volím ho z praktických důvodů, aby jednotlivé kapitoly nebyly příliš dlouhé. Jsem si vědoma toho, že některá desetiletí spolu tvoří jedno období (např. 70. a 80. léta) a na tuto skutečnost pak v textu upozorňuji. Ale náhoda tomu chtěla, že rozdělení na dekády je v mnoha případech relevantní.

Pomůckou k této kapitole jsou i všechny tři přílohy mé práce, z nichž první nabízí chronologický přehled všech komentovaných překladů rozdělený na jednotlivá desetiletí, jenž obsahuje bibliografické údaje a další poznámky. Druhá kratší příloha poskytuje soupis literárněvědných textů o francouzsko-kanadské a quebecké literatuře publikovaných v češtině. Nakonec třetí příloha podává chronologický přehled překladů a dalších publikací Evy Janovcové, vůdčí osobnosti v oblasti českých překladů z frankofonní kanadské literatury.

Ve svém komentáři se zaměřuji na zdroje, z jakých se k nám francouzsko-kanadská a quebecká literatura v jednotlivých obdobích dostávala, ať už jde o literární prostory, ze kterých k nám tato díla přišla, či osobnosti a nakladatelství, které nám tuto literaturu zprostředkovaly. Dále mě zajímá, nakolik podstatná a známá byla či jsou tato díla v původním kanadském prostředí. Méně se věnuji knihám oddechovým, žánrovým či dětským, u nichž není původ tolik podstatný. Pokouším se také popsat kritickou i čtenářskou recepci v českém prostředí, a to v případech, kdy se mi podařilo dohledat zdroje. Pro dokreslení celkového obrazu přítomnosti francouzsko-kanadské a quebecké literatury v českém prostředí se zabývám i odbornými, popularizačními a publicistickými texty o frankofonní kanadské literatuře publikovanými v češtině. V několika případech je některá podkapitola věnována i problematice od literatury zdánlivě vzdálenější, která ale s mým tématem souvisí velmi úzce (podkapitola o Evě Janovcové či Měsíci autorského čtení). Taková podkapitola je vždy zařazena na závěr daného desetiletí. Jednotlivé kapitoly jsou ukončeny podkapitolou „zhodnocení“, která má za úkol shrnout poznatky z celé kapitoly a podívat se na období z širší perspektivy, nejen se zaměřením na jednotlivé překlady.

5.1 20. léta 20. století

5.1.1 *Marie Chapdelainova*

Jako vůbec první text francouzsko-kanadské literatury je u nás v roce 1923 vydán román Louise Hémona *Maria Chapdelaine* s titulem *Marie Chapdelainova*. Příběh se odehrává ve

francouzské Kanadě a řadí se k žánru „románu rodné hroudy“ (ve frankofonní části Kanady od druhé poloviny 19. století až do konce 40. let 20. století velmi úspěšnému a častému – viz výše kapitoly 2.4.3 a 2.4.4), kniha je ale určena francouzskému publiku³⁰⁸. To se projevuje například i tím, že se v románu některá slova vysvětlují, aby jim čtenářstvo z nekanadského prostředí porozumělo³⁰⁹. Hémon byl navíc původem Francouz a žil v Kanadě jen zhruba dva roky. Přesto se právě *Maria Chapdelaine* stává prvním klasickým dílem francouzsko-kanadské literatury a úspěch má nejen v Kanadě, ale hlavně ve Francii, kde se ve 20. letech řadí mezi bestsellery³¹⁰. Začlenit Louise Hémona k francouzsko-kanadským spisovatelům a spisovatelkám tak není samozřejmé, novější literárněhistorické publikace (české i quebecké) jej ale do této literatury alespoň částečně zahrnují.

Český překlad *Marie Chapdelainova* pořídila spisovatelka a překladatelka Maryša Šárecká-Radoňová. Téměř jistě (v tiráži není zmíněno, ale vše tomu nasvědčuje) překládala z vydání publikovaného francouzským nakladatelstvím Grasset roku 1921, které knihu ve Francii proslavilo³¹¹ (k prvnímu vydání románu však došlo již v roce 1914, kdy byl v Paříži publikován na pokračování v periodiku *Le temps*, knižně byl vydán o dva roky později v Montrealu³¹²). První překlad z francouzsko-kanadské literatury se k nám tak dostává skrze pařížské centrum, kde získává posvěcení a odkud se pak šíří do dalších národních literatur. O úspěchu Hémonova románu ve Francii více píše i Fr. Sekanina v doslovu k českému vydání *Louis Hémon a jeho „Maria Chapdelaine“*, kde mimo to dále zmiňuje už jen autorův život a krátce nastiňuje děj a atmosféru románu.

Zdá se, že v dobovém kontextu nebyl L. Hémon v Československu vůbec vnímán jako autor francouzsko-kanadský. Krátký článek v *Humoristických listech* (pravděpodobně převzatý z *Národních Listů*) *Marii Chapdelainovou* označuje za „nejkrásnější květ, jímž v posledních letech zaskvěla se francouzská belletrie“³¹³. Dále se v článku hovoří o francouzsko-kanadském prostoru, do nějž je román zasazen, ten je ale brzy uveden do vztahu k francouzské metropoli („... ve strohém severském prostředí a krušném zápasu s přírodou a živly, jako by se byly uchovaly nedotknuty všechny ctnosti galského charakteru...“³¹⁴). Dominantní tak zůstává „francouzskost“ L. Hémona. Třetí díl *Masarykova slovníku naučného* z roku 1927 má u

³⁰⁸ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 199.

³⁰⁹ Tamtéž, s. 200.

³¹⁰ Tamtéž, s. 199.

³¹¹ COTNAM, Jacques. Hémon, Louis. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 15. 6. 2015 [cit. 2023-05-1]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/hemon-louis>

³¹² Tamtéž.

³¹³ Louis Hémon. *Humoristické listy*. Praha: Josef Richard Vilímek, 1923, roč. 66, č. 28, s. 338.

³¹⁴ Tamtéž.

Hémonova jména zkratku „frc. spis.“³¹⁵. Podobně i v VIII. svazku *Nového velkého ilustrovaného slovníku naučného* z roku 1930 má Louis Hémon své heslo a je zde označen jako „franc. spisovatel“³¹⁶. Znění tohoto hesla téměř doslova přebírá i pozdější *Komenského slovník naučný*³¹⁷ z roku 1938. Francouzská příručka *Panorama soudobé literatury francouzské*, v češtině vydaná v roce 1929, sice o Hémonovi nepíše jako o francouzském spisovateli, ten zde ale má své stručné heslo³¹⁸, které jej k francouzskému písemnictví řadí nepřímě. Zdá se ovšem, že oddíl *Bibliografické poznámky*, do něž je začleněn právě i odstavec věnovaný Hémonovi, nenapsal francouzský autor publikace Bernard Faÿ, nýbrž překladatel Ota Dubský (v tiráži knihy se píše „přeložil a bibliografickými poznámkami opatřil prof. dr. Ota Dubský“). Otázkou zůstává, zda Dubský při psaní *Bibliografických poznámek* vycházel z francouzských zdrojů, či se opíral o české zdroje a české vnímání autora. Je docela dobře možné, že Hémon byl ve 20. letech vnímán jako francouzský autor i ve Francii³¹⁹ – píše se o něm kupříkladu ve francouzské publikaci *La littérature française contemporaine*³²⁰ André Billyho, již Ota Dubský zařadil na závěr příručky *Panorama soudobé literatury francouzské* jako jeden z doporučených zdrojů. Překvapivé pak může být, že v českém vydání se nepracuje s podtitulem románu *Récit du Canada français*, který je použit ve francouzském vydání z roku 1921. Spojitost s kanadským prostředím tak české čtenářstvo nachází pouze v ději románu.

Románu *Marie Chapdelainova* se dostává poměrně značné pozornosti v českém tisku. Kromě již výše zmíněných *Humoristických listů* (je nutno zmínit, že toto periodikum patřilo nakladateli *Marie Chapdelainové* J. R. Vilímkovi, který se nejspíš knihu snažil co nejvíce propagovat, a proto článek do tiskoviny zařadil) se krátké texty věnované Hémonovu románu, jež někdy mají povahu jakési pobídky k přečtení, jindy se zase podobají kratší recenzi, vyskytují v mnoha periodikách a vyznění všech textů, které se mi podařilo dohledat, je bez výjimky pochvalné. Jistě existuje více periodik, jež se této knize věnovala, zde zmiňuji alespoň některá: *Rozvoj. Týdenník českých pokrokových židů* (*Louis Hémon: Marie Chapdelainová*, 25. 5. 1923), *Ženský svět* (*Louis Hémon: Maria Chapdelaine*, 25. 6. 1923), *Vlast. Časopis pro poučení a zábavu* (*Louis Hémon: Marie Chapdelainova*, červen 1923), *Národní listy* (*Autoru „Marie Chapdelainové“*, 23. 9. 1925 – krátký text zaměřený více na L. Hémona než na jeho nejslavnější

³¹⁵ *Masarykův slovník naučný. Díl III.* Praha: Československý kompas, 1927, s. 136.

³¹⁶ FUSE-HERTVÍK. *Nový velký ilustrovaný slovník naučný. Svazek VIII.* Praha: [Gutenberg], 1930, s. 301.

³¹⁷ HAITI-JANKÓ PAUL. *Komenského slovník naučný. Svazek V.* Praha: Nakladatelství a vydavatelství Komenského slovníku naučného, 1938, s. 88.

³¹⁸ FAÿ, Bernard. *Panorama soudobé literatury francouzské.* Praha: Alois Srdce, 1929, s. 166.

³¹⁹ V online verzi slovníku *Larousse* se o Hémonovi píše jako o francouzském autorovi i dnes.

Louis Hémon. In: *Larousse*. [cit. 2023-05-17] Dostupné z: https://www.larousse.fr/encyclopedie/personnage/Louis_H%C3%A9mon/123557

³²⁰ BILLY, André. *La littérature française contemporaine.* Paříž: Librairie Armand Colin, 1929, s. 105.

román) *Studentský časopis* (Hémonova *Maria Chapdelaine*, 10. 12. 1925), *Host* (Louis Hémon: „*Marie Chapdelaine*“, 1. 6. 1926).

Výraznou odezvu má Hémonův román v českém katolickém prostředí. Kupříkladu ve čtvrtém díle *Českého slovníku bohovědného*, kde je Hémonovi věnován krátký odstavec, se o něm píše jako o „kat. beletristickém spisovateli franc.“³²¹, což může při dnešní znalosti Hémonova životního příběhu – zahrnující nestálost, kočovnou povahu, vztah s herečkou, nemanželské dítě a nakonec i opuštění družky i dítěte – působit značně nadneseně. Podstatnější pro vnímání L. Hémona v českém prostředí je ale pochopitelně samotný román *Maria Chapdelaine*, jehož vyznění souzní s idealizovaným obrazem Kanady jako země katolické, patriarchální, rurální. Na stejném místě v *Českém slovníku bohovědném* se tak o románu píše jako o „úchvatné epopeji Kanady katolické a venkovské“. V obsáhlém článku o Hémonově románu *Náboženský a mravní problém v novější francouzské beletrii* otištěném v periodiku *Archa. Revue pro katolickou kulturu* podává Josef Hanák zevrubný několikastránkový popis děje *Marie Chapdelainové*. Autorovi článku záleží, jak sám píše, na etické stránce románu, nikoliv na stránce estetické³²². Náboženskou linku v Hémonově knize zdůrazňují i některé články v periodikách bez katolického zaměření, nejvýrazněji tak činí článek³²³ ve *Studentském časopise* zmíněný již výše. Kniha je také zařazena jako doporučená četba do publikace *Knihy pro katolíka*³²⁴ vydané roku 1933 – v kratičkém odstavci je jako poselství románu zdůrazněna především láska k zemi.

5.1.2 Další texty Louise Hémona

Vydání *Marie Chapdelaine* z roku 1921 mělo ve Francii takový úspěch, že se nakladatelství Grasset rozhodlo v rychlém sledu vydat tři Hémonovy dosud nepublikované texty: *La belle que voilà* (1923), *Colin-Maillard* (1924) a *Battling Malone* (1925). Ty autor napsal během svého pobytu v Londýně během let 1903 až 1911³²⁵, tedy před odjezdem do Kanady a vznikem románu *Maria Chapdelaine*. Tato část Hémonovy tvorby tak může být právem považována za francouzskou.

Český trh je v této době velmi pestrý, rozvinutý a úzce napojený na zahraniční trhy, takže novinky se u nás v překladu objevují nedlouho po vydání originálu. Povídka *Stařena* ze sbírky

³²¹ TUMPACH, Josef a Antonín PODLAHA, ed. *Český slovník bohovědný. Díl čtvrtý*. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1930, s. 783.

³²² HANÁK, Josef. Náboženský a mravní problém v novější francouzské beletrii. *Archa. Revue pro katolickou kulturu*. Prostějov: Karel Dostál Lutínov, 1925, roč. 13, č. 2, s. 69.

³²³ BALCAROVÁ, M. Hémonova „*Maria Chapdelaine*“. *Studentský časopis*. Praha: Borový, 1925, roč. 5, č. 3, 10. 12. 1925, s. 116.

³²⁴ KRLÍN, Josef. *Knihy pro katolíka. Literární rádce a průvodce novější dobou*. Olomouc: Edice Krystal, 1933, s. 71.

³²⁵ COTNAM, Jacques. Hémon, Louis. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online].

La belle que voilà je v češtině publikována již 2. února 1924, a to v deníku *Venkov* – tiskovně české agrární strany, konkrétně v *Nedělní literární příloze*. Pod překladem je podepsán „Ant. Obrtel.“ – poměrně tajemná zkratka, kterou lze ovšem dohledat i pod dalšími časopiseckými překlady frankofonního autorstva z 20. let. Ještě téhož roku, tedy rok po francouzském originálu, pak vychází celá sbírka pod názvem *Ona kráska*. Stejně jako v případě *Marie Chapdelainové* za překladem stojí Maryša Šárecká-Radoňová a sbírku opět vydává Vilímkovo nakladatelství, které existovalo již od roku 1872. Zaměřovalo se především na beletrii původní i překladovou a patřilo k nakladatelským domům s nejvyšším počtem vydaných titulů³²⁶. V roce 1927 u Vilímka vychází i *Román boxera*, inzerovaný jako sportovní román, tentokrát už ale v překladu H. Kalvy. Poslední Hémonův text, jenž už nás ve 20. letech vyšel, je román *Hra na slepou bábu*. Publikován byl v roce 1927, tedy tři roky po originálu. Český překlad podepsaný O. Jindř. Hradeckým tentokrát vydává Otakar Štorch-Marien ve svém nakladatelství Aventinum, specializujícím se na náročnější produkci a dbajícím na výtvarnou stránku publikací³²⁷. To se projevilo i ve zpracování *Hry na slepou bábu* – z tiráže lze zjistit, že obálku navrhl Josef Čapek a prvních padesát výtisků vyšlo v bibliofilské edici („prvních padesát výtisků na domácím japonsku je číslováno“).

Při inzerování těchto Hémonových textů je v českém tisku často používána zmínka „od autora Marie Chapdelainové“. Lze tedy předpokládat, že právě Hémonův „kanadský“ román měl u nás z celého jeho díla přeloženého do češtiny největší ohlas. Je to patrné také z počtu zmínek o dalších textech L. Hémona v českých periodikách – kromě několika inzercí se mi nepodařilo dohledat žádnou recenzi či jiný článek o kterémkoliv ze zmíněných textů. Jedinou výjimkou je nedlouhý, ale výstižný rozbor románu *Hra na slepou bábu* v periodiku *Česká osvěta. List věnovaný zájmům veřejného knihovnictví a organizaci lidového vzdělání* (červen–srpen 1929). Jde ovšem spíše o tisk odborný, profesní, který není primárně určen běžnému čtenářstvu.

5.1.3 Zhodnocení

Ve 20. letech 20. století jsou k nám uvedeny čtyři texty, jež lze spojit s francouzsko-kanadskou literaturou – všechny od Louise Hémona. Všechny byly přeloženy z vydání pařížského nakladatelství Grasset a dostaly se k nám velmi brzy po publikaci originálů. Povídka *Stařena* existuje dokonce ve dvou různých překladech, z nichž jeden vyšel časopisecky a druhý knižně. Fakt, že byly přeloženy všechny čtyři Hémonovy texty, které nakladatelství Grasset ve 20. letech vydalo, nejspíš značí, že musely mít jistý komerční úspěch. Velkého ohlasu se u nás

³²⁶ KYLOUŠEK, Petr. La présence de la littérature canadienne française et québécoise en milieu tchèque, s. 33.

³²⁷ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 557.

podobně jako ve Francii dostalo nejslavnějšímu Hémonovu románu *Marie Chapdelainova*. Zvláště ceněn byl tento román v katolickém prostředí. Z počtu zmínek v tisku lze usoudit, že ostatní Hémonovy texty u nás už zdaleka takový úspěch neměly. L. Hémon je u nás v této době v tisku i v literárněvědných příručkách řazen k francouzské literatuře, a nebývá tak považován za autora francouzsko-kanadského. Toto vnímání je pravděpodobně převzato z Francie, kde byl tehdy nejspíš pokládán za autora čistě francouzského.

5.2 Dlouhá odmlka

Může se zdát zvláštní, že další texty francouzsko-kanadské a quebecké literatury v češtině vycházejí až v druhé polovině 60. let, tedy čtyřicet let po publikaci Hémonova *Románu boxera* a *Hry na slepou bábu*. Takto dlouhou pauzu nelze vysvětlit pouze napjatými politickými podmínkami v Československu, které zde od konce 30. let do roku 1945 a pak znovu od roku 1948 panovaly. Ještě podivněji se tato skutečnost může jevit při nahlédnutí do čísel *Světové literatury* (existující od roku 1956; dále používám zkratku *SL*), která už v 50. letech publikuje texty afrických frankofonních autorů a autorek i dalších frankofonních spisovatelek a spisovatelů nefrancouzského původu. Zásadní roli zde dle mého hraje fakt, že tito spisovatelé-ky do Francie emigrovali, žili nejčastěji v Paříži – jako příklad uvedu Mongo Betiho, o jehož románech se poprvé píše již v prvním čísle *SL* z roku 1959 – a v hlavním městě Francie tedy také publikovali, získali zde posvěcení a přes pařížské centrum se pak jejich texty mohly šířit dál, jak to popisuje Pascale Casanova či Johan Heilbron a Gisèle Sapiro (více viz výše závěr kapitoly 3.2).

Francouzsko-kanadská a quebecká literatura má v tomto ohledu zpoždění. Skutečného posvěcení, které jí uzná za svébytnou literaturu, se jí dostává až v 60. letech (zejména v druhé polovině), kdy quebecké autorstvo získává francouzské literární ceny a začíná se ve Francii více publikovat³²⁸ (podrobněji viz výše kapitola 2.4.5 *Klidná revoluce*). Do té doby neexistuje mnoho možností, jak by se díla z okrajové, tedy neposvěcené literatury mohla dostat do jiné „malé“ – české – literatury. Zprostředkující role literárního centra Paříže, které zajišťuje komunikaci mezi malými literárními prostory (více viz závěr kapitoly 3.2), je zde nepostradatelná.

Na tomto místě je ale třeba uvést jednu výjimku. Určitého uznání se quebecké literatuře dostává již v roce 1947, kdy Gabrielle Roy získává jakožto první zástupkyně francouzsko-kanadské literatury a zároveň první neFrancouzka literární cenu Femina. Jedná se ovšem o uznání

³²⁸ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 365.

individuální, nikoliv francouzsko-kanadské literatury jako celku. Oceněný román *Bonheur d'occasion* vyšel poprvé v Montrealu v roce 1945. Pařížské nakladatelství Flammarion jej publikovalo v roce 1947³²⁹. S největší pravděpodobností právě na základě tohoto vydání vznikl slovenský překlad (v tiráži není zmíněno) nesoucí titul *Príležitostné šťastie* (vyd. Živena, přel. Dr. Fedor Jesenský, dosl. naps. Zora Jesenská), vydaný v srpnu 1949 – tedy celých třicet let před publikací českého překladu. Nabízí se otázka, jak mohl román západní autorky vyjít hned na počátku československé komunistické diktatury. Jako vysvětlení lze uvést fakt, že v letech 1948 a 1949 ještě cenzura nefungovala zcela spolehlivě a vycházela i díla z pohledu režimu nepohodlná³³⁰. Je ovšem také možné, že obsahová stránka románu – bída na velkoměstské periferii – a realistické zpracování výrazně přispěly k tomu, že byl text z pohledu režimu vhodný k publikování.

5.3 60. léta 20. století

Další texty frankofonní Kanady začínají v Československu vycházet teprve po čtyřicetileté pauze – v roce 1967. V dějinách československé kultury jde o období velmi bohaté na původní českou prózu, také se obnovují styky se zahraničím a slábne cenzura (více viz výše kapitola 3.3.3 *60. léta*). Pro československo-kanadské vztahy je v tomto období naprosto zásadní Světová výstava, jež se konala od dubna do října 1967 v Montrealu. Československo zde mělo svůj pavilon, který měl velký úspěch a navštívilo ho přes osm milionů lidí³³¹. Do Kanady se tak dostává mnoho československých občanů-ek, kteří se na provozu pavilonu a na kulturním, výstavním a dalším programu podílejí. V květnu pak výstavu navštíví i československý prezident Antonín Novotný³³². S největší pravděpodobností jsou v tomto období překlady z quebecké literatury na konání Světové výstavy přímo navázány nejen z důvodu zvýšeného zájmu čtenářstva, ale i větší otevřenosti československých politických instancí vůči Kanadě.

Všechny překlady, které u nás v 60. letech vyšly, byly překlady časopisecké a byly publikovány v revue *Světová literatura*. Dvuměsíčník *Světová literatura* existoval od roku 1956 do roku 1996 a jeho úkolem bylo obeznámit české čtenářstvo se zahraniční literaturou. Navzdory

³²⁹ Dobrý zdroj, v němž lze vyhledat starší vydání quebecká i francouzská, je: HAMEL, Réginald, John HARE a Paul WYCZYNSKI (ed.). *Dictionnaire des auteurs de langue française en Amérique du Nord*. Montréal: Fides, 1989. Digitalizovaná verze je dostupná na stránkách Bibliothèque et Archives nationales du Québec: <https://numerique.banq.qc.ca/ressources/details/DALFAN>

³³⁰ ČECH, Pavel. *Francouzsko-české vztahy v oblasti překladu (1945–1953)*, s. 218.

³³¹ HALADA, Jaroslav a Milan HLAVÁČKA. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000, s. 208–209. ISBN 80-7277-012-8.

³³² DRAŽILOVÁ, Veronika. *Mediální obraz československé účasti na Světové výstavě v Montrealu 1967 v dobovém tisku*. Praha, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí práce PhDr. Petr Bednařík, Ph.D., s. 35.

dobovým omezením se radaktorům·kám dařilo do *SL* hojně zařazovat západní autorstvo³³³. Ve *SL* tak vycházely texty, jež by samostatně vyjít nemohly – cenzura byla v tomto případě mírnější než u knižních vydání a publikování vybraných ukázek (či „recenzí s ukázkami“ – žánru pro *SL* typického, který mísil ukázky z různých částí daného díla s komentáři a krátkými resumé) navíc umožňovalo volit takové pasáže, u nichž nebyl se zveřejněním problém³³⁴. Ve vůbec prvním čísle *Světové literatury* z dubna 1956 se navíc píše „... časopis se pokusí [...] objevit čtenářům písemnictví odlehlých národů, u nás málo známé nebo zcela neznámé“³³⁵, což publikováním quebecké literatury činí.

Období od 60. do konce 90. let by se dalo v oblasti překladů z quebecké literatury bez nadsázky nazvat jako doba Evy Janovcové. Právě ona k nám uvádí první texty quebeckého písemnictví, velkou část z nich sama překládá, píše teoretické texty o frankofonní kanadské literatuře, doslovy i medailonky představující jednotlivé autorky·y. Její znalosti této problematiky navíc vycházejí z přímé zkušenosti s kanadským prostředím, kde určitou dobu žila (více viz kapitola 5.3.5 níže).

5.3.1 Literární noviny, 29. dubna 1967

V *Literárních novinách* dne 29. dubna 1967 vyšel k příležitosti zahájení Světové výstavy v Montrealu obsáhlý článek Evy Janovcové *Montreal je Mont Réal*. Ačkoliv jej uvozuje nadpis „EXPO 67 zahajuje 28. dubna“, o Světové výstavě se v něm vůbec nepíše. Tématem článku je spíše celkové představení Kanady, zejména té frankofonní. V úvodu Janovcová popisuje národnostní tenze, které Quebec v 60. letech ovládají, a v další části poměrně dlouze vysvětluje, z čeho tyto spory pramení, a shrne tak celou kanadskou historii. Druhá polovina článku už je věnována čistě jen provincii Quebec. Janovcová se zaměřuje na krásy quebecké krajiny, na sociologických datech dále dokazuje podřízenost frankofonních Kanadčanů·ek a vysvětluje jejich politické ambice. Rozebírá klidnou revoluci a na pozadí politické atmosféry v provincii krátce popisuje i soudobé tendence v literatuře (zmiňuje sociolekt *joual* i časopis *Parti pris*), kterou označuje jako „kanadskofrancouzskou“. Vše prokládají citace z quebeckých teoretických děl, ale i osobní zkušenost skrytá ovšem za neosobní gramatické konstrukce. Janovcová tak informuje například o tom, co obyčejně běží v neděli dopoledne v kanadské televizi, o obsahu vysokoškolských přednášek, cituje výpovědi jistého studenta i jednoho profesora a zmiňuje prvky quebeckého folklóru. Je pravděpodobné, že bez impulzu, kterým

³³³ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. II. díl 1948–1958*, s. 89.

³³⁴ RUBÁŠ, Stanislav, ed. *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*, s. 121, 165, 198 i další místa v knize.

³³⁵ REDAKCE. Čtenářům. *Světová literatura*. Praha: SNKLHU, 1956, roč. 1, č. 1, duben 1956.

byla Světová výstava, a bez osobní zkušenosti E. Janovcové s quebeckým prostředím by se takový článek v českém dobovém tisku neobjevil.

5.3.2 Jacques Ferron

Prvního quebeckého autora k nám Eva Janovcová uvedla v červenci 1967, tedy v době konání Světové výstavy v Montrealu. Byl jím spisovatel Jacques Ferron. Pro *Světovou literaturu* přeložila čtyři Ferronovy povídky ze sbírky *Contes anglais et Autres (Buddhista, Martina, Lvoun, Návrat do Kentucky)* a jednu povídku ze sbírky *Contes du pays incertain (Smrt staříka)*. V obou případech musela překládat z montrealských vydání, jelikož ve Francii tyto povídky nevyšly. V medailonku o J. Ferronovi, jež povídky doprovází, uvádí roky vydání obou sbírek: 1964 (*Contes anglais et Autres*), 1962 (*Contes du pays incertain*). O průkopnictví a erudici Evy Janovcové svědčí i fakt, že se jednalo o vůbec první překlad J. Ferrona do cizího jazyka³³⁶. Je velmi pravděpodobné, že J. Ferrona Janovcová objevila díky Jeanu Marcelovi (Jean-Marcel Paquette), esejistovi a vyučujícímu na Lavalově univerzitě v Quebecu, s nímž ji pojilo přátelské pouto³³⁷. Ferronovy povídky se k nám tak nedostaly díky posvěcení pařížského centra, ale přímo z quebeckého prostoru.

Ve středně dlouhém hutném medailonku o autorovi Janovcová zároveň nastiňuje politická témata Quebecu – pocit méněcennosti vůči anglofonní většině, touhu po nezávislosti. Její terminologie je ale trochu odlišná od té používané v současnosti – hovoří nikoli o Quebecu, ale o „francouzské Kanadě“ a „kanadsko-francouzské literatuře“. Zmiňuje rovněž montrealské nakladatelství Parti pris a ve zkratce charakterizuje autory, které nakladatelství sdružuje. Více se zabývá rolí humoru ve Ferronově díle, širokému rozpětí jeho povídkářské tvorby, stručněji pak jeho produkcí románovou a dramatickou. Uvádí jeho životopisná data, píše o jeho lékařské kariéře a poplatně dané době zdůrazňuje rovněž jeho levicové zaměření.

Dvě povídky z pěti, které Janovcová vybrala, výrazně tematizují problematiku dvojjazyčnosti a pnutí mezi anglofonní a frankofonní Kanadou (*Buddhista, Návrat do Kentucky*). Právě u těchto dvou povídek najdeme vždy jednu poznámku pod čarou, která tento kontext vysvětluje. Stojí také za to zmínit dvě ilustrace, jež doprovázejí nejdelší povídku *Martina*. Svým námětem

³³⁶ LEŽATKOVÁ, Klára. Connaitre Jacques Ferron à travers les traductions tchèques. In: NOVOTNÁ, Miroslava a Colette GAUTHIER, ed. *Europe centrale, carrefour des cultures dans la tradition littéraire*. Brno: Masarykova univerzita, 2010, s. 120. ISBN 978-80-210-5209-3.

³³⁷ E-mailová komunikace s Józefem Kwaterkem, polským odborníkem na francouzsko-kanadskou a quebeckou literaturu a vyučujícím na Varšavské univerzitě, z května 2023.

Jean Marcel také napsal knihu o J. Ferronovi *Jacques Ferron malgré lui*, jež je věnována právě Evě Janovcové. Věnování zní „à Eva JANOVCOVÁ, / à cause de Prague / et d'une vive amitié“ (toto věnování je ovšem jen ve dvou starších vydáních – Montreal: Éditions du Jour, 1970; Montreal: Parti pris, 1978 – v novějších už nikoliv).

i texty, jež jsou součástí druhé z ilustrací, se jednoznačně vztahují k obsahu povídky, byly tedy vytvořeny speciálně pro tento účel. Jejich autorkou je výtvarnice Jarmila Mařanová – sestra Evy Janovcové³³⁸ (více viz níže kapitola 5.3.5 *Eva Janovcová*).

5.3.3 *Světová literatura, listopad 1967*

Další překlad z quebeckého písemnictví ve *Světové literatuře* vyšel hned v listopadu 1967, nedlouho po skončení Světové výstavy v Montrealu. Byl zvolen román *Jedno roční období v Emanuelově životě* autorky Marie-Claire Blais, který vyšel v roce 1965 v Montrealu a hned o rok později i v Paříži (román vyšel v nakladatelství Grasset podobně jako ve 20. letech Hémonoy romány). Blais za něj v roce 1966 ve svých sedmadvaceti letech získala jako první quebecká autorka cenu Médicis. Románu M.-C. Blais i quebecké literatuře jako celku se tak v této době dostává pařížského posvěcení a uznání. Ve *SL* se objevuje prvních sedm kapitol románu v překladu Marie Veselé. Podle roku 1966 uvedeného na konci úryvku lze předpokládat, že Veselá překládala z pařížského vydání. Úryvek doprovodily ilustrace Adrieny Šimotové.

Hned za přeloženým úryvkem následuje šestistránková studie Evy Janovcové nazvaná *Literární problémy francouzské Kanady*, jež začíná i končí zmínkou o spisovatelce Marie-Claire Blais. Zde Janovcová upozorňuje na pařížské vydání *Jednoho ročního období*, cenu Médicis, další spisovatelčina díla, Guggenheimovo stipendium, které literátka získala, i na polemiky literární kritiky, jež M.-C. Blais přirovnávala k nejrůznějším francouzským i světovým autorům.

Vydatný text doprovázený četnými fotografickými portréty quebeckého spisovatelstva Janovcová zahajuje popisem toho, jak v polovině 60. let začíná quebecká literatura pronikat do Paříže a získávat si zde uznání. Zdůrazňuje, že se v Paříži začíná dařit vyvracet stereotypní a idealizovanou představu o Quebecu, jak ji nastolila *Maria Chapdelaine*, a že kvalitní literatura v Quebecu existovala již dříve než v 60. letech. V této souvislosti zmiňuje „román půdy“, jak zní její překlad pro žánr *roman du terroir*, městskou tematiku (Gabrielle Roy ad.), témata národnostní (Yves Thériault) i širší skupinu děl, jež shrnuje pod označením „introspektivní román“. Dále za pomoci četných citací z teoretických quebeckých publikací vysvětluje vztah quebecké literatury k literatuře francouzské i důvody dosud nízké literární produkce v Quebecu. Zaměřuje se na klidnou revoluci i další kulturní oblasti: divadlo, film, šanson. Pokračuje tématy pro quebeckou literaturu výraznými a hlouběji je vysvětluje: nefunkční rodina, nadměrné

³³⁸ Jarmila Mařanová rovněž navrhla obálku vysokoškolské učebnice *Francouzština*, kterou zpracovala Eva Janovcová ve spolupráci s Janem Šabršulou. ŠABRŠULA, Jan a Eva JANOVCOVÁ. *Francouzština*. Praha: SPN, 1971.

zdůrazňování sexuality (často deformované, vychýlené), samota ad. Věnuje se také autorům sdruženým okolo časopisu *Parti pris* a tematicce, jež je u nich výrazná – ponížení, pocit méněcennosti, podřízenosti vůči anglofonní Kanadě, touha po samostatnosti. Vysvětluje rovněž problematiku sociolektu joul. V závěru pak rozebírá konflikt mezi regionálními a univerzálními tendencemi v quebecké literatuře a ukazuje, že ve světě se podařilo prorazit jen dílům, která se úzce nezaměřují na quebeckou národnostní tematiku. Také začíná používat pojem quebecká literatura, který rovněž vysvětluje. Z množství citací z původních quebeckých teoretických publikací, znalosti jednotlivých románů i quebecké básnické tvorby i vysokého počtu zmíněných literátů a literátek je jasné, že Janovcová zde zúročila svou kanadskou zkušenost (více viz kapitola 5.3.5 *Eva Janovcová*). Bez ní by takto zasvěcený text s ohledem na tehdejší omezené možnosti přístupu k informacím i stále limitovanou přítomnost frankofonní kanadské literatury ve francouzském prostředí nebylo možné napsat.

5.3.4 Réjean Ducharme

V březnu 1968 ve *Světové literatuře* vyšla recenze s ukázkami nesoucí název *Réjean Ducharme, člověk, který nechce být pohlcen*. Eva Janovcová v ní českému čtenářstvu představila dvě Ducharmova díla: romány *Pohlčená pohlčenými* (*L'avalée des avalés*) a *Ten a ta / Tenata* (*Le nez qui voque*). Rozhodnutí publikovat R. Ducharma nejspíš vycházelo z podobných důvodů, z jakých u nás byla na podzim 1967 publikována M.-C. Blais. Také Ducharme výrazně přispěl k tomu, že quebecká literatura v 60. letech získala v Paříži uznání. Jako první quebecký autor publikoval v nakladatelství Gallimard, které mu vydalo hned čtyři knihy za sebou³³⁹. Za svůj první publikovaný román *L'avalée des avalés* (1966) byl nominován na Goncourtovu cenu³⁴⁰. Janovcová R. Ducharma krátce zmiňuje již ve své studii *Literární problémy francouzské Kanady*. V recenzi s ukázkami věnované pouze Ducharmovi pak klade důraz na ohlas, jehož se mu dostalo ve francouzském prostředí („Réjean Ducharme – to jsou dvě knihy, které během jednoho roku udělaly ‚díru‘ do světa francouzské literatury...“³⁴¹). Z vydání úryvků od M.-C. Blais a R. Ducharma je patrná snaha redakce *SL* a jejích spolupracovnic E. Janovcové a M. Veselé nejen představit velká díla quebecké literatury, ale zároveň zůstat v kontaktu s pařížským centrem a publikovat texty v něm posvěcené s minimálním zpožděním. E. Janovcová na úvod své recenze s ukázkami zmiňuje kontroverze, které Ducharme vyvolal svým rozhodnutím stranit se veřejných událostí a předávání cen, i dohady o tom, že autorem

³³⁹ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 448.

³⁴⁰ Tamtéž.

³⁴¹ JANOVCOVÁ, Eva. Réjean Ducharme, člověk, který nechce být pohlcen. *Světová literatura*. Praha: Odeon, 1968, roč. 13, č. 2, březen 1968, s. 223.

jeho děl je ve skutečnosti možná některý již zavedený spisovatel. Dále pak charakterizuje Ducharmův literární styl založený na jazykové kreativitě, aluzivnosti, imaginaci, symboličnosti i dadaistických tendencích i jeho základní nosné téma – střet snivého hrdiny·ky se světem. Touto hrdinkou je i Berenika, protagonistka románu *Pohlčená pohlčenými*, jehož děj Janovcová shrnuje, a dále se zaměřuje na roli vzpoury v Bereničině životě, na její úvahy o uspořádání světa a na nenávist, již pociťuje. Překladatelka vše podkládá ukázkami. Pak přechází k druhému románu, vysvětluje slovní hříčku v jeho názvu, shrnuje děj, upozorňuje na podobnosti s *Pohlčenou pohlčenými*, zároveň také zasazuje Ducharmovo dílo do širšího kontextu frankofonní kanadské literatury: poukazuje na její zpoždění oproti literaturám evropským, podtrhuje důležitost dětských hrdinek·ů v soudobé quebecké literatuře a rozebírá i národnostní spory uvnitř Kanady a jejich odraz v quebeckém písemnictví. Nově také používá pojem „francouzsko-kanadská literatura“. V *Literárních novinách* z dubna 1967 (viz kapitola 5.3.1) ještě psala o literatuře „kanadskofrancouzské“, ve *Světové literatuře* z července 1967 se mezi adjektivy již objevuje spojovník („kanadsko-francouzská literatura“). Ve *Světové literatuře* z listopadu 1967 několikrát použila pojem „quebecká literatura“. Tato nejednotnost ukazuje na novost pojmu quebecká literatura (i v samotném Quebecu se objevuje až v roce 1965) i na fakt, že jde v českém prostředí o dosud málo známou problematiku: Eva Janovcová k nám tuto terminologii teprve zavádí a hledá vhodné termíny.

5.3.5 Eva Janovcová

Eva Janovcová se narodila 14. března 1926 v Praze³⁴² jako Eva Bartošová. Její otec Augustin Bartoš (1888–1969) byl významný český pedagog, v letech 1920–1945 pracoval jako ředitel Jedličkova ústavu na Vyšehradě, kde také Eva spolu se svou starší sestrou Jarmilou (nar. 1922 či 1923, zem. 2009, provdaná Mařanová) vyrůstala³⁴³. Její maminka Bedřiška roz. Weinbergerová byla klavíristka a učitelka hudby³⁴⁴, bratr Bedřišky Jaromír Weinberger byl hudební skladatel. Augustin Bartoš a Bedřiška Bartošová se před válkou rozvedli. Bedřiška Bartošová pak byla v září 1942 deportována do Terezína a v říjnu téhož roku se dobrovolně přihlásila do transportu, jelikož se na transportních seznamech objevila její matka Růžena

³⁴² TULACHOVÁ, Marie. *Disertace pražské university 1882–1953*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965, s. 238.

³⁴³ Eva Janovcová poměry v Jedličkově ústavu skoro idylicky popsala v článku: JANOVCOVÁ, Eva. Kletba má každému, č. 7/90. *Tvorba*. Deltapress, 1990, č. 17, 25. 4. 1990, s. 7–8.

³⁴⁴ Jarmila Mařanová. *Kafka a Praha. Židovské muzeum v Praze* [online]. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://www.jewishmuseum.cz/program-a-vzdelavani/vystavy/archiv/13/>

Weinbergerová³⁴⁵. Obě zemřely v roce 1942 ve vyhlazovacím táboře Treblinka³⁴⁶. Válku nepřežila i další část rodiny Weinbergerovy – sestřenice a bratranec Evy a Jarmily³⁴⁷.

Jarmila Mařanová působila jako grafička, malířka, ilustrátorka. Jako jedna z prvních u nás se ve svém díle soustavně věnovala obětem šoa³⁴⁸. Tvořila také ilustrace k textům Franze Kafky. Její dvě děti v roce 1968 odešly do Spojených států amerických³⁴⁹. J. Mařanová se pak chtěla za dětmi přestěhovat a žádala československé úřady o povolení k vystěhování, to jí ale bylo umožněno až po osmi letech, v roce 1976³⁵⁰.

Eva Janovcová vyučovala překlad a tlumočení na Univerzitě Karlově, věnovala se také literárnímu překladu, podílela se na přípravě učebnic francouzštiny a dalších vysokoškolských skript. Významná je rovněž její literárněkritická a literárněvědná činnost. Do dějin překladu se zapsala především svými převody děl quebecké literatury, která tvoří většinu její překladatelské činnosti (viz příloha 3). Při překládání beletrie Janovcová často korespondenčně konzultovala místa, která jí nebyla zcela jasná, s autory·kami těchto textů a nehotové překlady dávala číst svému blízkému okolí³⁵¹.

Eva ještě pod jménem Bartošová v roce 1952 dokončila na Univerzitě Karlově disertační práci s názvem *La résistance française à travers quelques œuvres de la littérature contemporaine*. V roce 1954 publikovala již pod jménem Eva Střížová článek *Slované v Kanadě*³⁵². Tlumočila pro československé ministerstvo zahraničí³⁵³ a lze dohledat, že v roce 1960 jako tlumočnice doprovázela československou delegaci na Mezinárodní konferenci práce v Ženevě. Ze záznamů o této konferenci je možné vyrozumět, že v té době již působila na Univerzitě Karlově jako vyučující³⁵⁴. Francouzský příspěvek Rogera Garaudyho z Liblické konference věnované F. Kafkovi z roku 1963 přeložila již pod jménem Eva Janovcová-Střížová³⁵⁵.

³⁴⁵ MAŘANOVÁ, Jarmila a Arno PAŘÍK. *Jarmila Mařanová: Kafka a Praha*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2008, s. 3. ISBN 978-80-86889-75-7.

³⁴⁶ Tamtéž.

Jméno Bedřišky Bartošové lze také dohledat v *Terezínské pamětní knize: židovské oběti nacistických deportací z Čech a Moravy 1941–1945*.

³⁴⁷ Jarmila Mařanová and Prague. [online]. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://jarmilamaranova.com/>

Dále také zde: MAŘANOVÁ, Jarmila a Arno PAŘÍK. *Jarmila Mařanová: Kafka a Praha*, s. 3, 35

³⁴⁸ Jarmila Mařanová. *Kafka a Praha*. Židovské muzeum v Praze [online].

³⁴⁹ Tamtéž.

³⁵⁰ Telefonický rozhovor s Irenou Gerczak, dcerou Evy Janovcové, z července 2023.

³⁵¹ Tamtéž.

³⁵² STRÍŽOVÁ, Eva. *Slované v Kanadě*. *Slovanský přehled*, 1954, s. 94–95.

³⁵³ Telefonický rozhovor s Irenou Gerczak, dcerou Evy Janovcové, z července 2023.

³⁵⁴ INTERNATIONAL LABOUR OFFICE. *International Labour Conference, forty-fourth session, Geneva 1960. Record of proceedings*. Ženeva, 1961, s. XLIII.

³⁵⁵ *Franz Kafka*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963, s. 8.

V letech 1964–66 pobývala v Ottawě, kde její manžel, fyzik Václav Janovec, získal postdoktorandské stipendium³⁵⁶. O kanadských poměrech i každodenním životě napsala přímo z Ottawy krátký článek pro časopis *Květy*³⁵⁷. V roce 1968 vystoupila z KSČ. Byla v přímém kontaktu s quebeckým prostředím. Ví se o jejím přátelství s Jeanem-Marcelem Paquettem, esejistou a vyučujícím na Lavalově univerzitě v Quebecu, zmíněném již v kapitole 5.3.2 věnované J. Ferronovi. Z korespondence mezi quebeckými spisovateli Gérardem Bessettem a Gilbertem La Rocque³⁵⁸ je také zřejmé, že Janovcová byla v kontaktu rovněž s G. Bessettem a radila se s ním o knihách, jež by stálo za to v češtině vydat. S Bessettem se také vícekrát viděli osobně, ve zmíněné korespondenci totiž Bessette píše o jejich plánovaném setkání v Praze, na které si pamatuje i Irena Gerczak a které se uskutečnilo zhruba v polovině 80. let; zároveň Janovcovou popisuje jako „immarcescible“³⁵⁹ a „suave“³⁶⁰, což naznačuje, že nešlo o jejich první setkání. Bessette v dopise z roku 1983 také spisovateli La Rocque doporučuje, ať dva exempláře své knihy pošle Janovcové přímo na její pražskou adresu, aby tak případně mohlo dojít k českému vydání³⁶¹. Je proto zřejmé, že E. Janovcová měla možnost s quebeckými autory kami poměrně čile komunikovat a mít o quebecké literatuře dobrý přehled. Zhruba v polovině 80. let strávila díky pozvání jedné z univerzit (nejspíš některé z univerzit v Montrealu) v quebecké provincii přibližně půl roku³⁶².

Měla velmi ráda divadlo a také aktivně hrála v mimickém sboru Vinohradského divadla³⁶³. V 80. letech ji proto také bavilo překládat quebecké divadelní hry pro agenturu DILIA³⁶⁴ (více viz níže kapitola 5.5.3 věnovaná dramatu). Uhranuly jí divadelní improvizční souboje, které vznikly v Quebecu (více opět viz kapitola 5.5.3), a snažila se je za pomoci Borise Hybnera zavést i v Čechách³⁶⁵. První takový souboj se odehrál 14. listopadu 1989 v Branickém divadle³⁶⁶.

³⁵⁶ HLINKA, Jiří. Václav Janovec (1930–2022). In: *IUCr Newsletter*. 2022, roč. 30, č. 4, 14. 11. 2022. [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://www.iucr.org/news/newsletter/volume-30/number-4/vaclav-janovec-19302022>

³⁵⁷ JANOVCOVÁ, Eva. Ottawa – než se rozloučíme se zimou. *Květy*. Praha: Rudé právo, 1965, roč. 15, č. 10, 13. 3. 1965, s. 6–7.

³⁵⁸ BESSETTE, Gérard a Gilbert LA ROCQUE. *Correspondance*. Montreal: Éditions Québec/Amérique, 1994. 2-89037-753-9.

³⁵⁹ Tamtéž, s. 102.

³⁶⁰ Tamtéž, s. 104.

³⁶¹ Tamtéž, s. 89.

³⁶² Telefonický rozhovor s Irenou Gerczak, dcerou Evy Janovcové, z července 2023.

³⁶³ Tamtéž.

³⁶⁴ Tamtéž.

³⁶⁵ Telefonický rozhovor s Irenou Gerczak, dcerou Evy Janovcové, z července 2023.

³⁶⁶ Více o improvizčních soubojích v Branickém divadle: NOVOTNÁ, Anna. V Branickém divadle pantomimy... *Scéna*. Praha: Orbis, 1990, roč. 15, č. 1, 24. 1. 1990, s. 2.

NOVOTNÁ, Anna. Pražská liga improvizace. *Scéna*. Praha: Orbis, 1990, roč. 15, č. 5, 21. 3. 1990, s. 6.

Existuje minimálně jeden další beletristický překlad, který vytvořila E. Janovcová, ale který se v seznamu jejích publikací a překladů (příloha 3) neobjevuje. Jedná se o překlad románu *Le sourire du chat* z roku 1984 francouzského autora Françoise Maspéra. Ten Janovcová sice dokončila, ale kvůli neshodám v odeonské redakci nakonec nikdy nevyšel³⁶⁷.

Eva Janovcová zastávala feministické pozice a měla ráda ženské autorky³⁶⁸. Jak asi vyplývá i z tohoto přehledu jejích zájmů a aktivit, byla velmi společenská a činorodá³⁶⁹. Zemřela 30. ledna 1999³⁷⁰.

5.3.6 Zhodnocení

Překlady děl quebecké literatury se v Československu v 60. letech objevují po dlouhé čtyřicetileté pauze. Jde bez výjimky o překlady časopisecké uveřejněné v revue *Světová literatura*. S největší pravděpodobností vycházejí v souvislosti se Světovou výstavou v Montrealu, která zvýšila zájem o Kanadu – překlady jsou publikovány v letech 1967 a 1968, tedy v době konání Světové výstavy a nedlouho po jejím ukončení. Uvedeni k nám jsou dva autoři a jedna autorka: Jacques Ferron, Marie-Claire Blais a Réjean Ducharme. V případě J. Ferrona jde o vůbec první překlad jeho textů do cizího jazyka. E. Janovcová jej vybrala nejspíš proto, že se přátelila s quebeckým specialistou na Ferronovo dílo Jeanem-Marcelem Paquettem. Naproti tomu Marie-Claire Blais a Réjean Ducharme byli v této době velmi známí v pařížském centru, kde se jim čerstvě dostalo posvěcení, a lze tak usuzovat, že se k nám dostali přes francouzské prostředí, nikoliv přímo přes quebecké zdroje. Kromě převodu M.-C. Blais (jehož se zhostila Marie Veselá) za všemi překlady stojí Eva Janovcová, ústřední postava česko-quebeckých literárních vztahů, která v Kanadě delší dobu žila. Janovcová v 60. letech také publikuje dva články s quebeckou tematikou. První článek *Montreal je Mont Réal*, uveřejněný k příležitosti zahájení Světové výstavy v Montrealu, je obecnější, píše se v něm o kanadské (ale především quebecké) historii, politice i kultuře. Druhý článek – lépe řečeno studie – nazvaný *Literární problémy francouzské Kanady* se už úzce zaměřuje na quebeckou literaturu.

5.4 70. léta 20. století

Na přímou souvislost mezi prvními českými překlady quebecké literatury v 60. letech a konáním Světové výstavy v Montrealu v roce 1967 ukazuje i skutečnost, že po skončení výstavy u nás zájem o tuto literaturu opadá. Recenze s ukázkami věnovaná Réjeanu

³⁶⁷ Telefonický rozhovor s Irenou Gerczak, dcerou Evy Janovcové, z července 2023.

³⁶⁸ Tamtéž.

³⁶⁹ Tamtéž.

³⁷⁰ Tamtéž.

Ducharmovi vychází ve *Světové literatuře* v březnu 1968, tedy necelého půl roku po uzavření výstavních pavilonů, a další texty se objevují až na začátku roku 1972.

V 70. letech nastalo pro quebeckou literaturu v českém prostředí jedno z nejurodnějších období. Podobně jako v 60. letech byl pro české překlady z frankofonní kanadské literatury velmi významný časopis *Světová literatura*, kde kromě prózy vyšla i poezie. Roli mohlo hrát i to, že s nástupem normalizace a tuhé cenzury dostali v revui větší prostor autoři a autorky z okrajových a méně exponovaných literatur³⁷¹. Knižní překlady quebeckého autorstva v té době vycházely především v nakladatelství Odeon, po jednom titulu publikovaly i Československý spisovatel a nakladatelství Svoboda. Nemalou důležitost pro poznání quebeckých autorek a autorů u nás měla antologie *Pět kanadských novel* z roku 1978. V 70. letech u nás také vyšla jedna quebecká divadelní hra.

5.4.1 Poezie

První ukázky quebecké poezie se v češtině objevily v 70. letech. Zároveň šlo o jeden ze vzácných případů překladu kanadské frankofonní poezie do češtiny. Básně či ukázky z básní osmi básníků-řek vyšly v prvním čísle *Světové literatury* roku 1972. O překlad se postaral Jan Rubeš, který se převodům frankofonní poezie ve *SL* věnoval soustavně (francouzská, švýcarská, belgická, africká frankofonní poezie). J. Rubeš rovněž napsal krátkou studii *Současná francouzsko-kanadská poezie*, jež překladům básní předchází. V ní se zabývá historickým vývojem frankofonní Kanady zejména ve 20. století, příčinami jejího zpoždění oproti Evropě na poli umění i pocitem méněcennosti Quebečanů-ek. Překvapivě v ní ale nerozebírá témata či formy pro soudobou quebeckou poezii typické. Více se věnuje jazykovým otázkám, ty jsou ovšem obecnějšího rázu (charakterizace kanadské francouzštiny) a platné by mohly být zrovna tak i pro prózu.

Za studií následují ukázky z tvorby sedmi básníků a jedné básnířky – nejčastěji jde o jednu kratší báseň, případně básně dvě či ukázku z delší básně. Zastoupeno je autorstvo více generací (rok narození nejstaršího 1900, rok narození nejmladšího 1933), konkrétně jde o tyto tvůrce a tvůrkyni: Alain Grandbois, Hector de Saint-Denys Garneau, Anne Hébert, Éloi de Grandmont, Jean-Guy Pilon, Roland Giguère, Jacques Godbout, Claude Gauvreau (přehledněji viz příloha 1). Rubeš o každém z nich napsal také krátký medailonek o jedné až čtyřech větách, v němž nejčastěji velmi krátce zmiňuje prostředí, z něhož pocházejí, charakteristiky či témata

³⁷¹ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*, s. 125.

jejich tvorby, jejich zaměstnání a názvy básnických sbírek. Není ovšem jasné, podle čeho zrovna toto autorstvo vybral ani z jakých zdrojů při tom čerpal.

5.4.2 Próza

Světová literatura, leden 1972

Za ukázkami z quebecké poezie v lednovém čísle *SL* z roku 1972 následují dvě povídky v překladu Evy Janovcové. První povídka *Thalia* od Félix Leclerca svým způsobem navazuje na básnické překlady J. Rubeše – začíná totiž básní. Také v delším textu o autorovi, který povídce předchází, Janovcová o Leclercovi píše především jako o básníkovi, písničkáři, šansoniérovi, ctiteli folklóru. Je trochu paradoxní, že autor známý zvláště pro své básnické a hudební dílo je u nás poprvé představen prozaickým textem. Janovcová dále v textu zmiňuje, že povídka *Thalia* je součástí sbírky *Le hamac dans les voiles* vydané roku 1951. Sbíрка tehdy vyšla zároveň v Montrealu i v Paříži, nelze tak určit, z kterého vydání Janovcová překládala.

Druhá povídka, kterou E. Janovcová vybrala a přeložila, nese název *Úřední dopis* a jejím autorem je Yves Thériault. V medailonku Janovcová Thériaulta označuje za nejvýkonnějšího quebeckého spisovatele a identifikuje hlavní témata autorovy tvorby: venkov, prostředí menšin, zápas mezi instinktivní a rozumovou stránkou člověka, osamělost. Podle Janovcové pak povídka *Úřední dopis* spojuje témata venkova a osamělosti. V textu je rovněž zmíněno, že vybraná povídka pochází ze sbírky *Contes pour un homme seul*, jež vyšla v roce 1944. Janovcová musela překládat z quebeckého vydání, jelikož ve Francii sbírka nevyšla. Překladatelka rovněž zmiňuje Thériaultův román *Agaguk*, který označuje za autorův nejúspěšnější román a který ještě v roce 1972 v jejím překladu vyjde v knižní podobě.

Zajímavé je si na tomto místě povšimnout doby, která uplynula mezi vydáním originálu a českého překladu. U Leclerca je to přes dvacet let, u Thériaulta skoro třicet. Oproti 20. i 60. letům je to jednoznačný rozdíl – ve 20. letech k nám Hémonovy romány byly na základě francouzských vydání uvedeny do několika málo let (nejvíce do tří), v 60. letech byla lhůta maximálně pětiletá.

Agaguk, syn eskymáckého náčelníka

Román *Agaguk, syn eskymáckého náčelníka* v originále vyšel pod názvem *Agaguk. Roman esquimau*. Z rozhodnutí překladatelky Evy Janovcové či nakladatelství Československý spisovatel tak byl český název konkretizován, aby bylo jasné, že *Agaguk* je jméno postavy. Na záložce přebalu knihy je krátký text o Y. Thériaultovi, který se v mnoha ohledech shoduje s textem E. Janovcové publikovaným ve *SL* z ledna 1972. *Agaguk, syn eskymáckého náčelníka*

byl vydán v roce 1972 (z dobových novinových inzercí se zdá, že v prosinci) a první číslo *SL* roku 1972 šlo do sazby 15. listopadu 1971³⁷². Vzhledem k tomu, že v normalizační době příprava knihy trvala i dva až tři roky³⁷³, lze předpokládat, že knižní překlad i text na přebalu vznikly dříve a že E. Janovcová medailonek o Thériaultovi do *SL* vytvořila na základě svého již existujícího textu. Je také dobré poznamenat, že Janovcová v překladu užívá poznámek pod čarou k vysvětlení reálií spjatých s inuitskou kulturou – těchto poznámek jsem v románu napočítala deset.

Janovcová i v textu na přebalu *Agaguka* označuje za nejslavnější a nejprekládanější Thériaultův román, jeho výběr proto nepřekvapí. Nečekané může být nakladatelství, v němž román vyšel – Československý spisovatel se totiž soustřeďoval především na původní českou literaturu³⁷⁴. Kniha také vyšla v poměrně vysokém nákladu 50 tisíc výtisků, přičemž v dané době byly ty nejžádanější tituly publikovány v nákladu okolo 200 tisíc výtisků³⁷⁵. Originál poprvé vyšel v roce 1958, E. Janovcová ovšem dle údajů z tiráže knihy překládala z montrealského vydání z roku 1961. I v tomto případě je tak prodleva mezi vydáním originálu a překladu více než deset let.

Světová literatura, 4. číslo 1973

Významná quebecká autorka Gabrielle Roy k nám byla uvedena v létě 1973, kdy ve *SL* vyšly dvě její povídky pod společným názvem *Dvě eskymácké povídky*. Překladu povídek *Telefon* a *Pojízdné křeslo* i krátkého textu o spisovatelce a jejím díle se opět zhostila Eva Janovcová. Autorem dvou ilustrací k povídkám je Kamil Lhoták. Tentokrát jde o překlad textů vydaných teprve nedávno – obě publikované povídky jsou součástí cyklu tří povídek *Eskymácké povídky*, které byly ve francouzštině vydány spolu s románem *La rivière sans repos : trois nouvelles esquimaudes et un roman* v roce 1970. Doba mezi vydáním originálu a překladu tak činila pouhé tři roky. Zajímavé je, že v roce 1979 se povídce *Telefon* v Československu dostane rozhlasového zpracování³⁷⁶.

E. Janovcová se v textu o G. Roy poměrně dlouze zmiňuje o jejím nejslavnějším románu *Bonheur d'occasion* z roku 1945 a v závorce používá ekvivalent slovenského názvu (ve slovenštině kniha vyšla už v roce 1949, více viz výše kapitola 5.2) *Príležitostné štěstí*. Na několika řádcích také píše o textu G. Roy *La petite poule d'eau*, pro který volí český překlad

³⁷² Údaj z tiráže.

³⁷³ RUBÁŠ, Stanislav, ed. *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*, s. 153.

³⁷⁴ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*, s. 60.

³⁷⁵ RUBÁŠ, Stanislav, ed. *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*, s. 39, 216 i na jiných místech v publikaci.

³⁷⁶ Program rozhlasu kupříkladu zde: *Pravda. List Československé komunistické strany – odbočka Plzeň*. 1979, roč. 60, č. 176, 28. 7. 1979, s. 4.

Malá vodní slípka. Pod tímto názvem u nás text také v roce 1978 vyjde. Je překvapivé, že jako první text quebecké „klasičky“ v češtině nevychází žádný z jejích neznámějších textů. Publikování těchto povídek nedlouho po *Agagukovi* ovšem naznačuje, že tematika Prvních národů musela být pro danou dobu nebo osobně pro E. Janovcovou něčím přitažlivá.

Skandál v knihkupectví

První quebecká kniha, kterou vydává nakladatelství Odeon, je až v roce 1974 *Skandál v knihkupectví* Gérarda Bessetta. Text, který v originále vyšel již v roce 1960, opět překládá Eva Janovcová. Dle údajů z tiráže víme, že Janovcová překládala z montrealského vydání z roku 1968, ačkoliv kniha v roce 1960 vyšla souběžně v Paříži i v Montrealu³⁷⁷. V době komunistické totality se k nám většina zahraničních originálů určených k překladu dostávala přes agenturu DILIA, u níž bylo třeba danou knihu objednat³⁷⁸. Menší počet titulů si ale zajišťovali literární činitelé·ky sami, a to díky přátelským vzbám se zahraničím³⁷⁹. Jak jsem zmiňovala už výše (kapitola 5.3.5), E. Janovcová byla s quebeckým prostředím v přímém kontaktu. Přinejmenším v 80. letech si s G. Bessetem psala a z této komunikace vyplývá, že jí na její adresu posílal knihy. Je proto možné, že se Janovcová k francouzskému originálu *Skandálu v knihkupectví* dostala přes samotného autora.

Knih v originále vyšla pod názvem *Le libraire*. Český název přesunuje pozornost od postavy k hlavní události knihy, je konkrétnější a lze jej považovat i za atraktivnější pro čtenářstvo. Zároveň jde o vytvoření názvu podle již existujícího vzorce – v době vydání Bessettovy novely v češtině existovaly už minimálně tři knihy s obdobným názvem (*Skandál v Káhiře*, *Skandál v opeře*, *Skandál v dobré rodině*). Text byl publikován v edici Malá řada soudobé světové prózy, jež se zaměřovala na kratší beletrii (povídky, novely)³⁸⁰ – a *Skandál v knihkupectví* skutečně patří ke kratším textům, celkově má kniha jen něco přes sto stran. Novela či krátký román, jak by se text dal označit, vyšla v nákladu osmi tisíc výtisků, což je ve srovnání s dalšími díly vydanými v dané době v této edici nadprůměrné číslo. Kupříkladu *Královský hon* francouzského spisovatele Pierra Moinota vyšel v roce 1972 v nákladu pět tisíc výtisků stejně jako italský román *Za zisťným cílem* Inisera Cremaschiho z roku 1973, v nižším nákladu tři tisíc výtisků vychází v roce 1978 i *Chlapec a komety* Goffreda Parise a český překlad románu Georgese Pereca *W aneb Vzpomínka z dětství* z roku 1979 pak ve čtyřtisícovém nákladu.

³⁷⁷ HAMEL, Réginald et al. (ed.). *Dictionnaire des auteurs de langue française en Amérique du Nord*, s. 134.

³⁷⁸ RUBÁŠ, Stanislav, ed. *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*, s. 74–75, 198.

³⁷⁹ Tamtéž, s. 198–199.

³⁸⁰ PŘIBÁŇ, Michal. Odeon. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 5. 5. 2014. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1362&hl=odeon+>

Eva Janovcová k textu rovněž napsala „poznámku“, která následuje za Bessettovou novelou. Tato zhruba pětistránková „poznámka“ by ovšem mohla být klidně označena za doslov. Janovcová v ní popisuje literární rozkvět Quebecu v 60. letech i jazykové otázky kanadské frankofonní provincie. Podrobně se pak věnuje Bessettově profesní dráze a tvorbě. *Skandál v knihkupectví* označuje za jednu z nejčtenějších quebeckých knih a zároveň zlomovou v tom, že vznikla na rozhraní dvou období – katolické konzervativní doby a doby otevřenosti, liberálnosti a boje za sebeurčení (více viz kapitola 2.4.5 o klidné revoluci). Je tedy pochopitelné, že v češtině jako první vyšlo právě toto Bessettovo dílo. Janovcová ve svém textu také vyzdvihuje ironičnost Bessettovy novely a jeho humor, který přirovnává k humoru Švejkovu. Stejně přirovnání Janovcová použila už v charakteristice tohoto díla v článku *Literární problémy francouzské Kanady* publikovaném ve *SL* v listopadu 1967, z čehož lze usuzovat, že knihu znala a četla už dříve.

Ještě bych ráda poznamenala, že význam této novely v dějinách francouzsko-kanadské a quebecké literatury dost možná nebyl jediným důvodem, proč Janovcová k překladu vybrala právě tento text. Již v anotaci na přebalu se nastiňuje zápleтка románu točící se okolo zakázaných knih a pokrytecké morálky quebeckého katolického maloměsta. Jde tedy o téma v 70. letech v Československu – tedy v době normalizace, tvrdé cenzury a osekávání osobních svobod a svobody slova – značně aktuální. Snad právě tímto atraktivním tématem si lze vysvětlit rozhodnutí odeonské redakce publikovat knihu u nás neznámého autora v nákladu pro danou edici nadprůměrném.

Bylo jich dvačtyřicet

Hned v následujícím roce – v roce 1975 – se do souboru povídek *Hlídky naděje*, vydanému k třicátému výročí konce druhé světové války, dostala povídka quebeckého literáta Alaina Grandboise. V souboru pětaticeti krátkých próz jde o jedinou povídku kanadského autora. Povídku *Bylo jich dvačtyřicet* ze sbírky *Avant le chaos* vydané v Montrealu v roce 1945 přeložila Eva Janovcová. Jde o druhý text A. Grandboise, který byl do češtiny převeden. Tím prvním byla báseň *Úsměv* vydaná ve *SL* v roce 1972. Jeho básnické dílo je zdůrazněno i v krátkém medailonku, který je mu věnován, v závěru publikace *Hlídky naděje*.

Kamuraska

I román *Kamuraska* vychází podobně jako *Skandál v knihkupectví* v Malé řadě soudobé světové prózy nakladatelství Odeon. Tentokrát už se ale nejedná o novelu, nýbrž o román, který v českém překladu čítá přes dvě stě padesát stran. Autorkou překladu je opět Eva Janovcová. Překlad byl publikován v roce 1977, tedy sedm let po vydaní v pařížském nakladatelství Seuil.

Právě z tohoto vydání také Janovcová překládala. Kniha v češtině vyšla v nákladu dvanácti tisíc výtisků a opět tak výrazně převyšuje průměrný náklad této edice. Na obálce českého vydání se píše, že *Kamuraska* získala dvě literární ocenění a byla zfilmována, což lze v dané době také považovat za pádné důvody pro české vydání. Z dnešního pohledu je pak *Kamuraska* nejspíš také nejslavnějším románem A. Hébert. Překlad *Kamurasky* je druhým a také posledním uvedením Anne Hébert do češtiny – tím prvním byla její báseň *Jistě někdo je* publikovaná v roce 1972 ve *SL*. Zajímavé je, že ani pařížská literární cena Femina, kterou autorka získala v roce 1982 za román *Les fous de Bassan*, nepodnítila další zájem o tuto autorku.

Na obálce českého vydání je příběh o vášni a zločinu interpretován jako metafora rigidní společnosti potlačující lidskost, která se pak snaží osvobodit za každou cenu. Tato myšlenka je rozpracována i v doslovu E. Janovcové *Průkopnice québecké literatury*, kde Janovcová hovoří o útisku, který v quebecké katolické společnosti vládl a nedovoloval žít lidem svobodně. Janovcová si tak k překladu vybrala knihu s podobným námětem, jaký měl *Skandál v knihkupectví*, ačkoliv zpracování obou textů je zcela odlišné. Většina doslovu je věnována právě rozboru románu *Kamuraska*, ve zbylé části se pak Janovcová věnuje dalším dílům a tvůrčí dráze A. Hébert. Důkladněji také na příkladu *Les chambres de bois* popisuje žánr, jež nazývá jako „poetický román“. Historickému a společenskému kontextu se Janovcová ovšem oproti dřívějším textům a doslovům věnuje výrazně méně.

Pět kanadských novel

Jedna z nejvýznamnějších knih, která českému čtenářstvu představila quebecké písemnictví, vyšla v roce 1978 v Odeonu. Šlo o soubor kratších novel *Pět kanadských novel (Québec)*, jenž byl součástí odeonské řady představující vždy pět textů dané literatury. Tato řada existovala od roku 1963 až do revoluce. Texty vybrala a uspořádala Eva Janovcová a první z nich od Gabrielle Roy *Malá vodní slípka* také přeložila. Dle textu na obálce měl soubor několik cílů: představit pět hodnotných a různorodých uměleckých děl a zároveň nastítnit základní problémy frankofonní Kanady.

Malá vodní slípka Gabrielle Roy v překladu E. Janovcové měla za cíl představit klasičtější polohu quebecké literatury a téma osidlování odlehlých kanadských oblastí. Novela Yvese Thériaulta *Poslední přístav*, již přeložil Vít Hořejš, měla dle textu na obálce seznámit čtenářstvo se životem rybářů. *Inkubace* Gérarda Bessetta v překladu Evy Pilařové zase vyniká svou experimentálností. *Rukopisy Pavlíny Archandělské* od Marie-Claire Blais v překladu Vlasty Mackové (Dufkové) měly v souboru za cíl upozornit na roli církve v quebecké společnosti.

Nakonec novela *Ethel a terorista* od Clauda Jasmina v překladu Václava Jamka měla představit politické dění v Quebecu 60. let i lidový jazyk joul.

Čtyři z pěti autorů·ek zařazených do souboru nebyli do češtiny přeloženi poprvé. G. Roy k nám byla v roce 1972 uvedena dvěma povídkami publikovanými ve *SL*, Y. Thériault jednou povídkou a samostatně vydaným románem *Agaguk* (oba texty z roku 1972). *Skandál v knihkupectví* G. Bessetta publikoval v roce 1974 Odeon a úvod románu *Jedno roční období v Emanuelově životě* od M.-C. Blais ve *SL* vyšel už v roce 1967. Jediným autorem v českém prostředí zcela neznámým tak byl Claude Jasmin. Je zajímavé, že Janovcová vybírala právě spisovatelky a spisovatele, které už poměrně dobře znala. Kromě *Jednoho ročního období v Emanuelově životě* všechny zmíněné texty sama překládala, a i k ukázce z románu M.-C. Blais se částečně vztahoval její článek *Literární problémy francouzské Kanady*, který ve *SL* za ukázkou následoval. O některých do souboru zařazených novelách navíc Janovcová prokazatelně věděla už mnohem dříve – o *Malé vodní slípce* se zmiňuje v medailonku o G. Roy ve *SL* z roku 1972, o *Inkubaci* G. Bessetta zasvěceně píše už v doslovu ke *Skandálu v knihkupectví* z roku 1974.

Při čtení textů na obálce může čtenář či čtenářka narazit na dvě nesrovnalosti. Na obálce se píše „... a chronologickým seřazením naznačit vývoj, kterým tato literatura prošla v posledních desetiletích“, zároveň je ale při pohledu na roky vydání jednotlivých publikací (viz příloha 1, z níž je patrné i seřazení novel) i na roky narození autorů·ek jasné, že o chronologické seřazení nejde. Ke stejnému zjištění lze dojít i při pohledu do tiráže *Pěti kanadských novel*, kde jsou publikace, z nichž se překládalo, uvedeny a až na jednu výjimku jde o vydání první. Nesoulad se objasní až v doslovu k publikaci *Pět kanadských novel z Québecu* od E. Janovcové. Autorka v něm vysvětluje, že novely řadí podle toho, zda spadají ještě do „starého“, či již „nového světa“, tedy do literatury před začátkem klidné revoluce (více viz kapitola 2.4.5), či až po ní. Řídí se při tom tématem i formou daného textu. G. Roy a Y. Thériaulta řadí ještě ke staršímu klasickému vyprávění, G. Bessetta považuje za tvůrce na rozhraní dvou světů a M.-C. Blais i C. Jasmina pak už za ty, kdo představují literaturu klidné revoluce.

Druhou nesrovnalost představuje věta „*Ethel a terorista* náš soubor zakončuje, ale zároveň otvírá nejsoučasnější québecké realitě“. Novela *Éthel et le terroriste* byla ovšem vydána v roce 1964 a v dané době tedy byla stará již čtrnáct let. I v případě *Pěti kanadských novel* tak platí stejně jako pro většinu dalších publikací ze 70. let, že jsou zde zařazeny především texty starší. To je na jednu stranu logické, jelikož soubor měl za cíl představit i dřívější literaturu a její vývoj, na druhou stranu do něj ale nebyl zahrnut žádný text současný od mladého literáta·ky

(nejmladší text je z roku 1970 od Y. Thériaulta, který tou dobou tvořil už dvacet let). Způsobeno to jistě může být více faktory. Nabízí se vysvětlení, že Janovcová chtěla představit další zajímavé texty u nás už známých tvůrců·kyň, dát větší prostor výrazným osobnostem quebeckého literárního světa a zkrátka k nám uvést díla, jež považovala za zásadní a reprezentativní. Dalším důvodem pak mohlo být i to, že od konce 60. let se quebecká literatura výrazně diverzifikuje, značně narůstá počet vydaných titulů³⁸¹. Vzniká tak prostředí, v němž se hůře orientuje a ze kterého je těžší vybrat významné texty. To ještě umocňuje dobová velmi omezená dostupnost veškeré zahraniční literatury v Československu. V doslovu se E. Janovcová krátce věnuje historii Kanady, poměrně podrobně představuje jednotlivé autory a autorky, na jejich příkladech vysvětluje tendence quebecké literární tvorby a zabývá se jazykem. Vývoji od konce 60. let na poli společenském, kulturním či literárním se ale kromě několika zmínek o separatistických snahách nevěnuje vůbec.

Kniha vyšla v nákladu 69 tisíc výtisků, což je ve srovnání s dalšími publikacemi této řady vydanými v normalizační době opět číslo nadprůměrné. Kupříkladu *Pět řeckých novel* z roku 1972 vyšlo v nákladu 34 tisíc výtisků, publikace *Pět brazilských novel* z roku 1982 bylo vytištěno 49 tisících výtisků a kniha *Pět finských novel* z roku 1988 byla vydána v nákladu 32 tisíc exemplářů. První novela souboru *Malá vodní slípka* byla také v roce 1982 (a také 1987) vysílána na pokračování v rozhlase³⁸². Jedinou recenzi souboru, kterou se mi podařilo nalézt, napsal Petr Bílek a nese název *Kulturní letenka přes Atlantik*³⁸³. Bílek soubor jako celek chválí, dále zmiňuje absenci novější textů, kterou ale vysvětluje tím, že 60. léta byla pro Quebec mimořádně umělecky podnětná, a mírně kritizuje zařazení próz G. Roy a Y. Thériaulta, jež nepovažuje za invenční.

Štěstí z výprodeje

Klasický román kanadské frankofonní literatury *Bonheur d'occasion* autorky Gabrielle Roy byl do češtiny přeložen jako *Štěstí z výprodeje* a vyšel v roce 1979, tedy více než třicet let po vydání originálu (1945). Knihu překvapivě vydalo nakladatelství Svoboda, jež se specializovalo převážně na odbornou literaturu³⁸⁴. Autorkou překladu je navíc Eva Strebingerová, která se

³⁸¹ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 484.

³⁸² Program rozhlasu kupříkladu zde: *Pravda. List Československé komunistické strany – odbočka Plzeň*. 1982, roč. 62, č. 186, 7. 8. 1982, s. 4.

Pravda. List Československé komunistické strany – odbočka Plzeň. 1987, roč. 68, č. 25, 31. 1. 1987, s. 4.

³⁸³ BÍLEK, Petr. *Kulturní letenka přes Atlantik. Práce*. 19. 1. 1979, s. 4.

³⁸⁴ BURGET, Eduard. Svoboda. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2013 [cit. 2023-06-04]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1743&hl=svoboda+>

zaměřovala zvláště na překlady z rumunštiny a z francouzštiny překládala jen okrajově³⁸⁵. Strebingerová překládala z montrealského vydání z roku 1965. Jovance Šotolové, jež se ve svém článku³⁸⁶ snažila zjistit, proč byl slavný román G. Roy v češtině vydán s více než třicetiletým zpožděním právě v roce 1979, se nepodařilo nalézt jednoznačnou odpověď. Roli ovšem mohla hrát obsahová stránka románu – bída v kanadském velkoměstě – a realistické zpracování textu, které byly v souladu s dobovou ideologickou představou československého státu o „správné“ podobě umění³⁸⁷ a umožňovaly tak u nás román bez větších obtíží publikovat. Jovanka Šotolová rovněž udělala rozhovor s Marií Janů, redaktorkou překladu, která považovala za pravděpodobné, že text k překladu vybrala ona sama³⁸⁸. Ve prospěch této hypotézy svědčí i fakt, že to nebyla její první zkušenost s frankofonní kanadskou literaturou – v roce 1967 pod jménem Marie Veselá³⁸⁹ publikovala ve *SL* překlad úvodu *Jednoho ročního období v Emanuelově životě* autorky Marie-Claire Blais.

Kniha vyšla v poměrně vysokém nákladu 60 tisíc výtisků. Nedoprovázel ji ovšem žádný doslov, který by osvětlil důvody vydání románu. Jen na obálce najdeme shrnutí děje a medailonek autorky, v němž ovšem není ani zmíněno, že do češtiny byly od spisovatelky G. Roy již přeloženy povídky *Telefon* a *Pojízdné křeslo*.

5.4.3 Drama

V 70. letech u nás také vyšla první quebecká divadelní hra. Šlo o titul *Bousille et les Justes* od Gratiena Gélinaise, dramatika, který se podílel na utváření moderního quebeckého divadla³⁹⁰. Pod českým překladem *Spravedliví a pytel dobroty* je podepsána Ivana Vadlejchová. Skutečným autorem překladu je ale otec Ivany Vadlejchové Jan Kopecký³⁹¹, který nemohl oficiálně publikovat.

Divadelní hra vyšla dvanáct let po quebeckém originálu, nešlo ovšem o běžnou knižní publikaci, nýbrž o rozmnoženou strojopisnou edici agentury DILIA. Hry vydané agenturou DILIA nebyly primárně určeny pro veřejnost, byly publikovány jako rozmnožený strojopis bez větší grafické úpravy pro divadelní profesionály a profesionálky. V tomto případě jde ale ještě

³⁸⁵ ŠOTOLOVÁ, Jovanka. *Bonheur de lire ? Bonheur d'occasion* de Gabrielle Roy en tchèque. In: WHITFIELD, Agnès, ed. *L'écho de nos classiques. Bonheur d'occasion et Two solitudes en traduction*. Ottawa: Les Éditions David, 2009, s. 181. ISBN 978-2-89597-115-3.

³⁸⁶ Tamtéž.

³⁸⁷ Tamtéž, s. 178–179.

³⁸⁸ Tamtéž, s. 178.

³⁸⁹ Marie Janů publikovala pod čtyřmi jmény: Marie Janů, Marie Janů-Veselá, Marie Veselá-Janů, Marie Veselá. Tamtéž, s. 177.

³⁹⁰ MAILHOT, Laurent. Gratien Gélinais. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 4. 3. 2015 [cit. 2023-06-04]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/gratien-gelinas>

³⁹¹ RACHŮNKOVÁ, Zdeňka. *Zamlčování překladatelé: bibliografie 1948–1989*. Praha: I. Železný, 1992, s. 60.

o běžnou edici agentury DILIA, nikoliv o dílo z tzv. informativní edice, která se zaměřovala na světovou dramatickou tvorbu a byla vyčleněna výhradně pro divaleníky³⁹². Hra byla také minimálně jednou v českém prostoru inscenována – premiéru měla 16. 12. 1972 (vydána byla v srpnu 1972³⁹³) v Západočeském divadle v Chebu v režii Jiřího Budínského³⁹⁴.

5.4.4 Literární věda

V 70. letech se v češtině rovněž objevují první delší literárněvědné texty o quebecké literatuře. Hned v roce 1970 vychází v periodiku *Časopis pro moderní filologii* článek Jaroslava Mináře *První proměna v kanadskofrancouzském básnictví: od poezie patriotické k poezii půdy*³⁹⁵. Článek je určen především odbornému publiku, o čemž svědčí již zaměření časopisu, v němž byl vydán, i téměř dvacetistránkový rozsah článku a podrobnost výkladu.

Na širší okruh čtenářů a čtenářek je zaměřena třídílná publikace *Dějiny francouzské literatury* napsaná pod vedením Jana O. Fischera. V jejím třetím díle nesoucím podtitul *Od 30. let do současnosti* je i tzv. dodatek pojmenovaný *Základní informace o jiných národních literaturách ve francouzském jazyce*. Právě zde je i devítistránková kapitola *Francouzská kanadská literatura*³⁹⁶ od Evy Janovcové, jež zhuštěně popisuje celou historii kanadské frankofonní literatury, věnuje se poezii, próze, divadlu a částečně i literární kritice. V mnoha částech této krátké studie Janovcová vycházela z textů, které o quebecké literatuře publikovala již dříve (dobře patrné je to kupříkladu na odstavcích o Réjeanu Ducharmovi, Marie-Claire Blais ad.). Adjektivem „quebecká“ zde literaturu frankofonní Kanady ovšem Janovcová označuje jen okrajově.

5.4.5 Zhodnocení

V 70. letech zaznamenala francouzsko-kanadská a quebecká literatura v češtině jeden ze svých vrcholů. Během deseti let byly do češtiny přeloženy ukázky poezie, jedno drama, velká pozornost byla věnována próze a vyšly také dva odborné teoretické texty o literatuře frankofonní Kanady. Dominantní roli v uvádění této literatury do českého prostředí i v tomto období hrála revue *Světová literatura*, v níž byli v několika případech publikováni autoři/rky, kteří později vyšli i knižně (Yves Thériault, Gabrielle Roy, Anne Hébert). Po pětadvaceti letech

³⁹² BURMAN, Markéta. *Dělníci autorského práva. Agentura DILIA v období tzv. normalizace ve vzpomínkách tehdejších zaměstnanců*. Praha, 2019. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Orální historie – soudobé dějiny. Vedoucí práce Mgr. et Mgr. Lenka Krátká, Ph.D., s. 43.

³⁹³ Informace z tiráže.

³⁹⁴ RACHŮNKOVÁ, Zdeňka. *Zamlčování překladatelé: bibliografie 1948–1989*, s. 190.

³⁹⁵ MINÁŘ, Jaroslav. *První proměna v kanadskofrancouzském básnictví: od poezie patriotické k poezii půdy*. In: VANČURA, Zdeněk. *Časopis pro moderní filologii*. Praha: Klub moderních filologů, 1970, roč. LII, s. 66–84.

³⁹⁶ JANOVCOVÁ, Eva. *Francouzská kanadská literatura*. In: FISCHER, Jan Otokar. *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol. 3. Od 30. let do současnosti*. Praha: Academia, 1979, s. 781–790.

pauze vyšly samostatné knižní publikace kanadských frankofonních autorů a autorek (*Agaguk, syn eskymáckého náčelníka, Skandál v knihkupectví, Kamuraska, Štěstí z výprodeje*), ve všech případech navíc v poměrně vysokém nákladu. Asi nejvýznamnějším počinem tohoto období byla antologie *Pět kanadských novel*, která měla za cíl představit vývoj francouzsko-kanadské a quebecké literatury ve 20. století a byla vybavena i doslovem. Právě tato kniha rovněž vyšla v nejvyšším nákladu v porovnání s ostatními publikacemi z frankofonní kanadské literatury tohoto období – 69 tisíc výtisků. Typické pro překlady ze 70. let je poměrně velké zpoždění oproti vydání originálu – to dosahuje v případě *Štěstí z výprodeje* více než třiceti let, u většiny titulů více než deseti let (najde se ale i několik výjimek s poměrně krátkou dobou mezi vydáním originálu a překladu, např. povídky G. Roy). Ústřední osobností 70. let, která stojí za překladem většiny titulů a je i autorkou teoretických textů o frankofonní kanadské literatuře, je i nadále Eva Janovcová.

5.5 80. léta 20. století

Období 80. let přímo navazuje na léta 70., a spolu tak tvoří jeden celek. Zásadní roli i nadále hraje revue *Světová literatura*, výrazně větší pozornost je však v této době věnována divadelním překladům. Autorkou mnoha překladů je i v 80. letech Eva Janovcová, zároveň ale přibývají další překladatelé/ky kanadské frankofonní literatury.

5.5.1 Poezie

O překlady poezie se v 80. letech stejně jako v letech 70. postaral Jan Rubeš. V prvním čísle *SL* roku 1980 vyšla poslední část jeho třídílné série s názvem *Za francouzskou literární písní*, která byla – navzdory názvu – věnována kanadským frankofonním písničkářům. První díl série byl publikován v prvním čísle *SL* roku 1978 a představeni v něm byli Georges Brassens a Jean Ferrat. V druhém díle, který vyšel rok po úvodním díle v prvním čísle *SL* roku 1979, se J. Rubeš zaměřil na Barbaru a Anne Sylvestre. Ve třetí části série jsou představeni Félix Leclerc a Gilles Vigneault. Všechny díly série jsou složeny vždy nejprve z kratšího textu, za nímž následují české překlady básní/písní. V případě třetího dílu série je úvodní text v první části věnován vývoji frankofonní kanadské poezie a v druhé části jsou stručně představeni oba tvůrci. Větší prostor je věnován Gillesi Vigneaultovi pravděpodobně proto, že Félix Leclerc byl k nám uveden již v roce 1972 povídkou *Thalia* a ve *SL* o něm vyšel i delší medailonek od E. Janovcové.

5.5.2 Próza

Neplač, Germaino

Jedinou knižně vydanou prozaickou publikací byl v 80. letech román Clauda Jasmina *Neplač, Germaino*. Vyšel v roce 1982 v nakladatelství Odeon v edici Malá řada soudobé světové prózy. O překlad se postarala Eva Janovcová, redakci překladu provedla Vlasta Macková (Dufková), která s quebeckou literaturou měla již jednu zkušenost – přeložila *Rukopisy Pavlíny Archandělské* autorky M.-C. Blais, jež byly součástí antologie *Pět kanadských novel*.

Kniha vyšla sedmnáct let po originálu a Janovcová překládala z prvního vydání publikovaného v roce 1965 montrealským nakladatelstvím Parti pris. Nejde o první Jasminův text přeložený do češtiny – v roce 1978 vyšla jeho *Ethel a terorista* v souboru *Pět kanadských novel*. V případě *Neplač, Germaino* jde ale o text výrazně jazykově odvážnější. Je celý – tedy ne pouze přímá řeč – psán v joualu. Janovcová v překladu sahá po obecné češtině, fonetických prepisech některých slov, vulgarismech. Jazykové stránce románu se věnuje i v doslovu *Divoký jezdec Claude Jasmin*, kde také vysvětluje politický význam použití joualu v uměleckém díle. V doslovu dochází k závěru, že joualem lze psát hodnotnou literaturu (a český překlad *Neplač, Germaino* toho má být důkazem), ale pouze některou literaturu³⁹⁷. Kniha vyšla v poměrně nízkém nákladu pěti tisíc výtisků, což lze vysvětlit jistou experimentálností, kterou představuje román v překladu stylizovaný v obecné češtině. V případě *Neplač, Germaino* narážíme na stejný jev jako již v 70. letech, tedy opožděnost překladu. Jediný quebecký román, který byl v 80. letech v češtině vydán, byl napsán již v 60. letech a traktoval problémy dané doby.

Gérald Robitaille

V pátém čísle *SL* roku 1984 byla publikována recenze s ukázkami představující román Géralda Robitaille *Pays perdu et retrouvé* (*Země ztracená a znovu nalezená*), jež v originále vyšla v roce 1980. Mohlo by se zdát, že jde o překvapivou volbu autora – Gérald Robitaille je z dnešního pohledu téměř neznámý spisovatel a ani v 80. letech nešlo o autora nijak zvlášť významného. *Pays perdu et retrouvé* je jeho jediný román napsaný francouzsky, proslul snad jen svou esejí *Le père Miller* věnovanou Henry Millerovi, jemuž dělal sekretáře³⁹⁸. Důvodem publikace tohoto autora v češtině byl bezpochyby osobní kontakt Vladimíra Bretta s Géraldem Robitaillem. Samotné recenzi totiž předchází text *Svědectví kokakolonizovaného autora*, v němž Brett popisuje jejich setkání v Paříži. Velký prostor je v textu také věnovaném citaci z dopisu, který Robitaille Brettovi poslal a v němž kritizuje vliv americké kultury na quebecké

³⁹⁷ JASMIN, Claude. *Neplač, Germaino*. Praha: Odeon, 1982, s. 171.

³⁹⁸ HAMEL, Réginald et al. (ed.). *Dictionnaire des auteurs de langue française en Amérique du Nord*, s. 1166.

prostředí. Romanista Vladimír Brett byl znám svými postoji podporujícími normalizační poměry a Robitaillovo svědectví pranýřující kapitalismus a americkou kulturu tak ladilo s jeho kulturně-politickým nastavením. Ukázky z *Pays perdu et retrouvé* byly tak do *SL* nejspíš zařazeny na Brettův popud. Úryvky z románu ale nepřeložil V. Brett, nýbrž Hana Posseltová-Ledererová, která překládala z francouzštiny a španělštiny.

Noël Audet

Noël Audet byl do češtiny poprvé uveden ve čtvrtém čísle *SL* roku 1985. Vybrána byla povídka *Můj strýc Arsen* ze sbírky *Quand la voile faseille* z roku 1980. Autorkou překladu i úvodního textu *Noël Audet – originální talent kanadské prózy* je Drahoslava Janderová. V medailonku se Janderová nejprve věnuje rozvoji quebecké literatury v 60. letech a vyjmenovává i texty, jež byly přeloženy do češtiny. Dále srovnává francouzskou a quebeckou literární tvorbu a quebeckou literaturu vyzdvihuje pro její jazykovou uvolněnost. Jazykovou invenci zdůrazňuje rovněž u Audeta. Též rozebírá Audetovu práci s humorem.

Naïm Kattan

Ve třetím čísle *SL* roku 1988 jsou zařazeny tři povídky Naïma Kattana, prvního autora s výraznými mimokanadskými kořeny, jenž byl do češtiny uveden. Jiřina Glombová vybrala a přeložila povídky *Spánek*, *Obchodník s hračkami* a *Studovna* ze sbírky *Le rivage* z roku 1979 a napsala rovněž krátkou úvodní poznámku o autorovi a jeho textech. V ní zmiňuje Kattanovo umělecké zaměření na mezilidské vztahy, o jeho irácko-židovském původu, jenž se stal tématem některých jeho románů, ale nic nepíše.

Jacques Ferron

Naposledy se texty frankofonní kanadské literatury ve *SL* objevily v létě roku 1989. Drahoslava Janderová, která v roce 1985 pro *SL* přeložila povídku Noëla Audeta, si k překladu vybrala šest povídek (*Dědkova smrt*, *Šedý pes*, *Potopa*, *Papoušek*, *Černé lodě války*, *Kronika zátoky svatého Rocha*) Jacquese Ferrona. Při překladu vycházela se souborného vydání Ferronových povídek z roku 1985, které obsahuje sbírky *Contes du pays incertain*, *Contes anglais* i do té doby nevydané povídky. Jde o poměrně zvláštní volbu autora a díla, jelikož některé Ferronovy povídky ze sbírek *Contes du pays incertain* a *Contes anglais* už ve *SL* vyšly v roce 1967 v překladu Evy Janovcové (viz kapitola 5.3.2). Povídka *La mort du bonhomme* byla dokonce přeložena dvakrát: u Janovcové jako *Smrt staříka*, u Janderové jako *Dědkova smrt*.

Těžko určit, zda Janderová ani nikdo z redakce *SL* o překladu Ferronových povídek od E. Janovcové nevěděl, nebo zda šlo o záměr. Zdá se ovšem pravděpodobné, že Janderová

s překlady Ferrona od E. Janovcové skutečně nebyla obeznámena. Článek je totiž nazván *Báchorky*, což je ekvivalent onoho „contes“ v titulu jednotlivých sbírek. S tímto překladem ale Janovcová nepracuje. Ferronovy povídky navíc Janderová interpretuje jako novodobou quebeckou mytologií a upozorňuje na nadpřirozené prvky ve Ferronových textech (Ferronův medailonek od Janderové nese titul *Novodobé mýty a báchorky Jacquese Ferrona*), což Janovcová ve svém medailonku věnovaném Ferronovi z roku 1967 nečiní. Ve svém textu se Janderová také hodně zaměřuje na životopisné údaje a díla z konce 60. let a pozdější.

5.5.3 Drama

V 80. letech byla značná pozornost věnována dramatické tvorbě. Od roku 1980 do roku 1988 bylo do češtiny z francouzsko-kanadské a quebecké literatury přeloženo osm divadelních her (z toho dvě hry Roberta Gurika vyšly v jedné publikaci). Když to srovnáme se situací v próze, kde v 80. letech vyšel jediný knižní překlad quebeckého díla, i se situací 70. let, kdy byla publikována jediná divadelní hra, je jasné, že jde o významný obrat směrem k divadelní tvorbě. Všechny hry vyšly v tzv. informativní edici agentury DILIA, jež byla vyhrazena divadelním profesionálům, jak jsem zmiňovala již výše v kapitole 5.4.3 (to se projevovalo i na velmi omezené výši nákladu, která byla u většiny quebeckých her z 80. let pouhých osmdesát výtisků). Kromě *Švagřiček* Michela Tremblaye, které v roce 1980 vyšly v překladu Julka Neumanna (tomu tehdy bylo sedmadvacet let), všechna dramata přeložila Eva Janovcová. Jde povětšinou o překlady děl strašid (v pěti případech uplynulo mezi vydáním originálu a překladu deset let a více, jen v jednom případě méně než pět let). Texty publikované v agentuře DILIA pravděpodobně nepodléhaly tak přísné cenzuře jako běžná knižní vydání – pro E. Janovcovou to mohl být způsob, jak dále šířit díla autorů z její oblíbené oblasti. Navíc Janovcová se divadlu aktivně věnovala (více viz kapitola 5.3.5) a drama tak patřilo k žánrům, které ji zajímaly.

Z výběru přeložených děl je patrná snaha představit význačné quebecké autorstvo dramatické tvorby. Tremblayovy *Švagřičky* napsané joualem znamenaly v quebecké dramatice skutečný zlom i skandál³⁹⁹. Marcel Dubé (jehož hra *Když odlétají divoké husy* česky vyšla v roce 1980) je považován za nejvýznamnějšího představitele generace tvůrců-kyň, která v poválečném období utvářela podobu moderní quebecké dramatiky⁴⁰⁰. Hry Roberta Gurika zase zaujmou rozmanitostí témat a žánrů⁴⁰¹. Antonine Maillet, akadská autorka a laureátka Goncourtovy ceny

³⁹⁹ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 466–467.

⁴⁰⁰ Tamtéž, s. 353, 356.

⁴⁰¹ DOUCETTE, Leonard E. Gurik, Robert. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 16. 12. 2013 [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/gurik-robert>

za rok 1979 za svůj román *Pélagie-la-Charrette*, k nám zase byla v roce 1986 uvedena hrou *Mokrý kontraband* (jediný akadský text přeložený do češtiny), známější je ale pro své prozaické dílo. René-Daniel Dubois, od něhož byla přeložena *Odysea o sedmi patrech*, je významným představitelem mladší generace (nar. 1955). Naproti tomu Roland Lepage není tak proslulý autor. Známy je především jednou hrou, která byla do češtiny přeložena jako *Balada o jednom životě*. Posledním autorem je téměř neznámý Marc Doré. E. Janovcová přeložila jeho hru *Kamikwakushit* jako *Ten, který má rudou kůži* s podtitulem *Kamikwakušit*. Důvod výběru právě tohoto dramatika je ale nsnadné určit, může jím být snad to, že hra *Ten, který má rudou kůži* zpracovává tematiku Prvních národů, které se Janovcová věnovala již dříve (povídky G. Roy, *Agaguk* Y. Thériaulta).

Quebecká divadelní tvorba se v 80. letech dostala rovněž do československého tisku. V roce 1985 vyšel Evě Janovcové ve čtrnáctideníku zaměřujícím se na uměleckou tvorbu *Scéna* článek *Kanadský divadelní žert aneb Vzhůru k světovému poháru v improvizaci*⁴⁰², v němž autorka nejprve nastiňuje vývoj quebeckého divadla, značně zbrzděný vlivem katolické církve, a dále velmi zajímavě popisuje quebecký fenomén improvizčního divadla, který se z Quebecu začal šířit i do dalších frankofonních zemí světa. Většina článku má formu reportáže z jednoho improvizčního souboje. Z detailních popisů i dalších znaků („**Oceňuji**“⁴⁰³ jejich perfektní pantomimické výkony.“) je jasné, že se Janovcová představení sama zúčastnila. Článek navíc doprovázejí autentické fotografie.

V prvním čísle *Světové literatury* roku 1987 byla zveřejněna celá hra Roberta Gurika *API 2967*, která v překladu Evy Janovcové v agentuře DILIA vyšla již v roce 1981. Janovcová je také autorkou delšího medailonku o R. Gurikovi a jeho díle, který hře ve *SL* předchází. V něm mimo jiné píše: „R. 1983 navštívil [Robert Gurik] Prahu u příležitosti zasedání CISAC (Confédération Internationale des Sociétés d’Auteurs et Compositeurs).“ Existuje proto možnost, že se s R. Gurikem osobně setkala. Text hry je proložen šesti fotografiemi a na konci je poznámka „Doprovázeno fotografiemi z inscenace v Montrealu“, která naznačuje, že inscenaci v Montrealu mohla vidět sama Janovcová, případně musela být alespoň v kontaktu s někým, kdo tyto fotografie měl k dispozici.

Nepodařilo se mi dohledat, že by kterákoliv z frankofonních kanadských her, které byly v 80. letech přeloženy, byla v Československu inscenována. Není to ovšem překvapivé. Dle

⁴⁰² JANOVCOVÁ, Eva. Kanadský divadelní žert aneb Vzhůru k světovému poháru v improvizaci. *Scéna*. Praha: Orbis, 1985, roč. 10, č. 7, 15. 4. 1985, s. 6.

⁴⁰³ Zvýrazňuji já.

svědectví Libora Ládka, vedoucího divadelního odboru agentury DILIA v letech 1986–1990, se hry z informativní edice uváděly málo nejen kvůli jejich západnímu původu, ale také kvůli tehdejšímu omezenému přístupu československého státu k devizám⁴⁰⁴, z čehož mimo jiné plynul problém s uhrazením autorské licence a dalších poplatků.

5.5.4 Literární věda

Na konci 80. let quebecká literatura znovu proniká do československé literární vědy. V roce 1988 vyšel v Odeonu obsáhlý dvoudílný *Slovník světových literárních děl*, který byl vytvořen kolektivem autorek a autorů pod vedením Vladimíra Macury. Hned následujícího roku se mu dostalo i druhého vydání. Hesla ve slovníku mají podobnou strukturu – obsahují shrnutí děje a delší komentář díla s informacemi o literátovi či literátce a dalších dílech. Z francouzsko-kanadské a quebecké literatury bylo do slovníku zařazeno pět děl (což je o tři více než z anglofonní kanadské literatury): *Marie Chapdelainová* Louise Hémona, *Šťěstí z výprodeje* Gabrielle Roy, *Agaguk, syn eskymáckého náčelníka* Yvese Thériaulta, *Kamuraska* Anne Hébert a *Pohlčená pohlčenými* Réjeana Ducharma. Ve všech případech jde o díla, která existují i v českém překladu, ačkoliv v případě Ducharmova románu jde jen o překlady úryvků zveřejněné ve *SL*. Na heslech se podílela Olga Andrllová a Zdeněk Hrbata a dle informací uvedených za každým heslem čerpali především z doslovů a dalších doprovodných textů k českým vydáním, případně z článku Evy Janovcové *Literární problémy francouzské Kanady*.

5.5.5 Zhodnocení

V 80. letech je jednoznačně patrný přesun pozornosti k divadelní tvorbě – v českém překladu vychází osm frankofonních kanadských her. Všechny ovšem vyšly v informativní edici agentury DILIA, a nebyly tedy určeny pro běžné čtenářstvo. Jen hra *API 2967* Roberta Gurika vyšla rovněž ve *SL* a získala tak širší publikum. Až na *Švagřičky* Michela Tremblaye byly všechny hry publikovány v překladu Evy Janovcové, která o quebeckém divadle rovněž napsala dva články (*Kanadský divadelní žert aneb Vzhůru k světovému poháru v improvizaci* a delší medailonek o R. Gurikovi ve *SL*). E. Janovcová také přeložila jediný quebecký prozaický text, který byl v tomto období vydán knižně – *Neplač, Germaino* od Clauda Jasmina. Ve *SL* vycházejí překlady Géralda Robitaille, Noëla Audeta, Naïma Kattana a Jacquese Ferrona. Recenze s ukázkami věnovaná Robitaillovi *Zemi ztracené a znovu nalezené* byla ovšem nejspíš publikována z čistě ideologických důvodů. Noëla Audeta i Jacquese Ferrona v této době překládá Drahoslava Janderová, která přeložila i Ferronovu povídku *La mort du bonhomme*, již

⁴⁰⁴ BURMAN, Markéta. *Dělníci autorského práva. Agentura DILIA v období tzv. normalizace ve vzpomínkách tehdejších zaměstnanců*, s. 43.

v 60. letech už do češtiny převedla Eva Janovcová. Naïm Kattan je první quebecký autor s výrazným mimokanadským i mimoevropským původem, který byl do češtiny uveden. Jiřina Glombová, která jeho povídky pro *SL* přeložila, ale ve velmi krátké poznámce o autorovi tuto skutečnost nezmiňuje, ačkoliv se původ stal námětem mnoha Kattanových textů. Písňové texty Félix Leclerca a Gillese Vigneaulta přeložil Jan Rubeš, který se na překlady frankofonní poezie (i písní) zaměřoval dlouhodobě. Pět prozaických děl přeložených (či částečně přeložených) do češtiny bylo také zařazeno do literárněvědné publikace *Slovník světových literárních děl*. I nadále panuje trend pozorovatelný již v 70. letech, jímž je dlouhá lhůta mezi vydáním originálu a překladu, která je jen výjimečně kratší než pět let. Je k nám tedy primárně uváděna tvorba starší, nikoliv ta zcela současná.

5.6 90. léta 20. století

V 90. letech s nástupem tržního hospodářství dochází v oblasti českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury k výraznému útlumu. Příklad to lze snad porevolučnímu chaosu na knižním trhu (více viz kapitola 3.4 výše) a tomu, že se musela teprve najít nová nakladatelství, která by měla o vydávání této literatury zájem. V 90. letech jsou publikovány jen dva překlady z frankofonní kanadské literatury a dále se úryvky z několika frankofonních kanadských děl díky Evě Janovcové dostávají do vysokoškolské učebnice.

5.6.1 Maria Chapdelainová

V roce 1994 vydává katolicky zaměřené nakladatelství Vyšehrad nejslavnější román Louise Hémona *Maria Chapdelainová* v novém překladu Věry Dvořákové. Šlo tedy o druhé české vydání, a navíc i o nový překlad. V knize není zařazen žádný doprovodný text, jen na záložce přebalu se nachází delší shrnutí děje a několik základních údajů o autorovi. Z tiráže knihy ani není jasné, ze kterého vydání Věra Dvořáková překládala. Tento překlad byl v roce 2003 načten pro rozhlas⁴⁰⁵.

Podářilo se mi dohledat jedinou recenzi této knihy. Ta vyšla 19. ledna 1995 v *Literárních novinách* a její autorkou je Marie Janů, redaktorka *Šťěstí z výprodeje* z roku 1979 a překladatelka prvních kapitol *Jednoho ročního období v Emanuelově životě* publikovaných v roce 1967 ve *SL* (pod jménem Marie Veselá). Jde o poměrně krátký text, v němž je shrnut děj a uvedeno několik citací. Spíše než za recenzi by se dal označit za představení románu. Marie Janů na závěr textu píše „... a v kanadsko-francouzské literatuře se stala přibližně tím, čím je

⁴⁰⁵ Maria Chapdelainová. Příběh o lásce v kanadské divočině. Český rozhlas. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/maria-chapdelainova-pribeh-o-lasce-v-kanadske-divocine-8485731>

pro nás Babička, základem románové tvorby“⁴⁰⁶, což je velmi podobné přirovnání, které Eva Janovcová uvádí už v roce 1967 ve svém článku *Montreal je Mont Réal* („... která je pro Francouzskou Kanadu tím, čím je pro nás Babička Boženy Němcové.“⁴⁰⁷). Je tedy možné, že Marie Janů, která měla s frankofonní kanadskou literaturou zkušenost už z dřívějšíka, vědomě či nevědomě čerpala z textů Evy Janovcové. Janů také v recenzi píše, že jde o třetí české vydání tohoto románu – roku 1932, tedy v době údajného druhého vydání, ale nevyšel překlad český, nýbrž slovenský (*Mária Chapdelainová: Príbeh z Francúzskej Kanady*, přel. Fedor Jesenský, Turč. sv. Martin: Živena).

5.6.2 Volkswagen blues

Poslední překlad Evy Janovcové vychází v roce 1998 v nakladatelství Volvox Globator. Jde o „road book“ od autora Jacquese Poulina *Volkswagen blues* odehrávající se ve Spojených státech. Kniha, která v originále vyšla v roce 1984, inspirovala i další quebecké literáty a literátky a z románů odehrávajících se na silnicích USA se tak stal téměř žánr. Není proto překvapivé, že Eva Janovcová měla zájem přeložit právě toto zásadní dílo quebecké literatury. Uvnitř knihy se lze dočíst, že překlad mohl vyjít díky finančnímu příspěví Canada Council for the Arts (Conseil des Arts du Canada) v Ottawě. V knize není zařazen žádný doslov ani předmluva, jen na záložce přebalu je delší text představující román a medailonek o autorovi. Nedohledala jsem, že by v českém tisku vyšla recenze či jiný sekundární text věnující se tomuto románu.

5.6.3 Francouzština pro pokročilé

Své překladatelské a pedagogické zkušenosti spojila Eva Janovcová se znalostí quebecké literatury v publikaci *Francouzština pro pokročilé*, kterou připravil kolektiv autorek pod vedením Aleny Tionové. V této vysokoškolské učebnici určené studentvu filologických, překladatelských a učitelských oborů Janovcová zpracovala kapitoly zaměřené na překlad a lexikální cvičení. Do nich zařadila úryvek ze *Skandálu v knihkupectví* jak v originále, tak ve vlastním překladu, který vyšel už v roce 1974. Dále pak vybrala i úryvek z prozaické sbírky quebeckého autora Roche Carrier *Les enfants du bonhomme dans la lune*, který je zde opět uveden v originálu a v překladu E. Janovcové. Sbíрка *Les enfants...* byla v Quebecu velmi populární a dostalo se jí i filmového zpracování⁴⁰⁸, pravděpodobně z tohoto důvodu úryvek

⁴⁰⁶ JANŮ, Marie. Louis Hémon: Maria Chapdelainová. *Literární noviny*. Praha: Lidové noviny, 1995, roč. 6, č. 3, 19. 1. 1995, s. 13.

⁴⁰⁷ JANOVCOVÁ, Eva. Montreal je Mont Réal. *Literární noviny*. Praha: Svaz československých spisovatelů, 1967, roč. 16, č. 17, 29. 4. 1967, s. 8.

⁴⁰⁸ COTNAM, Jacques a Lorraine Snyder. Roch Carrier. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 4. 3. 2015 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/roch-carrier-1>

Janovcová do učebnice zařadila. Žádné informace o autorovi či textu v knize ale otištěny nejsou. Jde pravděpodobně o překlad, který Janovcová vytvořila jen pro účely učebnice, nepodařilo se mi dohledat, že by byl publikován i někde jinde. Zajímavé je rovněž to, že v jedné z běžných lekcí (tedy ne v překladové lekci, které zpracovala Janovcová), jež vždy začínají úryvkem z nějakého původního frankofonního textu, je začleněna ukázka z románu *Volkswagen blues* Jacquese Poulina, snad právě z popudu E. Janovcové.

Francouzština pro pokročilé byla vydána Státním pedagogickým nakladatelstvím v roce 1992, avšak na začátku knihy je uveden copyright již z roku 1989 i informace o tom, že publikace byla v říjnu 1988 schválena jako oficiální vysokoškolská učebnice. Byla proto pravděpodobně vytvořena již na konci 80. let. Ačkoliv se jedná o učebnici staršího data, v druhé polovině desátých a na začátku dvacátých let 20. století se stále na několika českých univerzitách používala. Quebecká literatura se tak ke specifické skupině osob z řad studentů a vyučujících mohla dostat i tímto způsobem.

5.6.4 Zhodnocení

Období 90. let 20. století je na překlady z francouzsko-kanadské a quebecké literatury velmi chudé. Je publikován jen klasický román *Maria Chapdelainová*, v dané době starý již osmdesát let, v novém překladu Věry Dvořákové a stěžejní dílo quebecké literatury *Volkswagen blues* Jacquese Poulina se čtrnáctiletým zpožděním oproti originálu. O překlad Poulinova románu se postarala Eva Janovcová, pro niž šlo zároveň o její poslední překlad. Díky Janovcové pronikly ukázky quebecké literatury i do vysokoškolské učebnice *Francouzština pro pokročilé*, která byla připravena pravděpodobně již na konci 80. let, vydána na začátku 90. let a používána je na některých českých univerzitách patrně dodnes.

5.7 Nultá léta 21. století

V prvním desetiletí 21. století se začíná quebecká a francouzsko-kanadská literatura po útlumu 90. let v českém prostoru znovu objevovat ve větším počtu. Pro toto období je typická různorodost – vydává se hodnotná literatura, literatura pro široké publikum, divadelní hry, poprvé se také objevují překlady komiksů z frankofonní kanadské literatury včetně jednoho komiksu pro mládež. Je publikováno i několik zásadních odborných titulů o francouzsko-kanadské a quebecké literatuře spjatých primárně s brněnskou Masarykovou univerzitou a nakladatelstvím Host. V Brně se také v létě 2008 konal festival Měsíc autorského čtení zaměřený na anglofonní i frankofonní kanadskou tvorbu.

5.7.1 Próza

O holčičce, co si ráda hrála se sirkami

Nejslavnější román Gaétana Soucyho *La petite fille qui aimait trop les allumettes* poprvé vyšel v roce 1998 v Montrealu. Hororový příběh sourozenců vychovávaných v izolaci zvráceným otcem má blízko k románům Réjeana Ducharma i Marie-Claire Blais. Velmi kladné přijetí pařížskou kritikou⁴⁰⁹ a pravděpodobně i šokující obsah románu zajistily, že kniha byla přeložena do více než dvaceti jazyků⁴¹⁰. V češtině kniha vyšla pět let po originálu, tedy v roce 2003, v Akademii a nakladatelství tak nejspíš zvolilo titul, u kterého šel po zahraničním vzoru předpokládat úspěch i v tuzemsku. Překlad pořídila Kateřina Vinšová a knihu redigovala Drahoslava Janderová, která měla s quebeckou literaturou zkušenost už z předrevolučního období (překlad J. Ferrona, N. Audeta). Kniha vyšla s přispěním Conseil des Arts du Canada. Záhadné je, proč byl název do češtiny přeložen s poměrně zásadním významovým posunem – v titulu *O holčičce, co si ráda hrála se sirkami* úplně chybí překlad francouzského adverbia „trop“, které vyjadřuje hrozbu. V knize není zařazen žádný doprovodný text, pouze na obálce je krátké shrnutí děje. To začíná slovy „Šokující příběh sourozenců pohřbívajících svého otce“, která jednoznačně zdůrazňují skandální rovinu románu (to je podpořeno i obálkou od Robina Brichty zobrazující postavu se znetvořenou tváří). O autorovi se zde píše pouze to, že „patří k nejpřekládanějším současným kanadským francouzsky píšícím spisovatelům“.

Soucyho románu se v českém prostředí dostalo poměrně značné pozornosti. Dlouhou velmi odbornou interpretační recenzi na román napsala Catherine Ébert-Zeminová⁴¹¹. Recenze Jovanky Šotolové následovaná rozhovorem s autorem vyšla v časopise *Host*⁴¹². V obou je zdůrazňována jazyková originalita románu a kvalitní překlad Kateřiny Vinšové (ta byla za překlad románu oceněna také v rámci Jungmannovy ceny za rok 2003); oba texty se rovněž věnují tomu, co krutosti a zvrácenosti v Soucyho textu znamenají, odhalují jejich hlubší význam, nespokojují se s jejich prostým výčtem či popisem. Existují i další recenze knihy (od Tomáše Weisse⁴¹³, Josefa Chuchmy⁴¹⁴) a v roce 2009 bylo v divadelním prostoru Meatfactory v režii Lucie Ferenzové uvedeno divadelní zpracování románu.

⁴⁰⁹ ROCHON, François. Soucy, Gaétan. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 20. 10. 2014 [cit. 2023-06-14]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/soucy-gaetan>

⁴¹⁰ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 559.

⁴¹¹ ÉBERT-ZEMINOVÁ, Catherine. Holčička na dvojí způsob. *Literární noviny*. Praha: Lidové noviny, 2004, roč. 15, č. 27, 28. 6. 2004, s. 9.

⁴¹² ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Zjevení. *Host*. Brno: Dušan Skála, 2004, roč. 20, č. 6, 15. 6. 2004, s. 46–49.

⁴¹³ WEISS, Tomáš. Kam v téhle vsi dali srdce. *Lidové noviny*. Praha: Lidové noviny, 2003, roč. 16, č. 297, s. 16.

⁴¹⁴ CHUCHMA, Josef. Na osamělém panství se odehrávají šílené věci. *Mladá fronta Dnes*. roč. 15, č. 73.

Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)

V roce 2003 vyšla v češtině po *Pěti kanadských novelách (Québec)* z roku 1978 druhá antologie frankofonní kanadské literatury. Antologii *Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)* vydalo nakladatelství Host a publikaci podpořily dvě kanadské instituce: Conseil des Arts du Canada a Association internationale des études québécoises. Kniha je to v mnoha ohledech specifická. Na rozdíl od antologie z roku 1978, již edičně připravila Eva Janovcová, *Hledání Ameriky* neobsahuje celé texty, ale jen incipity jedenácti románů. Autorem krátkého úvodu k publikaci je Petr Kyloušek, vyučující na Masarykově univerzitě v Brně a specialista na quebeckou literaturu. Edičně antologii ale připravily dvě osobnosti přímo z quebeckého prostředí: Eva Le Grand a Gaëtan Lévesque. Eva Le Grand byla profesorka na Quebecké univerzitě v Montrealu a k českému prostředí měla osobní vztah – narodila se v Československu a v Praze vystudovala Univerzitu Karlovu⁴¹⁵; Gaëtan Lévesque založil quebecké nakladatelství XYZ. Tato dvojice se svým výběrem jedenácti literárních textů snažila postihnout co nejvíce směrů a tendencí, které se v quebecké literatuře v posledním dvacetiletí 20. století objevovaly⁴¹⁶. Antologie tak vyplňuje mezery, které vznikly v 80. letech, kdy v Československu vycházela především quebecká dramatická tvorba, i v letech 90., která byla v českém prostředí na tuto literaturu velmi chudá. Nezaměřuje se ale na období 70. let, které tak české čtenářstvo může znát jen minimálně, jelikož se mu ani Eva Janovcová v předchozích obdobích až na několik výjimek nevěnovala.

Eva Le Grand a Gaëtan Lévesque také napsali delší studii zařazenou na konci antologie s názvem *Quebecký román konce 20. století (1980–2000)* a medailonky jednotlivých autorek a autorů. Studie, kterou přeložil Petr Kyloušek, shrnuje vývoj francouzsko-kanadské literatury od jejích počátků a více se pak zaměřuje na tendence 20. století. O překlad samotných incipitů se postaral jak Petr Kyloušek, tak čtyři jeho studenti-ky⁴¹⁷. Zvláště se tady kombinuje erudice v oblasti quebecké literatury, kterou bezpochyby na kurzech P. Kylouška získali, s překladatelskou nezkušeností, jelikož pro většinu z nich to byl jejich první publikovaný překlad⁴¹⁸.

Antologie *Hledání Ameriky* vyniká počtem představených spisovatelů a spisovatelek a literárních tendencí, které zastupují. Je unikátní také tím, že jej sestavily a závěrečnou studii

⁴¹⁵ LE GRAND, Eva a Gaëtan LÉVESQUE. *Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)*. Brno: Host, 2003, s. 266. ISBN 80-7294-081-3.

⁴¹⁶ Tamtéž, s. 5–6.

⁴¹⁷ ŠOTOLOVÁ, Jovanka. La littérature franco-canadienne en langue tchèque.

⁴¹⁸ Tamtéž.

napsaly dvě quebecké osobnosti a že tak českému čtenářstvu přináší pohled přímo z Quebecu, nikoliv zvenčí. Jejím úskalím ale může být cílové čtenářstvo – krátké shrnutí děje a incipit románu snad mohou navnadit, ale čtenáře a čtenářky, kteří se chtějí ponořit do příběhu či jednoho románového univerza, pravděpodobně neosloví. Stejně tak závěrečná studie svých rozsahem i podrobností cílí spíše na odbornější publikum. Dá se tak usuzovat, že kniha v dané době oslovila spíše osoby, které s quebeckou literaturou již měly nějakou zkušenost. V českém tisku se mi bohužel o této publikaci nepodařilo dohledat žádnou zmínku.

Řeka snů

Historický román *Řeka snů* autorky Louise Simard vyšel v roce 2004 v nakladatelství Alpress. Toto nakladatelství se zaměřuje na oddechovou žánrovou literaturu a *Řeka snů* není výjimkou. Námětem románu je soužití Prvních národů s anglofonním a frankofonním obyvatelstvem na dnešním quebeckém území. Tematika tak je kanadská, žádné stylistické či jiné literární prvky význačné pro quebeckou literaturu v knize ale očekávat nelze. V krátkém medailonku na obálce není ani zmíněn autorčin původ. Zdrojový jazyk či původ daného textu není v případě žánrové oddechové literatury (či také čtiva) většinou nijak podstatný⁴¹⁹.

Komenský: labyrint srdce a peklo světa

Román *Komenský: labyrint srdce a peklo světa* quebeckého autora Jeana Bédarda zaměřujícího se na biografickou literaturu vyšel v českém překladu v roce 2005, tedy jen dva roky po francouzském originálu. Pro nakladatelství Jota, jež se orientuje na různorodou, snad až nesourodou knižní produkci zahrnující naučnou literaturu i beletrii včetně oddechové žánrové literatury, jej přeložil Jiří Žák. Důvodem publikování románu byla bezpochyby jeho česká tematika. O této skutečnosti i o hlavním úskalí toho, když se dílo pojednávající o domácí látce, jenž napsal cizinec/ka, dostává do původní kultury, se píše již na obálce. „Pro českého čtenáře může mít Bédardův román ještě jednu přednost: pohled na naši historii zvenčí, očima cizince, **který se sice může mýlit**⁴²⁰, ale často zahlédne právě to, co nám možná při pohledu zevnitř zůstává utajeno.“ Nezdá se, že by román měl v českém prostoru velký ohlas – dohledala jsem jedinou recenzi⁴²¹.

Ulice Darling ve 20.17

Ulice Darling ve 20.17, první román Bernarda Émonda, jenž pracuje převážně jako režisér, publikoval v roce 2006 Garamond. Nakladatelství zaměřující se převážně na francouzskou a

⁴¹⁹ ŠOTOLOVÁ, Jovanka. La littérature franco-canadienne en langue tchèque.

⁴²⁰ Zvýrazňuji já.

⁴²¹ CINGER, František. Válečné obrazy. *Právo*, roč. 15, č. 302, s. 16.

izraelskou literaturu (od července 2022 už ale Garamond není samostatným nakladatelstvím, koupila jej skupina Albatros Media) jej vydalo v edici Černá káva vyhrazené detektivkám. Knihu přeložil Jiří Dědeček a odpovědnou redaktorkou byla Anežka Charvátová, která později pro nakladatelství Argo přeložila dvojici děl od quebeckého autora Danyho Laferrière. Důvod publikování právě této quebecké knihy je popsán na přebalu – *Ulice Darling ve 20.17*, jež má i svou filmovou podobu, byla promítána v roce 2005 v Praze na Febiofestu a v roce 2006 měl Bernard Émond přijet na festival do Karlových Varů uvést svůj nový film. Vzhledem k velmi krátkému rozsahu textu (méně než sto tiskových stran) bylo pravděpodobně možné knihu velmi rychle připravit k vydání, aby se na pultech objevila ještě před karlovarským festivalem a dosáhla tak díky zájmu o autora vyšší prodejnosti. Našla jsem ale pouze dvě recenze⁴²² vztahující se ke knize. Velmi krátký text Jovanky Šotolové chválí neotřelost knihy. J. Šotolová o Bédardovi rovněž napsala medailonek⁴²³, který se řadí k mnoha stručným textům o frankofonních autorech a autorkách z pera J. Šotolové, jež se na stránkách iLiteratura.cz objevovaly po několik let.

Dany Laferrière

První román Danyho Laferrière z roku 1985 *Jak se milovat s černochem a neunavit se*, který jej proslavil v Quebecu i v zahraničí⁴²⁴, byl v češtině vydán s více než dvacetiletým zpožděním v roce 2008. V knize hraje stěžejní roli zkušenost imigranta v Quebecu a patří k dílům s identitární tematikou, jež v quebeckém prostoru více vznikají od 80. let⁴²⁵ (více viz výše kapitola 2.4.6). Spisovatel Laferrière, původem z Haiti, se imigraci věnuje i ve své další tvorbě, která je povětšinou stejně jako jeho první román částečně autobiografická. *Jak se milovat s černochem...* není jediný jeho úspěšný román. Mimo jiné získal cenu Médicis, jako první Quebečan se také stal členem Francouzské akademie⁴²⁶ a známý je i mimo literární kruhy. K jeho proslulosti jistě přispěl i film z roku 1989 natočený podle jeho prvního románu.

Knihu v překladu Anežky Charvátové vydalo nakladatelství Argo zaměřující se primárně na náročnější literaturu, z velké části překladovou. Vydání opět podpořila kanadská kulturní rada Conseil des Arts du Canada. Proč k publikaci románu došlo v roce 2008, je nesnadné určit.

⁴²² HORÁK, Ondřej. Když se vám rozváže tkanička. *Lidové noviny*, roč. 19, č. 89, s. 18.

ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Proč nejsem mrtvý já?. *iLiteratura.cz*, 19. 8. 2006 [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/19685-emon-d-bernard-ulice-darling-ve-20-17>

⁴²³ ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Bernard Émond. *iLiteratura.cz*, 19. 8. 2006 [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/19687-emon-d-bernard>

⁴²⁴ BUSBY, Brian John. Dany Laferrière. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 4. 3. 2015 [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/dany-laferriere>

⁴²⁵ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*, s. 561.

⁴²⁶ BUSBY, Brian John. Dany Laferrière. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online].

Nemohlo za tím být Laferrièreovo přijetí do Francouzské akademie ani obdržení ceny Médicis, jelikož obě tyto události jsou pozdější. Jediným vodítkem se zdá být úryvek z Laferrièreova románu *Křik poblázněných ptáků*, který na konci roku 2007 vyšel v *Labyrinth revue* a který snad mohl redakci Arga k autorovi přivést. Krátkou ukázkou přeložil a medailonek o autorovi napsal vietnamista a romanista Petr Komers.

V roce 2008 měl Laferrière na kontě více než desítku románů. Kniha *Jak se milovat s černochem...* byla snad vybrána pro svůj atraktivní titul, nekorektní tematiku, humor i z důvodu existujícího filmového zpracování. Vypadá to ale, že v českém prostředí se jí velkého ohlasu nedostalo. Recenze Ondřeje Horáka⁴²⁷ ji hodnotí jako knihu k vodě („Kdo nic nečeká, může být docela mile překvapen. Kdo ji číst nebude, zas o nic tak zásadního nepřijde.“). Na internetové Databázi knih sdružující ohlasy a hodnocení čtenářek a čtenářů, která existuje od roku 2008, má kniha pouhých devatenáct hodnocení a v souhrnu 59 %.

Rodová znamení

Ke které literatuře přiřadit autorku Nancy Huston, je otázka. Anglofonní Kanadanka, která přesídlila do Paříže a rozhodla se psát francouzsky, za svou bohatou románovou i esejistickou tvorbu získala literární ceny francouzské i kanadské. Do této práce ji zahrnuji, jelikož dle mého minimálně kritérium frankofonní kanadské tvorby splňuje, ač ke quebecké literatuře, na niž se tato práce zaměřuje především, bezpochyby nepatří.

První český překlad Nancy Huston vyšel v literárním měsíčníku *Host* v roce 2002. Šlo o esej o sexualizovaném násilí, kterou přeložil Luděk Janda (podílel se i na antologii *Hledání Ameriky*). V *Hostu* ani jinde se mi ale nepodařilo najít informaci, z jakého originálu byl překlad pořízen. Esej byla redakčně krácena.

Skutečně výrazně se Huston v českém prostoru projevila teprve v roce 2008. Její román *Rodová znamení* vyprávějí prostřednictvím čtyř dětských hrdinů·ek různých generací o traumatech, jež historické události zanechávají na lidské psychice, byl v roce 2006 oceněn francouzskou literární cenou Femina. Bezpochyby právě díky tomuto ocenění byl román přeložen i do češtiny. V překladu Alexandry Pfimpflové jej vydala skupina Euromedia Group pod značnou Odeon. Román byl zařazen do edice Světová četba, kde vychází zajímavá a kvalitní světová literatura (Michael Cunningham, Margaret Atwood, Haruki Murakami ad.). U knihy došlo k výraznější obměně titulu – originální název *Lignes de faille*, jež někteří čeští recenzenti·ky překládají jako trhliny, byl do češtiny přeložen jako *Rodová znamení*, což je trochu konkrétnější

⁴²⁷ HORÁK, Ondřej. Sexuální vztah musí být nerovný. *Lidové noviny*, 2. 9. 2008, roč. 21, č. 206, s. 17.

a více to naznačuje tematiku rodinných traumat. Doslov ke knize napsal Jiří Našinec, který překlad rovněž redigoval. Vydání románu podpořila kanadská rada Conseil des Arts du Canada a lze dohledat, že Huston také přijela knihu do Prahy sama představit⁴²⁸. *Rodová znamení* jsou bezpochyby jednou z kanadských frankofonních knih, která získala u českého publika největší ohlas. Vyšlo minimálně deset recenzí⁴²⁹ zabývajících se tímto textem. Na webu iLiteratura.cz jsou dokonce recenze dvě⁴³⁰ (jedna je ovšem ještě z doby před publikací českého překladu a vychází z francouzského originálu). V češtině byly také publikovány alespoň tři rozhovory s autorkou⁴³¹. Kritičky a kritici se o románu vyjadřují velmi pochvalně, úspěch si získal i mezi čtenářstvem (na webu Databáze knih jej hodnotilo 115 uživatelů a vysloužil si vysoké hodnocení 89 %). Z komentářů na Databázi knih vyplývá, že čtenářstvo na knize nejvíce zaujal nevšední způsob vyprávění – příběh je vyprávěn šestiletými dětmi, a navíc od konce.

5.7.2 Divadelní tvorba

Wajdi Mouawad

První quebeckou divadelní hrou, která byla v porevolučním období do češtiny přeložena, bylo *Pobřeží* kanadského dramatika s libanonskými kořeny Wajdiho Mouawada. V roce 2001 ji v překladu Marka Sečkaře vydalo brněnské nakladatelství Větrné mlýny. Hra z roku 1997 byla v roce 2000 oceněna prestižní kanadskou cenou generálního guvernéra a Mouawad tak byl na začátku nového tisíciletí jako autor již poměrně dobře známý. To mohlo být jedním z důvodů, proč se jej české nakladatelství rozhodlo publikovat. Dalším důvodem může být také to, že se nakladatelství Větrné mlýny v dané době, alespoň podle recenzentky Petry Havelkové, zaměřovalo „především na dramatiky tzv. minoritních kultur“⁴³². Hra byla podle údaje z tiráže publikována v nákladu 600 výtisků a její vydání bylo finančně podpořeno kanadskou institucí Conseil des Arts du Canada. Kanadské velvyslanectví ve spolupráci s nakladatelstvím

⁴²⁸ CHATEAU, Ladislava. Setkání nad současným románem: Nancy Hustonová. *Tvar*, 16. 10. 2008, č. 17, s. 13.

⁴²⁹ ŠAFRÁNEK, Šimon. Nancy Huston: Rodová znamení. *Instinkt*, 2008, roč. 7, č. 46, s. 61.

STEHLÍKOVÁ, Olga. Pálení rodových znamení. *Pražský deník*, 2008, roč. 3, č. 159, s. 23.

HORÁK, Ondřej. Otrávený pramen života. *Lidové noviny*, 2008, roč. 21, č. 143. Kulturní premiéry, s. 3.

KADLECOVÁ, Kateřina. Rozjímání šestiletých. *Reflex*, 2008, roč. 19, č. 32, s. 59.

DYTRTOVÁ, Anna. Zářez zla. *Literární noviny*, 2008, roč. 19, č. 34, s. 11.

LJUBKOVÁ, Marta. Piha ve velkém příběhu. *Instinkt*, 2008, roč. 7, č. 25, s. 64.

CHATEAU, Ladislava. O aktualitách z francouzského kulturního života referuje Ladislava Chateau: setkání nad současným románem: Nancy Hustonová. *Tvar*, 2008, roč. 19, č. 17, s. 13.

⁴³⁰ ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Přesmyky, trhliny, narušené rodové linie. *iLiteratura.cz*, 14. 9. 2006 [cit. 2023-06-18].

Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/19767-huston-nancy-lignes-de-faille>

VOLDŘICHOVÁ BERÁNKOVÁ, Eva. Kontinuita jako křehká výslednice drobných trhlin i radikálních zlomů. *iLiteratura.cz*, 22. 11. 2008 [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/23383-huston-nancy-rodova-znameni>

⁴³¹ HUSTON, Nancy. Francie nejsou jen parfémů a značky vína. *Literární noviny*, 2008, roč. 19, č. 38, s. 15.

HUSTON, Nancy. Je mnoho způsobů, jak se jako rodič mýlit. *Právo – Praha*, 2008, roč. 18, č. 261, s. 3.

HUSTON, Nancy. Vyprávět z pohledu Boha je zábavné. *Lidové noviny*, 2008, roč. 21, č. 230, s. 20.

⁴³² HAVELKOVÁ, Petra. Cesty bludného Kanadana. *Host*, 2002, roč. 18, č. 2, 8. 2.2002, s. XIV.

uspořádalo i pět setkání s autorem, která se konala v listopadu 2001 v Praze, Brně a Olomouci⁴³³. V tisku jsem našla dva rozhovory s autorem⁴³⁴ a jednu recenzi P. Havelkové zmíněnou již výše. Ve svém poměrně dlouhém textu Havelková zdůrazňuje náročnost divadelní hry, Mouawada označuje za zajímavý protipól tzv. coolness dramatiky a vyjadřuje se i ke kvalitě překladu (chválí překlad obrazných pasáží, naopak M. Sečkaře kritizuje za nepovedený překlad vulgárních replik). Navzdory poměrně velké pozornosti, jež se autorovi dostala, se mi nepodařilo dohledat, že by hra byla někdy v Česku inscenována. Důvodem snad může být již zmíněná náročnost textu a fakt, že postavy zde fungují spíše jako zpodobnění abstraktních idejí než jako živoucí lidé⁴³⁵.

Hra *Pobřeží* je první částí volné tetralogie *Le sang des promesses*, již spojuje téma dědičnosti a rodinné historie. Do češtiny byl přeložen rovněž druhý a čtvrtý díl tohoto souboru: *Požáry* (v originále *Incendies*, 2003) a *Nebesa* (v originále *Ciels*, 2009) pro agenturu DILIA přeložila Hana Říhová Allendes (nelze ovšem dohledat, z kterého roku překlady jsou). Synopse těchto her spolu s dalšími informacemi jsou dostupné na webových stránkách agentury. Divadla a divadelní soubory si české překlady těchto her mohou objednat. Jde ovšem o texty v elektronické podobě, knižně vydány nebyly. Třetí díl tetralogie *Forêts* měla podle informací uvedených na stránkách agentury DILIA překládat Eva Leimbergerová⁴³⁶. Dle mých rešerší nebyl ale překlad dokončen a na stránkách agentury není dohledatelný. Ani jedna z částí tetralogie nebyla v českém překladu inscenována.

César a Drana

Ke quebecké dramatické tvorbě se nakladatelství Větrné mlýny vrátilo v roce 2003 monodramatem o romské ženě a jejím umírajícím koni *César a Drana* od autorky Isabelle Doré. Hru z roku 1991 přeložil Petr Christov specializující se převážně na divadelní překlady. Vydání hry opět podpořila kanadská kulturní rada Conseil des Arts du Canada. Překladu hry byla v tisku věnována jistá pozornost: podařilo se mi najít dvě recenze⁴³⁷ (ta od V. Mikulky je spíše pochvalná, vyčítá hře určitou líbivost, ale chválí zpracování) a jeden rozhovor s autorkou⁴³⁸. Této hře se také podařilo dostat přímo k divákům·čkám: v roce 2007 byla uvedena v Městských

⁴³³ Informace z *Host*, 2001, roč. 17, č. 9, 8. 11. 2001, s. 37.

⁴³⁴ MOUAWAD, Wajdi. Wajdi Mouawad: Literatura je prostor pro vyhnance. *Právo*, 2001, roč. 11, č. 272, s. 2. MOUAWAD, Wajdi. Kafka je největší libanonský autor. *Divadelní noviny*, 2002, roč. 11, č. 3, s. 12.

⁴³⁵ MOUAWAD, Wajdi. *Pobřeží*. Brno: Větrné mlýny, 2001, informace z obálky. ISBN 80-86151-61-1.

⁴³⁶ Mouawad, Wajdi (Kanada). In: *DILIA*. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.dilia.cz/autori/item/11967-mouawad-wajdi>

⁴³⁷ MIKULKA, Vladimír. Dámy a Větrné mlýny. *Divadelní noviny*, 2003, roč. 12, č. 16, s. 15.

BUKAJOVÁ, Nikola. Drama ženy umírající po svém koni. *Haló noviny*, 2003, roč. 13, č. 146, s. 7.

⁴³⁸ DORÉ, Isabelle. Isabelle Doré: Předstírám, lžu a kradu. *Právo*, 2003, roč. 13, č. 96. Salon [příloha], s. 4.

divadlech pražských (hlavní a jedinou roli ztvárnila Luba Skořepová). Představení muselo mít úspěch, jelikož naposledy byla hra uvedena ještě v roce 2015. Dohledala jsem také, že hru v roce 2010 uvedlo například divadlo v Šumperku a dále i několik ochotnických spolků.

Michel-Marc Bouchard

Pro agenturu DILIA byly rovněž přeloženy dvě hry quebeckého dramatika Michela-Marca Boucharda zaměřujícího se především na gay tematiku. Hru *Osiřelé múzy* z roku 1988 v roce 2006 přeložila dvojice Michal Lázňovský a Matylda Lázňovská. Oceňovanou a hojně překládanou hru⁴³⁹ *Tom na farmě* hned v roce 2009, kdy byla napsána, přeložil Petr Christov. Hru v roce 2019 uvedlo Slovácké divadlo v Uherském Hradišti. Rozhodnutí inscenovat právě tento text mohlo být podpořeno také tím, že slavný quebecký režisér Xavier Dolan v roce 2013 hru zfilmoval.

5.7.3 Komiks

Guy Delisle

V roce 2009 vydalo nakladatelství BB/art specializující se především na překladovou produkci⁴⁴⁰ dva autobiografické komiksy kreslíře a animátora Guyho Delisla. Jak na obálce *Šen-čenu: cestovního deníku z Číny*, tak na obálce *Pchjongjangu: výletu do Severní Koreje* je autor charakterizován jako „kanadský frankofonní autor komiksů“, jeho národností příslušnost je tedy českému čtenářstvu známa. V komiksech ale vzhledem k jejich tematice – dojmy z cest do těžce dostupných a kulturně specifických zemí – je kreslířova národnost podstatná především tím, že autora řadí k západnímu světu, který obě země vnímá jako exotické. Oba komiksy přeložila Kateřina Reinischová, redakci provedl Richard Podaný a realie obou zemí byly konzultovány s odborníky na danou oblast (Korea – Blanka Ferklová, Čína – Petra Andělová). Komiksy se k nám nedostaly okamžitě – *Šen-čen* byl poprvé vydán v roce 2000, *Pchjongjang* v roce 2003. V originále oba komiksy vydalo francouzské nakladatelství L'Association zaměřující se komiksovou tvorbu. K nám se tedy obě díla nejspíš dostala přes francouzské prostředí, nikoliv přes quebecké.

Pchjongjang v češtině vyšel jako první, na začátku roku 2009, a ve dvou recenzích⁴⁴¹ se o něm píše více jako o sledu historek a dílčích událostí než jako o komiksovém příběhu. Oba recenzenti chválí autorův pozorovací talent i nadsázku a ironii. V případě *Šen-čenu* se ohlasy

⁴³⁹ Tom na farmě. In: *DILIA*. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.dilia.cz/dila/item/15086-tom-na-farme>

⁴⁴⁰ BB/art. [cit. 2023-06-21]. Dostupné z: <http://www.bbart.cz/onas.asp>

⁴⁴¹ MANDYS, Pavel. Dva výlety do Severní Koreje. *Týden*, 2009, roč. 16, č. 9, 2. 3. 2009, s. 68.

KLÍČNÍK, Richard. Výlet do Severní Koreje. *iLiteratura.cz*, 27. 5. 2009 [cit. 2023-06-21]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/24461-delisle-guy-pchjongjang>

různí. V obou recenzích⁴⁴², jež jsem objevila, se zmiňuje, že Delisle nejde ve svém pozorování čínského prostředí příliš do hloubky. Zatímco J. R. Růžička chválí autorovu všímavost i kresbu, L. Rychetský oceňuje pouze kresbu a ostře kritizuje, že komiks je informačně chudý a povrchní. Oba komiksy byly pravděpodobně čtenářsky úspěšné, jelikož nakladatelství BB/art se v desátých letech 21. století rozhodlo navázat dalšími dvěma autorovými počiny (o nich více v kapitole 5.8.6 níže). U čtenářstva byl alespoň podle hodnocení na Databázi knih o něco lépe přijat komiks zaměřující se na Severní Koreu: v červnu 2023 má *Pchjongjang* 145 hodnocení od čtenářek a čtenářů, procentuálně jej v souhrnu hodnotí vysokými 88 %, *Šen-čen* má 96 hodnocení a získal 81 %.

Pupíky

V roce 2009 začíná v nakladatelství Coobook (součást skupiny Albatros Media) vycházet osmidílná komiksová série nesoucí název *Pupíky*. Jde o komiks pro mládež vyprávějící o třech dospívajících kamarádkách, který vytvořila quebecká autorská dvojice Delaf (Marc Delafontaine) a Dubuc (Maryse Dubuc). První díl vyšel tři roky po originálu, sedm zbývajících dílů vyšlo již v desátých letech 21. století a byly publikovány v rozmezí tři roky až méně než rok po originálu. Prvních pět dílů přeložil Luděk Janda, který se podílel kupříkladu již na antologii *Hledání Ameriky*. O překlad šestého a sedmého dílu se postarala Irena Šmérková a poslední díl přeložila Světlana Ondroušková. Vzhledem k tomu, že se zde převádí mluva náctiletých, muselo jít o nesnadný překladatelský úkol.

Jelikož se nakladatelství Coobook rozhodlo vydat všechny díly, měla série nejspíš čtenářský úspěch. To potvrzují i údaje z Databáze knih, kde mají všechny díly hodnocení převyšující 80 %, některé jsou hodnoceny i více než 90 % (počet hodnocení většinou přesahuje sto, v případě posledních dílů je to okolo padesáti). Je ale nutné zmínit, že původ díla v případě komiksu, jehož hlavní ambicí je pobavit, nehraje nijak významnou roli. Samo nakladatelství na svých stránkách píše, že jde o jeden z „nejprodávanějších **francouzských** komiksů posledních let“⁴⁴³. K tomuto zmatku ohledně původu komiksově série snad mohl přispět i fakt, že komiksy vyšly v belgickém komiksovém nakladatelství Dupuis.

⁴⁴² RYCHETSKÝ, Lukáš. Guy Delisle: Šen-čen – Cestovní deník z Číny. *A2*, 2009, roč. 5, č. 20, 30. 9. 2009, s. 29.

RŮŽIČKA, Jiří G. Potěmkinovská vesnice. *iLiteratura.cz*, 18. 6. 2010 [cit. 2023-06-21]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/26615-delisle-guy-sen-cen>

⁴⁴³ Coobook. Dostupné z: <https://www.coobook.cz/tituly/35326315/pupiky-1-7-komplet/>
Zvýrazňuji já.

5.7.4 Literární věda

V nultých letech 21. století vzniklo nebyvalé množství teoretických textů zabývajících se frankofonní kanadskou literaturou. V publikaci Lenky Rovné a Miroslava Jindry *Dějiny Kanady* z roku 2000 (reedice vydána roku 2012) je zařazena pětistránková kapitola *Literatura psaná francouzsky* shrnující dějiny frankofonní kanadské literatury od počátků až zhruba do 70. let. 20. století.

V roce 2002 byl publikován *Slovník francouzsky píšících spisovatelů: Francie, Belgie, Lucembursko, Švýcarsko, Kanada, Maghreb a severní Afrika, „Černá“ Afrika, Libanon, Oblast Indického a Tichého oceánu*, který patří do série podobně koncipovaných slovníků vydaných nakladatelstvím Libri na konci 20. a začátku 21. století (další části série jsou např.: *Slovník spisovatelů Španělska a Portugalska*, *Slovník rumunských spisovatelů*, *Slovník balkánských spisovatelů* ad.). Publikace byla sepsána pod vedením Jaroslava Fryčera, který působil jako profesor romanistiky na brněnské Masarykově univerzitě. V úvodu publikace jsou zařazeny krátké studie o literaturách jednotlivých traktovaných oblastí. Text o frankofonní kanadské literatuře sepsal Petr Kyloušek, rovněž vyučující na brněnské univerzitě, jenž je také autorem 59 hesel věnovaných kanadským frankofonním tvůrcům·kyním.

K teoretickým textům lze rovněž přiřadit již zmiňovanou studii *Quebecký román konce 20. století (1980–2000)* od Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua, již přeložil Petr Kyloušek a která byla publikována v závěru antologie *Hledání Ameriky*. Text je výjimečný tím, že přináší quebecký pohled na tuto problematiku, je ale uveden v českém překladu a je tedy srozumitelný i pro nefrankofonní české čtenářstvo.

Pravděpodobně nejvýznamnější dosud vydanou publikací pojednávající o kanadské frankofonní literatuře v češtině jsou *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury* od Petra Kylouška z roku 2005. Knihu vydalo brněnské nakladatelství Host a stejně jako v případě antologie *Hledání Ameriky* se redakce zhostila Eva Strnadová. Na téměř pěti stech stranách se tady detailně představuje francouzsko-kanadská a quebecká literatura od 16. století až po začátek 21. století. Kniha je rozdělena podle vývojových období francouzsko-kanadské a quebecké literatury, zevrubně popisuje literární směry, tendence, jednotlivé autorky·y, ale i mimoliterární kontext. Vzhledem ke své podrobnosti i rozsahu je určena především literárním vědcům·kyním a studentstvu.

Čtvrtou publikací, která je úzce spojena s Masarykovou univerzitou a jménem Petra Kylouška, je *My, oni, já: hledání identity v kanadské literatuře a filmu*, jež byla vydána v roce 2009. Jde

již o třetí knihu s frankofonní kanadskou tematikou, již v nultých letech vydalo nakladatelství Host. Tentokrát je ale zaměření publikace širší – věnuje se jak frankofonní, tak anglofonní části Kanady a konkrétně zkoumá identitární problematiku v literárním a filmovém umění. Na části zabývající se frankofonní oblastí se kromě P. Kylouška podílela romanistka Univerzity Karlovy Eva Voldřichová Beránková, která se na quebeckou literaturu rovněž zaměřuje a na pražské romanistice ji v současnosti také vyučuje. Zajímavé je, že kniha ve stejném roce vyšla v anglofrancouzské jazykové variaci v nakladatelství Masarykovy univerzity pod názvem *Nous-eux-moi : la quête de l'identité dans la littérature et le cinéma canadiens (Us-them-me : search for identity in Canadian literature and film)*.

Na závěr této podkapitoly věnované literárněvědným publikacím bych ještě ráda zmínila, že vzhledem k univerzitnímu působení Petra Kylouška, Evy Voldřichové Beránkové i dalších se francouzsko-kanadská a quebecká literatura dostala také již k několika generacím studentek·ů, kteří jejich kurzy absolvovali či se na zkoumání literatury této oblasti pod jejich vedením zaměřili ve svých absolventských pracích.

5.7.5 Měsíc autorského čtení

V červenci 2008 se kanadská literatura dostala k českému publiku rovněž v podobě série setkání s autory·kami v rámci festivalu Měsíc autorského čtení, který se koná každoročně již od roku 2000. Každý rok jsou pozváni literáti a literátky z jiné země a rok 2008 byl zasvěcen anglofonní i frankofonní kanadské tvorbě. Dnes už se festival odehrává i v dalších městech, v roce 2008 bylo jediným místem konání Brno. Pozvání na festival přijalo 19 tvůrců·yň z anglofonní Kanady a 13 z Kanady frankofonní⁴⁴⁴. V rámci každého večera autorského čtení je autor či autorka nejprve představen a dále čte úryvek svého textu v originále a na plátně se promítá český překlad. V létě 2008 tak muselo v českých překladech vzniknout minimálně 13 ukázek kanadského frankofonního autorstva včetně překladů poezie.

Na osmém ročníku festivalu se českému publiku představily feministické autorky Nicole Brossard a Madeleine Gagnon. Silně byly zastoupeny quebecké básnířky, konkrétně přijely oceňovaná básnířka Denise Desautels, spisovatelka a básnířka Louise Dupré (její text se v češtině objevil v antologii *Hledání Ameriky*), Martine Audet, Élise Turcotte a Louise Desjardins. Dále pozvání přijali spisovatel a akademik Jean-Francois Chassay, povídkářka a autorka knih pro mládež Sylvie Massicotte, spisovatelka a překladatelka z angličtiny Hélène

⁴⁴⁴ Tisková zpráva. Měsíc autorského čtení 2008. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/phil/jaro2008/EVFJB6/5989482/tiskova_zprava.pdf

Rioux, spisovatel a učitel tvůrčího psaní Pascal Millet a romanopisci André Roy a François Barcelo.

Smutné ovšem je, že tato nevšední a podstatná událost literárního světa žádný větší zájem u nakladatelství o frankofonní kanadskou literaturu nevzbudila. Kromě textů od Sylvie Massicotte a Françoise Barcelo, které se v českém překladu v roce 2010 objevily v časopise *Plav* (více viz kapitola 5.8.1 níže), nebyly žádné texty pozvaných autorek a autorů v češtině publikovány.

5.7.6 Zhodnocení

Nultá léta 20. století nabídla poměrně vysoký počet titulů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury. Toto období charakterizuje různorodost, ale též jistá nahodilost publikovaných děl. Poprvé je v češtině vydána oddechová literatura z této kulturní oblasti bez větších literárních ambicí (*Řeka snů*). Jsou publikována také dvě díla, jejichž vydání je podmíněno vztahem k českému prostředí – v případě biografického románu *Komenský: labyrint srdce a peklo světa* se jediným důvodem k překladu zdá být česká tematika díla, detektivní román *Ulice Darling ve 20.17* byl zase k překladu vybrán z důvodu existující filmové adaptace a přítomnosti autora Bernarda Émonda na karlovarském festivalu.

Vyšlo několik velmi zajímavých titulů, které se významně zapsaly do dějin francouzsko-kanadské a quebecké literatury. Romány *O holčičce, co si ráda hrála se sirkami* i *Rodová znamení* se k nám s největší pravděpodobností dostaly díky uznání v pařížském centru. Oba tituly byly přeloženy relativně nedlouho po vydání originálů. Přijaty byly kladně a dostalo se jim u nás poměrně velké pozornosti. Román *Jak se milovat s černochem a neunavit se* Danyho Laferrière naopak vyšel s více než dvacetiletým zpožděním a nezdá se, že by v českém prostředí měl velký ohlas. Důvodem jeho publikování právě v této době mohla být snad ukázka z Laferrièreova románu *Křik poblázněných ptáků*, která vyšla o rok dříve v revue *Labyrint*. Zvlášť zajímavou publikací tohoto období je antologie *Hledání Ameriky* z roku 2003, již sestavila quebecká dvojice Eva Le Grand a Gaëtan Lévesque. Incipity jedenácti románů přeložil Petr Kyloušek a jeho studenti. Především brněnské publikum mělo v červenci 2008 možnost se s kanadskými frankofonními literáty-kami potkat osobně na festivalu Měsíc autorského čtení.

Jméno Petra Kylouška je jediným jménem, které se v tomto období v souvislosti s francouzsko-kanadskou a quebeckou literaturou objevuje systematicky. Kromě již zmíněné antologie se v této době podílel na dalších dvou publikacích věnujících se této tematice (*Slovník francouzsky*

píšících spisovatelů, My, oni, já: hledání identity v kanadské literatuře a filmu) a rovněž dokončil své stěžejní dílo *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*, jehož je jediným autorem.

V češtině je také poprvé publikován kanadský frankofonní komiks, který má u čtenářstva poměrně velký úspěch. Jde především o dva autobiografické komiksy s cestovatelskou tematikou Guyho Delisla. Hojně čtena je ale i komiksová série *Pupíky* určená pro mládež, jež však nemá výraznější literární ambice. Jde o literaturu oddechovou, u níž není původ nijak podstatný. Tento fakt je ještě umocněn chybnou informací na stránkách nakladatelství, že jde o komiksovou sérii z Francie.

Nakladatelství Větrné mlýny na samém začátku dekády publikuje dva pozoruhodné divadelní texty. Monodrama *César a Drana* je dokonce v českém prostoru vícekrát úspěšně inscenováno. V českém překladu jsou také pro divadelní soubory k dispozici dva texty Michela-Marca Boucharda, jež na svých stránkách nabízí agentura DILIA.

Jde tedy o dobu, pro niž je typická různorodost až nesourodost vydávaných titulů. Vychází jak oddechová žánrová, tak zajímavá ambiciózní literatura. Jsou publikovány starší texty (*Jak se milovat s černochem...*, *César a Drana*, texty z antologie *Hledání Ameriky* ad.) i díla nejsoučasnější (*Rodová znamení*, *Ulice Darling ve 20.17* ad.). Poměrně velká skupina děl vychází v delším, ale ne úplně dlouhém odstupu od originálu – zhruba okolo pěti let (*O holčičce, co si ráda hrála se sirkami*, *Pchjongjang: výlet do Severní Koreje* ad.). Kromě několika drobných výjimek (dvě publikace u nakladatelství Větrné mlýny, překladatelská osobnost Lud'ka Jandy ad.) nelze vysledovat systematickou snahu konkrétních nakladatelství či překladatelů ek o vydávání francouzsko-kanadské a quebecké literatury. Také výběr přeložených děl působí spíše nahodile. Soustavná je v tomto období pouze oblast literární vědy, kam Petr Kyloušek (sám či s kolektivem) přispěl čtyřmi publikacemi. Nezastupitelnou úlohu při vydávání francouzsko-kanadské a quebecké literatury u nás má kanadská finanční podpora – kulturní instituce Conseil des Arts du Canada (Canada Council for the Arts) přispěla na vydání téměř všech zajímavých titulů, jež v tomto období vyšly.

5.8 Od desátých let 21. století po současnost

Desátá léta 21. století i počátek 20. let přímo navazují na léta nultá a tvoří s nimi jedno období. Vycházejí některé řady, s jejichž publikací se začalo již v nultých letech (komiksy Guyho Delisla, komiksová série *Pupíky*). Stejně jako v nultých letech se v nabídce agentury DILIA objevuje několik překladů quebeckých divadelních textů. Ve větší míře je vydávána oddechová

žánrová literatura a poprvé se pozornost nakladatelství obrací rovněž k literatuře pro děti pocházející z frankofonní Kanady. Překlady úryvků quebecké prózy najdeme v měsíčníku pro světovou literaturu *Plav*. Zvláště významná je v tomto období publikační činnost nakladatelství Argo. Na rozdíl od předchozí dekády ale v češtině nevycházejí literárněvědné publikace o francouzsko-kanadské a quebecké literatuře, jen v kulturním čtrnáctideníku *A2* se v roce 2022 v čísle zaměřeném na kanadskou literaturu objeví několik článků s touto tematikou.

5.8.1 Časopisy

Plav

Měsíčník *Plav* existující od roku 2005 publikuje zejména původní beletristické překlady a zaměřuje se povětšinou na literatury, jež jsou v českém prostoru málo známy⁴⁴⁵. Kanadské literatuře bylo věnováno prázdninové číslo roku 2010 a vydání bylo finančně podpořeno institucí Conseil des Arts du Canada. V úvodníku tohoto čísla se píše, že kanadská literatura u nás není zcela neznámá, ale pozornost *Plavu* se bude zaměřovat na literátky a literáty u nás málo poznané⁴⁴⁶. Číslo je rozděleno do dvou hlavních částí. První delší je věnována kanadské anglofonní literatuře a tematicky jsou texty zaměřeny na etnické a sociální menšiny. Frankofonním textům je vyhrazen menší počet stran. Texty jsou to většinou kratší, humorné a jejich hlavním pojítkem je quebecká identita⁴⁴⁷. Mezi oběma částmi je zařazena esej *Kanadská budoucnost?* o kanadském bikulturalismu. Jejím autorem je quebecký filozof Charles Taylor píšící ovšem anglicky.

V časopise bylo představeno šest kanadských frankofonních autorek a autorů. S výjimkou povídek Sylvie Massicotte jde o texty poměrně staré, polovina z nich pochází ještě z doby klidné revoluce. Nejstarším otištěným frankofonním textem je povídka *Krajínář* Jacquese Ferrona (v originále vydána 1962). Jde už o třetí uvedení J. Ferrona do češtiny (poprvé 1967, podruhé 1989), tomuto autorovi se tak v českém prostředí dostalo mimořádné pozornosti. Ve všech případech šlo ale o uvedení časopisecká a knižní vydání Ferronových povídek či jiných textů v češtině chybí. Proč byl do *Plavu* vybrán právě Ferron, není složité určit – text přeložila Klára Ležatková, která na Masarykově univerzitě o J. Ferronovi zrovna psala disertační práci. Druhým nejstarším textem je výňatek z povídkové sbírky Roche Carrier, autora, který se v češtině objevil v podobě krátkého úryvku v učebnici *Francouzština pro pokročilé* z roku 1992 (více viz kapitola 5.6.3). Jeho nejznámějším dílem je protiválečný parodický román *La guerre, Yes Sir!* Pro potřeby časopisu se ale nejspíš lépe hodily dvě krátké humorné povídky

⁴⁴⁵ O časopisu. *Plav* [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.svetovka.cz/o-casopisu/>

⁴⁴⁶ HANDL, Antonín. Úvodník. *Plav*. Praha: Splav!, 2010, roč. VI, č. 7–8, s. 1.

⁴⁴⁷ Tamtéž.

ze sbírky *Jolis deuils : petites tragédies pour adultes*. Chvályhodným činem je překlad čtyř básní z oceňované sbírky *Mémoire* z roku 1965. Jednoho z neznámějších, nejvýznamnějších a nejdéle tvořících quebeckých básníků Jacquese Braulta do češtiny převedla Lucie Koryntová. Po překladech Jana Rubeš ze 70. a 80. let jde teprve o třetí případ převodu kanadské frankofonní poezie do češtiny. Úryvek z prózy *Ville-Dieu* z roku 1982 spisovatele Françoise Barcela byl vybrán nejspíš proto, že se autor v roce 2008 zúčastnil festivalu Měsíc autorského čtení v Brně. Ze stejného důvodu byly pravděpodobně přeloženy i dvě povídky autorky Sylvie Massicotte, jež v originále vyšly ve sbírce *Partir de là* v roce 2009, tedy jen rok před českým uvedením. Tuto hypotézu potvrzuje i medailonek věnovaný v *Plavu* Kláře Ležatkové, překladatelce povídek S. Massicotte, v němž je zmíněno, že Ležatková se na překladu pro festival podílela⁴⁴⁸. O vztahu Quebečanů ke Kanadě i Francii vypovídá povídka *Francouzi, Francouzky*. Pochází ze sbírky *Les aurores montréalaises* z roku 1996 a její autorkou je Monique Proulx, která byla do českého prostředí poprvé uvedena již v roce 2003 v antologii *Hledání Ameriky*.

Součástí *Plavu* jsou i krátké medailonky věnované nejen autorkám, ale také překladatelům a překladatelkám.

A2

V květnu 2022 vyšlo číslo kulturního čtrnáctideníku *A2* zabývající se kanadskou literaturou a důraz je v něm kladen na dystopickou, katastrofickou a apokalyptickou tematiku. Montrealskou židovskou literaturu v něm představila Natalie Mojžíšová, doktorandka románských literatur na Masarykově univerzitě v Brně, která svou disertaci připravuje pod vedením Petra Kylouška. N. Mojžíšová se v článku nejvíce zabývá quebeckou autorkou Régine Robin, již se věnuje dlouhodobě. Úryvek z jejího románu *La Québécoite* přeložila již v rámci své diplomové práce *Régine Robin: Québécoite (traduction et analyse traductologique)*⁴⁴⁹. Autor dalšího článku Dalibor Žíla rovněž studuje doktorát na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Jeho text *Když pršeli ptáci. Prostory úniku v současném quebeckém románu* se zabývá dystopickou a postapokalyptickou linkou v quebecké literatuře. Největší prostor je v nedlouhém textu věnován románům *Pršeli ptáci* a *Tíha sněhu*, jež byly přeloženy do češtiny.

O kulturní apropriaci a vztahu Kanadánů anglického a francouzského původu k Prvním národům nejen na poli umění píše ve svém článku *Indiáni na scéně. Je kulturní prisvojování obecným principem umění?* anglistka Klára Kolinská, která se podílela kupříkladu na již

⁴⁴⁸ *Plav*. Praha: Splav!, 2010, roč. VI, č. 7–8, s. 70.

⁴⁴⁹ MOJŽÍŠOVÁ, Natalie. *Régine Robin: Québécoite (traduction et analyse traductologique)*. Brno, 2016. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav románských jazyků a literatur. Vedoucí práce Mgr. Petr Vurm, Ph.D.

zmiňované publikaci *My, oni, já: hledání identity v kanadské literatuře a filmu* z roku 2009. Problematický vztah Prvních národů a Kanadčanů ek anglického či francouzského původu K. Kolinská ukazuje na divadelní inscenaci *Kanata* z roku 2018, již režíroval velmi vlivný quebecký režisér Robert Lepage. Ústředním textem jedenáctého čísla čtrnáctideníku z roku 2022 je studie Matthewa Cormiera *Přežít nestačí. Destrukce nacionalismu v kanadské apokalyptické próze*, v níž se autor na příkladech z kanadské anglofonní a frankofonní literatury i literatury Prvních národů věnuje apokalyptickým a postapokalyptickým literárním tendencím. Text byl redakčně krácen. Z angličtiny jej přeložila Silvie Miltenerová.

5.8.2 Oddechová žánrová literatura

Romance

V druhém desetiletí 21. století lze pozorovat příklon nakladatelství k vydávání oddechové žánrové literatury z oblasti frankofonní Kanady. Původ ale není v případě textů, jejichž účelem je především pobavit, většinou nijak podstatný. Brněnské nakladatelství Jota, které v roce 2005 vydalo již zmiňovaný historický román *Komenský*, tak v letech 2013 a 2014 vydalo první tři díly původně čtyřdílné série *Pikantní život Charlotte Lavigneové*, jež by se žánrově dala zařadit jako romance z prostředí gastronomie. Nejde přitom o sérii, která by dosáhla významného nadnárodního úspěchu: kromě Kanady byla uvedena jen ve Francii, Polsku a u nás⁴⁵⁰. Vzhledem k tomu, že se nakladatelství rozhodlo vydat tři díly ze čtyř, první díly série nejspíš musely mít jistou prodejnost. Pravděpodobně ale ne tak vysokou, jak nakladatelství očekávalo, jelikož čtvrtý díl vydán nebyl. Na webu Databáze knih jsou všechny tři díly hodnoceny zhruba 70 % a počet hodnocení je v rozptylu mezi 40 a 80.

Jako romance lze označit i dvě knihy vydané v českém překladu roku 2019. *Zámek u řeky* autorky Chloé Duval má na obálce českého překladu dokonce přímo napsáno „román pro ženy“. Knihu vydalo nakladatelství Dobrovský zaměřující se především na žánrovou literaturu⁴⁵¹. *Zpověď nudné manželky* spisovatelky Marie-Renée Lavoie vydal Ikar, který je součástí společnosti Euromedia. V roce 2022 pak romanci quebecké proveniencí vydalo i nakladatelství Grada pod značkou Metafora. Šlo o knihu *Počkám na tebe* (v originále jako *L'allégorie des truites arc-en-ciel*) autorky Marie-Christine Chartier. Pozoruhodné je na ní to, že ačkoliv jde o běžnou romanci bez vyšších ambicí, její vydání bylo finančně podpořeno quebeckou institucí

⁴⁵⁰ Salon du livre de Montréal [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.salondulivredemontreal.com/auteurs/nathalie-roy>

⁴⁵¹ V minulosti bylo nakladatelství nechvalně proslulé vydáváním velmi starých a dnes také těžce srozumitelných překladů klasických děl, u nichž ušetřilo za výdaje na překlad i autorská práva. V poslední době se ale proslýchá, že se jeho praxe zlepšila.

SODEC Québec (Société de développement des entreprises culturelles), jež má za cíl propagovat quebeckou kulturu v Quebecu i v zahraničí.

Thrillery

V tomto období je publikována také trojice thrillerů, okolnosti vydání jsou však poměrně záhadné. Knihy *Děs* (česky 2016), *Děti boží* (2016) a *Střelec* (2020) vydalo nakladatelství XYZ spadající pod společnost Albatros Media. Jejich autorem je David Hidden. Podle webu nakladatelství jde o pseudonym jiného kanadského autora⁴⁵². I přes poměrně dlouhé hledání se mi nepodařilo zjistit, že by šlo o přiznaný pseudonym jiného spisovatele·ky. Rovněž údaje v tiráži působí nevěrohodně. Kniha *Děs* byla údajně přeložena z francouzského originálu *Porno* vydaného nakladatelstvím White Fang Quebec. Není ovšem zmíněn rok vydání originálu a zdá se, že žádné nakladatelství s tímto názvem nikdy neexistovalo. Rok vydání není uveden ani v tiráži *Střelce* a v tiráži *Děti božích* není dokonce o originálu, z něhož se překládalo, žádná zmínka. Všechny tři knihy měl přeložit Jiří Žák. Ještě podivněji pak působí text o autorovi na přebalu knihy, kde je kromě životopisných údajů dokonce fotografie, což s informací o tom, že kniha byla publikována pod pseudonymem, nejde dohromady. Mimo jiné se také na záložce přebalu všech tří knih píše „Všechny [autorovy knihy] vzbudily velkou pozornost čtenářů, jsou překládány do světových jazyků a zajímají se o ně i hollywoodská studia.“ Mně se ale o autorovi ani o jeho knihách nepodařilo mimo české prostředí nalézt jedinou zmínku. Celé to tak působí spíše jako literární mystifikace a bylo by třeba texty důkladně prostudovat, aby bylo možné určit, zda jde o překlady, či původní českou tvorbu. Na mou e-mailovou prosbu o objasnění této záhady z června 2023 nakladatelství XYZ bohužel nereagovalo.

Trojice thrillerů u nás pravděpodobně měla minimálně zpočátku jistý úspěch. *Děs* i *Děti boží* byly v roce 2016 vydány také v podobě audioknih a kniha *Děs* má na Databázi knih přes 200 hodnocení. Zájem o tuto trilogii ale nejspíš opadal, jelikož *Děti boží* mají necelých sto hodnocení a *Střelec* dokonce jen sedm. Jediná recenze na knihu *Děs* text velmi kritizuje a označuje jej za povrchní, nepromyšlený a nudný⁴⁵³.

5.8.3 Autobiografická literatura

Hned na začátku druhé dekády 21. století, v letech 2010 a 2011, vyšly dva autobiografické texty, jež bude možná trefněji označovat za autobiografická vyprávění než za romány. Jako první byl v brněnském nakladatelství Emitos zaměřujícím se na nonfiction publikován text *Ru*:

⁴⁵² XYZ [online]. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.xyz.cz/autori/32159934/david-hidden/>

⁴⁵³ ZELINKOVÁ, Lucie. RECENZE: Thriller *Děs* dostal svému názvu, a to především provedením. *Právo*, 28. 2. 2016. [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/kultura-recenze-thriller-des-dostal-svemu-nazvu-a-to-predevsim-provedenim-342856>

příběh vietnamské utečenky autorky Kim Thúy. Tato autorčina prvotina v originále vyšla v roce 2009 a ocenění získala jak v Kanadě, tak ve Francii⁴⁵⁴. U nás tedy v překladu Oldřicha Kalřířta vyšla velmi pohotově. Překladatel nebo nakladatelství se rozhodli originální název *Ru* konkretizovat a přidat podtitul *příběh vietnamské utečenky*. Jovanka Šotolová ve své recenzi tento autobiografický příběh o útěku z Vietnamu do Quebecu velmi chválí a hodnotí jej 80 %⁴⁵⁵. Od čtenářstva kniha na Databázi knih získala 27 hodnocení a 70 %. Vydání tohoto textu v češtině je podstatné především proto, že spolu s Laferrièreovým románem *Jak se milovat s černochem a neunavit se* prezentuje velmi podstatnou stránku Kanady – její národností různorodost (více viz výše kapitoly 2.4.6 a 2.5). Ukazuje ji jako zemi, do níž prchají před násilím, politickým útlakem či chudobou lidé z celého světa, což má na podobu kanadské společnosti zásadní vliv.

Druhým autobiografickým textem je *Oběť* od autorky Martine Ayotte. Nakladatelství Alpress vydávající především žánrovou literaturu přidalo textu podtitul *zpověď o dvaceti letech násilí a zneužívání*. Autorka v knize popisuje sexualizované násilí ze strany otce, jemuž musela čelit. Nakladatelství Alpress na závěr knihy zařadilo nabídku podobně laděných titulů z jejich produkce, jež se zaměřují na násilí páchané na dětech. Lze proto usuzovat, že kniha byla nejspíš publikována pro svůj šokující obsah, který spadl do ediční řady nakladatelství, nikoliv z důvodu literárních kvalit.

5.8.4 Produkce nakladatelství Argo

Stěžejní pro období konce desátých a začátku dvacátých let 21. století, tedy pro nedávnou současnost, je vydavatelská činnost nakladatelství Argo. To v roce 2018 vydalo hned tři quebecké romány (*Pršeli ptáci* autorky Jocelyne Saucier, *Citrusový sad* Larryho Treamblaye, *Vůni kávy* Danyho Laferrièrea) a v letech 2019 (*Tíha sněhu* Christiana Guay-Poliquina) a 2020 (*Bandury* spisovatelky Andrée A. Michaud) po jednom románu. S výjimkou *Citrusového sadu* vyšly všechny knihy pod odpovědnou redakcí Ivany Tomkové, jež má v nakladatelství na starost frankofonní literaturu a edici *Současná světová próza*⁴⁵⁶. Sára Stehlíková v rámci své bakalářské práce⁴⁵⁷ položila I. Tomkové několik otázek, díky čemuž můžeme nahlédnout do procesu výběru těchto děl. Redaktorka se při vybírání řídí oceněními, které kniha získala, ohlasy čtenářstva (např. z webu Babelio.com) a dále také tématem, jež by mělo být buď českým

⁴⁵⁴ ŠOTOLOVÁ, Jovanka. *Ru*. *iLiteratura.cz*, 3. 5. 2011 [cit. 2023-06-23]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/28219-thuy-kim-ru>

⁴⁵⁵ Tamtéž.

⁴⁵⁶ Argo. Dostupné z: <https://argo.cz/kontakty/>

⁴⁵⁷ STEHLÍKOVÁ, Sára. *Traductions d'auteurs francophones contemporains en langue tchèque depuis 1989*, s. 74–75.

čtenářům·kám blízké, nebo naopak vzdálené a lákat svou exotičností⁴⁵⁸. Ohlasy z webu Babelio.com jsou ostatně také otištěny na přebalu dvou románů: *Pršeli ptáci* a *Bandury*.

Z knih se lze dozvědět, že kromě Laferrièreovy *Vůně kávy* byla vydání všech románů finančně podpořena quebeckou institucí SODEC. Tato podpora umožnila především nabízet tituly za přijatelnou prodejní cenu⁴⁵⁹. *Citrusový sad* a pravděpodobně i *Tíha sněhu* by dnes bez quebecké podpory již nejspíš vůbec vyjít nemohly⁴⁶⁰. Z rozhovoru s I. Tomkovou, který vedla S. Stehlíková, také víme, že navzdory pečlivému výběru se s výjimkou *Pršeli ptáci* frankofonní kanadské romány vydané Argem dostatečně neprodávají⁴⁶¹. Až na *Vůni kávy* byly také všechny romány přeloženy z kanadského vydání, nikoliv z francouzského.

V žádné z knih není zařazen doslov ani jiný doprovodný text. V Argu ale obecně bývají doslovy do knih zařazovány spíše málo. Podle informací z redakce je důvodem absence doslovů především časový tlak způsobený tím, že autorská práva se zakupují jen na omezenou dobu⁴⁶². Argo se proto snaží o autorstvu a jednotlivých dílech informovat na svém webu, blogu či sociálních sítích⁴⁶³.

Pršeli ptáci

V roce 2018 v Argu vyšel nejocenovanější román quebecké autorky Jocelyne Saucier z roku 2011 *Pršeli ptáci*. O překlad se postarala Danuše Navrátilová. Ve francouzštině kniha vyšla nejen v roce 2011 v Quebecu, ale také v roce 2013 a 2015 v Paříži (v roce 2013 v nakladatelství Éditions Denoël, v roce 2015 v Gallimardu) a byla přeložena do několika evropských jazyků⁴⁶⁴. Její tematika je kanadská – pojednává o trojici starých přátel, pro něž je prioritou svoboda, a

⁴⁵⁸ STEHLÍKOVÁ, Sára. *Traductions d'auteurs francophones contemporains en langue tchèque depuis 1989*, s. 74.

⁴⁵⁹ E-mailová komunikace s Ivanou Tomkovou z června 2023. Na mou otázku „Mohly by tyto knihy bez quebecké finanční podpory vůbec vyjít? Nebo je u quebeckých knih získání podpory podmínkou vydání?“ I. Tomková odpověděla: „V době vydání podpora velice pomohla tomu, aby všechny tituly mohly mít přijatelnou prodejní cenu. V současné době bychom bez podpory některé ze zmiňovaných titulů pravděpodobně nevydali vůbec (skoro jistě ne Citrusový sad a nejspíš ani Tíhu sněhu), přestože si za výběrem všech titulů stojíme.“

⁴⁶⁰ Tamtéž.

⁴⁶¹ STEHLÍKOVÁ, Sára. *Traductions d'auteurs francophones contemporains en langue tchèque depuis 1989*, s. 75.

⁴⁶² E-mailová komunikace s Ivanou Tomkovou z června 2023. Na mou otázku „V žádné z knih není zařazen doslov, předmluva či jiný delší doprovodný text. Je to způsobeno tím, že jste usoudili, že k těmto románům jej české čtenářstvo nutně nepotřebuje, nebo spíše tím, že takový doprovodný text by knihu ještě dále prodražil? Máte v Argu nějak systémově nastaveno, k jakým knihám bude napsán doslov (či jiný doprovodný text), nebo je to spíše individuální a rozhoduje se vždy u každé knihy zvlášť? A jakou roli v tomto rozhodování hraje otázka financí?“ I. Tomková odpověděla: „Je to individuální, u každé knihy se rozhoduje zvlášť. Doslovy jsou spíše výjimkou. Snažíme se informace o knihách a jejich autorech doplňovat na webu, sociálních sítích a velmi často formou blogu. Při počtu vydávaných titulů i časovému tlaku (práva se zakupují na ne příliš dlouhou dobu, z níž nemalou část spotřebuje překlad a redakce) není v našich možnostech zajistit fundovaný a zajímavý doslov každé knize.“

⁴⁶³ Tamtéž.

⁴⁶⁴ ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Zemřít na smrt. *iLiteratura.cz*, 21. 12. 2018 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/40937-saucier-jocelyne-prseli-ptaci>

žijí proto v lesích mimo civilizaci. V jiné časové rovině pak vypráví o požárech, které na začátku 20. století zpustošily provincii Ontario. Dvě existující recenze⁴⁶⁵ se shodují nejen ve velmi kladném hodnocení titulu, ale obě rovněž zmiňují titul Aleše Palána z roku 2018 *Raději zešítet v divočině*. Palánova kniha rozhovorů s lidmi žijícími mimo civilizaci v době svého vydání (a pravděpodobně ještě stále) u českých čtenářů a čtenárek silně rezonovala. Snad právě náměť – život mimo systém – mohl knize *Pršeli ptáci* pomoci dosáhnout již zmiňované vyšší prodejnosti oproti ostatním quebeckým titulům z produkce nakladatelství Argo. Na Databázi knih má román sedmdesát hodnocení a získal 74 %.

Citrusový sad

Oceňovaný román Larryho Tremblaye *Citrusový sad*, který taktéž česky vyšel roku 2018 (přel. Katarína Horňáčková), se neodehrává v Kanadě, ale v nespécifikované blízkovýchodní zemi zmítané válkou. Kniha v Quebecu vyšla v roce 2013, ve Francii o dva roky později a přeložena byla do dvanácti jazyků⁴⁶⁶. Stejně jako v případě *Pršeli ptáci* se k nám tak kniha dostala až po posvěcení v pařížském centru. Jediná recenze⁴⁶⁷, již jsem dohledala, je pochvalná; hodnocení čtenárek·ů na Databázi knih je o něco vyšší než v případě *Pršeli ptáci*: 77 hodnocení, 85 %.

Vůně kávy

Třetí knihou vydanou v Argu v roce 2018 je *Vůně kávy* Danyho Laferrièrea. Jde o třetí román kanadsko-haitského autora a poprvé byl vydán v roce 1991. Na obálce českého vydání ani jinde se mi nepodařilo zjistit, proč byl k českému překladu vybrán právě tento téměř třicet let starý text. Jde o autobiografickou knihu – což není v Laferrièreově tvorbě žádná výjimka – která pojednává o autorově dětství stráveném u babičky na haitském venkově (stejně jako v případě *Citrusového sadu* je tak kniha zasazena do mimokanadského prostředí). Nejde v pravém slova smyslu o příběh, spíše o sérii dojmů, dětských vzpomínek, záznamů drobných kuriozit psaných do kratičkových odstavců. Kniha v Argu vyšla deset let po známějším románu *Jak se milovat s černochem a neunavit se* a také v tomto případě ji přeložila Anežka Charvátová. Když připočítáme ukázkou z románu *Křik poblázněných ptáků* vydanou v *Labyrint revue* v roce 2007, jde už o třetí Laferrièreův text vydaný v češtině. Navzdory autorově proslulosti především ve frankofonním světě u nás kniha nesklidila žádný větší úspěch. Ivana Tomková o ní prohlásila,

⁴⁶⁵ ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Zemřít na smrt.

VOLEJČNÍČEK, Bohdan BoboKing. Pršeli ptáci. *Párek*, 2019, č. 6, s. 11–12 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: https://issuu.com/knihovnaostrava/docs/parek_cerven_2019

⁴⁶⁶ TREMBLAY, Larry. *Citrusový sad*. Praha: Argo, 2018, zadní záložka přebalu. ISBN 978-80-257-2467-5.

⁴⁶⁷ SELUCKÝ, Kryštof. Lež v citrusovém sadu. *KlubKnihomolů.cz*, 25. 8. 2018 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <http://www.klubknihomolu.cz/149563/lez-v-citrusovem-sadu-2/>

že se vůbec neprodává⁴⁶⁸. V jediné recenzi, již jsem našla, je kniha ohodnocena 60 % a jako hlavní problém recenzentka vidí to, že se v textu člověk jednoduše ztratí a nemusí vždy snadno udržet pozornost⁴⁶⁹. Dle údajů z Databáze knih román přečetlo pouhých devatenáct čtenářek·ů a průměrné hodnocení je 69 %.

Tiha sněhu

Dystopický román *Tiha sněhu* Christiana Guay-Poliquina vyšel v českém překladu Danuše Navrátilové (která přeložila už *Pršeli ptáci*) v roce 2019 jen tři roky po francouzském originálu. Jde o příběh mladého muže, který přejíždí celý severoamerický kontinent, aby se ve chvíli, kdy přestala fungovat elektřina a všechny systémové struktury se začínají hroutit, dostal za svým otcem. Na záložce přebalu se píše, že román byl oceněn sedmi významnými cenami a přeložen byl do deseti jazyků. Toto uznání i severská, pro české čtenářstvo exotická atmosféra, již zmiňovala I. Tomková⁴⁷⁰ (více viz úvod kapitoly 5.8.4), bezesporu stály za publikováním právě tohoto díla. Co se ale na přebalu ani jinde v knize nezmiňuje, je informace, že *Tiha sněhu* je druhý díl volné trilogie⁴⁷¹, která by pravděpodobně některé čtenářky·e mohla odradit. Obě existující recenze⁴⁷² hodnotí román kladně, ale zdá se, že u čtenářstva navzdory dobrodružnému tématu příliš známý není: na webu Databáze knih má jen 29 hodnocení a sklidil 71 %.

Bandury

Zatím poslední kanadskou frankofonní knihou vydanou v péči nakladatelství Argo jsou *Bandury* autorky Andrée A. Michaud. V češtině byla kniha v překladu Jany Chartier publikována v roce 2020, v originále v roce 2013. V roce 2014 spisovatelka získala cenu generálního guvernéra, což je bezpochyby jeden z důvodů, proč byla kniha k českému překladu vybrána. Na přebalu českého vydání má kniha také žánrové označení „thriller z kanadských lesů“. Skutečně jde o thrillerový příběh, který má ale zároveň i vyšší literární ambice, hodně stojí na atmosféře i práci s jazykem. Na záložce přebalu je také uvedeno srovnání s *Twin Peaks* Davida Lynche, jež má jistě za cíl čtenářky·y nalákat. Navzdory napínavému tématu jsem našla

⁴⁶⁸ STEHLÍKOVÁ, Sára. *Traductions d'auteurs francophones contemporains en langue tchèque depuis 1989*, s. 75.

⁴⁶⁹ ŽILKOVÁ, Anna. Babičino kafe. *iLiteratura.cz*, 28. 1. 2019 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/41093-laferriere-dany-vune-kavy>

⁴⁷⁰ STEHLÍKOVÁ, Sára. *Traductions d'auteurs francophones contemporains en langue tchèque depuis 1989*, s. 74.

⁴⁷¹ ŠIDÍKOVÁ, Eliška. Když skončil svět, jak jsme ho znali. *iLiteratura.cz*, 1. 7. 2022 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/45735-guay-poliquin-christian-tiha-snehu>

⁴⁷² Tamtéž.

GLANZOVÁ, Markéta. Dva muži, jedna místnost a všudypřítomný sníh. *Literarky.cz*, 8. 8. 2019 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <https://literarky.cz/literatura/187-dva-muzi-jedna-mistnost-a-vsudypritomny-snih187>

jedinou krátkou recenzi knihy⁴⁷³. Ta je pochvalná. Na webu Databáze knih má však román pouhých 14 přečtení a hodnocení 76 %.

5.8.5 Další prozaické tituly

Vzala jste si psychopata?

Nakladatelství Garamond se po detektivním příběhu *Ulice Darling ve 20.17* vydaném roku 2006 rozhodlo ke kanadské frankofonní literatuře vrátit v roce 2011 sbírkou povídek *Vzala jste si psychopata?* V originále kniha vyšla v roce 2009 a její autorkou je Nadine Bismuth, která za své předchozí knihy sice získala několik cen, nedá se ale říct, že by šlo o velmi známou spisovatelku. Sbíрка především humorných povídek *Vzala jste si...* vypovídajících o partnerských vztazích žádné ocenění nezískala a není snadné určit, proč si nakladatelství tento titul k překladu vybralo. Roli snad mohl hrát netradiční a lákavý název. Na Databázi knih sbírku hodnotilo 14 čtenářek a získala 59 %. Jovanka Šotolová, která napsala jedinou recenzi⁴⁷⁴, již jsem dohledala, chválí knihu za její rozmanitost i humor. Kritizuje jen první povídku pro její stereotypní námět. Celkově pak sbírku hodnotí jako knihu do letních dní. Možná právě s tímto záměrem knihu nakladatelství publikovalo.

Dilogie o pošťákovi

Romány Denise Thériaulta vyšly v nakladatelství Plus (součást společnosti Albatros Media) jen rok po sobě: *Podivuhodný život osamělého pošťáka* v roce 2017, *Pošťáková snoubenka* v roce 2018. První díl v Quebecu vyšel již v roce 2005, pokračování autor údajně napsal na přání čtenářstva, a to až o jedenáct let později v roce 2016⁴⁷⁵. Za *Podivuhodný život...* obdržel spisovatel a scenárista Thériault v roce 2006 cenu Canada-Japon, jiná ocenění tento milostný lyrický román obsahující haiku i nadpřirozené prvky nezískal. Dle slov autora se jeho romány sice vydávají i ve Francii, ale lépe se prodávají v Anglii a Německu⁴⁷⁶. Český překlad obou románů je bezesporu navázán na vydání druhého dílu a pravděpodobně také na mezinárodní úspěch Thériaultovy dilogie (např. zařazení prvního dílu do vysílání britského rozhlasového pořadu *BBC Radio Book Club*).

Oba díly přeložila Anna Melicharová (Čadilová) a překládala z pařížských vydání publikovaných nakladatelstvím S. N. Éditions Anne Carrière. Ačkoliv se nedá říct, že by

⁴⁷³ TURKOVÁ, Michaela. Bandury (Andrée A. Michaudová). *Centrum-detektivky.cz*, [cit. 2023-06-27]. Dostupné z: <https://www.centrum-detektivky.cz/recenze/bandury-andree-a-michaudova>

⁴⁷⁴ ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Musím ti něco říct... *iLiteratura.cz*, 31. 7. 2011 [cit. 2023-06-27]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/28639-bismuth-nadine-vzala-jste-si-psychopata>

⁴⁷⁵ MELICHAROVÁ, Anna. Co by na to asi řekli Japonci? *iLiteratura.cz*, 14. 3. 2018 [cit. 2023-06-27]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/39607-theriault-denis>

⁴⁷⁶ Tamtéž.

Thériault patřil k nejznámějším či nejinvenčnějším quebeckým autorům·kám, u nás se mu dostalo vřelého přijetí. První díl jeho dílogie je minimálně podle webu Databáze knih bezkonkurenčně nejčtenější u nás vydanou quebeckou knihou publikovanou po roce 2008 (dříve vydané knihy do tohoto srovnání nepočítám, jelikož Databáze knih vznikla až v roce 2008, více viz výše kapitola 4.2): získal zde 507 hodnocení a 79 %. Druhý díl dle databáze četlo 166 čtenářů·ek a získal průměrných 81 %. Pro porovnání je dobré uvést, že na frankofonním webu Babelio.com sdružujícím čtenářské ohlasy má první díl jen 105 hodnocení a druhý díl pouhých 14 hodnocení. To naznačuje, že obliba knihy u čtenářstva by mohla být v českém prostředí výrazně větší než u frankofonního publika. Dohledala jsem také zhruba desítku recenzí⁴⁷⁷ prvního dílu (značná část je amatérských), což je ve srovnání s jinými quebeckými knihami vysoké číslo. Většina z nich je spíše pochvalná, najdou se ale i velmi kritické texty, jež knize vytýkají povrchnost, nevěrohodnost a nešikovné zpracování⁴⁷⁸. Druhý díl byl recenzován minimálně třikrát⁴⁷⁹ a ohlasy jsou také spíše kladné. Ke zvýšení zájmu o obě knihy mohl přispět fakt, že autor přijel v prosinci roku 2017 první díl do Prahy představit⁴⁸⁰. V roce 2020 pak také vznikla rozhlasová dramatizace knihy⁴⁸¹. Z komentářů na Databázi knih vyplývá, že román velkou část čtenářů·ek zaujal svou lyričností, nevšedním příběhem či japonskými motivy. Velmi často zaznívají hodnocení jako „okouzující“, „křehký“ či „poetický“. Nápadně velká část hodnotících pak také velmi chválí grafické zpracování knihy – především ochranný šubr napodobující obálku – které tak pravděpodobně k vysokému čtenářskému zájmu značně přispělo.

5.8.6 Komiks

V desátých letech pokračuje vydávání komiksově série *Pupíky*, které započalo na konci desátých let a které jsem více popsala v kapitole 5.7.3 *Komiks*. Dále také vycházejí autobiografické cestovatelské komiksy quebeckého kreslíře Guyho Delisla. V roce 2011 je publikován komiks *Barma*, v originále vydaný roku 2007. I v tomto případě jej vydává BB/art,

⁴⁷⁷ Např. MUNDEVOVÁ, Lenka. Básník možná dříme v každém z nás. Co se stane, když se probudí? *iLiteratura.cz*, 22. 1. 2018 [cit. 2023-06-27]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/39373-theriault-denis-podivuhodny-zivot-osameleho-postaka>

BAUEROVÁ, Radka. Osamělý pošťák a jeho druhý život. *Klubknihomolu.cz*, 2. 3. 2018 [cit. 2023-06-27]. Dostupné z: <http://www.klubknihomolu.cz/145951/osamely-postak-a-jeho-druhy-zivot/>

⁴⁷⁸ KOVAŘÍKOVÁ, Hana. Má pošťák právo hrát si na básníka? *literární.cz*, 26. 4. 2018 [cit. 2023-06-27]. Dostupné z: https://www.literarni.cz/rubriky/recenze/proza/ma-postak-pravo-hrat-si-na-basnika_11477.html#. WuHjHBuFPIU

⁴⁷⁹ Např. MUNDEVOVÁ, Lenka. Pošťákův podivuhodný příběh jinak. *iLiteratura.cz*, 14. 1. 2019 [cit. 2023-06-27]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/41031-theriault-denis-postakova-snoubenka>

⁴⁸⁰ MELICHAROVÁ, Anna. Co by na to asi řekli Japonci?

⁴⁸¹ BEZDÍČKOVÁ, Vladimíra. Denis Thériault: Podivuhodný život osamělého pošťáka. Aby se dostal k lidem blíž, potají otevírá jejich dopisy... *Vltava*, 12. 8. 2020 [cit. 2023-06-27]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/denis-theriault-podivuhodny-zivot-osameleho-postaka-aby-se-dostal-k-lidem-bliz-8268099>

za překladem opět stojí Kateřina Reinischová a redakce se ujal Richard Podaný. Zatím posledním komiksovým albem autora Delisle je *Jeruzalém: Rok v rozděleném městě*, v češtině vydaný v roce 2013 (v originále 2011). I tento komiks redigoval Richard Podaný, o překlad se ale tentokrát postarala Eva Poskočilová. Tato pozdější dvojice komiksů vychází z autorovy zkušenosti, kdy v Barmě i Jeruzalémě strávil se svou ženou pracující pro Lékaře bez hranic zhruba rok a staral se o malého syna. Oproti několikaměsíčnímu pobytu v Číně a Severní Koreji tak měl možnost Barmu i Izrael poznat více, což se mimo jiné projevilo i tím, že tyto komiksy jsou o poznání delší. Recenzent Vojtěch Čepelák píše, že na komiksu *Barma* je patrný autorův výrazný posun k lepšímu jak v oblasti kresby, tak vyprávění příběhu⁴⁸². Opět ale zaznívá výtka, která se objevila už u předchozích autorových komiksů, že Delisle nezachází dostatečně do hloubky, nevěnuje se problémům dané země a zůstává jen na povrchu⁴⁸³. Podobné jsou i reakce na pozdější *Jeruzalém*⁴⁸⁴. Téměř shodně jsou oba komiksy hodnoceny na webu Databáze knih: oba mají okolo stovky hodnocení a 84 %. Ze čtveřice autorových komiksů vydaných v češtině se zdá být mezi čtenářstvem nejlépe přijatý *Pchjongjang*, který získal nevyšší počet hodnocení i nejvíce procent (145 hodnocení, 88 %). Hodnocení všech komiksů jsou si ale velmi blízko – všechny získaly přes 80 %.

V letech 2020 a 2021 vydalo nakladatelství Coobook (spadající pod Albatros Media) dva díly komiksově série o dívce Juliette, která má dětem a mládeži přiblížit různá místa, nejčastěji velká města – *Juliette v New Yorku* a *Juliette v Paříži*. Nakladatelství se tak možná snažilo navázat na úspěch komiksově série *Pupíky*, jejíž poslední díl vyšel v roce 2019. Komiks ale mládež příliš nezaujal – na Databázi knih mají oba díly méně než deset hodnocení. Pravděpodobně z tohoto důvodu se nakladatelství rozhodlo ve vydávání série autorky Rose-Line Brasset, která má v originále téměř dvacet dílů, nepokračovat.

5.8.7 Literatura pro děti

V roce 2015 byl do češtiny přeložen první titul literatury pro děti pocházející z kanadského Quebecu. Nakladatelství Labyrint tehdy objevilo oceňovanou a velmi produktivní autorku a kreslířku z Quebecu Marianne Dubuc. Její knihy mají úspěch po celém světě a byly přeloženy

⁴⁸² ČEPELÁK, Vojtěch. S kočárkem proti diktatuře. *Tvar*, 2012, roč. 23, č. 6, s. 22.

⁴⁸³ HORÁK, Ondřej. Barma Guye Delisle je oddechovou četbou o životě v tuhé diktatuře. *fantasya.cz*, 3. 9. 2012 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <http://www.fantasya.cz/clanek/barma-guye-delisle-je-oddechovou-četbou-o-zivote-v-tuhe-diktature>

⁴⁸⁴ Pochvalnější recenze: COSCULLUELA, Veronika. Nenápadný pozorovatel vo svätom meste. *iLiteratura.cz*, 1. 10. 2015 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/35361-delisle-guy-jeruzalem>
Více kritická: PEŠEK, Ondřej. RECENZE: Neseďte doma a vyrazte s Delisleho komiksem do Jeruzaléma. *fanzine.cz*, 24. 7. 2013 [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.fanzine.cz/recenze-nesedte-doma-a-vyrazte-s-delisleho-komiksem-do-jeruzalema>

do více než třiceti jazyků⁴⁸⁵. Knížka *Ptáček a lev*, jež byla do češtiny uvedena jako první v roce 2015, byla vydána pouhé dva roky po publikaci originálu. Do současnosti bylo do češtiny přeloženo deset jejích knih a kromě Labyrintu autorku publikuje i brněnský Host. V případě literatury pro malé děti není pochopitelně původ knihy většinou nijak podstatný, ale počet vydaných titulů od autorky Dubuc i nadšené přijetí ze strany recenzentek⁴⁸⁶ svědčí o kvalitě této literatury i její oblíbenosti u malých čtenářek a čtenářů a jejich rodičů. Na Databázi knih má osm z deseti knih M. Dubuc hodnocení přes 80 %, často i přes 90 %.

Popularita Marianne Dubuc pravděpodobně přiměla nakladatelství více se poohlížet po dětské literatuře z Quebecu. V roce 2019 tak nakladatelství Ocelot zaměřující se především na žánrovou literaturu uvedlo dvě dětské knížky autorky Marie-Danielle Croteau. Nakladatelství Host sáhlo po knížce *Klub přátel hub* autorky Élise Gravel a *Elince* Nadine Robert. I recenzentka dětské literatury Jitka Nešporová tak hovoří o trendu uvádění kanadských frankofonních autorek a výtvarnic na náš trh⁴⁸⁷. Pro starší děti je určena kniha autorky Jannick Lachapelle *Rošťáci z pravěku. Trhlina v čase*, kterou v roce 2020 vydala Mladá fronta (součást společnosti Albatros Media). Jde o první díl série. Kniha ale pravděpodobně neměla velký úspěch, jelikož nakladatelství další díly již nepublikovalo. Na webu Databáze knih má titul pouhá tři hodnocení.

5.8.8 Divadelní tvorba

U některých překladů divadelních her nabízených agenturou DILIA nelze zjistit, z jakého roku překlad pochází. U čtyř her, které v tomto období uvádím, tak pouze předpokládám, že jejich překlad byl pořízen právě v desátých či dvacátých letech 21. století. Slavná hra *Pětkrát Albertine* snad nejznámějšího quebeckého dramatika Michela Tremblaye, jenž byl do češtiny poprvé uveden hrou *Švagřičky* v roce 1980, byla do češtiny přeložena dokonce dvakrát. Agentura DILIA ji nabízí v překladu Adély Polákové (Nesrstové), v roce 2011 ji ale Divadlo na Vinohradech uvedlo v podobě scénického čtení v překladu Lucie Němečkové. Jediná recenze tohoto čtení od Sárý Vybíralové⁴⁸⁸ byla pochvalná. Adéla Poláková (Nesrstová) je také

⁴⁸⁵ ALLARD, Marie. Marianne Dubuc. Dostupné z: https://plus.lapresse.ca/screens/bcf27bc3-3647-416b-8d6a-1091e5045f11_7C_0.html

⁴⁸⁶ NEŠPOROVÁ, Jitka. Veverčák, chlupáč a orel. *iLiteratura.cz*, 17. 5. 2018 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/39923-dubuc-marianne-ja-nejsem-tvoje-maminka>

HORÁLKOVÁ, Johana. Cesta je cíl. *iLiteratura.cz*, 8. 8. 2019 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/41935-dubuc-marianne-horska-cesta>

NEŠPOROVÁ, Jitka. Vtipný bilderbuch o škole přitakávající toleranci. *iLiteratura.cz*, 16. 9. 2021 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/44717-dubuc-marianne-smele-do-skoly>

⁴⁸⁷ NEŠPOROVÁ, Jitka. Ale ne, Elí!. *iLiteratura.cz*, 7. 5. 2020 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/42937-robert-nadine-elinka>

⁴⁸⁸ VYBÍRALOVÁ, Sára. Albertina na Vinohradech. *iLiteratura.cz*, 30. 4. 2011 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/28201-tremblay-michel-albertina>

autorku překladu úspěšné hry *Vzpomeneš si na mě* dramatika Françoise Archambaulta, která byla v Quebecu také zfilmována. Ta ale zatím na českých divadelních scénách uvedena nebyla.

Další dvě hry byly uvedeny na festivalu francouzského divadla Sněž tu žábu, který se od roku 2015 koná každoročně v Praze. Hned v rámci prvního ročníku se hrála hra *Lidožroutek* oceňované quebecké dramatičky Suzanne Lebeau, která se tvorbě pro děti věnuje již od 70. let a za *Lidožroutka* získala v roce 2000 ocenění Quebecké divadelní akademie⁴⁸⁹. Pro české uvedení byl tak vybrán text osvědčený, téměř klasický. Hru přeložila ředitelka festivalu Sněž tu žábu Natálie Preslová. Zdá se ovšem, že hra byla prezentována jako původně francouzský text, nikoliv quebecký⁴⁹⁰. O tom by svědčilo i to, že hra *Průvodce sexuální výchovou pro nové tisíciletí* dramatika Oliviera Sylvestra, která byla na festivalu uvedena v roce 2019, byla představena jako vůbec první quebecká hra, jež se na festivalu hrála⁴⁹¹. Text přeložil Jacques Joseph, kmenový překladatel festivalového týmu.

5.8.9 Zhodnocení

V desátých a na počátku dvacátých let 21. století se přímo navazuje na období let nultých. Vycházejí některé série, s jejichž publikací se začalo ještě před rokem 2010 (komiksy autora Gyuho Delisla, komiksová série pro mládež *Pupíky*). Více než v nultých letech se překládá literatura žánrová bez vysokých literárních ambic, a to v různých nakladatelstvích: Jota, Ikar (Euromedia), Dobrovský, Metafora (Grada). Zvláštním případem je trilogie údajného autora Davida Hiddena vydaná nakladatelstvím XYZ (součást Albatros Media), která je ale s největší pravděpodobností literární mystifikací, a není ani jasné, zda jde skutečně o překlady. Tuto záhadu by jistě stálo za to důkladněji prozkoumat, kupříkladu i za pomoci textové analýzy.

Poprvé v češtině vycházejí dětské knihy původem z frankofonní Kanady. Nejznámější jsou knihy autorky a kreslířky Marianne Dubuc, kterých u nás do současnosti vyšlo deset a které mají velký úspěch jak mezi čtenářstvem, tak v odborných kruzích.

V nabídce agentury DILIA se objevují překlady čtyř dalších kanadských frankofonních divadelních her a hned tři z nich jsou také na divadle uvedeny – *Pětkrát Albertine* v podobě scénického čtení, *Lidožroutek* a *Průvodce sexuální výchovou pro nové tisíciletí* na festivalu francouzského divadla Sněž tu žábu.

⁴⁸⁹ BERTIN, Raymond. Lebeau, Suzanne. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 14. 12. 2013 [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/lebeau-suzanne>

⁴⁹⁰ „Scénické čtení současného **francouzského** textu pro děti...“
Dostupné z: <https://www.pavelvojtisek.cz/?portfolio=lidozroutek>

⁴⁹¹ Sněž tu žábu [online]. Dostupné z : <https://www.snezuzabu.cz/o-festivalu/5-rocnik-snez-tu-zabu-2019>

Jsou vydána také dvě časopisecká čísla věnovaná kanadské literatuře. *Plav* roku 2010 vydává překlady šesti autorů z frankofonní Kanady a čtrnáctideník *A2* v roce 2022 publikuje číslo, jež se kanadské literatuře věnuje z teoretického hlediska.

Velmi podstatná je v oblasti náročnější literatury publikační činnost nakladatelství Argo, které během pouhých tří let vydalo pět zajímavých quebeckých románů. Až na *Vůni kávy* Danyho Laferrièrea šlo o díla současná. Jak ale vyplývá z rozhovoru s Ivanou Tomkovou, tyto knihy se až na román *Pršeli ptáci* prodávají jen málo. Největšího ohlasu ze všech novějších francouzsko-kanadských a quebeckých knih přeložených do češtiny se dostalo dílo Denise Thériaulta *Podivuhodný život osamělého pošťáka a Pošťákova snoubenka*. Zdá se, že u nás má dvojice knih mnohem větší úspěch než kupříkladu ve Francii. Na tomto ohlasu má nejspíš svůj podíl také zajímavé grafické zpracování knihy. Ačkoliv se nejedná o zvlášť podstatné texty pro vývoj quebecké literatury, literární kvality a invenci jim nelze upřít. Autobiografické vyprávění *Ru: příběh vietnamské utečenky* pak ukazuje podstatnou stránku Kanady – její národnostní různorodost i fakt, že v ní hledají bezpečí uprchlíci z celého světa.

Až na publikační činnost nakladatelství Argo a dětské tituly autorky Marianne Dubuc vydané v nakladatelstvích Labyrint a Host nelze pozorovat ani v tomto období systematickosti. Vydávána je různorodá produkce a nezdá se, že by nějaký konkrétní proud v quebecké literatuře či autor nebo autorka nakladatelské redaktorky a redaktory zaujal více. Jména překladatelů se opakovaně objevují většinou jen pod tituly od jednoho autora či autorky nebo v případě různých sérií. Za systematickou lze ale rozhodně označit quebeckou finanční podporu udělovanou českým překladům. V desátých a na počátku dvacátých let 21. století už není tolik podstatná podpora kanadské rady Conseil des Arts du Canada, která byla velmi častá v nultých letech. V tomto období se více objevuje dotační podpora společnosti SODEC Québec (Société de développement des entreprises culturelles). Téměř všechny zajímavější a literárně ambiciózní tituly tohoto období vyšly díky quebeckým financím. V jednom případě (*Počkám na tebe*) pak SODEC Québec podpořila i vydání běžného čtiva.

Velká část knih vydaná v desátých a na počátku 20. let je publikována brzy (méně než pět let) po originálu. V několika případech se objevují i překlady textů poměrně značně starých (více než dvacet let): některé texty publikované v měsíčníku *Plav*, *Vůně kávy* Danyho Laferrièrea. Je rovněž uvedeno poměrně hodně děl, u nichž je doba mezi publikací originálu a překladu kratší než dvacet let, ale delší než pět let: *Podivuhodný život osamělého pošťáka*, *Pršeli ptáci*, *Bandury* ad.

6. Srovnání se situací v Maďarsku

Abych mohla lépe zhodnotit, v jaké míře je francouzsko-kanadská a quebecká literatura v češtině zastoupena, jestli je u nás přítomna podprůměrně, průměrně či snad ve velké míře, budu potřebovat situaci u nás nahlédnout ve srovnání s další evropskou zemí. Vybrala jsem si Maďarsko, které má podobnou geografickou polohu i obdobnou historii. Podobný počet obyvatel u nás a v Maďarsku pak zajišťuje i přibližně stejnou velikost knižního trhu. Čeština i maďarština navíc patří mezi nerománské jazyky (na rozdíl např. od rumunštiny), takže osvojit si francouzštinu je pro mluvčí obou těchto jazyků podobně náročné. Budu ale hodnotit jen situaci do roku 2012, jelikož vycházím ze zdrojů, které nejnovější překlady nepopisují.

První překlady z francouzsko-kanadské literatury se v Maďarsku objevují v podobné době jako u nás. Roku 1925 vycházejí v maďarštině hned dvě knihy Louise Hémona *Maria Chapdelaine* (přel. Csetényi Erzsí) a *Battling Malone* (přel. Török Tímea)⁴⁹². Další ukázka kanadské frankofonní literatury je ale do maďarštiny uvedena až v roce 1978, zatímco české překlady začínají po čtyřicetileté pauze znovu vycházet v druhé polovině 60. let. Konkrétně jde o antologii quebecké poezie *Óda a Szent Lőrinc folyóhoz*, která představuje jednadvacet quebeckých především soudobých básníků a básniček prostřednictvím 105 básní (nejstarším uvedeným básníkem je Alain Grandbois)⁴⁹³. Antologii sestavila kanadská akademička Eva Kushner, která k ní také napsala doslov⁴⁹⁴. Předmluvu pořídil Köpeczi Béla, maďarský intelektuál a v dané době také maďarský ministr kultury⁴⁹⁵. Pokud jde o srovnání překladů poezie, u nás se překlady kanadských frankofonních básní poprvé objevují v roce 1972. Nutno ovšem podotknout, že jsou publikovány časopisecky. Knižně u nás žádný překlad kanadské frankofonní poezie nevyšel. Quebecká próza v maďarštině poprvé vychází až v roce 1984, kdy je publikován krátký román autora Jacquese Folche-Ribase *Une aurore boréale* z roku 1974⁴⁹⁶. Je to velmi zvláštní volba díla, jelikož J. Folch-Ribas není pro vývoj quebecké literatury nijak významný, a autorka citovaného článku Kürtösi Katalin poznamenává, že i sám text je stereotypní a slabý⁴⁹⁷. Volba je to o to zvláštnější, že do maďarštiny nebyly do té doby uvedeny žádné velké texty quebecké literatury posvěcené v Paříži (M.-C. Blais, R. Ducharme apod.). V

⁴⁹² KÜRTÖSI, Katalin. Canadian literature in Hungarian translation. In: *The Central European journal of Canadian studies*, 2001, s. 24. Také dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/_flysystem/fedora/pdf/116100.pdf

⁴⁹³ Tamtéž, s. 26–27.

⁴⁹⁴ Tamtéž.

⁴⁹⁵ Tamtéž.

⁴⁹⁶ Tamtéž, s. 27.

⁴⁹⁷ Tamtéž.

období 70. a 80. let, kdy u nás knižně či časopisecky vychází vysoký počet titulů z oblasti frankofonní Kanady, jsou tak v Maďarsku publikovány pouhé dvě knihy tohoto původu.

Znamější quebecký prozaický text je publikován až po pádu železné opony, konkrétně v roce 1992. Úryvek z románu Gabrielle Roy *Alexandre Chenevert* z roku 1954 (přel. Mesterházi Márton) vychází v revue *Nagyvilág* (*Velký svět*) zaměřující se především na světovou literaturu a existující již před rokem 1989⁴⁹⁸ (role tohoto časopisu by se pravděpodobně dala přirovnat k naší *Světové literatuře*). V roce 2000 pak akademička a specialistka na kanadskou literaturu Kürtösi Katalin přeložila známý román Roche Carrieria z roku 1968 *La guerre, Yes Sir!* Mnohem starší text – deníky Jacquese Cartiera – vyšel v roce 2001 v překladu Ádáma Pétera, který k publikaci napsal také předmluvu⁴⁹⁹. Quebecké literatuře se částečně nebo zcela věnovala také dvě časopisecká vydání: červnové číslo revue *Magyar Napló* (*Maďarský deník*) z roku 1999 a číslo z března a dubna 2003 časopisu *Nagyvilág*⁵⁰⁰. V 90. a nultých letech tak v Maďarsku sice vychází ve srovnání s předcházejícím obdobím více kanadských frankofonních titulů, pokud to ale srovnáme se situací u nás – zejména s nultými lety – je to titulů nepoměrně méně.

Jedinou oblastí, kde je kanadská frankofonní literatura v maďarštině výrazněji zastoupena, je divadlo. Velký úspěch sklidila budapešťská inscenace *Švagřiček* Michela Tremblaye. Poprvé byla uvedena v březnu 1997, na začátku roku 2000 se stále hrála a většina repríz byla odehrána před vyprodaným hledištěm⁵⁰¹. Text ovšem do maďarštiny básník a dramatik Lajos Parti Nagy přeložil z angličtiny, nikoliv z francouzštiny, a následně jej upravil podle doslovného překladu z francouzštiny⁵⁰². Jedním z důvodů, proč byla hra z roku 1968 uvedena právě v druhé polovině 90. let a proč v maďarské společnosti takto rezonovala, bylo pravděpodobně i to, že jevy spojené s kapitalistickým hospodářstvím jako různé slevové akce a kupony, které hra popisuje, se do střední Evropy dostaly až několik let po pádu komunistického režimu⁵⁰³. Knižně několik maďarských překladů quebeckých divadelních her vyšlo v roce 2007 v publikaci představující jak anglofonní, tak frankofonní dramata, již sestavil Upor László. Ze sedmi her jsou tři frankofonní: *Incendies* Wajdiho Mouawada (přel. Molnár Zsófia), *Des fraises en janvier*

⁴⁹⁸ ÁDÁM, Anikó. Rare et précieuse, la littérature québécoise en hongrois. In: KÜRTÖSI, Katalin, ed. *Canada in eight tongues: translating Canada in Central Europe*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 67. ISBN 978-80-210-5954-2.

⁴⁹⁹ Tamtéž.

⁵⁰⁰ Tamtéž.

⁵⁰¹ KÜRTÖSI, Katalin. Les belles-sœurs en Hongrie. *Cahiers de théâtre Jeu*, 2000, č. 94, s. 170. Dostupné také z: <https://www.erudit.org/fr/revues/jeu/2000-n94-jeu1075362/25841ac.pdf>

⁵⁰² Tamtéž, s. 169.

⁵⁰³ Tamtéž, s. 170.

autorky Evelyne de la Chenelière (přel. Lakos Anna) a *Le ventriloque* Larryho Tremblaye (přel. Bognár Róbert)⁵⁰⁴.

Překladatelka a vysokoškolská vyučující Ádám Anikó popisuje výběr quebeckých děl přeložených do maďarštiny jako nahodilý a hovoří o tom, že často závisí na osobních preferencích překladatelek.⁵⁰⁵ Podobný popis by do jisté míry jistě šel aplikovat i na české prostředí, ale jak z krátkého přehledu frankofonních kanadských textů přeložených do maďarštiny jednoznačně vyplývá, do češtiny bylo quebeckých textů uvedeno mnohem více. České čtenářstvo má přístup k mnoha dílům autorek a autorů, kteří jsou považováni za klasiky (Y. Thériault, A. Hébert, M.-C. Blais apod.), zatímco v maďarštině takovýchto překladů existuje jen pár. Představa českých čtenářek a čtenářů o kanadské frankofonní literatuře tak má předpoklady být mnohem celistvější a plnější, než jakou má čtenářstvo maďarské.

⁵⁰⁴ ÁDÁM, Anikó. Rare et précieuse, la littérature québécoise en hongrois, s. 67.

⁵⁰⁵ Tamtéž.

7. Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo zmapovat české překlady z francouzsko-kanadské a quebecké literatury a poskytnout jejich co nejkompletnější soupis zahrnující i dětskou a žánrovou literaturu a překlady vydané časopisecky. Identifikovala a popsala jsem období, ve kterých k nám frankofonní kanadská literatura byla uváděna, zabývala jsem se důvody, proč byla přeložena právě ta díla, která byla přeložena, a snažila jsem se objasnit roli, jakou při výběru děl hrálo posvěcení pařížského literárního centra i literární ceny jiné provenience. Zajímala jsem se také o to, zda za vydanými českými překlady opakovaně stojí někteří překladatelé-ky, nakladatelství či jiné subjekty. Své místo v textu mají i odborné, popularizační a publicistické texty o frankofonní kanadské literatuře publikované česky, protože k obrazu této literatury u nás významně přispívají. V případech, kdy se mi ke konkrétním dílům podařilo dohledat dostatek dat, jsem se věnovala i kritické a čtenářské recepci těchto textů u nás.

Abych mohla zkoumat, kdy, proč a jak se do českého prostoru francouzsko-kanadská a quebecká literatura dostávala, potřebovala jsem nejprve popsat charakteristiky a vývoj frankofonního kanadského písemnictví, kterému je proto věnována druhá kapitola (2. *Přehled francouzsko-kanadské a quebecké literatury*). Stejně tak bylo nutné se věnovat i českému přijímajícímu prostoru – zejména roli překladu v české literatuře, vztahu s francouzským literárním centrem a politickým a ekonomickým faktorům, jež na českou literaturu působily a působí – na který se proto zaměřuje třetí kapitola (3. *Charakterizace českého přijímajícího prostředí a role překladu v české literatuře*). Při psaní kapitoly o kanadské frankofonní literatuře jsem vycházela především z publikací *Histoire de la littérature québécoise*⁵⁰⁶ a *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*⁵⁰⁷. Kapitola o českém literárním prostoru se z velké části zakládá na všech čtyřech dílech *Dějin české literatury 1945–1989*⁵⁰⁸ a na *České literatuře od počátků k dnešku*⁵⁰⁹. V obou těchto kapitolách i v empirické části využívám několik teoretických textů. Jsou to především studie Pascale Casanovy⁵¹⁰, Johana Heilbrona a Gisèle Sapiro⁵¹¹ a polysystémového teoretika Itamara Evena-Zohara⁵¹².

⁵⁰⁶ BIRON, Michel et al. *Histoire de la littérature québécoise*.

⁵⁰⁷ KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*.

⁵⁰⁸ JANOUŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989*. I.–IV. díl.

⁵⁰⁹ LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*.

⁵¹⁰ CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*.

CASANOVA, Pascale. *Consécration et accumulation de capital littéraire*.

⁵¹¹ HEILBRON, Johan a Gisèle SAPIRO. *La traduction comme vecteur des échanges culturels internationaux*.

⁵¹² EVEN-ZOHAR, Itamar. *The Position of Translated Literature within the Literary Polysystem*.

V empirické části jsem nejprve popsala, jak jsem postupovala při sestavování bibliografického soupisu českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury a jak jsem vyhledávala kritické a čtenářské ohlasy jednotlivých děl (kapitola 4. *Sestavování bibliografického soupisu a vyhledávání ohlasů*). Jádro práce tvoří obsáhlá pátá kapitola (5. *Komentovaný přehled českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury a jejich recepce v českém prostředí*), která je rozdělena na jednotlivá desetiletí.

První české překlady z francouzsko-kanadské literatury vznikaly ve 20. letech 20. století, kdy byl český knižní trh velmi rozmanitý, rozvinutý a kdy setrval v úzkém kontaktu s trhy zahraničními, zejména tím francouzským. Během čtyř let (1923–1927) k nám byla uvedena čtyři díla Louise Hémona, jejichž originály v rychlém sledu publikovalo francouzské nakladatelství Grasset. Největší úspěch u nás stejně jako ve Francii měl první publikovaný román *Maria Chapdelaine*. Zvláště silný ohlas tohoto díla lze zaznamenat v českém katolickém prostředí. Ostatní Hémonovy texty už u nás takový zájem nevzbudily. Je také třeba zmínit, že povídka *Stařena* ze sbírky *La belle que voilà* existuje dokonce ve dvou překladech (jeden vydán časopisecky, druhý knižně). V mém výzkumu se potvrdila pochybnost, již ve svém článku vyjádřil již Petr Kylvoušek⁵¹³, že L. Hémon u nás nebyl vnímán jako autor francouzsko-kanadský, nýbrž jako autor francouzský. Toto vnímání české prostředí převzalo z Francie.

Následovala čtyřicetiletá pauza (1927–1967), během níž nebyl publikován žádný český překlad frankofonního kanadského písemnictví a na niž ve svém článku upozorňovala již Jovanka Šotolová⁵¹⁴. Mé vysvětlení (založené zejména na již zmíněné studii Johana Heilbrona a Gisèle Sapiro) této dlouhé odmlky je takové, že kanadská literatura psaná francouzsky se k nám nemohla dostat před tím, než byla posvěcena v Paříži – literárním centru, které zprostředkovává komunikaci mezi okrajovými literárními prostory. To nastává až v druhé polovině 60. let a právě v této době k nám byla tato literatura, která v Quebecu čerstvě získala označení *quebecká*, uvedena.

Jak ve své práci ukazují, uvedení quebecké literatury do českého prostoru bylo také významně navázáno na konání Světové výstavy v Montrealu v roce 1967. Na tom, že u nás quebecká literatura začala po dlouhé pauze vycházet právě v roce 1967, měl bezpochyby značný podíl i fakt, že Eva Janovcová, která se quebecké literatuře věnovala až do konce 90. let, strávila roky 1964–66 v kanadské Ottawě a s quebeckou literaturou se tam seznámila. První zmínky o francouzsko-kanadské a quebecké literatuře se objevily již v článku E. Janovcové z dubna 1967

⁵¹³ KYLOUŠEK, Petr. La présence de la littérature canadienne française et québécoise en milieu tchèque, s. 33.

⁵¹⁴ ŠOTOLOVÁ, Jovanka. La littérature franco-canadienne en langue tchèque, s. 324.

Montreal je Mont Réal, publikovaného při příležitosti zahájení Světové výstavy. V létě pak byly ve *Světové literatuře* publikovány překlady povídek Jacquese Ferrona, které taktéž pořídila E. Janovcová. Tato volba autora je významná především tím, že Ferron nezískal posvěcení pařížského centra a k nám se díky kontaktům E. Janovcové dostal přímo z Quebecu. V 60. letech k nám byli uvedeni ještě další quebecký autor a autorka. V listopadu 1967 se ve *SL* objevily ukázky z románu Marie-Claire Blais a v březnu 1968 recenze s ukázkami věnovaná dvěma románům Réjeana Ducharma. V obou těchto případech se k nám ale tyto texty dostaly přes pařížské centrum, ne přímo z Quebecu. Ve *SL* z listopadu 1967 byl také publikován první teoretický text cele věnovaný frankofonní kanadské literatuře *Literární problémy francouzské Kanady* z pera E. Janovcové.

V 70. letech nastalo pro frankofonní kanadskou literaturu u nás jedno z nejurodnějších období. Ve *SL* v překladu Jana Rubeše specializujícího se na překlady francouzské a frankofonní poezie vyšly básně od sedmi francouzsky píšících kanadských básníků a jedné básnířky. Ve stejném periodiku byly publikovány i povídky Félix Leclerca, Yvese Thériaulta a Gabrielle Roy, všechny v překladu E. Janovcové. Poprvé od 20. let vyšly kanadské frankofonní texty v českém překladu také knižně a tři z pěti knižně vydaných titulů byly publikovány v nakladatelství Odeon. Po jednom titulu vydal Československý spisovatel a nakladatelství Svoboda. I v této době k nám některé texty byly zprostředkovány přes Paříž (*Kamuraska*, *Rukopisy Pavlína Archandělské*, *Šťěstí z výprodeje*), ale zdá se, že většina k nám přišla – zejména díky E. Janovcové – přímo z quebeckého prostředí (*Agaguk*, *Skandál v knihkupectví*, *Inkubace*, *Ethel a terorista*). Nejvýznamnější publikací 70. let byla antologie *Pět kanadských novel (Québec)* z roku 1978, již sestavila E. Janovcová. Významnou roli v této době hrály doslovy, všechny od E. Janovcové, které jsou zařazeny do již zmíněné antologie a do knih *Kamuraska* a *Skandál v knihkupectví*. Janovcová rovněž napsala kapitolu o frankofonní kanadské literatuře do třetího dílu publikace *Dějiny francouzské literatury*. V agentuře DILIA v 70. letech vyšla česky také první kanadská frankofonní divadelní hra. *Spravedliví a pytel dobroty* Gratiene Gélinaise v překladu Jana Kopeckého (pokryla Ivana Vadlejchová) měli premiéru v roce 1972 v Západočeském divadle v Chebu.

I v 80. letech vycházela část quebeckých textů časopisecky ve *SL*. Nejprve byly publikovány písňové texty Félix Leclerca a Gillese Vigneaulta v překladu J. Rubeše. Úryvek ze *Země ztracené a znovu nalezené* Géralda Robitaille byl do *SL* zařazen z čistě ideologických důvodů. Byly k nám také uvedeny povídky Naïma Kattana. Drahoslava Janderová přeložila Noëla Audeta a na samém sklonku 80. let i povídky J. Ferrona včetně jedné, kterou v 60. letech do

češtiny převedla už E. Janovcová. Ve *SL* vyšla také celá divadelní hra *API 2967* Roberta Gurika v překladu E. Janovcové. Právě divadelní hry byly v 80. letech z frankofonní kanadské tvorby do češtiny překládány nejčastěji – v produkci agentury DILIA se objevilo osm divadelních her (sedm v překladu E. Janovcové) a většina z nich se k nám nejspíš dostala přes quebecké prostředí. Přímo z Quebecu se k nám docela jistě dostal i jediný knižně publikovaný text tohoto období – *Neplač, Germaino* od C. Jasmina (přel. E. Janovcová). Ten je značně specifický tím, že je v překladu celý stylizován do obecné češtiny.

Období 90. let bylo na české překlady z quebecké literatury velmi chudé. V nakladatelství Vyšehrad vyšel jen nový překlad Hémonovy *Marie Chapdelaine* od Věry Dvořákové. Volvox Globator pak publikoval významný quebecký román Jacquese Poulina *Volkswagen blues*. Jde zároveň o poslední překlad E. Janovcové. Dále se úryvky z quebeckých textů v 90. letech objevily i ve vysokoškolské učebnici *Francouzština pro pokročilé*, na níž se Janovcová podílela. Žádná z knih nezbudila v českém prostředí větší ohlas. Důležité je ale zmínit, že *Volkswagen blues* vyšel s finanční podporou kanadské instituce Conseil des Arts du Canada, která byla velmi podstatná a v nultých letech 21. století častá.

Pro nultá léta 21. století byla charakteristická hojnost a různorodost překladových publikací. Poprvé byla v češtině publikována oddechová žánrová literatura (*Řeka snů*), u níž není původ podstatný. Dvě knihy vyšly z důvodu existující vazby na české prostředí (*Komenský: labyrint srdce a peklo světa* a *Ulice Darling ve 20.17*). Úspěch mezi českým čtenářstvem měl komiks: autobiografická cestovatelská alba autora Guyho Delisla i komiksová série pro mládež *Pupíky* (která ovšem nemá vyšší literární ambice a původ zde tak znovu není tolik podstatný). Vydávání těchto komiksů pokračovalo i v desátých letech. Poprvé také vyšly divadelní hry jinde než v neveřejných edicích agentury DILIA. Zásadní publikací desátých let byla antologie *Hledání Ameriky*, v níž jsou zařazeny incipity jedenácti románů z let 1980–2000. Výjimečné je na knize i to, že ji sestavila i závěrečnou studii napsala quebecká dvojice Eva Le Grand a Gaëtan Lévesque a přináší tak quebecký pohled na tuto problematiku. Za překladem stojí vyučující na Masarykově univerzitě a specialista na quebeckou literaturu Petr Kyloušek se svými studenty·kami. Jméno P. Kylouška se v nultých letech v souvislosti s literárněvědnými publikacemi o quebecké literatuře objevovalo opakovaně, asi nejvýrazněji s téměř pětisetstránkovou knihou *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*. Přes pařížské centrum se k nám dostaly dvě velmi podstatné knihy francouzsko-kanadské a quebecké literatury – *O holčičce, co si ráda hrála se sirkami* a *Rodová znamení* – a obě zde zaznamenaly úspěch. Je nesnadné určit, proč byla v tomto období přeložena i kniha Danyho Laferrière *Jak*

se milovat s černochem a neunavit se z roku 1985. Ta ale v českém prostoru velký zájem nevyvolala. I v tomto období se v nabídce agentury DILIA objevilo několik nových překladů kanadských frankofonních her, které jsou ale primárně určeny divadelním profesionálům·kám. Velká část ambicióznějších titulů vydaných v nultých letech byla finančně podpořena kanadskou organizací Conseil des Arts du Canada (konkrétně šlo o šest publikací: *O holčičce, co si ráda hrála se sirkami, Jak se milovat s černochem a neunavit se, Rodová znamení, Pobřeží, César a Drana, Hledání Ameriky*).

V desátých letech a na začátku let 20. vychází relativně vysoký počet titulů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury a často jde o produkci nesourodou, jak tomu bylo už v nultých letech. Ve větší míře je ale publikována literatura komerční, kam patří i thrillerová trilogie údajného autora Davida Hiddena. Takový autor ale neexistuje a nejspíš se jedná o literární mystifikaci, již by stálo za to důkladněji prozkoumat. Není ani jasné, zda jde skutečně o překlady. Poprvé se v češtině objevují dětské knihy původem z frankofonní Kanady a úspěch mají (zejména knížky autorky Marianne Dubuc) u kritiček i čtenářstva. Kanadské literatuře se věnovala i čísla časopisů *Plav* a *A2*. Na českých divadelních scénách se několikrát objevily hry původem z Quebecu. V oblasti prózy je nejpodstatnější vydavatelská činnost nakladatelství Argo, které během tří let publikovalo pět zajímavých quebeckých titulů. Některé z nich se k nám dostaly nejspíš díky pařížskému posvěcení (*Pršeli ptáci, Citrusový sad*). Publikace jiných byla ale navázána na kanadské ceny (zejména na cenu generálního guvernéra): *Tíha sněhu* a *Bandury*. Kromě *Pršeli ptáci* ale žádná z pěti knih nezaznamenala komerční úspěch. Naopak u čtenářstva velmi úspěšná je dílogie o pošťákovi z pera Denise Thériaulta (*Podivuhodný život osamělého pošťáka* a *Pošťákova snoubenka*), již vydalo nakladatelství XYZ. Její první díl je bezkonkurenčně nejčtenější quebeckou knihou vydanou po roce 2008 (rok, odkdy existuje Databáze knih) a dost možná i po roce 1989, na čemž má velký podíl nápadité grafické zpracování. Dvojice knih se k nám nejspíš dostala díky mezinárodnímu úspěchu, naopak ve Francii velký ohlas neměla. Na začátku desátých let pokračuje finanční podpora kanadské organizace Conseil des Arts du Canada (časopis *Plav*, *Vzala jste si psychopata?*). Významnější je ale v tomto období role quebecké společnosti SODEC Québec (Société de développement des entreprises culturelles), která podpořila vydání čtyř titulů nakladatelství Argo (*Pršeli ptáci, Citrusový sad, Tíha sněhu, Bandury*), ale také jednoho komerčního titulu (*Počkám na tebe*).

Do svého výzkumu jsem vstupovala se třemi hypotézami. Jednou z nich bylo, že zásadní roli při uvádění frankofonní kanadské literatury do českého prostředí sehrála překladatelka,

tlumočnice a vysokoškolská vyučující Eva Janovcová. Tento předpoklad se zcela potvrdil. E. Janovcová byla ústřední činitelekou v uvádění této literatury v oblasti prózy, dramatu i literárněvědných textů. Především na srovnání se situací v Maďarsku se ukázalo, že bez činnosti E. Janovcové by v Československu od 60. do 90. let 20. století vyšlo pravděpodobně jen velmi málo titulů. E. Janovcová navíc dokázala vytvořit zázemí, na něž pak později mohli navázat další (v oblasti literární vědy zejména Petr Kylvoušek).

Dále jsem se domnívala, že zásadní pro výběr děl přeložených z frankofonní kanadské literatury bylo posvěcení pařížského centra a že většina děl k nám uvedených toto posvěcení získala. Tato hypotéza se potvrdila jen částečně. Posvěcení Paříže bylo a je důležité (např. ve 20. letech 20. století k nám byla uvedena jen díla posvěcená Paříží), ale do češtiny bylo přeloženo i velké množství titulů, které jej neobdržely. Mnoho těchto textů k nám uvedla E. Janovcová, která v Kanadě určitou dobu žila a byla v čilém kontaktu s quebeckým prostorem. I v pozdější době ale byly do češtiny přeloženy tituly, které nezískaly uznání pařížské, nýbrž kanadské (např. *Tiha sněhu* či *Bandury*). Stejně tak byly do češtiny převedeny knihy na základě mezinárodního úspěchu (zejména *Podivuhodný život osamělého pošťáka* a *Pošťákova snoubenka*).

Můj poslední předpoklad byl ten, že kanadská frankofonní literatura je u nás zastoupena v poměrně velkém počtu a máme k dispozici její relativně reprezentativní vzorek. I tato hypotéza se ve velké míře potvrdila, což lze dobře vidět na srovnání se situací v Maďarsku, kam bylo uvedeno jen minimum francouzsko-kanadských a quebeckých knih. Do češtiny bylo přeloženo mnoho textů z období klidné revoluce, díla v originále psaná v sociolektu joul, jeden z nejslavnějších městských románů *Štěstí z výprodeje*, asi nejproslulejší francouzsko-kanadský román všech dob *Maria Chapdelaine* a kupříkladu v antologii *Hledání Ameriky* jsou představeny tendence románové tvorby z let 1980–2000. Do češtiny byla uvedena také díla zabývající se identitární problematikou (*Volkswagen blues*), uprchlictvím (*Ru: příběh vietnamské utečenky*) a kanadskou národnostní různorodostí (*Jak se milovat s černochem a neunavit se*). Existují také překlady kanadské frankofonní poezie a poměrně vysoký počet překladů divadelních her. Francouzsko-kanadská a quebecká literatura toho pochopitelně – zejména od 80. let minulého století – nabízí ještě o dost více. Když ale vezmeme v potaz velikost českého knižního trhu a fakt, že až na výjimku, již představují 20. léta minulého století, k nám tato literatura začala být uváděna teprve v 60. letech, jde o poměrně dobrou bilanci.

Problém spočívá ale v tom, že velká část k nám uvedených autorů·ek byla publikována pouze časopisecky a nezůstává po dlouhou dobu například v nabídce běžných knihoven. Tyto překlady je také nesnadné zpětně dohledat. I ke starším knižním překladům může být

komplikované se dostat – z knihoven jsou vyřazovány a neexistuje moc způsobů, jak se o nich dozvědět.

Je proto důležité pracovat na uchování informací o těchto překladech, o což jsem se ve své práci snažila. Hlavní přínos svého výzkumu vidím právě v tom, že přináší co nejkompletnější soupis překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury, v mnoha případech objasňuje okolnosti i důvody vydání jednotlivých textů a věnuje se také jejich recepci v českém prostředí. Cenné může být i objasnění vazeb E. Janovcové na kanadské prostředí, které vysvětlují, proč byla o této literatuře tak skvěle informovaná a přiváděla k nám i texty neposvěcené Paříží.

V oblasti francouzsko-kanadské a quebecké literatury ale stále zůstává mnoho neprozkoumaného. Z translatického hlediska by jistě mohlo být zajímavé srovnání tří textů, které existují ve dvou různých překladech: povídka *La vieille* autora L. Hémona (přel. Ant. Obrtel. a Maryša Šárecká-Radoňová, oba překlady z roku 1924) a jeho román *Maria Chapdelaine* (první překlad M. Šárecké-Radoňové z roku 1923, druhý z roku 1994 Věry Dvořákové) a povídka *La mort du bonhomme* J. Ferrona (poprvé přeložila E. Janovcová v roce 1967, podruhé D. Janderová v roce 1989). Bylo by také dobré prozkoumat, jaké postupy při překladu textů psaných v sociolektu joul překladaelé·ky volili (zejména *Švagřičky* M. Tremblaye v překladu Julka Neumanna a *Neplač, Germaino* od C. Jasmina v překladu E. Janovcové). Textová analýza by také mohla pomoci odhalit, zda trilogie údajného autora Davida Hiddena, která je s největší pravděpodobností literární mystifikací, byla skutečně přeložena z cizího jazyka, nebo zda jde o původní český text.

8. Bibliografie

8.1 Teoretické zdroje

ÁDÁM, Anikó. Rare et précieuse, la littérature québécoise en hongrois. In: KÜRTÖSI, Katalin, ed. *Canada in eight tongues: translating Canada in Central Europe*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 61–69. ISBN 978-80-210-5954-2.

ALLARD, Marie. Marianne Dubuc. Dostupné z: https://plus.lapresse.ca/screens/bcf27bc3-3647-416b-8d6a-1091e5045f11__7C__0.html

Argo. Dostupné z: <https://argo.cz/kontakty/>

BB/art. Dostupné z: <http://www.bbart.cz/onas.asp>

BERTIN, Raymond. Lebeau, Suzanne. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 14. 12. 2013. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/lebeau-suzanne>

BESSETTE, Gérard a Gilbert LA ROCQUE. *Correspondance*. Montreal: Éditions Québec/Amérique, 1994. ISBN 2-89037-753-9.

BILLY, André. *La littérature française contemporaine*. Paříž: Librairie Armand Colin, 1929.

BIRON, Michel, François DUMONT, Élisabeth NARDOUT-LAFARGE a Martine-Emmanuelle LAPOINTE, ed. *Histoire de la littérature québécoise*. Montréal: Boréal, 2010. ISBN 978-2-7646-2027-4.

BURGET, Eduard. Svoboda. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2013. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1743&hl=svoboda+>

BUSBY, Brian John. Dany Laferrière. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 4. 3. 2015. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/dany-laferriere>

CASANOVA, Pascale. Consécration et accumulation de capital littéraire. *Actes de la recherche en sciences sociales*. Č. 144, září 2002, s. 7–20.

CASANOVA, Pascale. *Světová republika literatury*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2036-7.

CooBoo. Dostupné z: <https://www.coofoo.cz/tituly/35326315/pupiky-1-7-komplet/>

COTNAM, Jacques a Lorraine Snyder. Roch Carrier. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 4. 3. 2015. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/roch-carrier-1>

COTNAM, Jacques. Hémon, Louis. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 15. 6. 2015. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/hemon-louis>

ČECH, Pavel. *Francouzsko-české vztahy v oblasti překladu (1945–1953)*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5466-0.

DIONNE, René. Littérature de langue française. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 4. 3. 2015. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/litterature-de-langue-francaise>

DOUCETTE, Leonard E. Gurik, Robert. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 16. 12. 2013. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/gurik-robert>

DRAŽILOVÁ, Veronika. *Mediální obraz československé účasti na Světové výstavě v Montrealu 1967 v dobovém tisku*. Praha, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí práce PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

E-mailová komunikace s Józefem Kwaterkem, polským odborníkem na francouzsko-kanadskou a quebeckou literaturu a vyučujícím na Varšavské univerzitě, z května 2023.

E-mailová komunikace s Ivanou Tomkovu z června 2023.

ERHARTOVÁ, Olga. *Současná světová próza v češtině a slovenštině*. Brno: Knihovna Jiřího Mahena, 2000. ISBN 80-85023-35-0.

EVEN-ZOHAR, Itamar. The Position of Translated Literature within the Literary Polysystem. In: VENUTI, Lawrence, ed. *The Translation Studies Reader*. Taylor & Francis e-Library, 2004, s. 192–197. ISBN 0-203-44662-3.

FAŤ, Bernard. *Panorama soudobé literatury francouzské*. Praha: Alois Srdce, 1929.

Franz Kafka. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1963.

FUSE-HERTVÍK. *Nový velký ilustrovaný slovník naučný. Svazek VIII*. Praha: [Gutenberg], 1930.

GAGNON, François-Marc. Refus global. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 21. 12. 2021. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/refus-global>

GREIF, Hans-Jürgen a François OUELLET. *La littérature québécoise 1960-2000*. Québec: L'instant même, 2004. ISBN 2-89502-003-5.

HAITI-JANKÓ PAUL. *Komenského slovník naučný. Svazek V*. Praha: Nakladatelství a vydavatelství Komenského slovníku naučného, 1938.

HALADA, Jaroslav a Milan HLAVAČKA. *Světové výstavy: od Londýna 1851 po Hannover 2000*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-012-8.

HAMEL, Réginald, John HARE a Paul WYCZYNSKI (ed.). *Dictionnaire des auteurs de langue française en Amérique du Nord*. Montréal: Fides, 1989. Digitalizovaná verze je dostupná na stránkách Bibliothèque et Archives nationales du Québec: <https://numerique.banq.qc.ca/ressources/details/DALFAN>

HEILBRON, Johan a Gisèle SAPIRO. La traduction comme vecteur des échanges culturels internationaux. In: SAPIRO, Gisèle, ed. *Translatio. Le Marché de la traduction en France à l'heure de la mondialisation*. Paris: CNRS éditions, 2008. Citováno z verze [online]. Dostupné z: <https://books.openedition.org/editions-cnrs/9473>

HENITIUK, Valerie a Marc-Antoine MAHIEU. Markoosie Patsauq. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 20. 10. 2022. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/markoosie-patsauq>

HLINKA, Jiří. Václav Janovec (1930–2022). In: *IUCr Newsletter*. 2022, roč. 30, č. 4, 14. 11. 2022. Dostupné z: <https://www.iucr.org/news/newsletter/volume-30/number-4/vaclav-janovec-19302022>

Host, 2001, roč. 17, č. 9, 8. 11. 2001, s. 37.

HRALA, Milan et al. *Kapitoly z dějin českého překladu*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0386-1.

INTERNATIONAL LABOUR OFFICE. *International Labour Conference, forty-fourth session, Geneva 1960. Record of proceedings*. Ženeva, 1961

JANOŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. I. díl 1945–1948*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1527-3.

JANOŮŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. II. díl 1948–1958*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1528-0.

JANOŮŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. III. díl 1958–1969*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1583-9.

JANOŮŠEK, Pavel a Petr ČORNEJ, ed. *Dějiny české literatury 1945–1989. IV. díl 1969–1989*. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1631-7.

JANOVCOVÁ, Eva. Francouzská kanadská literatura. In: FISCHER, Jan Otokar. *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol. 3. Od 30. let do současnosti*. Praha: Academia, 1979, s. 781–790.

JANOVCOVÁ, Eva. Kanadský divadelní žert aneb Vzhůru k světovému poháru v improvizaci. *Scéna*. Praha: Orbis, 1985, roč. 10, č. 7, 15. 4. 1985, s. 6.

JANOVCOVÁ, Eva. Kletba má každému, č. 7/90. *Tvorba*. Deltapress, 1990, č. 17, 25. dubna 1990, s. 7–8.

JANOVCOVÁ, Eva. Montreal je Mont Réal. *Literární noviny*. Praha: Svaz československých spisovatelů, 1967, roč. 16, č. 17, 29. 4. 1967, s. 8–9.

JANOVCOVÁ, Eva. Ottawa – než se rozloučíme se zimou. *Květy*. Praha: Rudé právo, 1965, roč. 15, č. 10, 13. 3. 1965, s. 6–7.

JANOVCOVÁ, Eva. Réjean Ducharme, člověk, který nechce být pohlcen. *Světová literatura*. Praha: Odeon, 1968, roč. 13, č. 2, březen 1968, s. 223–230.

Jarmila Maranova and Prague. [online]. Dostupné z: <https://jarmilamaranova.com/>

Jarmila Mařanová. Kafka a Praha. *Židovské muzeum v Praze* [online]. Dostupné z: <https://www.jewishmuseum.cz/program-a-vzdelavani/vystavy/archiv/13/>

JASMIN, Claude. *Neplač, Germaino*. Praha: Odeon, 1982.

KOVAŘÍKOVÁ, Adéla. *Analytický katalog frankofonní literatury v revui Světová literatura 1969–1980*. České Budějovice, 2009. Diplomová práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Ústav romanistiky. Vedoucí práce Mgr. Kateřina Drsková, Ph.D.

KRLÍN, Josef. *Knihy pro katolíka. Literární rádce a průvodce novější dobou*. Olomouc: Edice Krystal, 1933.

KÜRTÖSI, Katalin. Canadian literature in Hungarian translation. In: *The Central European journal of Canadian studies*, 2001, s. 24–29. Také dostupné z: <https://digilib.phil.muni.cz/flysystem/fedora/pdf/116100.pdf>

KÜRTÖSI, Katalin. Les belles-sœurs en Hongrie. *Cahiers de théâtre Jeu*, 2000, č. 94, s. 169–173. Dostupné také z: <https://www.erudit.org/fr/revues/jeu/2000-n94-jeu1075362/25841ac.pdf>

KYLOUŠEK, Petr, Klára KOLINSKÁ, Kateřina PRAJZNEROVÁ, Tomáš POSPÍŠIL, Eva VOLDŘICHOVÁ BERÁNKOVÁ a Petr HORÁK. *My, oni, já: hledání identity v kanadské literatuře a filmu*. Brno: Host, 2009. ISBN 978-80-7294-306-7.

KYLOUŠEK, Petr. Co je to *joual* a jak jej překládat? In: FLEMROVÁ, Alice a Závaš ŠUMAN, ed. *Růže je rosa è rose est růže: překlad, převod, interpretace*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2020. ISBN 978-80-7671-008-5.

KYLOUŠEK, Petr. *Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury*. Brno: Host, 2005. ISBN 80-7294-140-2.

KYLOUŠEK, Petr. La présence de la littérature canadienne française et québécoise en milieu tchèque. In: KÜRTÖSI, Katalin, ed. *Canada in eight tongues: translating Canada in Central Europe*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 31–38. ISBN 978-80-210-5954-2.

LE GRAND, Eva a Gaëtan LÉVESQUE. *Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)*. Brno: Host, 2003. ISBN 80-7294-081-3.

LEHÁR, Jan, Alexandr STICH, Jaroslava JANÁČKOVÁ a Jiří HOLÝ. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8.

Les immigrants représentent la plus grande part de la population depuis plus de 150 ans et continuent de façonner qui nous sommes en tant que Canadiens. In: *Statistique Canada* [online]. Dostupné z: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/221026/dq221026a-fra.htm>

LEVÝ, Jiří. *České teorie překladu: vývoj překladatelských teorií a metod v české literatuře, 1. díl*. Praha: Ivo Železný, 1996. ISBN 80-237-1735-9.

LEŽATKOVÁ, Klára. Connaître Jacques Ferron à travers les traductions tchèques. In: NOVOTNÁ, Miroslava a Colette GAUTHIER, ed. *Europe centrale, carrefour des cultures dans la tradition littéraire*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5209-3.

Louis Hémon. In: *Larousse*. Dostupné z: https://www.larousse.fr/encyclopedie/personnage/Louis_H%C3%A9mon/123557

MAILHOT, Laurent. Gratien Gélinas. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 4. 3. 2015. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/gratien-gelinas>

Mapování smluvních podmínek a výše honorářů českých literárních překladatelů. Překladatelé Severu, z. s. Dostupné z: <https://prekladateleseveru.cz/brozura-mapovani-smluvnich-podminek/>

Maria Chapdelainová. Příběh o lásce v kanadské divočině. *Český rozhlas*. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/maria-chapdelainova-pribeh-o-lasce-v-kanadske-divocine-8485731>

MAŘANOVÁ, Jarmila a Arno PAŘÍK. *Jarmila Mařanová: Kafka a Praha*. Praha: Židovské muzeum v Praze, 2008. ISBN 978-80-86889-75-7.

Masarykův slovník naučný. Díl III. Praha: Československý kompas, 1927.

MESSIER, Pascale. *Statistiques de l'édition au Québec en 2016* [online]. Montreal: Bibliothèque et Archives nationales du Québec, 2016. Dostupné z: <https://collections.banq.qc.ca/ark:/52327/bs3438308>

MINAŘÍKOVÁ, Klára. *Index analytique de la littérature francophone dans la revue Světová literatura 1981 – 1996*. České Budějovice, 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra romanistiky. Vedoucí práce Mgr. Kateřina Drsková, Ph.D.

MOJŽÍŠOVÁ, Natalie. *Régine Robin: Québécoise (traduction et analyse traductologique)*. Brno, 2016. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav románských jazyků a literatur. Vedoucí práce Mgr. Petr Vurm, Ph.D.

Mouawad, Wajdi (Kanada). In: *DILIA*. Dostupné z: <https://www.dilia.cz/autori/item/11967-mouawad-wajdi>

MOUAWAD, Wajdi. *Pobřeží*. Brno: Větrné mlýny, 2001. ISBN 80-86151-61-1.

NOVOTNÁ, Anna. Pražská liga improvizace. *Scéna*. Praha: Orbis, 1990, roč. 15, č. 5, 21. 3. 1990, s. 6.

NOVOTNÁ, Anna. V Branickém divadle pantomimy... *Scéna*. Praha: Orbis, 1990, roč. 15, č. 1, 24. 1. 1990, s. 2.

O časopisu. *Plav* [online]. Dostupné z: <https://www.svetovka.cz/o-casopisu/>

O nás. *Albatros Media*. Dostupné z: <https://www.albatrosmedia.cz/c/o-nas/>

OBSZYŃSKI, Michał. Entre l'indifférence et la « littérature-monde en français » : la place des écrivains québécois sur le marché du livre en France au début du XXIe siècle. In: *Études canadiennes. Canadian studies* [online]. Č. 81, 2016. Dostupné z: <https://journals.openedition.org/eccs/764>

Prix littéraires du Québec. In: *Bibliothèque et Archives nationales du Québec* [online]. Montreal. Dostupné z: https://www2.banq.qc.ca/ressources_en_ligne/prix_litteraires/index.html#

PŘIBÁŇ, Michal. Odeon. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 5. 5. 2014. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1362&hl=odeon+>

RACHŮNKOVÁ, Zdeňka. *Zamlčování překladatelé: bibliografie 1948–1989*. Praha: I. Železný, 1992.

REDAKCE. Čtenářům. *Světová literatura*. Praha: SNKLHU, 1956, roč. 1, č. 1, duben 1956.

ROBERT, Eugene. Gaston Miron. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 4. 3. 2015. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/gaston-miron>

ROCHON, François. Michèle Lalonde. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 26. 7. 2021. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/lalonde-michele>

ROCHON, François. Soucy, Gaétan. In: *L'Encyclopédie canadienne* [online]. Toronto, ©2023, 20. 10. 2014. Dostupné z: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/fr/article/soucy-gaetan>

ROKOSKÝ, Jaroslav. Amnestie 1960. In: *Paměť a dějiny* [online]. R. V, leden 2011, s. 36. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1101/036-054.pdf>

RUBÁŠ, Stanislav, ed. *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2054-3.

Salon du livre de Montréal [online]. Dostupné z: <https://www.salondulivredemontreal.com/auteurs/nathalie-roy>

STEHLÍKOVÁ, Sára. *Traductions d'auteurs francophones contemporains en langue tchèque depuis 1989*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra francouzského jazyka a literatury. Vedoucí práce Mgr. Milena Fučíková, Ph.D.

STRÍŽOVÁ, Eva. Slované v Kanadě. *Slovanský přehled*, 1954, s. 94–95.

ŠABRŠULA, Jan a Eva JANOVCOVÁ. *Francouzština*. Praha: SPN, 1971.

ŠIMEČEK, Zdeněk a Jiří TRÁVNÍČEK. *Knihy kupovati...: dějiny knižního trhu v českých zemích*. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2404-6.

ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Bonheur de lire ? *Bonheur d'occasion* de Gabrielle Roy en tchèque. In: WHITFIELD, Agnès, ed. *L'écho de nos classiques. Bonheur d'occasion et Two solitudes en traduction*. Ottawa: Les Éditions David, 2009, s. 169–186. ISBN 978-2-89597-115-3.

ŠOTOLOVÁ, Jovanka. La littérature franco-canadienne en langue tchèque. In: *Écho des études romanes*, 2022, roč. 18, č. 2. Dostupné z: https://www.eer.cz/artkey/eer-202202-0024_la-litterature-franco-canadienne-en-langue-tch-232-que.php

Telefonický rozhovor s Irenou Gerczak, dcerou Evy Janovcové, z července 2023

Tisková zpráva. Měsíc autorského čtení 2008. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/phil/jaro2008/EVFJB6/5989482/tiskova_zprava.pdf

Tom na farmě. In: *DILIA*. Dostupné z: <https://www.dilia.cz/dila/item/15086-tom-na-farme>

TREMBLAY, Larry. *Citrusový sad*. Praha: Argo, 2018. ISBN 978-80-257-2467-5.

TULACHOVÁ, Marie. *Disertace pražské university 1882–1953*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1965.

TUMPACH, Josef a Antonín PODLAHA, ed. *Český slovník bohovědný. Díl čtvrtý*. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba, 1930, s. 783.

VOLDŘICHOVÁ BERÁNKOVÁ, Eva. Přednášky k předmětu Littératures francophones – littérature québécoise vyučovaném na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze od října 2021 do ledna 2022.

XYZ [online]. Dostupné z: <https://www.xyz.cz/autori/32159934/david-hidden/>

ZELINSKÝ, Miroslav. Světová literatura. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 28. 2. 2007. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=224&hl=sv%C4%9Btov%C3%A1+literatura+>

ZUZIÁKOVÁ, Zuzana. *Analytický katalog frankofonních spisovatelů v revui Světová literatura v letech 1956–1968*. České Budějovice, 2008. Diplomová práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Ústav romanistiky. Vedoucí práce Mgr. Kateřina Drsková, Ph.D.

8.2 Ohlasy

BALCAROVÁ, M. Hémonova „Maria Chapdelaine“. *Studentský časopis*. Praha: Borový, 1925, roč. 5, č. 3, 10. 12. 1925, s. 116.

BAUEROVÁ, Radka. Osamělý pošťák a jeho druhý život. *Klubknihomolů.cz*, 2. 3. 2018. Dostupné z: <http://www.klubknihomolu.cz/145951/osamely-postak-a-jeho-druhy-zivot/>

BEZDÍČKOVÁ, Vladimíra. Denis Thériault: Podivuhodný život osamělého pošťáka. Aby se dostal k lidem blíž, potají otevírá jejich dopisy... *Vltava*, 12. 8. 2020. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/denis-theriault-podivuhodny-zivot-osameleho-postaka-aby-se-dostal-k-lidem-bliz-8268099>

BÍLEK, Petr. Kulturní letenka přes Atlantik. *Práce*. 19. 1. 1979, s. 4.

COSCULLUELA, Veronika. Nenápadný pozorovatel vo svätom meste. *iLiteratura.cz*, 1. 10. 2015. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/35361-delisle-guy-jezuzalem>

ČEPELÁK, Vojtěch. S kočárkem proti diktatuře. *Tvar*, 2012, roč. 23, č. 6, s. 22.

DYTRTOVÁ, Anna. Zářez zla. *Literární noviny*, 2008, roč. 19, č. 34, s. 11.

ÉBERT-ZEMINOVÁ, Catherine. Holčička na dvojí způsob. *Literární noviny*. Praha: Lidové noviny, 2004, roč. 15, č. 27, 28. 6. 2004, s. 9.

GLANZOVÁ, Markéta. Dva muži, jedna místnost a všudypřítomný sníh. *Literarky.cz*, 8. 8. 2019. Dostupné z: <https://literarky.cz/literatura/187-dva-muzi-jedna-mistnost-a-vsudypritomny-snih187>

HANÁK, Josef. Náboženský a mravní problém v novější francouzské beletrii. *Archa. Revue pro katolickou kulturu*. Prostějov: Karel Dostál Lutínov, 1925, roč. 13, č. 2.

HANDL, Antonín. Úvodník. *Plav*. Praha: Splav!, 2010, roč. VI, č. 7–8, s. 1.

HAVELKOVÁ, Petra. Cesty bludného Kanadčana. *Host*, 2002, roč. 18, č. 2, 8. 2. 2002, s. XIV–XV.

- HORÁK, Ondřej. Barma Guye Delisle je oddechovou četbou o životě v tuhé diktatuře. *fantasya.cz*, 3. 9. 2012. Dostupné z: <http://www.fantasya.cz/clanek/barma-guye-delisle-je-oddechovou-ctbou-o-zivote-v-tuhe-diktature>
- HORÁK, Ondřej. Otrávený pramen života. *Lidové noviny*, 2008, roč. 21, č. 143. Kulturní premiéry, s. 3.
- HORÁK, Ondřej. Sexuální vztah musí být nerovný. *Lidové noviny*, 2. 9. 2008, roč. 21, č. 206, s. 17.
- CHATEAU, Ladislava. O aktualitách z francouzského kulturního života referuje Ladislava Chateau: setkání nad současným románem: Nancy Hustonová. *Tvar*, 2008, roč. 19, č. 17, s. 13.
- CHATEAU, Ladislava. Setkání nad současným románem: Nancy Hustonová. *Tvar*, 16. 10. 2008, č. 17, s. 13.
- CHUCHMA, Josef. Na osamělém panství se odehrávají šílené věci. *Mladá fronta Dnes*, roč. 15, č. 73.
- JANŮ, Marie. Louis Hémon: Maria Chapdelainová. *Literární noviny*. Praha: Lidové noviny, 1995, roč. 6, č. 3, 19. 1. 1995, s. 13.
- KADLECOVÁ, Kateřina. Rozjímání šestiletých. *Reflex*, 2008, roč. 19, č. 32, s. 59.
- KLÍČNÍK, Richard. Výlet do Severní Koreje. *iLiteratura.cz*, 27. 5. 2009. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/24461-delisle-guy-pchjongjang>
- KOVAŘÍKOVÁ, Hana. Má pošťák právo hrát si na básníka? *literární.cz*, 26. 4. 2018. Dostupné z: https://www.literarni.cz/rubriky/recenze/proza/ma-postak-pravo-hrat-si-na-basnika_11477.html#.WuHjHBuFPIU
- LJUBKOVÁ, Marta. Piha ve velkém příběhu. *Instinkt*, 2008, roč. 7, č. 25, s. 64.
- Louis Hémon. *Humoristické listy*. Praha: Josef Richard Vilímek, 1923, roč. 66, č. 28.
- MANDYS, Pavel. Dva výlety do Severní Koreje. *Týden*, 2009, roč. 16, č. 9, 2. 3. 2009, s. 68.
- MELICHAROVÁ, Anna. Co by na to asi řekli Japonci? *iLiteratura.cz*, 14. 3. 2018. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/39607-theriault-denis>
- MINÁŘ, Jaroslav. První proměna v kanadskofrancouzském básnictví: od poezie patriotické k poezii půdy. In: VANČURA, Zdeněk. *Časopis pro moderní filologii*. Praha: Klub moderních filologů, 1970, roč. LII, s. 66–84.

MUNDEVOVÁ, Lenka. Básník možná dříme v každém z nás. Co se stane, když se probudí? *iLiteratura.cz*, 22. 1. 2018. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/39373-theriault-denis-podivuhodny-zivot-osameleho-postaka>

MUNDEVOVÁ, Lenka. Pošťákův podivuhodný příběh jinak. *iLiteratura.cz*, 14. 1. 2019. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/41031-theriault-denis-postakova-snoubenka>

NEŠPOROVÁ, Jitka. Ale ne, Eli!. *iLiteratura.cz*, 7. 5. 2020. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/42937-robert-nadine-elinka>

PEŠEK, Ondřej. RECENZE: Neseďte doma a vyrazte s Delisleho komiksem do Jeruzaléma. *fanzine.cz*, 24. 7. 2013. Dostupné z: <https://www.fanzine.cz/recenze-nesedte-doma-a-vyrazte-s-delisleho-komiksem-do-jeruzalema>

Pravda. List Československé komunistické strany – odbočka Plzeň. 1982, roč. 62, č. 186, 7. 8. 1982, s. 4.

Pravda. List Československé komunistické strany – odbočka Plzeň. 1987, roč. 68, č. 25, 31. 1. 1987, s. 4.

Pravda. List Československé komunistické strany – odbočka Plzeň. 1979, roč. 60, č. 176, 28. 7. 1979, s. 4.

RYCHETSKÝ, Lukáš. Guy Delisle: Šen-čen – Cestovní deník z Číny. *A2*, 2009, roč. 5, č. 20, 30. 9. 2009, s. 29.

STEHLÍKOVÁ, Olga. Pálení rodových znamení. *Pražský deník*, 2008, roč. 3, č. 159, s. 23.

ŠAFRÁNEK, Šimon. Nancy Huston: rodová znamení. *Instinkt*, 2008, roč. 7, č. 46, s. 61.

ŠIDÍKOVÁ, Eliška. Když skončil svět, jak jsme ho znali. *iLiteratura.cz*, 1. 7. 2022. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/45735-guay-poliquin-christian-tiha-snehu>

ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Bernard Émond. *iLiteratura.cz*, 19. 8. 2006. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/19687-emon-d-bernard>

ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Musím ti něco říct... *iLiteratura.cz*, 31. 7. 2011. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/28639-bismuth-nadine-vzala-jste-si-psychopata>

ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Proč nejsem mrtvý já?. *iLiteratura.cz*, 19. 8. 2006. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/19685-emon-d-bernard-ulice-darling-ve-20-17>

- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Přesmyky, trhliny, narušené rodové linie. *iLiteratura.cz*, 14. 9. 2006. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/19767-huston-nancy-lignes-de-faille>
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Ru. *iLiteratura.cz*, 3. 5. 2011. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/28219-thuy-kim-ru>
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Zemřít na smrt. *iLiteratura.cz*, 21. 12. 2018. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/40937-saucier-jocelyne-prseli-ptaci>
- ŠOTOLOVÁ, Jovanka. Zjevení. *Host*. Brno: Dušan Skála, 2004, roč. 20, č. 6, 15. 6. 2004, s. 46–49.
- TURKOVÁ, Michaela. Bandury (Andrée A. Michaudová). *Centrum-detektivky.cz*. Dostupné z: <https://www.centrum-detektivky.cz/recenze/bandury-andree-a-michaudova>
- VOLDŘICHOVÁ BERÁNKOVÁ, Eva. Kontinuita jako křehká výslednice drobných trhlin i radikálních zlomů. *iLiteratura.cz*, 22. 11. 2008. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/23383-huston-nancy-rodova-znameni>
- VOLEJČNÍČEK, Bohdan BoboKing. Pršeli ptáci. *Párek*, 2019, č. 6, s. 11–12. Dostupné z: https://issuu.com/knihovnaostrava/docs/parek_cerven_2019
- VYBÍRALOVÁ, Sára. Albertina na Vinohradech. *iLiteratura.cz*, 30. 4. 2011. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/28201-tremblay-michel-albertina>
- WEISS, Tomáš. Kam v téhle vsi dali srdce. *Lidové noviny*. Praha: Lidové noviny, 2003, roč. 16, č. 297, s. 16.
- ZELINKOVÁ, Lucie. RECENZE: Thriller Děs dostal svému názvu, a to především provedením. *Právo*, 28. 2. 2016. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/kultura-recenze-thriller-des-dostal-svemu-nazvu-a-to-predevsim-provedenim-342856>
- ŽILKOVÁ, Anna. Babiččino kafe. *iLiteratura.cz*, 28. 1. 2019. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/clanek/41093-laferriere-dany-vune-kavy>

9. Příloha 1: Soupis českých překladů z francouzsko-kanadské a quebecké literatury

Legenda

bílá	knižní vydání
šedá	časopisecké vydání
běžová	antologie
zelená	neveřejné vydání agentury DILIA

9.1 20. léta 20. století

Rok vyd. č. překl.	Rok vyd. originálu	Český název	Autor·ka	Nakladatelství / Časopis	Doslov / Předmluva + Autor·ka	Žánr (– ukázka) Poznámka	Náklad překladu
		Originální název	Překladatel·ka				
1923	1914 časopisecky v Paříži	Marie Chapdelainova	Louis Hémon	Praha: Vilímek	Doslov Fr. Sekaniny <i>Louis Hémon a jeho „Maria Chapdelaine“</i> .	Román	
		Maria Chapdelaine. Récit du Canada français	Maryša Šárecká-Radoňová				
	1916 knížně v Montrealu						
	1921 knížně ve fr. nakl. Grasset						

1924	1923	Stařena	Louis Hémon	Venkov, 1924, roč. 19, č. 29, 2. 2. 1924, součást Nedělní literární přílohy		Povídka ze sbírky <i>Ona kráska (La belle que voilà)</i>	
		La vieille	Ant. Obrtel.				
1924	1923	Ona kráska	Louis Hémon	Praha: Vilímek		Sbírka povídek	
		La belle que voilà	Maryša Šarecká-Radoňová				
1927	1925	Román boxera	Louis Hémon	Praha: Vilímek		Román	
		Battling Melone, pugiliste	H. Kalvy				
1927	1924	Hra na slepou bábu	Louis Hémon	Praha: Štorch-Marien		Román	
		Colin-Maillard	O. Jindř. Hradecký				

9.2 60. léta 20. století

Rok vyd. č. překl.	Rok vyd. originálu	Český název	Autor·ka	Nakladatelství / Časopis	Doslov / Předmluva + Autor·ka	Žánr (– ukázka) Poznámka	Náklad překladu
		Originální název	Překladatel·ka				
1967	1964	Buddhista Martina	Jacques Ferron	Světová literatura,	Medailonek o autorovi a díle od E. Janovcové	Povídky ze sbírky <i>Contes anglais et Autres</i>	26 500 výtisků ⁵¹⁵

⁵¹⁵ Údaje o velikosti nákladu revue *Světová literatura* nepocházejí z tiráže, ale z online *Slovníku české literatury po roce 1945*. ZELINSKÝ, Miroslav. Světová literatura. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 28. 2. 2007 [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=224&hl=sv%C4%9Btov%C3%A1+literatura+>

		Lvoun Návrat do Kentucky		1967, č. 4, s. 171–179			
		Le boudhiste Martine L'otarie Retour au Kentucky	Eva Janovcová				
1967	1962	Smrt staříka La mort du bonhomme	Jacques Ferron Eva Janovcová	Světová literatura, 1967, č. 4, s. 180	Medailonek o autorovi a díle od E. Janovcové	Povídka ze sbírky <i>Contes du pays incertain</i>	26 500 výtisků
1967	1965	Jedno roční období v Emanuelově životě Une saison dans la vie d'Emmanuel	Marie-Claire Blais Marie Veselá	Světová literatura, 1967, č. 6, s. 3– 43	Ve <i>SL</i> bezprostředně následuje studie E. Janovcové <i>Literární problémy francouzské Kanady</i> , s. 44–50	Román – ukázka (prvních 7 kapitol)	26 500 výtisků
1968	1966	Pohlčená pohlčenými	Réjean Ducharme	Světová literatura,	Součást recenze s ukázkami s názvem	Román – recenze s ukázkami	

		L'avalée des avalés	Eva Janovcová	1968, č. 2, s. 223–226	<i>Réjean Ducharme, člověk, který nechce být pohlčen</i>		
1968	1967	Ten a ta / Tenata (<i>E. J. uvádí obě varianty</i>)	Réjean Ducharme	Světová literatura, 1968, č. 2, s. 226–230	Součást recenze s ukázkami s názvem <i>Réjean Ducharme, člověk, který nechce být pohlčen</i>	Román – recenze s ukázkami	
		Le nez qui voque	Eva Janovcová				

9.3 70. léta 20. století

Rok vyd. č. překl.	Rok vyd. originálu	Český název	Autor·ka	Nakladatelství / Časopis	Doslov / Předmluva + Autor·ka	Žánr (– ukázka) Poznámka	Náklad překladu
		Originální název	Překladatel·ka				
1972		Úsměv	Alain Grandbois	Světová literatura, 1972, č. 1, s. 238	Ve <i>SL</i> bezprostředně předchází studie J. Rubeše <i>Současná francouzsko-kanadská poezie</i> , s. 237–238	Báseň Básni předchází krátký medailonek o autorovi a díle.	
			Jan Rubeš				
1972		Stráž	Hector de Saint-Denys Garneau	Světová literatura, 1972, č. 1, s. 239	Ve <i>SL</i> bezprostředně předchází studie J. Rubeše <i>Současná francouzsko-kanadská poezie</i> , s. 237–238	Báseň Básni předchází krátký medailonek o autorovi a díle.	
			Jan Rubeš				
1972		Jistě někdo je	Anne Hébert	Světová literatura, 1972, č. 1, s. 239	Ve <i>SL</i> bezprostředně předchází studie J. Rubeše <i>Současná francouzsko-kanadská poezie</i> , s. 237–238	Báseň Básni předchází krátký medailonek o autorce a díle.	
			Jan Rubeš				

1972		Věk snění	Éloi de Grandmont	Světová literatura, 1972, č. 1, s. 240	Ve <i>SL</i> bezprostředně předchází studie J. Rubeše <i>Současná francouzsko-kanadská poezie</i> , s. 237–238	Báseň Básni předchází krátký medailonek o autorovi a díle.	
			Jan Rubeš				
1972		Každodenní agónie	Jean-Guy Pilon	Světová literatura, 1972, č. 1, s. 240	Ve <i>SL</i> bezprostředně předchází studie J. Rubeše <i>Současná francouzsko-kanadská poezie</i> , s. 237–238	Báseň Básni předchází krátký medailonek o autorovi a díle.	
		Stíny	Jan Rubeš				
1972		Z čarodějné knihy	Roland Giguère	Světová literatura, 1972, č. 1, s. 241–242	Ve <i>SL</i> bezprostředně předchází studie J. Rubeše <i>Současná francouzsko-kanadská poezie</i> , s. 237–238	Báseň Básni předchází krátký medailonek o autorovi a díle.	
			Jan Rubeš				
1972		Suchá dlažba (ukázka z básně)	Jacques Godbout	Světová literatura, 1972, č. 1, s. 243	Ve <i>SL</i> bezprostředně předchází studie J. Rubeše <i>Současná francouzsko-kanadská poezie</i> , s. 237–238	Ukázka z básně Básni předchází krátký medailonek o autorovi a díle	
			Jan Rubeš				
1972		Spisci (ukázka z básně)	Claude Gauvreau	Světová literatura, 1972, č. 1, s. 243	Ve <i>SL</i> bezprostředně předchází studie J. Rubeše <i>Současná francouzsko-kanadská poezie</i> , s. 237–238	Ukázka z básně Básni předchází krátký medailonek o autorovi a díle.	
			Jan Rubeš				
1972	1952	Thalia	Félix Leclerc	Světová literatura, 1972, č. 1, s. 244–248	Předchází delší medailonek o autorovi a díle od E. Janovcové	Povídka ze sbírky <i>Le hamac dans les voiles</i>	
			Eva Janovcová				

1972	1944	Úřední dopis	Yves Thériault	Světová literatura, 1972, č. 1, s. 249–252	Předchází delší medailonek o autorovi a díle od E. Janovcové.	Povídka ze sbírky <i>Contes pour un homme seul</i>	
		Lettre du gouvernement	Eva Janovcová				
1972	1958	Agaguk, syn eskymáckého náčelníka	Yves Thériault	Praha: Československý spisovatel		Román	50 tisíc výtisků
		Agaguk. Roman esquimau	Eva Janovcová				
1972	1960	Spravedliví a pytel dobroty	Gratien Gélinas	Praha: DILIA		Divadelní hra	
		Bousille et les Justes	Pokryla: Ivana Vadlejšchová (dcera J. Kopeckého) Přeložil: Jan Kopecký ⁵¹⁶				
1973	1970	Telefon	Gabrielle Roy	Světová literatura, 1973, č. 4, s. 190–208	Součástí je i delší medailonek o autorce a díle od E. Janovcové	Povídky uvedeny pod společným nadpisem <i>Dvě eskymácké povídky</i> .	
		Pojízdné křeslo Le téléphone Le fauteuil roulant	Eva Janovcová				
						Dvě povídky z cyklu tři povídek, ve francouzštině vydáno spolu s románem <i>La rivière sans repos : trois nouvelles esquimaudes et un roman</i> .	

⁵¹⁶ RACHŮNKOVÁ, Zdeňka. *Zamlčování překladatelé: bibliografie 1948–1989*, s. 60.

1974	1960	Skandál v knihkupectví	Gérard Bessette	Praha: Odeon	Poznámka E. Janovcové o 60. letech v Quebecu, autorovi, jeho díle; 6 stran	Román	8 tisíc výtisků
		Le libraire	Eva Janovcová				
1975	1945	Bylo jich dvačtyřicet	Alain Grandbois	Praha: Odeon		Součást antologie <i>Hlídky naděje. Třicet pět próz o válce proti fašismu</i>	21 500 výtisků
		Ils étaient deux commandos	Eva Janovcová				
1977	1970	Kamuraska	Anne Hébert	Praha: Odeon	Doslov E. Janovcové <i>Průkopnice québecké literatury</i>	Román	12 tisíc výtisků
		Kamouraska	Eva Janovcová				
1978	1950	Malá vodní slípka	Gabrielle Roy	Praha: Odeon	Doslov E. Janovcové <i>Pět kanadských novel z Québecu</i>	Román	69 tisíc výtisků
		La petite poule d'eau	Eva Janovcová				
1978	1970	Poslední přístav	Yves Thériault	Praha: Odeon	Doslov E. Janovcové <i>Pět kanadských novel z Québecu</i>	Román	69 tisíc výtisků
		Le dernier havre	Vít Hořejš				
1978	1965	Inkubace	Gérard Bessette	Praha: Odeon	Doslov E. Janovcové <i>Pět kanadských novel z Québecu</i>	Román	69 tisíc výtisků
		L'incubation	Eva Pilařová				

1978	1968	Rukopisy Pavlíný Archandělské	Marie-Claire Blais	Praha: Odeon	Doslov E. Janovcové <i>Pět kanadských novel z Québecu</i>	Román Součást antologie <i>Pět kanadských novel (Québec)</i>	69 tisíc výtisků
		Manuscripts de Pauline Archange	Vlasta Macková				
1978	1964	Ethel a terorista	Claude Jasmin	Praha: Odeon	Doslov E. Janovcové <i>Pět kanadských novel z Québecu</i>	Román Součást antologie <i>Pět kanadských novel (Québec)</i>	69 tisíc výtisků
		Éthel et le terroriste	Václav Jamek				
1979	1945	Šťěstí z výprodeje	Gabrielle Roy	Praha: Svoboda		Román	60 tisíc výtisků
		Bonheur d'occasion	Eva Strebingerová				

9.4 80. léta 20. století

Rok vyd. č. překl.	Rok vyd. originálu	Český název	Autor·ka	Nakladatelství / Časopis	Doslov / Předmluva Autor·ka	Žánr (– ukázka) Poznámka	Náklad překladu
		Originální název	Překladatel·ka				
1980		Já, moje střevíce	Félix Leclerc	Světová literatura, 1980, č. 1, s. 112–114	Bezprostředně předchází krátká studie J. Rubeše <i>Za francouzskou literární písni III</i> (s. 110–111).	Básně/písně	
		Nářek námořníka					
		Moře není moře					
		Za mrtvého psa					
			Jan Rubeš				

1980		<i>bez názvu</i> Jack Monoloy Lidé mé země	Gilles Vigneault Jan Rubeš	Světová literatura, 1980, č. 1, s. 114–117	Ve SL bezprostředně předchází krátká studie J. Rubeše <i>Za francouzskou literární písní III</i> (s. 110–111).	Básně/písně	
1980	1969	Když odlétají divoké husy Au retour des oies blanches	Marcel Dubé Eva Janovcová	Praha: DILIA	Na konci publikace zařazen medailonek o autorovi a jeho díle.	Divadelní hra Informativní edice, sv. 135	80 výtisků
1980	1968	Švagřičky Les belles-sœurs	Michel Tremblay Julek Neumann	Praha: DILIA	Na konci publikace zařazen medailonek o autorovi a jeho díle.	Divadelní hra Informativní edice, sv. 141	80 výtisků
1981	1971	API 2967; Ohrada API 2967; La palissade	Robert Gurik Eva Janovcová	Praha: DILIA	Na konci publikace zařazen medailonek o autorovi a jeho díle	2 texty Divadelní hry Informativní edice, sv. 161	80 výtisků
1982	1978	Ten, který má rudou kůži (Kamikwakušit) Kamikwakushit	Marc Doré Eva Janovcová	Praha: DILIA		Divadelní hra Informativní edice, sv. 175	80 výtisků
1982	1965	Neplač, Germaino Pleure pas, Germaine	Claude Jasmin Eva Janovcová	Praha: Odeon	Doslov E. Janovcové <i>Divoký jezdec Claude Jasmin</i>	Román	5 tisíc výtisků
1984	1973	Balada o jednom životě (intimní kronika o osmi	Roland Lepage	Praha: DILIA		Divadelní hra Informativní edice, sv. 209	80 výtisků

		obrazech a osmi scénách)					
		Le temps d'une vie	Eva Janovcová				
1984	1980	Země ztracená a znovu nalezená Pays perdu et retrouvé	Géralda Robitaille Hana Posseltová-Ledererová	Světová literatura, 1984, č. 5, s. 62–92	Předchází text Vladimíra Bretta <i>Svědectví kokakolonizovaného autora</i> kombinující osobní vzpomínky V. Bretta a představení díla a postojů G. Robitaille.	Román Recenze s ukázkami	
1985	1980	Můj strýc Arsen	Noël Audet Drahoslava Janderová	Světová literatura, 1985, č. 4, s. 103–132	Předchází delší medailonek o autorovi a jeho díle a quebecké literatuře od D. Janderové <i>Noël Audet – originální talent kanadské prózy.</i>	Kapitola z prozaické sbírky <i>Quand la voile faseille</i>	
1986	1981	Mokrý kontraband La contrebandière	Antonine Maillet Eva Janovcová	Praha: DILIA	Na konci publikace zařazena obsáhlejší poznámka překladatelky. Jeden odstavec poznámky věnován autorce a jejímu dílu.	Divadelní hra Informativní edice, sv. 243 Akadská autorka. Jediný akadský text přeložený do češtiny.	80 výtisků
1987	1971	API 2967 API 2967	Robert Gurik Eva Janovcová	Světová literatura, 1987, č. 1, s. 171–195	Předchází delší medailonek o autorovi a jeho díle od E. Janovcové.	Divadelní hra o dvou dějstvích – celý text Za ukázkou následuje poznámka „Doprovázeno fotografiemi z inscenace v Montréal“.	
1988	1979	Spánek	Naïm Kattan	Světová literatura,		Povídky ze sbírky <i>Le rivage</i>	

		Obchodník s hračkami Studovna Le sommeil Le marchand de jouets L'étude	Jiřina Glombová	1988, č. 3, s. 149–165	Předchází krátký medailonek o autorovi a díle od J. Glombové.		
1988	1980	Odysea o sedmi patrech Panique à Longueuil	René-Daniel Dubois Eva Janovcová	Praha: DILIA	Na konci publikace zařazen medailonek o autorovi a jeho díle.	Divadelní hra Informativní edice, sv. 275	100 výtisků
1989	1985	Báchorky Dědkova smrt Šedý pes Potopa Papoušek Černé lodě války Kronika zátoky svatého Rocha Contes	Jacques Ferron Drahoslava Janderová	Světová literatura, 1989, č. 4, s. 166–179	Předchází delší medailonek o autorovi a díle <i>Novodobé mýty a báchorky Jacquese Ferrona</i> od D. Janderové.	Povídky Povídky vybrány ze souborného vydání Ferronových povídek <i>Contes: édition intégrale</i> z roku 1985, které obsahuje sbírky <i>Contes du pays incertain</i> (1962), <i>Contes anglais et Autres</i> (1964) i do té doby nevydané povídky.	

		La mort du bonhomme					
		Le chien gris					
		Le déluge					
		La perruche					
		Les cargos noirs de la guerre					
		Chronique de l'Anse Saint-Roch					

9.5 90. léta 20. století

Rok vyd. č. překl.	Rok vyd. originálu	Český název	Autor·ka	Nakladatelství / Časopis	Doslov / Předmluva + Autor·ka	Žánr (– ukázka) Poznámka	Náklad překladu
		Originální název	Překladatel·ka				
1994	1914 časopisecky v Paříži	Maria Chapdelainová	Louis Hémon	Praha: Vyšehrad		Román Vydání druhé, v tomto překladu první	
	1916 knižně v Montrealu	Maria Chapdelaine. Récit du Canada français	Věra Dvořáková				

	1921 knižně ve fr. nakl. Grasset						
1998	1984	Volkswagen blues	Jacques Poulin	Praha: Volvox Globator		Román	
		Volkswagen Blues	Eva Janovcová				

9.6 Nultá léta 21. století

Rok vyd. č. překl.	Rok vyd. originálu	Český název	Autor·ka	Nakladatelství / Časopis	Doslov / Předmluva + Autor·ka	Žánr (– ukázka) Poznámka	Náklad překlada
		Originální název	Překladatel·ka				
2001	1997	Pobřeží	Wajdi Mouawad	Brno: Větrné mlýny		Divadelní hra	600 výtisků
		Littoral	Marek Sečkař				
2002		Jsem krásná a inteligentní	Nancy Huston	Časopis Host, 10. 11. 2002, č. 9, s. 30–35		Esej (redakčně krácena)	
			Luděk Janda				
2003	1991	César a Drana	Isabelle Doré	Brno: Větrné mlýny		Divadelní hra	600 výtisků
		César et Drana	Petr Christov				
2003	1998	O holčičce, co si ráda hrála se sirkami	Gaétan Soucy	Praha: Academia		Román	
		La petite fille qui aimait trop les allumettes	Kateřina Vinšová				

2003	1981	Macík	Yves Beauchemin	Brno: Host	Předmluva Petra Kylaouška; v závěru knihy studie Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua <i>Quebecký román konce 20. století (1980–2000)</i>	Ukázka z úvodu románu Součást antologie <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>
		Le matou	Petr Vurm			
2003	1985	Souhvězdí Labutě	Yolande Villemaire	Brno: Host	Předmluva Petra Kylaouška; v závěru knihy studie Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua <i>Quebecký román konce 20. století (1980–2000)</i>	Ukázka z úvodu románu Součást antologie <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>
		La constellation du cygne	Barbora Antonová			
2003	1987	Dědictví	Victor-Lévy Beaulieu	Brno: Host	Předmluva Petra Kylaouška; v závěru knihy studie Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua <i>Quebecký román konce 20. století (1980–2000)</i>	Ukázka z úvodu románu Součást antologie <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>
		L'héritage	Luděk Janda			
2003	1987	Slézová poušť	Nicole Brossard	Brno: Host	Předmluva Petra Kylaouška; v závěru knihy studie Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua <i>Quebecký román konce 20. století (1980–2000)</i>	Ukázka z úvodu románu Součást antologie <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>
		Le désert mauve	Petr Kylaoušek			
2003	1988	Stín mořského orla	Noël Audet	Brno: Host	Předmluva Petra Kylaouška; v závěru knihy studie Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua <i>Quebecký román konce 20. století (1980–2000)</i>	Ukázka z úvodu románu Součást antologie <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>
		L'ombre de l'épervier	Petr Kylaoušek			

2003	1992	Kovboj	Louis Hamelin	Brno: Host	Předmluva Petra Kylaouška; v závěru knihy studie Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua <i>Quebecký román konce 20. století (1980–2000)</i>	Ukázka z úvodu románu Součást antologie <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>
		Cowboy	Luděk Janda			
2003	1993	Neviditelný v okně	Monique Proulx	Brno: Host	Předmluva Petra Kylaouška; v závěru knihy studie Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua <i>Quebecký román konce 20. století (1980–2000)</i>	Ukázka z úvodu románu Součást antologie <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>
		Homme invisible à la fenêtre	Petr Kylaoušek			
2003	1997	Tolik krásy	Michel Tremblay	Brno: Host	Předmluva Petra Kylaouška; v závěru knihy studie Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua <i>Quebecký román konce 20. století (1980–2000)</i>	Ukázka z úvodu románu Součást antologie <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>
		Un objet de beauté	Barbora Antonová			
2003	1998	Stěhovavé dítě	Aude	Brno: Host	Předmluva Petra Kylaouška; v závěru knihy studie Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua <i>Quebecký román konce 20. století (1980–2000)</i>	Ukázka z úvodu románu Součást antologie <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>
		L'enfant migrateur	Barbora Antonová			
2003	1999	Pán hry	Sergio Kokis	Brno: Host	Předmluva Petra Kylaouška; v závěru knihy studie Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua <i>Quebecký román konce 20. století (1980–2000)</i>	Ukázka z úvodu románu Součást antologie <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>
		Le maître de jeu	Mariana Kunešová			

2003	2001	Mléčná dráha	Louise Dupré	Brno: Host	Předmluva Petra Kylouška; v závěru knihy studie Evy Le Grand a Gaëtana Lévesqua <i>Quebecký román konce 20. století (1980–2000)</i>	Ukázka z úvodu románu Součást antologie <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>	
		La voie lactée	Petr Vurm				
2004	2000	Řeka snů	Louise Simard	Frýdek-Místek: Alpress		Historický román	
		Thana, la fille-rivière	Bruno Cempírek				
2005	2003	Komenský: labyrint srdce a peklo světa	Jean Bédard	Brno: Jota		Biografický / Historický román	
		Comenius Ou l'art sacré de l'éducation	Jiří Žák				
2006	1988	Osirelé múzy	Michel-Marc Bouchard	DILIA		Divadelní hra V elektronické podobě, možno objednat na stránkách agentury DILIA.	
		Les muses orphelines	Michal Lázňovský, Matylda Lázňovská				
2006	2003	Ulice Darling ve 20.17	Bernard Émond	Praha: Garamond		Detektivní román	
		20h17 rue Darling	Jiří Dědeček				
2007	2000	Křik poblázněných ptáků	Dany Laferrière	Labyrint revue, 31. 12. 2007, č. 21–22, s. 38–40	Medailonek o autorovi a díle od Petra Komerse	Ukázka z románu	
		Le cri des oiseaux fous	Petr Komers				
2008	1985	Jak se milovat s černochem a neunavit se	Dany Laferrière	Praha: Argo		Román	

		Comment faire l'amour avec un nègre sans se fatiguer	Anežka Charvátová				
2008	2006	Rodová znamení	Nancy Huston	Praha: Odeon	Doslov Jiřího Našince <i>Rány, které stále ožívají</i>	Román	
		Lignes de faille	Alexandra Pfimplová				
2009	2009	Tom na farmě	Michel-Marc Bouchard	DILIA		Divadelní hra	V elektronické podobě, možno objednat na stránkách agentury DILIA.
		Tom à la ferme	Petr Christov				
2009	2000	Šen-čen: cestovní deník z Číny	Guy Delisle	Praha: BB/art		Autobiografický komiks	
		Shenzhen	Kateřina Reinischová				
2009	2003	Pchjongjang: výlet do Severní Koreje	Guy Delisle	Praha: BB/art		Autobiografický komiks	
		Pyongyang	Kateřina Reinischová				
2009	2006	Pupíky. Nejseš nějaká namyšlená?	Delaf, Maryse Dubuc	Praha: Coobook		Komiks pro mládež	První díl osmidílné série
		Les nombrils. Pour qui tu te prends ?	Luděk Janda				
????	2003	Požáry	Wajdi Mouawad	DILIA		Divadelní hra	V elektronické podobě, možno objednat na stránkách agentury DILIA.
		Incendies	Hana Řihová Allendes				
????	2009	Nebesa	Wajdi Mouawad	DILIA		Divadelní hra	

		Ciels	Hana Řihová Allendes			V elektronické podobě, možno objednat na stránkách agentury DILIA.	
--	--	-------	-------------------------	--	--	--	--

9.7 Desátá léta 21. století

Rok vyd. č. překl.	Rok vyd. originálu	Český název	Autor·ka	Nakladatelství / Časopis	Doslov / Předmluva + Autor·ka	Žánr (– ukázka) Poznámka	Náklad překladu
		Originální název	Překladatel·ka				
2010	1996	Francouzi, Francouzky	Monique Proulx	Plav (měsíčník pro světovou literaturu), 2010, č. 7–8, s. 58–62	Následuje krátký medailonek o autorce a jejím díle.	Povídka ze sbírky <i>Les aurores montréalaises</i> Obsah dostupný na: https://www.svetovka.cz/2010/07/07-2010-samota-vnbspkanadach/	
		Français, Françaises	Eliška Matyášová				
2010	1965	Paměť Jako tolik jiných Ulice Saint-Denis Známost Království	Jacques Brault	Plav (měsíčník pro světovou literaturu), 2010, č. 7–8, s. 63–65	Následuje krátký medailonek o autorovi a jeho díle.	Básně ze sbírky <i>Mémoire</i>	
		Mémoire Comme tant d'autres	Lucie Koryntová				

		Rue Saint-Denis Connaissance Royaume					
2010	2009	Odejít odsud Prostě to tak je Hřejivý vánek Partir de là Puisque c'est comme ça Le vent doux	Sylvie Massicotte Klára Ležatková	Plav (měsíčník pro světovou literaturu), 2010, č. 7–8, s. 66–67	Následuje krátký medailonek o autorce a jejím díle.	Povídky ze sbírky <i>Partir de là</i>	
2010	1964	Milé smutky Příkladný dělník Černá magie Jolis deuils : petites tragédies pour adultes L'ouvrier modèle Magie noire	Roch Carrier Eliška Matyášová	Plav (měsíčník pro světovou literaturu), 2010, č. 7–8, s. 68–69	Následuje krátký medailonek o autorovi a jeho díle.	Povídky ze sbírky <i>Jolis deuils : petites tragédies pour adultes</i>	
2010	1962	Krajinář Paysagiste	Jacques Ferron Klára Ležatková	Plav (měsíčník pro světovou literaturu),	Následuje krátký medailonek o autorovi a jeho díle.	Povídka ze sbírky <i>Contes du pays incertain</i>	

				2010, č. 7–8, s. 71–73			
2010	1982	Fernard Fournier	François Barcelo Eliška Matyášová	Plav (měsíčník pro světovou literaturu), 2010, č. 7–8, s. 74–78	Následuje krátký medailonek o autorovi a jeho díle.	Úryvek z prózy <i>Ville-Dieu</i>	
2010	2007	Pupíky. Nad ošklivkami zataženo	Delaf, Maryse Dubuc	Praha: Coobook		Komiks pro mládež Druhý díl osmidílné série	
		Les nombrils. Sale temps pour les moches	Luděk Janda				
2010	2009	Ru: příběh vietnamské utečenky	Kim Thúy	Brno: Emitos		Autobiografické vyprávění	
		Ru	Oldřich Kalfířt				
2011	2008	Pupíky. Pouta přátelství	Delaf, Maryse Dubuc	Praha: Coobook		Komiks pro mládež Třetí díl osmidílné série	
		Les nombrils. Les liens de l'amitié	Luděk Janda				
2011	2009	Pupíky. Souboj krásek	Delaf, Maryse Dubuc	Praha: Coobook		Komiks pro mládež Čtvrtý díl osmidílné série	
		Les nombrils. Duel de belles	Luděk Janda				
2011	2007	Barma: na cestách s Lékaři bez hranic po Myanmaru	Guy Delisle	Praha: BB/art		Komiks	
		Chroniques birmanes	Kateřina Reinischová				

2011	2009	Vzala jste si psychopata?	Nadine Bismuth	Praha: Garamond		Sbírka povídek	
		Êtes-vous mariée à un psychopathe ?	Martin Kučera				
2011	2008	Oběť: zpověď o dvaceti letech násilí a zneužívání	Martine Ayotte	Frýdek- Místek: Alpress		Autobiografické vyprávění	
		La proie	Lucie Čapková				
2012	2011	Pupíky. Ďábelský pár	Delaf, Maryse Dubuc	Praha: CooBoo		Komiks pro mládež Pátý díl osmidílné série	
		Les nombrils. Un couple d'enfer	Luděk Janda				
2013	2013	Pupíky. Léto na zabití	Delaf, Maryse Dubuc	Praha: CooBoo		Komiks pro mládež Šestý díl osmidílné série	
		Les nombrils. Un été trop mortel !	Irena Šmérková				
2013	2011	Jeruzalém: rok v rozděleném světě	Guy Delisle	Praha: BB/art		Komiks	
		Chroniques de Jérusalem	Eva Poskočilová				
2013	2011	Pikantní život Charlotte Lavigneové. (1. díl: Cayenský pepř a javorový pudink)	Nathalie Roy	Brno: Jota		Romance První díl čtyřdílné série (do češtiny přeloženy jen tři díly)	
		La vie épicee de Charlotte Lavigne, tome 1 : Piment de Cayenne et pouding chômeur	Jitka Řihánková				

2014	2012	Pikantní život Charlotte Lavigneové. (2. díl: Bublínky v šampaňském a smetanové karamelky)	Nathalie Roy	Brno: Jota		Romance Druhý díl čtyřdílné série (do češtiny přeloženy jen tři díly)	
		La vie épiciée de Charlotte Lavigne, tome 2 : Bulles de Champagne et sucre à la crème	Jitka Řihánková				
2014	2012	Pikantní život Charlotte Lavigneové. (3. díl: Cabernet sauvignon a jahodový dortík)	Nathalie Roy	Brno: Jota		Romance Třetí díl čtyřdílné série (do češtiny přeloženy jen tři díly)	
		La vie épiciée de Charlotte Lavigne, tome 3 : Cabernet sauvignon et shortcake aux fraises	Jitka Řihánková				
2015	2015	Pupíky. Téměř dokonalé štěstí	Delaf, Maryse Dubuc	Praha: Cooboo		Komiks pro mládež Sedmý díl osmidílné série	
		Les nombrils. Un bonheur presque parfait	Irena Šmėrkov				
2015	2013	Ptacek a lev	Marianne Dubuc	Praha: Labyrint		Knizka pro deti	

		<i>podle knihy</i> Le lion et l'oiseau	Ondřej Kavalír				
2016	????	Děs	David Hidden	Praha: XYZ		Thriller	
			Jiří Žák			<p>V roce 2016 vyšlo v nakladatelství XYZ i jako audiokniha: <i>Děs: temná zákoutí Paříže, chladnokrevný zabiják a všudypřítomný strach.</i></p> <p>Údajně přeloženo z originálu <i>Porno</i>, pravděpodobně se ale jedná o literární mystifikaci.</p>	
2016	????	Děti Boží	David Hidden	Praha: XYZ		Thriller	
			Jiří Žák			<p>V roce 2016 vyšlo v nakladatelství XYZ i jako audiokniha: <i>Děti boží: záhadná zmizení chlapců, vyprahlá poušť a Pé opět v akci.</i></p> <p>Údajně přeloženo z originálu <i>Les enfants de Dieu</i>, pravděpodobně se ale jedná o literární mystifikaci.</p>	
2017	2005	Podivuhodný život osamělého pošťáka	Denis Thériault	Praha: Plus		Román	

		Le facteur émotif	Anna Čadilová			V roce 2018 vyšlo v nakladatelství Plus i jako audiokniha.	
2017	2016	Já nejsem tvoje maminka	Marianne Dubuc	Praha: Labyrint		Knížka pro děti	
		<i>podle knihy</i> Je ne suis pas ta maman	Ondřej Kavalír				
2018	2015	Pošťák Myšák doručuje	Marianne Dubuc	Brno: Host		Knížka pro děti	
		La tournée de Facteur Souris	Eva Sládková				
2018	2016	Pošťáková snoubenka	Denis Thériault	Praha: Plus		Román	
		La fiancée du facteur	Anna Melicharová (Čadilová)				
2018	2011	Pršeli ptáci	Jocelyne Saucier	Praha: Argo		Román	
		Il pleuvait des oiseaux	Danuše Navrátilová				
2018	2013	Citrusový sad	Larry Tremblay	Praha: Argo		Román	
		L'orangerie	Katarína Hornáčková				
2018	1991	Vůně kávy	Dany Laferrière	Praha: Argo		Autobiografický román	
		L'odeur du café	Anežka Charvátová				
2019	2018	Pupíky. Ex, grogy a rock'n'roll!	Delaf, Maryse Dubuc	Praha: CooBoo		Komiks pro mládež	
		Les nombrils. EX, drogue et rock'n'roll !	Světlana Ondroušková				

2019	2016	Tíha sněhu	Christian Guay-Poliquin	Praha: Argo		Dystopický román	
		Le poids de la neige	Danuše Navrátilová				
2019	2017	Zámek u řeky	Chloé Duval	Praha: Dobrovský		Romance	
		À sa rencontre	Marie Benáková				
2019	2017	Zpověď nudné manželky: hořkovtipný příběh o rozpadu jednoho manželství	Marie-Renée Lavoie	Praha: Ikar		Romance	
		Autopsie d'une femme plate	Lucie Šavlíková				
2019	2017	Horská cesta	Marianne Dubuc	Praha: Labyrint		Knížka pro děti	
		<i>podle knihy</i> Le chemin de la montagne	Ondřej Kavalír				
2019	2016	Prázdniny pošťáka Myšáka	Marianne Dubuc	Brno: Host		Knížka pro děti	
		Les vacances de Facteur Souris	Eva Sládková				
2019	2007	Velké překvapení pro malého tučňáka	Marie-Danielle Croteau, ilustrace: France Brassard	Praha: Ocelot		Knížka pro děti	
		Une grosse surprise pour Petit Pingouin	Barbora Veselá				

2019	2008	Velké překvapení pro malého méďu	Marie-Danielle Croteau, ilustrace: France Brassard	Praha: Ocelot		Knížka pro děti	
		Une grosse surprise pour Petit Ours	Barbora Veselá				
2019	2018	Klub přátel hub	Élise Gravel	Brno: Host		Knížka pro děti	
		Le fan club des champignons	Eva Sládková				
????	1984	Pětkrát Albertine	Michel Tremblay	DILIA		Divadelní hra	V elektronické podobě, možno objednat na stránkách agentury DILIA.
		Albertine en cinq temps	První překlad: Adéla Poláková (Nesrstová) Druhý překlad: Lucie Němečková				
????	1997	Lidožroutek	Suzanne Lebeau	DILIA		Divadelní hra	V elektronické podobě, možno objednat na stránkách agentury DILIA.
		L'ogrelet	Natálie Preslová				
????	????	Průvodce sexuální výchovou pro nové tisíciletí	Olivier Sylvestre	DILIA		Divadelní hra	V elektronické podobě, možno objednat na stránkách agentury DILIA.
		Guide d'éducation sexuelle pour le nouveau millénaire	Jacques Joseph				
????	2013	Vzpomeneš si na mě	Francois Archambault	DILIA		Divadelní hra	V elektronické podobě, možno objednat na stránkách agentury DILIA.
		Tu te souviendras de moi	Adéla Poláková (Nesrstová)				

9.8 20. léta 21. století

Rok vyd. č. překl.	Rok vyd. originálu	Český název	Autor·ka	Nakladatelství / Časopis	Doslov / Předmluva + Autor·ka	Žánr (– ukázka) Poznámka	Náklad překladu
		Originální název	Překladatel·ka				
2020	2019	Račte dál!	Marianne Dubuc	Brno: Host		Knížka pro děti	
		Chez toi, chez moi	Eva Sládková				
2020	2018	Stín Malého Geparda	Marianne Dubuc	Praha: Labyrint		Knížka pro děti	
		L'ombre de Petit Guépard	Ondřej Kavalír				
2020	2018	Elinka	Nadine Robert; Maja Kastelic	Brno: Host		Knížka pro děti	
		Elsie	Eva Sládková				
2020	2019	Rošťáci z pravěku. Trhlina v čase	Jannick Lachapelle	Praha: Mladá fronta		Knížka pro děti	
		Les Cromz : La faille maléfique	Lucie Šavlíková				
2020	2013	Bandury	Andrée A. Michaud	Praha: Argo		Thrillerový román	
		Bondrée	Jana Chartier				
2020		Střelec	David Hidden	Praha: XYZ		Thriller	
			Jiří Žák				

Údajně přeloženo
z originálu *Tireur*,
pravděpodobně se ale
jedná o literární
mystifikaci.

2020	2014	Juliette v New Yorku	Rose-Line Brasset, Lisette Morival, Émilie Decrock	Praha: Coobook		Komiks pro mládež	
		Juliette à New York	Dominik Dušek				
2021	2018	Juliette v Paříži	Rose-Line Brasset, Lisette Morival, Émilie Decrock	Praha: Coobook		Komiks pro mládež	
		Juliette à Paris	Dominik Dušek				
2021	2020	Směle do školy	Marianne Dubuc	Brno: Host		Knížka pro děti	
		1, 2, 3... à l'école	Eva Sládková				
2021	2020	Medvěd a šeptání větru	Marianne Dubuc	Praha: Labyrint		Knížka pro děti	
		Ours et le murmure du vent	Ondřej Kavalír				
2022	2018	Počkám na tebe	Marie-Christine Chartier	Praha: Metafora		Romance	
		L'allégorie des truites arc-en-ciel	Petra Bernatová				
2023	2022	Nina a Eda jdou na ryby	Marianne Dubuc	Brno: Host		Knížka pro děti	
		Nina et Milo : journée de pêche	Eva Sládková				

10. Příloha 2: Soupis literárněvědných textů o francouzsko-kanadské a quebecké literatuře publikovaných v češtině

Rok vydání	Typ textu	Titul	Autoři·rky	Nakladatelství	Poznámka
1967	Článek	Literární problémy francouzské Kanady	Eva Janovcová	Světová literatura, 1967, č. 6, s. 44–50	
1970	Článek	První proměna v kanadskofrancouzském básnictví: od poezie patriotické k poezii půdy	Jaroslav Minář	Časopis pro moderní filologii, 1970, roč. LII, s. 66–84.	
1979	Kapitola v knize	Francouzská kanadská literatura	Eva Janovcová	Praha: Academia, s. 791–796	Kapitola v knize <i>Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol.</i> (3. díl)
1988	5 hesel ve slovníku	Slovník světových literárních děl	Olga Andrllová a Zdeněk Hrbata	Odeon	Hesla k dílům: <i>Marie Chapdelainová</i> Louise Hémona, <i>Šťěstí z výprodeje</i> Gabrielle Roy, <i>Agaguk, syn eskymáckého náčelníka</i> Yvese Thériaulta, <i>Kamuraska</i> Anne Hébert a <i>Pohlčená pohlčenými</i> Réjeana Ducharma.
2000	Kapitola v knize	Literatura psaná francouzsky	Lenka Rovná, Miroslav Jindra	Praha: NLN, s. 322–326	Kapitola v knize <i>Dějiny Kanady</i> Reedice z roku 2012
2002	Slovník	Slovník francouzsky píšících spisovatelů	Kolektiv pod vedením Jaroslava Fryčera	Praha: Libri	Náklad 2 tisíce výtisků Krátká studie o frankofonní kanadské literatuře (s. 44–51) a 59 hesel frankofonních kanadských tvůrců·kyň od Petra Kylvouška
2003	Studie	Quebecký román konce 20. století (1980–2000)	Eva Le Grand a Gaëtan Lévesque,	Brno: Host, s. 229–254	Studie v antologii <i>Hledání Ameriky. Antologie současného quebeckého románu (1980–2000)</i>

			přeložil Petr Kyloušek		
2005	Literárněhistorická publikace	Dějiny francouzsko-kanadské a quebecké literatury	Petr Kyloušek	Brno: Host	
2009	Literárněvědná publikace	My, oni, já: hledání identity v kanadské literatuře a filmu	Petr Kyloušek a kolektiv	Brno: Host	Kapitoly o frankofonní kanadské literatuře od Petra Kylouška a Evy Voldřichové Beránkové V roce 2009 vydala Masarykova univerzita také anglicko-francouzskou verzi této publikace: <i>Nous-eux-moi : la quête de l'identité dans la littérature et le cinéma canadiens (Us-them-me : search for identity in Canadian literature and film)</i> .
2010	Esej	Kanadská budoucnost?	Charles Taylor, z angličtiny přeložil Antonín Handl	Plav (měsíčník pro světovou literaturu), 2010, č. 7–8, s. 50–55	
2022	Článek	Chuť knedlíků a nudlí. Literární obraz židovské společnosti v Montrealu	Natalie Mojžišová	A2, 2022, č. 11, 25. 5. 2022 Dostupné z: https://www.advojka.cz/archiv/2022/11/chut-knedliku-a-nudli	
2022	Článek	Když přšeli ptáci. Prostory úniku v současném quebeckém románu	Dalibor Žíla	A2, 2022, č. 11, 25. 5. 2022 Dostupné z: https://www.advojka.cz/archiv/2022/11/kdyz-prseli-ptaci	
2022	Článek	Indiáni na scéně. Je kulturní přisvojování obecným principem umění?	Klára Kolinská	A2, 2022, č. 11, 25. 5. 2022	

				Dostupné z: https://www.advojka.cz/archiv/2022/11/indiani-na-scene	
2022	Článek/Studie	Přežit nestačí. Destrukce nacionalismu v kanadské apokalyptické próze	Matthew Cormier, z angličtiny přeložila Silvie Mitlenerová	A2, 2022, č. 11, 25. 5. 2022 Dostupné z: https://www.advojka.cz/archiv/2022/11/prezit-nestaci	

11. Příloha 3: Soupis překladů, článků a dalších publikací Evy Janovcové

Rok vydání	Příspěví Evy Janovcové: překlad / spolupřeklad / autorství / spoluautorství	Publikováno pod jménem	Typ textu	Nakladatelství / Časopis	Poznámka
			Název textu + další údaje		
1952	Autorství	Eva Bartošová	Disertační práce La résistance française à travers quelques œuvres de la littérature contemporaine	Praha	
1954	Autorství	Eva Střížová	Článek Slované v Kanadě	Slovanský přehled, 1954, roč. 40, č. 3, s. 94–95	
1963	Spolupřeklad	Eva Janovcová-Střížová	Konferenční příspěvek Kafka, moderní umění a my Autor: Roger Garaudy Překladatelky: Eva Janovcová-Střížová, Jarmila Fialová	Praha: Nakladatelství Československé akademie věd	
1964	Spolupřeklad	Eva Janovcová	Eseje Realismus bez břehů Autor: Roger Garaudy Překladatelé-ky: Eva Janovcová, Jiří Kolář, Alena Šabatková, Petr Kopta	Praha: Československý spisovatel	Reedice: 1965
1965	Autorství	Eva Janovcová	Článek Ottawa – než se rozloučíme se zimou	Květy, 1965, roč. 15, č. 10, 13. 3. 1965, s. 6–7	
1966	Spoluautorství	Eva Janovcová	Vysokoškolská učebnice	Praha: SPN	Reedice: 1971, 1989

			Francouzština		
			Autoři/rky: Jan Šabršula, Eva Janovcová		
1967	Autorství	Eva Janovcová	Článek	Literární noviny, 1967, č. 17, 29. 4. 1967, s. 8–9	
			Montreal je Mont Réal		
1967	Překlad do češtiny	Eva Janovcová	Povídky	Světová literatura, 1967, č. 4, s. 171– 179	Ve <i>SL</i> je i medailonek o autorovi a díle od E. Janovcové.
			Buddhista, Martina, Lvoun, Návrat do Kentucky, Smrt staříka		
			Autor: Jacques Ferron		
1967	Autorství	Eva Janovcová	Článek	Světová literatura, 1967, č. 6, s. 44–50	
			Literární problémy francouzské Kanady		
1968	Překlad a autorství	Eva Janovcová	Recenze s ukázkami	Světová literatura, 1968, č. 2, s. 223– 230	
			Recenze s ukázkami s názvem <i>Réjean Ducharme, člověk, který nechce být pohlčen</i>		
			Obsahuje ukázky ze dvou románů: <i>Pohlčená pohlčenými, Ten a ta / Tenata</i>		
			Autor: Réjean Ducharme		
1970	Spolupřeklad	Eva Janovcová	Román	Praha: Svoboda	
			Zlomená žena		
			Autorka: Simone de Beauvoir		
			Překladařky: Eva Janovcová, Eva Pilařová		

1972	Překlad	Eva Janovcová	Povídka	Světová literatura, 1972, č. 1	
			Thalia		
			Autor: Félix Leclerc		
1972	Překlad	Eva Janovcová	Povídka	Světová literatura, 1972, č. 1	
			Úřední dopis		
			Autor: Yves Thériault		
1972	Překlad	Eva Janovcová	Román	Praha: Československý spisovatel	
			Agaguk, syn eskymáckého náčelníka		
			Autor: Yves Thériault		
1973	Překlad	Eva Janovcová	Povídky	Světová literatura, 1973, č. 4, s. 190– 208	
			Telefon		
			Pojízdné křeslo		
			Autorka: Gabrielle Roy		
1974	Překlad	Eva Janovcová	Román	Praha: Odeon	
			Skandál v knihkupectví		
			Autor: Gérard Bessette		
			Poznámka Evy Janovcové o 60. letech v Quebecu, autorovi, jeho díle; 6 stran		
1975	Překlad	Eva Janovcová	Povídka	Praha: Odeon	Součást antologie <i>Hlídky naděje.</i> <i>Třicet pět próz o válce proti</i> <i>fašismu</i>
			Bylo jich dvačtyřicet		
			Autor: Alain Grandbois		

1977	Překlad + Autorství	Eva Janovcová	Román + Doslov	Praha: Odeon	
			Kamuraska Autorka: Anne Hébert Doslov Evy Janovcové <i>Průkopnice québecké literatury</i>		
1978	Autorství	Eva Janovcová	Vysokoškolská skripta	Praha: SPN	
			Audioorální kurs francouzštiny [Určeno pro posl. fak. filozof.]		
1978	Překlad + Autorství	Eva Janovcová	Román + Doslov	Praha: Odeon	
			Malá vodní slípka (<i>součást antologie Pět kanadských novel</i>) Autorka: Gabrielle Roy Doslov <i>Pět kanadských novel z Québecu</i> od Evy Janovcové		
1979	Spoluautorství	Eva Janovcová	Literárněvědná publikace	Praha: Academia, s. 791–796	Eva Janovcová zpracovala kapitulu Francouzská kanadská literatura.
			Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol. (3. díl) Autoři rky: Jan Otokar Fischer a kol.		
1980	Překlad	Eva Janovcová	Divadelní hra	Praha: DILIA Informativní edice, sv. 135	
			Když odlétají divoké husy Autor: Marcel Dubé		
1981	Překlad	Eva Janovcová	Divadelní hry	Praha: DILIA	2 texty
			API 2967; Ohrada		

			Autor: Robert Gurik	Informativní edice, sv. 161	
1982	Překlad	Eva Janovcová	Divadelní hra Ten, který má rudou kůži (Kamikwakušit)	Praha: DILIA Informativní edice, sv. 175	
1982	Překlad + Autorství	Eva Janovcová	Román + Doslov Neplač, Germaino Autor: Claude Jasmin Doslov Evy Janovcové <i>Divoký jezdec</i> <i>Claude Jasmin</i>	Praha: Odeon	
1984	Překlad	Eva Janovcová	Divadelní hra Balada o jednom životě (intimní kronika o osmi obrazech a osmi scénách)	Praha: DILIA Informativní edice, sv. 209	
1985	Autorství	Eva Janovcová	Článek Kanadský divadelní žert aneb Vzhůru k světovému poháru v improvizaci	Scéna, roč. 10, č. 7, 15. 4. 1985, s. 6	
1986	Překlad do češtiny	Eva Janovcová	Divadelní hra Mokrý kontraband Autorka. Antonine Maillet	Praha: DILIA Informativní edice, sv. 243	
1987	Překlad	Eva Janovcová	Divadelní hra – ukázka API 2967 Autor : Robert Gurik	Světová literatura, 1987, č. 1, s. 171– 195	
1987	Spoluautorství	Eva Janovcová	Vysokoškolská skripta Audioorální program pro simultánní tlumočení: francouzština	Praha: SPN	

			Autorky: Eva Janovcová, Dana Hromečková		
1988	Překlad	Eva Janovcová	Divadelní hra Odysea o sedmi patrech Autor: René-Daniel Dubois	Praha: DILIA Informativní edice, sv. 275	
1988	Spoluautorství	Eva Janovcová	Vysokoškolská skripta Didaktika cizích jazyků Autoři rky: Josef Hendrich a kol.	Praha: SPN	Eva Janovcová zpracovala kapitulu o překládání a tlumočení.
1989	Překlad	Eva Janovcová	Divadelní hra Zpřísněný dozor Autor: Jean Genet	Praha: DILIA	
1990	Autorství	Eva Janovcová	Článek AD Kletba má každému č. 7/90	Tvorba list pro kritiku a umění, č. 17, 25. 4. 1990	Článek o dětství stráveném v Jedličkově ústavu, kde byl její otec Augustin Bartoš ředitelem
1990	Spoluautorství	Eva Janovcová	Vysokoškolská skripta Francouzské poslechové texty [Určeno pro posl. fak. filozof] Autorky: Eva Janovcová, Alena Tionová	Praha: SPN	
1992	Spoluautorství	Eva Janovcová	Vysokoškolská učebnice Francouzština pro pokročilé Autorky: Alena Tionová, Eva Janovcová, Hana Loucká, Miroslava Sládková	Praha: Státní pedagogické nakladatelství	Eva Janovcová zpracovala překladatelské lekce a lexikální cvičení. Reedice 2000 (nakladatelství Leda)

1995	Spolupřeklad francouzštiny	do	Eva Janovcová	Pověsti	[Praha]: Martin	
				Légendes de Prague		
				Autoři: Eduard Petiška, Jan M. Dolan		
				Překladařky do francouzštiny: Eva Janovcová, Milada Hanáková		
1997	Spolupřeklad		Eva Janovcová	Metodická příručka	Praha: Portál	
				333 nápadů pro angličtinu		
				Autorka: Colette Samson		
				Překladařky: Eva Janovcová, Milada Hanáková		
1997	Spolupřeklad		Eva Janovcová	Metodická příručka	Praha: Portál	
				333 nápadů pro němčinu		
				Autorka: Colette Samson		
				Překladařky: Eva Janovcová, Milada Hanáková		
1997	Spolupřeklad		Eva Janovcová	Katalog k výstavě	Praha: Národní galerie	
				Příběhy bílé a černé: hommage à Aurelie Nemours		
1998	Překlad		Eva Janovcová	Román	Praha: Volvox Globator	
				Volkswagen blues		
				Autor: Jacques Poulin		